

Η ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΥΛΗ ΤΗΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2026

ΘΕΩΡΙΑ ΣΕ ΠΙΝΑΚΕΣ

Μια προσέγγιση μέσα από τους βασικούς άξονες

Επιμέλεια: ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ

19 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πρόσθετο ασκησιολόγιο “Νέας Μορφής” εμπνευσμένο
από τη νέα Τ.Θ. της Α΄ ΓΕΛ

Επιμέλεια Κριτηρίων:
ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ / ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΗΣ / ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΚΙΔΟΥ / ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΑΚΗΣ

Στις **Εκδόσεις Χατζηθωμά** πιστεύουμε ότι η εκπαιδευτική υποστήριξη δεν έχει ημερομηνία λήξης ούτε προϋποθέσεις. Είναι μια σταθερή σχέση εμπιστοσύνης.

Το παρόν υλικό δημιουργήθηκε με στόχο να στηρίξει ουσιαστικά τον μαθητή και τον φιλόλογο στη διαδικασία της επανάληψης και της προετοιμασίας στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία της Γ΄ Λυκείου με τρόπο συμβατό με τις απαιτήσεις των Πανελλαδικών Εξετάσεων.

Αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης φιλοσοφίας συνεχούς εκπαιδευτικής υποστήριξης, η οποία υλοποιείται έμπρακτα μέσα από τον διαρκή εμπλουτισμό του υλικού μας και τη διάθεσή του χωρίς αποκλεισμούς.

Ορισμένα κριτήρια συνοδεύονται από **ασκησιολόγιο νέας μορφής, εμπνευσμένο από το πνεύμα και το ύφος της νέας Τράπεζας Θεμάτων της Α΄ Λυκείου, το οποίο πρώτοι εμείς εντάξαμε στα κριτήρια της Γ΄ Λυκείου**, προετοιμάζοντας τους μαθητές όχι μόνο για το σήμερα, αλλά και για τη συνολική λογική της αξιολόγησης.

Τα κριτήρια αξιολόγησης που περιλαμβάνονται στο παρόν αρχείο είχαν δοθεί σταδιακά μέσω του QR code στους κατόχους του βιβλίου 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας και συνεχίζουν να ανανεώνονται.

Σήμερα, επιλέγουμε να διαθέσουμε αυτό το υλικό ανοιχτά και δωρεάν σε όλους.

Σε μαθητές. Σε φιλόλους. Σε κάθε εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Όχι γιατί «πρέπει». Αλλά γιατί έτσι αντιλαμβανόμαστε τον ρόλο μας.

Σε έναν χώρο όπου η γνώση συχνά αποσπασματοποιείται και κοστολογείται, εμείς επιμένουμε στη συνέπεια, στη συνέχεια και στη στήριξη της μαθητικής κοινότητας χωρίς αποκλεισμούς.

Γιατί για εμάς η εκπαίδευση δεν είναι προϊόν.

Είναι ευθύνη.

Είμαστε δίπλα σας!

Στην προετοιμασία. Στην επανάληψη. Στη διαδρομή μέχρι τον στόχο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ	4
1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ»	21
2^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ»	37
3^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ»	51
4^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ & ΤΕΧΝΗ»	61
5^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΔΙΑΛΟΓΟΣ»	70
6^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΣΧΟΛΕΙΟ & ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ»	80
7^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ & ΑΙ»	89
8^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ»	98
9^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΠΑΙΔΕΙΑ»	106
10^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»	115
11^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«Κινητό Τηλέφωνο...ΚΙΝΗΤΗ ΑΚΙΝΗΣΙΑ»	126
12^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΖΗΣΕ ΤΗ ΖΩΗ ΠΟΥ ΑΓΑΠΑΣ»	136
13^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»	145
14^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ»	162
15^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«Νεανί-ΖΩ»	182
16^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«Εξ-ουσία ΠΟΛΙΤΩΝ»	204
17^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ – Cogito Ergo Sum»	213
18^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΣΧΟΛΕΙΟ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»	224
19^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ	
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ & ΑΙ»	237

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ Β

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ	
1. Δομή της παραγράφου	θεματική πρόταση – λεπτομέρειες – κατακλείδα
2. Τρόπος οργάνωσης παραγράφου	<ul style="list-style-type: none">➤ παραδείγματα: επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό του συντάκτη, αιτιολόγηση: αιτιολογεί τον ισχυρισμό του συντάκτη - πείθει με τη χρήση λογικού επιχειρήματος➤ σύγκριση και αντίθεση: φωτίζει πολύπλευρα δύο έννοιες - αποτρέπει από τη μεταξύ τους σύγχυση - στηρίζει τον αρχικό του ισχυρισμό➤ αίτιο και αποτέλεσμα: αναδεικνύει τη σοβαρότητα ενός φαινομένου παρουσιάζοντας τις επιπτώσεις του – πείθει με τη χρήση λογικού επιχειρήματος➤ αναλογία: καθιστά σαφή μια έννοια αφηρημένη μέσα από τον παραλληλισμό της με μια έννοια οικεία➤ ορισμός: καθιστά σαφή μια έννοια μέσα από την παρουσίαση του γένους της και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της➤ διαίρεση: καθιστά σαφή μια έννοια επιμερίζοντάς την σε κατηγορίες
3. Οργάνωση επιχειρήματος	<ul style="list-style-type: none">➤ Θέση / απόφαση: εντοπίζεται στη θεματική πρόταση➤ Επεξήγηση: διευκρινίζει τη θέση του συντάκτη➤ Απόδειξη: τεκμηριώνει τη θέση που διατυπώνεται στη θεματική πρόταση, περιλαμβάνει τις προκείμενες του επιχειρήματος. Μπορεί να ενισχυθεί με τεκμήρια ή κάποια αυθεντία➤ Συμπέρασμα: είναι η λογική κατάληξη του συλλογισμού, εντοπίζεται στην κατακλείδα
4. Αλλαγή παραγραφοποίησης	χωρισμός μιας μεγάλης παραγράφου σε δύο μικρότερες/ συνένωση επιμέρους παραγράφων σε μια ενιαία με βάση τα κοινά τους στοιχεία – επαναληπτικές 2019: Β2.β. β) Η τρίτη και η τέταρτη παράγραφος του κειμένου είναι δυνατόν να γραφτούν ως ενιαία παράγραφος. Να αναφέρετε στοιχεία του κειμένου που επιτρέπουν αυτή τη λύση.
5. Πλαγιότιτλος	είναι ονοματική φράση, περιλαμβάνει την κύρια ιδέα της παραγράφου
6. Συνοχή	<u>εξασφαλίζεται με:</u> διαρθρωτικές λέξεις/ σύζευξη, αντωνυμία/ αναφορά, επανάληψη λέξης ή φράσης, ερώτηση – απάντηση, έλλειψη, νοηματική συνάφεια) – <u>ρόλος διαρθρωτικών λέξεων</u> – Συνεκτικότητα (νοηματικές σχέσεις μεταξύ των παραγράφων - σχέση: αιτιολόγησης, αιτίου και αποτελέσματος, επεξήγησης, αντίθεσης, προϋπόθεσης, απαρίθμησης, προσθήκης, ανακεφαλαίωσης

Η ΠΕΙΘΩ

ΤΡΟΠΟΙ & ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

1. Επίκληση στη λογική	(μέσα: επιχειρήματα – τεκμήρια: παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία/ αριθμητικά δεδομένα, ιστορικά γεγονότα, γενικές αλήθειες, ρητά/ γνωμικά/ αυθεντίες)
2. Επίκληση στο συναίσθημα	(μέσα ευαισθητοποίησης: α και β ρηματικό πρόσωπο, σημεία στίξης, ποιητική γλώσσα, συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις, σχήματα λόγου, περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία, ρητορικά ερωτήματα, ασύνδετο σχήμα, προστακτική και υποτακτική έγκλιση, δεοντολογική διατύπωση)
3. Επίκληση στην αυθεντία	(μέσα: αυτούσια ή μη παράθεση της άποψης ενός προσώπου με αδιαμφισβήτητο κύρος, ενός ειδικού)
4. Επίκληση στο ήθος του πομπού	(μέσα: χρήση α ρηματικού προσώπου, θετικοί χαρακτηρισμοί, αναφορά σε θετικές ενέργειες, αξιόπιστος λόγος)
5. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου	(μέσα: ειρωνεία, λόγος καταγγελτικός, αρνητικοί χαρακτηρισμοί, αναφορά σε σφάλματα και παραλείψεις)
6. Ρόλος τεκμηρίων	(παραδείγματα, πείραμα, ερευνητικά δεδομένα: αποδεικτική ισχύς στα γραφόμενα, ενίσχυση επιχειρηματολογίας) - ρόλος αυθεντίας (εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, πειστικότητα που απορρέει από το κύρος του ειδικού) - ρόλος μαρτυρίας (πειστικότητα/ υφολογικό αποτέλεσμα: εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, αυθεντικότητα, ζωντάνια και αμεσότητα)
7. Είδη συλλογισμών	(με κριτήριο: α) τη συλλογιστική πορεία του συντάκτη: παραγωγικός, επαγωγικός, αναλογικός – β) το είδος των προτάσεων: κατηγορικός, διαζευκτικός, υποθετικός – γ) τον αριθμό των προκειμένων: άμεσος - έμμεσος)
8. Αξιολόγηση συλλογισμών	(παραγωγικός : ορθός: έγκυρος και αληθής/ μη ορθός: παραλογισμός/ σόφισμα – επαγωγικός : τέλεια επαγωγή: η γενίκευση στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία – αίτιο «ισχυρό»/ αναγκαίο και επαρκές ταυτόχρονα/ λογικά αιτιώδης σχέση ανάμεσα στις προκειμένες και το συμπέρασμα αναλογικός : κυριολεκτική αναλογία: στηρίζεται σε ομοιότητες επαρκείς και σχετικές με το θέμα/ μεταφορική: έχει την αξία λογικού επιχειρήματος)
9. Αξιολόγηση τεκμηρίων	(χαρακτηρίζονται από: εγκυρότητα, καταλληλότητα, επάρκεια)
10. Αξιολόγηση αυθεντίας	(το πρόσωπο που αναφέρεται είναι ειδικός πάνω στο θέμα)
11. Αξιολόγηση έρευνας/ πειράματος	(διεξάγονται από αξιόπιστους φορείς)

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Πρόθεση συντάκτη	τεκμηριώνεται με την αξιοποίηση: α) των τρόπων οργάνωσης παραγράφου, β) των τρόπων και μέσων πειθούς και γ) γλωσσικών επιλογών και εκφραστικών μέσων
2. Θέμα κειμένου	εντοπίζεται στον τίτλο ή στην αρχή της παραγράφου) και Θέση συντάκτη (εντοπίζεται στον τίτλο, στην αρχή ή στο τέλος του κειμένου, διατυπώνεται άμεσα σε α ρηματικό πρόσωπο ή με κάποιο λεκτικό σχόλιο ή έμμεσα με κάποιο μη λεκτικό σχόλιο, μπορεί και να διαφωνεί με το θέμα του κειμένου
3. Σύγκριση κειμένων	α. ως προς το περιεχόμενο β. ως προς το ύφος γ. εντοπίζω το κοινό σημείο
4. Ρόλος προλόγου	επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα (εισάγει στο θέμα, προκαλεί την περιέργεια του αναγνώστη)

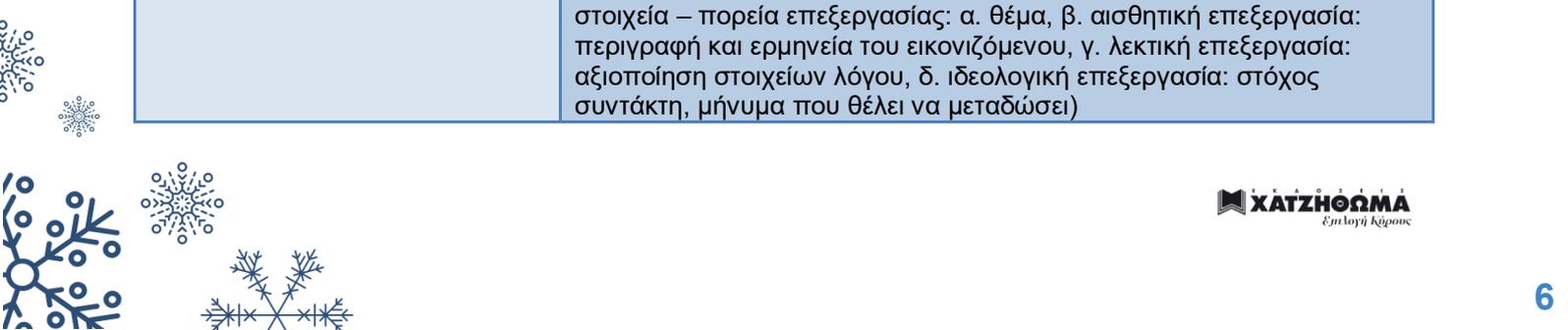
ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

1. η πειθώ στη διαφήμιση
2. η πειθώ στον πολιτικό λόγο
3. η πειθώ στον επιστημονικό λόγο

ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

1. περιγραφή	1. δοκίμιο (στοχαστικό – αποδεικτικό)
2. εξήγηση	2. άρθρο (γνώμης – πληροφοριακό)
3. οδηγίες	3. επιφυλλίδα
4. αφήγηση	4. εισήγηση – ομιλία
5. επιχειρηματολογία	5. συνέντευξη
	6. κριτική
	7. επιστολή
	8. ημερολόγιο
	9. βιογραφικά είδη (στοιχεία που φανερώνουν τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα κειμένου / επαναληπτικές 2018 – χαρακτηριστικά που φανερώνουν τον βιοματικό χαρακτήρα κειμένου/ θέματα 2025: α ενικό και πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, περιγραφή, αναφορά σε προσωπικές σκέψεις ή βιώματα)
	10. Πολυτροπικό κείμενο (εικόνα, σκίτσο, πίνακας με στατιστικά στοιχεία – πορεία επεξεργασίας: α. θέμα, β. αισθητική επεξεργασία: περιγραφή και ερμηνεία του εικονιζόμενου, γ. λεκτική επεξεργασία: αξιοποίηση στοιχείων λόγου, δ. ιδεολογική επεξεργασία: στόχος συντάκτη, μήνυμα που θέλει να μεταδώσει)

ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Λειτουργίες της γλώσσας:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ αναφορική: κυριολεκτική χρήση των λέξεων, αντικειμενικότητα, έμφαση στο περιεχόμενο, πειστικότητα, επίσημο ύφος ➤ ποιητική: μεταφορική χρήση των λέξεων, υποκειμενικότητα, έμφαση στη μορφή, ευαισθητοποίηση, οικείο ύφος
2. Ρηματικά πρόσωπα:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ επικοινωνιακό αποτέλεσμα (συνδέω τα ρηματικά πρόσωπα με το υφολογικό αποτέλεσμα, την πειστικότητα και τον κειμενικό τύπο) ➤ εναλλαγή ρηματικών προσώπων (υφολογική ποικιλία, παραστατικότητα, πειστικότητα)
3. Χρόνοι του ρήματος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενεστώτας: επικαιρικός χαρακτήρας, ➤ μέλλοντας: σκιαγράφηση μελλοντικής κατάστασης ➤ παρατατικός: νοσταλγία
4. Εγκλίσεις	<ul style="list-style-type: none"> ➤ οριστική: πραγματικό ➤ υποτακτική: ενδεχόμενο, απορία, επιθυμία, υποχρέωση, δυνατότητα, ευχή, διδακτικός χαρακτήρας, συμβουλευτικός τόνος, απαγόρευση, προτροπή, προστακτική: προσταγή, έντονη προτροπή
5. Τροπικότητες	<ul style="list-style-type: none"> ➤ επιστημική: υπόθεση, πιθανότητα, δυνατότητα, βεβαιότητα ➤ δεοντική: επιθυμία, ευχή, πρόθεση, υποχρέωση) <p>βαθμός βεβαιότητας (οριστική έγκλιση, βεβαιωτικές εκφράσεις, επιρρήματα και αντωνυμίες με απόλυτο χαρακτήρα, αποφαντικές προτάσεις κρίσεως – αποφαντικά ρητορικά ερωτήματα, δεοντολογική διατύπωση, πολυσύνδετο σχήμα)</p> <p>έλλειψη βεβαιότητας = πιθανολόγηση</p>
6. Ύφος κειμένου	<p>χαρακτηρίζεται με κριτήριο τις γλωσσικές επιλογές και τα εκφραστικά μέσα, τους τρόπους και τα μέσα πειθούς (επίσημο, απλό, πληροφοριακό, λογοτεχνικό, ειρωνικό, διδακτικό, πομπώδες, επιστημονικό)</p>
7. Σημεία στίξης	<p>(σχολιαστικά – μη σχολιαστικά)</p>
8. Ρόλος ερωτημάτων	<p>α. ως προς την οργάνωση του λόγου/ δομικός ρόλος: στην αρχή εισάγουν στο θέμα, σε μεταβατικά σημεία λειτουργούν ως μηχανισμοί συνοχής, στο τέλος λειτουργούν ανακεφαλαιωτικά ως επιλογικό σχόλιο</p> <p>β. ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα/ επικοινωνιακός ρόλος: εκφράζουν προβληματισμό, εγείρουν το ενδιαφέρον, αφυπνίζουν, ευαισθητοποιούν, δημιουργούν την αίσθηση διαλόγου, προσδίδουν παραστατικότητα)</p>
9. Είδη σύνταξης: ενεργητική – παθητική	<p>ενεργητική: έμφαση στο υποκείμενο που ενεργεί, ζωντάνια και αμεσότητα, ευαισθητοποίηση, οικείο ύφος</p> <p>παθητική: έμφαση στο αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας, αντικειμενικότητα, πειστικότητα, επίσημο ύφος)</p>
10. Ονοματικά και ρηματικά σύνολα	<p>ονοματικό σύνολο: ανάδειξη αφηρημένων εννοιών, αντικειμενικότητα, πειστικότητα, επίσημο ύφος/ ρηματικό σύνολο: ευαισθητοποίηση, υποκειμενικότητα, οικείο ύφος)</p> <p>Ονοματοποίηση : μετατροπή ρηματικού συνόλου σε ονοματικό</p>
11. Σύνδεση προτάσεων	<p>παρατακτική (απλός λόγος, αμεσότητα, οικείο ύφος)</p> <p>υποτακτική (σύνθετος λόγος, ανάδειξη των λογικών σχέσεων μεταξύ των νοημάτων, επίσημο ύφος), ασύνδετο σχήμα (πύκνωση των νοημάτων, ανάδειξη του πλήθους των συνδεόμενων στοιχείων, λόγος γοργός και κοφτός, συναισθηματική φόρτιση, οικείο ύφος)</p> <p>πολυσύνδετο σχήμα (ανάδειξη των στοιχείων, αυτόνομη νοημάτων, κατηγορηματική διατύπωση, βεβαιότητα) – μετατροπή παρατακτικής σύνδεσης σε σύνδεση καθ' υπόταξη</p>
12. Απλή και διαδοχική υπόταξη, βραχυπερίοδος και μακροπερίοδος λόγος	<p>Απλή και διαδοχική υπόταξη, βραχυπερίοδος και μακροπερίοδος λόγος (απλή υπόταξη: $K\Gamma + \Delta\Gamma =$ αμεσότητα, απλός λόγος, σαφήνεια, οικείο ύφος -</p>

	<p>διαδοχική υπόταξη: ΚΠ+ ΔΠ + ... + ΔΠ = σύνθετος λόγος, ανάδειξη των λογικών σχέσεων μεταξύ των νοημάτων, ένδειξη υψηλού μορφωτικού επιπέδου του συντάκτη, επίσημο ύφος - βραχυπερίοδος λόγος: χαρακτηρίζεται από σύντομες προτάσεις = απλός λόγος, αμεσότητα, σαφήνεια, οικείο ύφος. Στη λογοτεχνία προσδίδει ένταση και δραματικότητα – μακροπερίοδος λόγος: συνίσταται σε εκτενείς προτάσεις που αποτελούνται από διαδοχική υπόταξη ή εκτενές ασύνδετο σχήμα)</p>
13. Αναφορικές προτάσεις	<p>Χαρακτηρισμός: ονοματικές και επιρρηματικές, προσδιοριστικές και προσθετικές - μετατροπή αναφορικής πρότασης σε επίθετο (μέσα που αξιοποιούν την ψηφιακή τεχνολογία = ψηφιακά μέσα)</p>
14. Ευθύς και πλάγιος λόγος	<p>υφολογικό αποτέλεσμα, σύνδεση με την πειστικότητα (ευθύς λόγος: διακόπτει τη μονοτονία της αφήγησης, προσδίδει ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα, καθιστά το ύφος οικείο, κάνει τον λόγο πειστικό – πλάγιος λόγος: ενισχύει τον αφηγηματικό χαρακτήρα του λόγου, καθιστά το ύφος επίσημο, περιορίζει την πειστικότητα)</p>
15. Σημειωτικοί πόροι	<p>στοιχεία μορφής που ενισχύουν τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του κειμένου (έντονη γραφή, πλάγια γραφή, κεφαλαία γράμματα, χρήση συμβόλων αντί για χαρακτήρες)</p>

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

1. ρόλος των βασικών σχημάτων λόγου
2. αναλογία – παρομοίωση – αντίθεση (μέλη, πρόθεση συντάκτη, επικοινωνιακός ρόλος/ υφολογική επίδραση)
3. ρόλος επανάληψης
4. εικονοπλαστικός λόγος

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Λαϊκές – λόγιες λέξεις	<p>Λαϊκές λέξεις: προέρχονται από την καθημερινή διάλεκτο και ομιλία, προσδίδουν αμεσότητα, προσεγγίζουν συναισθηματικά τον αναγνώστη, ευαισθητοποιούν, καθιστούν το ύφος οικείο, πολλές φορές διακωμωδούν. Λόγιες: ιδιαίτερα επίσημες λέξεις, προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά, την καθαρεύουσα, τη βυζαντινή ή τη λόγια παράδοση, καθιστούν το ύφος επίσημο, πολλές φορές εκφράζουν ειρωνεία.</p>
2. Ειδικό λεξιλόγιο	<p>συμβάλλει στην ανάδειξη ενός θέματος, προσδίδει αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, καθιστά το ύφος επιστημονικό και επίσημο)</p>

3. Επίθετα	αξιολογικά (αποδίδουν χαρακτηρισμό, λειτουργούν ως σχόλιο) περιγραφικά (αποδίδουν ένα γνώρισμα, προσδίδουν παραστατικότητα)
4. Χρήση ξένων λέξεων	σχετίζονται με το θέμα του κειμένου, το κοινό στο οποίο απευθύνονται ή το μέσο δημοσίευσης του κειμένου, προσδίδουν αμεσότητα, καθιστούν το ύφος οικείο, συμβάλλουν στην πειστικότητα

Και επειδή όλα τα αντικείμενα της θεωρίας σχετίζονται, αξίζει να επισημανθούν κάποια σημεία από την ύλη της Β΄ Λυκείου

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ (β λυκείου):	
1. Τίτλος	δημιουργία τίτλου (με σχόλιο – χωρίς σχόλιο, που να αξιοποιεί την αναφορική – ποιητική γλώσσα)
2. Σχολιασμός τίτλου	α. ως προς τη μορφή (σύντομος ή εκτενής, ονοματικός ή ρηματικός, χρόνος – έγκλιση – ρηματικό πρόσωπο, παρουσία σημείου στίξης, λειτουργία της γλώσσας) β. ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα (επικοινωνιακός τίτλος: είναι άμεσος, εισάγει στο θέμα, προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, την περιέργειά του να διαβάσει τη συνέχεια του κειμένου – όταν είναι άμεσος, υπαινικτικός, περιλαμβάνει σημείο στίξης, α ή β ρηματικό πρόσωπο, προστακτική ή υποτακτική έγκλιση, ποιητική γλώσσα, κάποιο λογοπαίγνιο) γ. ως προς τη νοηματική σχέση/ συνάφεια με το κείμενο (είναι εύστοχος, περιεκτικός, προετοιμάζει κατάλληλα τον αναγνώστη, το νόημά του αναλύεται μέσα στο κείμενο), σύγκριση τίτλων , μετασχηματισμός τίτλου (αντικειμενικός/ υποκειμενικός, με σχόλιο/ χωρίς σχόλιο, αποφαντικός – ερωτηματικός – επιφωνηματικός, αναφορική/ ποιητική γλώσσα)
3. Εντοπισμός σχολίου	οπτική γωνία συντάκτη
4. Αστέρια της είδησης	σύνδεση με την πρόθεση του συντάκτη (συγκίνηση, σπουδαιότητα, σπανιότητα, συνέπειες, εγγύτητα, επικαιρότητα, εκκρεμότητα, εκρηκτικότητα)
5. Οργάνωση της είδησης - ανεστραμμένη πυραμίδα	(τίτλος, δημοσιογραφική περίληψη, αναλυτική παρουσίαση της είδησης. Σε πληροφοριακό άρθρο: ανεστραμμένη πυραμίδα – σε άρθρο γνώμης: τριμερής δομή)

Ερωτήσεις από το ΙΕΠ και τα θέματα των Πανελλαδικών Εξετάσεων

➔ Τρόποι και μέσα πειθούς – προθετικότητα

2023

B3. α. Πρόθεση του συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 («Ξέρω... δικαιοσύνη») είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη / την αναγνώστρια για τις αδικίες σε βάρος των γυναικών. Να αναφέρετε δύο (2) διαφορετικές μεταξύ τους γλωσσικές επιλογές / εκφραστικά μέσα με τα οποία υπηρετείται η πρόθεσή του και να εξηγήσετε σύντομα τη λειτουργία καθενός από αυτά.

2022

B3. Πρόθεση της Κικής Δημουλά στο απόσπασμα «Για να επανέλθω ... φωτογραφία σου» είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει το στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία και να εξηγήσετε τη λειτουργία καθενιάς από αυτές στο κείμενο.

επαναληπτικές 2022

B3. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ορμώμενος... δημιούργησαν»), η συντάκτρια παραθέτει τις απόψεις δύο ειδικών. Ποιες είναι αυτές; Ποια κύρια θέση της προηγούμενης παραγράφου ενισχύουν; Να αξιολογήσετε την πειστικότητα του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς που χρησιμοποιεί η συντάκτρια.

2021

B. Τι επιδιώκεται με τη χρήση στατιστικών στοιχείων στο Κείμενο 1 και τι με την εκτεταμένη χρήση μαρτυριών στο Κείμενο 2;

2021

B3. Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 1, στην τελευταία παράγραφο «Όμως το παρόν... μπορούμε να κάνουμε;», είναι να ευαισθητοποιήσει τους/τις αναγνώστες/αναγνώστριες. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει τον στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία, και να εξηγήσετε τη λειτουργία της καθενιάς από αυτές στο κείμενο.

επαναληπτικές 2021

B3. α. Στη 2η παράγραφο «Η απάντηση έρχεται... ποτέ δεν γίνονται» του Κειμένου 1, ο συγγραφέας παραθέτει τον μύθο του Αμφίωνος. Να αναφέρετε δύο διαφορετικούς μεταξύ τους στόχους αυτής της επιλογής του συγγραφέα.

2020

B2. α. Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Πώς το επιτυγχάνει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας από το κείμενο δύο (2) σημεία στίξης και δύο (2) σχήματα λόγου. Να προσδιορίσετε για το καθένα τη λειτουργία του.

επαναληπτικές 2019

B2. α) Να εντοπίσετε δύο (2) σημεία στο κείμενο στα οποία οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παράδειγμα και να εξηγήσετε τον ρόλο του κάθε παραδείγματος μέσα στο κείμενο.

επαναληπτικές 2019

B4. Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου γίνεται πιο σαφής η πρόθεση των συντακτών να κινητοποιήσουν τον αναγνώστη. Να εντοπίσετε δύο (2) επιλογές που υπηρετούν τον σκοπό αυτό.

➔ ΙΕΠ

- Στη 2η παράγραφο η συγγραφέας φαίνεται ότι θέλει να π.χ. καταγγείλει. Να επιλέξετε στο κείμενο τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν αυτή την επιδίωξη και να εξηγήσετε την επιλογή σας.
- – Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον/την αναγνώστη/τρια του για το πρόβλημα, πώς το επιτυγχάνει; Για την απάντησή σας να παρατηρήσετε τα **σημεία στίξης** και τα σχήματα λόγου στη σημασία των λέξεων που επιλέγει ο συγγραφέας. Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας να αναφερθείτε με δύο (2) παραδείγματα από το κείμενο στα σημεία στίξης και με τρία (3) παραδείγματα στα σχήματα λόγου που υποστηρίζουν τον σκοπό του συγγραφέα
- Ο συγγραφέας ισχυρίζεται στη 2η παράγραφο: «.....». Να καταγράψεις όλους τους τρόπους πειθούς που αξιοποιεί. Θεωρείς ότι τελικά καταφέρνει να σε πείσει; Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου αξιολογώντας την πειστικότητα καθενός από τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας.
- Στην 4η παράγραφο ο συγγραφέας διατυπώνει ένα ακόμη επιχείρημα για την υποστήριξη της θέσης του. Πόσο πειστικό είναι το επιχείρημά του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

➔ Τρόπος οργάνωσης παραγράφου – προθετικότητα

επαναληπτικές 2025

B3. Να δείξετε δύο βασικούς τρόπους οργάνωσης του λόγου στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2 (Η διαδικασία της δημιουργίας ... τον προγραμματισμό για το μέλλον) με αναφορά σε συγκεκριμένα χωρία και να εξηγήσετε πώς οι τρόποι αυτοί συμβάλλουν στη σύνδεση των νοημάτων και στην ανάπτυξη της βασικής θέσης της παραγράφου.

επαναληπτικές 2025

B2. α. «Το εικονιστικό υποκείμενο ... επιλογής»: Στο συγκεκριμένο απόσπασμα της δεύτερης παραγράφου του Κειμένου 1 υπάρχουν επαναλαμβανόμενες αντιθέσεις. Να εντοπίσετε τις αντιθέσεις αυτές και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους ως προς το περιεχόμενο και το ύφος του κειμένου.

2024

B2. α. Ποια είναι η πρόθεση της συντάκτριας στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 «Πολύτιμες...ένα απλό ταξίδι» και πώς ο τρόπος με τον οποίο την αναπτύσσει, εξυπηρετεί την πρόθεσή της αυτή;

2023

β. Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 2 («Για την Κανόν...ξεπεράσουμε») οργανώνεται στη βάση της αντίθεσης. Να βρείτε τα δύο μέρη της αντίθεσης και να εξηγήσετε πώς αυτή η επιλογή εξυπηρετεί τον σκοπό της Μπελίντα Κανόν.

επαναληπτικές 2023

B2. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 («Σημαντικοί γινόμαστε... πιο όμορφο») ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μια αναλογία. Ποια είναι τα δύο μέρη της και τι επιτυγχάνει με αυτή;

επαναληπτικές 2022

B2. α. Ποια είναι η θέση του καθηγητή Φρανς ντε Βάαλ στο πρώτο ερώτημα του Κειμένου 2 («Η μεγαλύτερη... είκοσι μηνών»); Με ποιους τρόπους οργανώνει την απάντησή του στη συγκεκριμένη παράγραφο και πώς αυτοί οι τρόποι υπηρετούν την πρόθεσή του;

επαναληπτικές 2020

B2. Στο Κείμενο 2 ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του Στέφανου Τραχανά στην απάντηση της δεύτερης ερώτησης «θεωρώ... κανόνες»; Πώς η επιλογή της αναλογίας συμβάλλει στη στήριξη αυτής της βασικής θέσης;

➔ ΙΕΠ

- Να παρουσιάσεις την οργάνωση του επιχειρήματος στην 1η παράγραφο του κειμένου. (π.χ. Ισχυρίζεται και στηρίζει τον ισχυρισμό της με τη χρήση ενός παραδείγματος/ και στη συνέχεια αιτιολογεί τον ισχυρισμό της.....)
- Ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να αναπτύξει την παράγραφο υπηρετεί την πρόθεση αυτή;

➔ Συνοχή – Συνεκτικότητα

2024

β. έτσι ώστε (1η παράγραφος), Αν και (1η παράγραφος), ή (3η παράγραφος), καθώς και (5η παράγραφος), Συμπερασματικά (7η παράγραφος). Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις.

επαναληπτικές 2024

B2. α. Πώς συνδέονται νοηματικά η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 1 («Εξετάζοντας... σώματος») και με ποια γλωσσική επιλογή επιτυγχάνεται αυτή η σύνδεση;

2023

B2. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 («Για την Μπελίντα...θυματοποίηση»), η συνοχή εξασφαλίζεται με τις εξής διαρθρωτικές λέξεις: Προφανώς, όμως, δηλαδή, επειδή, ώστε. Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

επαναληπτικές 2021

β. Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις / λεκτικά σύνολα του Κειμένου 1, οι οποίες είναι σημειωμένες με έντονη γραφή: Ωστόσο, Όπως, Έτσι ώστε

➔ Χαρακτηριστικά κειμενικών ειδών

2024

B3. Βασικό γνώρισμα του Κειμένου 2 είναι ο βιωματικός του χαρακτήρας. Να αναφέρετε δύο (2) χαρακτηριστικά που επιβεβαιώνουν αυτό τον χαρακτηρισμό και να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας παραθέτοντας και τα αντίστοιχα χωρία.

➔ Ύφος κειμένου

επαναληπτικές 2024

β. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 («Μπορεί... γενικευθεί») το ύφος χαρακτηρίζεται ως τυπικό / σοβαρό. Να εντοπίσετε δύο στοιχεία του λόγου στην παράγραφο που επιβεβαιώνουν τον χαρακτηρισμό αυτό.

➔ Τίτλος

2022

B2. α. Ποια μορφή έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 και ποιος είναι ο επικοινωνιακός του ρόλος;

2021

B2. α. Να γράψετε δύο τίτλους που να αποδίδουν το περιεχόμενο του Κειμένου 2, έναν με κυριολεκτική κι έναν με μεταφορική χρήση της γλώσσας.

επαναληπτικές 2020

β. Ποια είναι η σχέση του τίτλου του Κειμένου 1 «Τρίκαλα, μια άλλη πόλη...» με το περιεχόμενο του κειμένου; Θεωρείτε ότι υπάρχει σχόλιο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

B3.

α. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του τίτλου του Κειμένου 2 και πώς επιτυγχάνεται;

➔ Ευθύς και πλάγιος λόγος

2022

β. Ποιο υφολογικό αποτέλεσμα έχει η παρεμβολή του ευθέος λόγου στο τέλος της πρώτης παραγράφου: «Γιατί, κύριε, να πρέπει ... μέλλον»;

➔ ΙΕΠ

- Να ξαναγράψετε ολόκληρη την τέταρτη(4η) παράγραφο του άρθρου μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια της Χ που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του;

➔ Σημεία στίξης

επαναληπτικές 2022

β. Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στις παρακάτω φράσεις του Κειμένου 1; «μύθο της απάθειας» (παράγραφος 2) «πράσινο κύμα» (παράγραφος 3) «Η φωνή της Γης» (παράγραφος 3)

2020

β. Ποια είναι η επικοινωνιακή λειτουργία του ερωτήματος στην 5^η παράγραφο του Κειμένου 2;

επαναληπτικές 2020

Β3. α. Να εξηγήσετε στο Κείμενο 1 τη λειτουργία ως προς το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα: της διπλής παύλας (– έχει 82.000 κατοίκους –) και των διπλών εισαγωγικών («Για παράδειγμα, όταν ρώτησα έναν μαθητή τι θα κάνει μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς, μου είπε: “Θα γίνω γιατρός, αλλά γιατρός ρομποτικής”»).

➔ **ΙΕΠ**

- Τι πετυχαίνει η αρθρογράφος με τη χρήση του ερωτήματος στην 3η παράγραφο ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη

➔ **Ρηματικά πρόσωπα**

επαναληπτικές 2025

β. Στο απόσπασμα της τέταρτης παραγράφου του Κειμένου 1 («Επιλέγουμε ... μήνυμα») κυριαρχεί το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Να εξηγήσετε τη λειτουργία του ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα.

επαναληπτικές 2021

Β2. Στο Κείμενο 1 κυριαρχεί το α' πληθυντικό πρόσωπο, ενώ στο Κείμενο 2 το α' ενικό πρόσωπο. Να εξηγήσετε τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη για καθεμία απ' αυτές την πρόθεση του πομπού και το είδος του κειμένου.

➔ **ΙΕΠ**

- Στο παρακάτω απόσπασμα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας το α' ενικό πρόσωπο. Να μετασχηματίσετε το κείμενο χρησιμοποιώντας το γ' ενικό πρόσωπο. Τι αλλάζει π.χ. ως προς το ύφος

➔ **Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου/ παραγωγής μικροκειμένων/ σύγκριση κειμένων**

επαναληπτικές 2024

Β3. Πώς «συνομιλεί» το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1 («Τα οφέλη της σωματικής άσκησης... συμμετοχή») με το περιεχόμενο του Κειμένου 2 ως προς τη στάση της κοινωνίας απέναντι στα ΑμεΑ;

επαναληπτικές 2023

B3. Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Δεν χρειάζεται ... αυτοσεβασμό σου» (Κείμενο 1) και «Τουλάχιστον, ας φροντίσει ... αρχές και αξίες» (Κείμενο 2) ως προς τη σχέση του αυτοσεβασμού με τον σεβασμό (60-70 λέξεις).

2020

B3. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 2 («Πλάσματα ... γράφουν») να εξηγήσετε πώς ο άνθρωπος κατά τον συγγραφέα κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο (60-70 λέξεις).

- Τι εννοεί με τη φράση «.....» η συγγραφέας; Να αποδώσετε το νόημα που δίνεται σε 40 – 50 λέξεις.

➡ Ερωτήσεις μορφοσυντακτικής δομής κειμένου

2025

β. «Θα πρέπει, επομένως, να μελετήσουμε τις συνθήκες εκείνες που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη των δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους»: Να μεταφέρετε την περίοδο λόγου του Κειμένου 2 στην αντίθετη σύνταξη κάνοντας τις αναγκαίες μετατροπές και να επισημάνετε δύο αλλαγές στο ύφος.

επαναληπτικές 2019

B3. Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου, στο απόσπασμα «Όμως [...] εφαρμογές», να εντοπίσετε και να καταγράψετε πέντε (5) σύνθετες λέξεις των οποίων κανένα συνθετικό δεν είναι πρόθεση και να γράψετε μία νέα λέξη, απλή ή σύνθετη, ομόρριζη με το τελευταίο συνθετικό καθεμιάς από τις σύνθετες λέξεις που έχετε καταγράψει. Δεν θα θεωρηθεί σωστή η επανάληψη της ίδιας λέξης.

- Ο ομιλητής εμφανίζεται πολύ βέβαιος για τις απόψεις του. Με ποιες εγκλίσεις, με ποια σχήματα λόγου, με ποιες επιλογές στο λεξιλόγιο δείχνει τη βεβαιότητά του; Να αναφέρετε από ένα παράδειγμα μέσα από το κείμενο για κάθε μια από τις παραπάνω γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα. Συμμερίζετε τη βεβαιότητα του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
- -Πόσο βέβαιη δείχνει η συγγραφέας του άρθρου για αυτά που παρουσιάζει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας κάνοντας αναφορά στους τρόπους και τα μέσα πειθούς που αξιοποιεί και στις γλωσσικές επιλογές. Να παρουσιάσετε από ένα παράδειγμα μέσα από το κείμενο για κάθε ένα από τα παραπάνω.
- -Σχετικά με την κατάσταση που παρουσιάζει η δημοσιογράφος στην 4η παράγραφο, πώς θα μπορούσε κάποιος να αμφισβητήσει το άρθρο;
- Το κείμενο χαρακτηρίζεται για τη μεταφορική χρήση του λόγου και το προσωπικό ύφος, όπως ταιριάζει σ' ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να μετατρέψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα αξιοποιώντας την κυριολεκτική χρήση του λόγου, κάνοντας το ύφος πιο επίσημο. Υποθέστε ότι το κείμενό σας αποτελεί μέρος μιας εισήγησης σε μια ημερίδα του σχολείου.
- Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η συγγραφέας πιθανολογεί για την εξέλιξη της τεχνολογίας. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτήν την επιλογή;

Το μυστικό της επιτυχίας στο θέμα Β

Είναι σημαντική η ψυχραιμία, η άρτια τεκμηρίωση, η κειμενοκεντρική προσέγγιση και η δομή με λογική οργάνωση.

Η απάντηση αποτελεί ένα μικροκείμενο (παράγραφο) με την εξής **δομή**:

✓	Ξεκινά με εισαγωγή (μπορεί να αξιοποιηθεί η ίδια η ερώτηση) = θεματική πρόταση
✓	ακολουθεί η ανάλυση με αναφορά στο αντικείμενο της θεωρίας που απαντά στην ερώτηση. Χρειάζεται και παραπομπή στο αντίστοιχο σημείο.
✓	πρέπει να γίνει τεκμηρίωση με αξιοποίηση των στοιχείων από τη θεωρία (είναι σημαντική και η σύνδεση με το κείμενο) = λεπτομέρειες
✓	η παράγραφος ολοκληρώνεται με ένα ανακεφαλαιωτικό συμπέρασμα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

▪	Απαιτείται άριστη γνώση της θεωρίας!!
▪	Πριν απαντήσω, θα πρέπει να έχω αντιληφθεί πλήρως όχι μόνο το περιεχόμενο της ερώτησης αλλά και το νοηματικό πλαίσιο του κειμένου
▪	Προσπαθώ να ερμηνεύσω υπό το πρίσμα της πρόθεσης του συντάκτη

Υποδειγματική απάντηση με εφαρμογή της θεωρίας:

(εφαρμογή: πανελλαδικές 2021)

B3. Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 1, στην τελευταία παράγραφο «Όμως το παρόν... μπορούμε να κάνουμε;», είναι να ευαισθητοποιήσει τους/τις αναγνώστες/αναγνώστριες. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει τον στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία, και να εξηγήσετε τη λειτουργία της καθεμιάς από αυτές στο κείμενο.

Όμως το παρόν δεν μας αποτρέπει πια να φανταστούμε το μέλλον, το αντίστροφο. Το αύριο, από αδιαπέραστο πέπλο, γίνεται και πάλι πεδίο εκκόλαψης προσδοκιών. Σωρεύουμε δυνάμεις ενάντια στα μελλοντικά ερείπια. Επιμένουμε στην ανάσα της προσμονής, νιώθουμε ήδη τον αέρα της απαντοχής να καίει τα χείλη μας. Άλλωστε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;

1. Βρίσκω τον ισχυρισμό του συντάκτη (σχετικά με τι θέλει να ευαισθητοποιήσει;)
2. Εντοπίζω τα μέσα με τα οποία επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει
3. Ανακαλώ τη θεωρία, προκειμένου να τεκμηριώσω το ρόλο του κάθε μέσου

Όμως το παρόν δεν μας αποτρέπει πια να φανταστούμε το μέλλον, το αντίστροφο. Το αύριο, από αδιαπέραστο πέπλο, γίνεται και πάλι πεδίο εκκόλαψης προσδοκιών. Σωρεύουμε δυνάμεις ενάντια στα μελλοντικά ερείπια. Επιμένουμε στην ανάσα της προσμονής, νιώθουμε ήδη τον αέρα της απαντοχής να καίει τα χείλη μας. Άλλωστε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;

- ✓ Πρόθεση της συντάκτριας στην παράγραφο είναι να ευαισθητοποιήσει το δέκτη σχετικά με την αντιμετώπιση του μέλλοντος
- ✓ Για να πετύχει το στόχο της, αξιοποιεί κατάλληλες γλωσσικές επιλογές

→ **Συγκεκριμένα:**

- Με το **α' πληθυντικό πρόσωπο** («Σωρεύουμε», «Φανταστούμε», «Επιμένουμε», «νιώθουμε») εντάσσει τον εαυτό της σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη. Προσδίδει συλλογικότητα στο κείμενό της και δείχνει ότι η ανάγκη να οραματιστούμε το μέλλον δεν αποτελεί ζητούμενο μόνο για τον αναγνώστη αλλά και για την ίδια. Έτσι, καταργεί τη συναισθηματική απόσταση και μεταδίδει αμεσότερα το μήνυμά της, καταφέροντας να ευαισθητοποιήσει. Ταυτόχρονα η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου καθιστά το ύφος του λόγου της άμεσο, ζωντανό, οικείο και παραστατικό.
- Παράλληλα, μέσω της εκτεταμένης χρήσης **μεταφορών** («αδιαπέραστο πέπλο», «πεδίο εκκόλαψης προσδοκιών», μελλοντικά ερείπια», «ανάσα προσμονής», «αέρα απαντοχής» «καίει τα χείλη μας») προσδίδει συναισθηματική φόρτιση στα λεγόμενά της, αισθητική απόλαυση στο δέκτη, ενώ ταυτόχρονα δίνει έμφαση και ένταση τόσο στη δυσοίωνα προοπτική του μέλλοντος («μελλοντικά ερείπια»), όσο και στην ανάγκη να περιμένουμε με ελπίδα μία ευνοϊκή εξέλιξη («ανάσα προσμονής», «αέρα απαντοχής») εγείροντας τη φαντασία του και κλιμακώνοντας το ενδιαφέρον του.
- Άλλωστε, μέσω του **ρητορικού ερωτήματος**, «Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;» η συντάκτρια καθιστά τον αναγνώστη συμμετέχο στον προβληματισμό της, εγείρει το ενδιαφέρον του και τον αφυπνίζει, δημιουργώντας την αίσθηση διαλόγου. Έμμεσα τονίζει με ζωντανό και παραστατικό τρόπο πως η μόνη ελπίδα αντιμετώπισης του αβέβαιου μέλλοντός μας είναι η προσμονή και η ελπίδα

➤ .

Το θέμα Γ - Ερμηνευτικό σχόλιο στη λογοτεχνία

Το θέμα Γ αποτελεί την ερμηνεία ενός λογοτεχνικού κειμένου. Προκειμένου να είναι άρτιο, είναι σημαντικό να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

✓	Εισαγωγή
✓	Ανάλυση των βασικών ιδεών του νοήματος
✓	Παραπομπές
✓	Ανάλυση των κειμενικών δεικτών
✓	Προσωπική τοποθέτηση (εφόσον ζητηθεί)

Είναι σημαντικό πριν την καταγραφή της απάντησης να κάνω ένα **σχεδιάγραμμα**, να καθοδηγήσω τη σκέψη μου με συγκεκριμένα ερωτήματα:

➤	Ποιο είναι το θέμα του λογοτεχνικού
➤	Ποιο είναι το ερώτημα που τίθεται;
➤	Ποιες είναι οι τρεις βασικές ιδέες που αναλύονται στο λογοτεχνικό;
➤	Πώς ερμηνεύονται;
➤	Ποιοι κειμενικοί δείκτες στηρίζουν και αναδεικνύουν το περιεχόμενο του λογοτεχνικού;
➤	Ζητά την προσωπική μου άποψη;

Σχεδιαγραμματική απόδοση:

Θέμα λογοτεχνικού κειμένου	Κειμενικοί δείκτες
<p>Εισαγωγή (αξιοποιώ το ερώτημα)</p> <p>Ανάλυση των βασικών σημείων (αναζητώ τρεις βασικές ιδέες) με την εξής λογική:</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Τι λέει; (ιδέα)✓ Πού το λέει; (παραπομπή)✓ Τι εννοεί; (ερμηνεία)✓ Πώς το λέει ; (ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ) <p>Προσωπικό σχόλιο: αν μου ζητηθεί το παραθέτω σε ξεχωριστή παράγραφο, χωρίς να υπεραναλύω Αν δε μου ζητηθεί, μπορώ στο τέλος της απάντησής μου (δεν αλλάζω παράγραφο) να συμπεριλάβω μια ανακεφαλαιωτική διαπίστωση που ξεκινά ως επιλογικό σχόλιο.. (Πράγματι...) – δίνω προσωπικό στίγμα...</p>	<p>Οι κειμενικοί δείκτες δεν αποτελούν στοιχείο εξέτασης. Αναλύονται στον βαθμό που συνδέονται και με τις ιδέες του λογοτεχνικού κειμένου και τις αναδεικνύουν. Γι' αυτό και είναι σημαντικό να ακολουθούμε την τεχνική της σύνθεσης κατά την αξιοποίησή τους, να συνδέουμε με το αντίστοιχο σημείο της ανάλυσης!</p> <p>Ποιοι είναι; Λογοτεχνικό γένος Γλωσσικές επιλογές και εκφραστικά μέσα (λεξιλόγιο, χρόνοι, εγκλίσεις, πρόσωπα, στίξη, σύνταξη, σύνδεση προτάσεων, ευθύς και πλάγιος λόγος) Αφηγηματικοί τρόποι (αφήγηση, περιγραφή, διάλογος, μονόλογος, ελεύθερος πλάγιος λόγος, αφηγηματικό σχόλιο εγκιβωτισμένη αφήγηση) Αφηγηματικές τεχνικές (τύπος αφηγητή, βαθμός εστίασης, χρόνος στην αφήγηση, συχνότητα στην αφήγηση) Δομή/ πλοκή (σύγκρουση, ανατροπή, κλιμάκωση, τραγική ειρωνεία) Χαρακτήρες – πρόσωπα Τίτλος Σύμβολα – φωνές – σιωπές Εκφραστικά μέσα – σχήματα λόγου Συγκείμενο – περικείμενο</p>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

✓ Η εισαγωγή στην απάντησή μου δεν είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει το θέμα του λογοτεχνικού, ειδικά αν δεν ζητείται από την ερώτηση.
✓ Η αναζήτηση των τριών ιδεών είναι χρήσιμη, εφόσον εξασφαλίζει την άρτια ερμηνεία και μια σαφή δομή στην απάντηση.
✓ Οι παραπομπές είναι απαραίτητες, ώστε να μην είναι αυθαίρετη η ανάλυση.
✓ Οι κειμενικοί δείκτες θα πρέπει να ενσωματώνονται στην ανάλυση, να στηρίζουν και να αναδεικνύουν συγκεκριμένα στοιχεία της.
✓ Οι κειμενικοί δείκτες δεν υπεραναλύονται, εξηγούνται στον βαθμό που στηρίζουν τις ιδέες του λογοτεχνικού.
✓ Το ερμηνευτικό σχόλιο στην λογοτεχνία είναι ένα γραπτό κείμενο, θα πρέπει να προσέχουμε όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και τη μορφή του (συνοχή, διατύπωση, αλληλουχία).
✓ Το προσωπικό σχόλιο διαχωρίζεται από την υπόλοιπη απάντηση (αλλαγή παραγραφοποίησης)
✓ Το προσωπικό σχόλιο αποτελεί το επιστέγασμα της απάντησης. Είναι σημαντικό να απορρέει με τρόπο λογικό από τα προηγούμενα, να σχετίζεται νοηματικά με αυτά.
✓ Tip: μπορώ να αξιοποιήσω ακόμα και κάποια φράση/ στίχο του ποιήματος, προκειμένου να πετύχω μια ουσιαστική και λογική σύνδεση!

Θέμα Δ

Η παραγωγή λόγου προϋποθέτει μια προσεκτική προετοιμασία. Η απαίτηση της άσκησης ξεκινά από την ανάγνωση του θέματος.

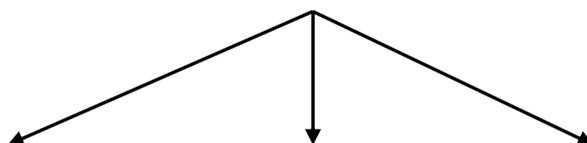
Διαβάζω πολύ προσεκτικά το θέμα και εντοπίζω τα εξής στοιχεία:

- ✓ **Κειμενικό είδος** (Λογικά θα ζητηθεί κείμενο επιχειρηματολογίας)
- ✓ **Κειμενικός τύπος** (άρθρο, εισήγηση, κείμενο δοκιμιακού τύπου, επιστολή) – τα χαρακτηριστικά του κειμενικού τύπου θα πρέπει να είναι εμφανή σε ολόκληρο το κείμενο
- ✓ **Περίσταση επικοινωνίας** (καθορίζει το **ύφος** του κειμένου)
- ✓ **Δεδομένα του θέματος/ αφορμή**
- ✓ **Ζητούμενα**

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

A. (προσδιορίζω τυχόν **εξωτερικά χαρακτηριστικά**: τόπος, ημερομηνία και προσφώνηση για επιστολή, προσφώνηση για εισήγηση, τίτλο για άρθρο ή δοκίμιο)

B. ΠΡΟΛΟΓΟΣ (τρεις άξονες)

1. Εισαγωγή στη βασική έννοια, την οποία μπορώ να προσεγγίσω με τρόπο παραγωγικό, αντιθετικά, μέσα από έναν ορισμό, τονίζοντας την αξία της, παραλληλίζοντας με μια άλλη ομοειδή έννοια είτε αναφέροντας μια παράμετρο του θέματος η οποία δε ζητείται από το θέμα,

2. Τοποθέτηση στη σύγχρονη πραγματικότητα. Προφανώς δεν αποφάσισα να γράψω ένα κείμενο με το δεδομένο θέμα χωρίς κάποιο λόγο. Κάτι διαπιστώνω ότι συμβαίνει σχετικά με την έννοιά μου, το οποίο λειτουργεί ως κίνητρο/ αφορμή για την πραγμάτευσή μου. Σε άρθρο : έμφαση στην επικαιρική διάσταση, εισήγηση : θέμα της ημερίδας : επιστολή αναφέρω το λόγο συγγραφής της επιστολής.

3. Αναφορά στο ζητούμενο/ στα ζητούμενα.

-τα ζητούμενα κατονομάζονται με τη σειρά που θα αναλυθούν
-δεν παρατίθενται αυτούσια, όπως εμφανίζονται στο θέμα. Οι πληροφορίες αναπαράγονται με τρόπο δημιουργικό!

tip: η χρήση ερωτήματος στο τέλος του προλόγου δεν είναι η πιο εύστοχη επιλογή!

Γ. ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Καταγράφω τα επιχειρήματα ομαδοποιημένα. Κινούμαι σε τρεις διαφορετικούς νοηματικούς άξονες!!

Κατά την επιχειρηματολογία μου επιλέγω να εστιάσω στο **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ** και όχι στο **ΑΤΟΜΟ!!**

Επιχειρήματα αντλώ από το κείμενο, τις ενότητες που έχουν αναλυθεί και την εμπειρία μου.

1^ο ζητούμενο: (το κατονομάζω)

1. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;
2. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;
3. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;

Μεταβατική φράση

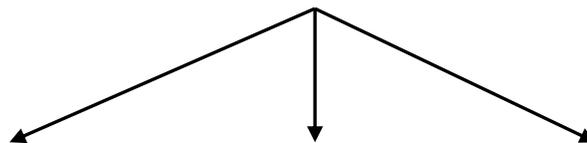
2^ο ζητούμενο: (το κατονομάζω)/ συνδέω τα δύο ζητούμενα (Ανακεφαλαιώνω το προηγούμενο, προετοιμάζω για το επόμενο)

1. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;
2. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;
3. Επιχείρημα (τι;) + τεκμηρίωση (πώς ή γιατί;) = με ποιο αποτέλεσμα;

Δεν ξεχνώ:

✓ Για κάθε ζητούμενο χρειάζομαι μία ή δύο παραγράφους
✓ Κάθε παράγραφος είναι σημαντικό να ακολουθεί την τυπική δομή που έχουμε διδαχθεί (θεματική – πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα)
✓ Το συμπέρασμα κατά την ολοκλήρωση της επιχειρηματολογίας μπορεί να είναι κοινό

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ (τρεις άξονες)

1. Ανακεφαλαίωση της σοβαρότητας του προβλήματος ή της αξίας της θετικής έννοιας που αναλύθηκε

2. Υπογράμμιση χρέους φορέων / ατομική ευθύνη για την αντιμετώπιση/ προώθησή του

3. Αισιόδοξη προοπτική (σε επιστολή ζητώ τη συνδρομή του φορέα στον οποίο απευθύνομαι, σε εισήγηση προτρέπω το ακροατήριό μου)

(**εξωτερικά χαρακτηριστικά:** επιφώνηση σε εισήγηση, επιφώνηση/ υπογραφή σε επιστολή, υπογραφή σε άρθρο)

1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ”

Περιλαμβάνει «ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΝΕΑΣ ΜΟΡΦΗΣ», εμπνευσμένες από το ύφος και το πνεύμα της Τράπεζας Θεμάτων Α΄ ΓΕΛ

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η θεραπεία στη νόσο των «fake news» βρίσκεται στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση στις έγκυρες ειδήσεις ή ο «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων» όπως μπορεί να μεταφραστεί το «News Literacy», είναι η απόκτηση δεξιοτήτων κριτικής σκέψης του 21ου αιώνα. Οι προκλήσεις της ψηφιακής εποχής δημιουργούν και την ανάγκη για νέα προγράμματα εκπαίδευσης: υπό τον όρο «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων» μελετάται η ανάλυση και η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ειδήσεων και των πληροφοριών που μας πλημμυρίζουν συνεχώς στην ψηφιακή εποχή. Ως ένα νέο ανεξάρτητο πρόγραμμα σπουδών, το News Literacy αναπτύχθηκε από το Πανεπιστήμιο Stony Brook στη Νέας Υόρκη για να βοηθήσει τους νέους να αναπτύξουν τις δεξιότητες κριτικής σκέψης που απαιτούνται ώστε να κρίνουν την αξιοπιστία των πληροφοριών που λαμβάνουν μέσω του Τύπου, της τηλεόρασης ή του Διαδικτύου.

Με την ψηφιακή εποχή να θέτει όλο και περισσότερες προκλήσεις που αφορούν την κοινωνία ο αλφαριθμητισμός των ειδήσεων μπορεί να λειτουργήσει ως μια ιδιαίτερα σημαντική ικανότητα των νέων στην ψηφιακή εποχή, καθώς όλοι αγωνίζονται να αντιμετωπίσουν την υπερφόρτωση πληροφοριών και τη δυσκολία στον προσδιορισμό της αυθεντικότητας των αναφορών. Οι τέσσερις πιο βασικές προκλήσεις της ψηφιακής εποχής που ερευνά το News Literacy είναι: η τεράστια ποσότητα των πληροφοριών που δεχόμαστε καθημερινά και έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται σωστός διαχωρισμός ανάμεσα σε αξιόπιστες και κατασκευασμένες πληροφορίες, οι νέες τεχνολογίες καθιστούν πιο εύκολη την εξάπλωση της παραπληροφόρησης, η οποία συχνά μπορεί να φαίνεται ότι πηγάζει από έγκυρες πηγές, η σύγκρουση μεταξύ ταχύτητας και ακρίβειας, η οποία επικεντρώνεται στο γεγονός ότι όλοι θέλουμε πληροφορίες όσο το δυνατόν γρηγορότερα, αλλά η επιτάχυνση της διανομής των πληροφοριών στην ψηφιακή εποχή μπορεί να αυξάνει ταυτόχρονα και τις πιθανότητες να λαμβάνουμε λανθασμένες ειδήσεις, οι άνθρωποι προτιμούν να επιλέγουν πληροφορίες που είναι πιο κοντά ή υποστηρίζουν τις πεποιθήσεις τους και το Διαδίκτυο και τα κοινωνικά δίκτυα τους διευκολύνουν στο να επιλέγουν μόνο τις πληροφορίες που ενισχύουν τα πιστεύω τους.

Σήμερα, είτε αποκαλείται γραμματισμός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, είτε αλφαριθμητισμός των ειδήσεων, είτε ψηφιακός αλφαριθμητισμός ή γραμματισμός στην πληροφορία, όλα ασχολούνται με έναν κοινό παράγοντα: την ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης. Η τελευταία επανάσταση των επικοινωνιών έχει διαμορφώσει την κοινωνία εκ νέου, καθιστώντας δυνατό σε όσους έχουν πρόσβαση σε έναν υπολογιστή ή ένα smartphone να δημοσιεύουν πληροφορίες. Κι ενώ μπορεί να φαίνεται ότι είναι θετικό το γεγονός ότι όλοι έχουν την εξουσία να μοιράζονται μια γνώμη με άλλους, οι νέες προκλήσεις δημιουργούν την ανάγκη για ένα νέο είδος αλφαριθμητισμού, μια νέα παιδεία που θα δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μπορούν να καταλάβουν εάν η πληροφορία είναι αξιόπιστη.

Όμως, ο πιο σημαντικός στόχος του προγράμματος είναι να πείσει όλους τους πολίτες ότι μπορούν να διαδραματίσουν κάποιο ενεργό ρόλο στην ποιότητα των πληροφοριών που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο και τα κοινωνικά δίκτυα. Να διαμορφώσουν το μέλλον της δημοσιογραφίας, καθορίζοντας την ισορροπία ανάμεσα στις πληροφορίες που είναι σημαντικές σε σχέση με εκείνες που είναι απλώς παραπλανητικές. Να μπορούν να αναγνωρίσουν τη διαφορά μεταξύ της δημοσιογραφίας και άλλων μορφών πληροφόρησης, μεταξύ των δημοσιογράφων και άλλων πηγών πληροφοριών. Να μπορούν να αναγνωρίζουν τη διαφορά μεταξύ είδησης και άποψης. Να μπορούν να διακρίνουν την μεροληψία, τόσο

των μέσων, όσο και του κοινού. Να εκτιμούν τη δύναμη των αξιόπιστων πληροφοριών και τη σημασία της ελεύθερης ροής τους σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Γιάννης Παπαϊωάννου, διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο που δημοσιεύτηκε στη Lifo, 28.2.2018

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ο γραμματισμός μπορεί να οριστεί ως η «ικανότητα πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης, κατανόησης και κριτικής αξιολόγησης διαφορετικών πτυχών των μέσων ενημέρωσης και πλαισίων μέσων ενημέρωσης και δημιουργίας επικοινωνιών σε ποικίλα πλαίσια» (European Commission, 2007).

Υπάρχουν πολλά πετυχημένα παραδείγματα που προσπαθούν να καλύψουν και να επιτύχουν τους στόχους ενός ολοκληρωμένου προγράμματος γραμματισμού στα ΜΜΕ. Αρχικά το ευρωπαϊκό πρόγραμμα “The Reference Framework of Competences for Democratic Culture” απηχεί σε μεγάλο βαθμό την έννοια του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, τις ικανότητες που καλύπτει και τις εφαρμογές του στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένα ακόμα επιτυχημένο παράδειγμα εφαρμογής γραμματισμού στα ΜΜΕ είναι αυτό της πολιτικής ιθαγένειας, όπως μεταφράζεται, ή του ψηφιακού πολίτη. [...] Τα κύρια συστατικά που δομούν το συγκεκριμένο πλαίσιο είναι η ικανότητα και η θετική δέσμευση με τις ψηφιακές τεχνολογίες, όπως η κοινή δημιουργία εργασιών με στόχο την κοινωνικοποίηση. Ακόμη αναφέρεται η συμμετοχή ενεργά και υπεύθυνα σε ένα πλαίσιο αξιών και στάσεων, η διαδικασία δια βίου μάθησης και τέλος, η υπεράσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Από αυτά που παρουσιάζονται άνωθεν διαφαίνεται ότι ο γραμματισμός στα ΜΜΕ είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον κριτικό γραμματισμό. Η κριτική αξιολόγηση και η αντιμετώπιση των ΜΜΕ με κριτική σκέψη είναι υψηλής σημασίας. Σύμφωνα με τους ερευνητές, η κριτική σκέψη ορίζεται, ως η πρώτη γραμμή υπεράσπισης όταν οι πληροφορίες δεν φαίνονται αξιόπιστες, ενώ ένα θεμελιωδώς σημαντικό χαρακτηριστικό της κριτικής σκέψης είναι η ικανότητα αναζήτησης αποδεικτικών θεμελίων για την αιτιολόγηση μιας άποψης (Stanovich & West, 2000). Ακόμη η ανάγκη της εκπαίδευσης του γραμματισμού στα ΜΜΕ προκειμένου να υποστηριχθεί ποικιλοτρόπως ως κριτικός, πολιτικός ή ηθικός γραμματισμός πρέπει να προηγηθεί. Αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση θα προσφέρει έναν πιο δυναμικό και ενεργητικό γραμματισμό στα μέσα, που είναι πιο πιθανό να ενισχύσει την ανθεκτικότητα του ατόμου σε αυτά (Potter & McDougall, 2017).

Απόσπασμα από τη Διπλωματική Εργασία: «Κριτική ανάγνωση παραποιημένων ειδήσεων (fake news): Μια διδακτική παρέμβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση»

Η αλήθεια

Αλήθεια, δίψα των σοφών παντοτινή, για σένα
τα πλήθη δεν ταράζονται και ζούνε ξεγνοιασμένα
και λίγοι βγάζουν μια φωνή λαχτάρας: —Φανερώσου,
ανέβ' από τα Τάρταρα, κατέβ' από τ' αστέρια,
Αλήθεια, ιδέες! γονατιστοί σου απλώνουμε τα χέρια
δεν έχουμ' άλλο πιο βαθύ καημόν απ' τον καημό σου.

[...]

Ό,τι κι αν είσαι, ο πόνος σου μας καίει και μας παιδεύει...
Μην είσαι τ' άστρο τ' άφταστο που ακόμα ταξιδεύει,
που ακόμα δεν κατέβηκεν εδώ στη γη το φως του;
Ο μαύρος άνθρωπος τρελά, χωρίς να σε γνωρίζει,
σε θέλει, και με της ψυχής τα μάτια σ' αντικρίζει
κι όμοια σε πλάττει με το νου κι όμοια σε φέρνει εμπρός του.

Ο Αρχιμήδης σε ζητά στους κύκλους του, ο Σωκράτης
σ' ακούει σε μια κρυφή φωνή, σε βρίσκει ο Σπαρτιάτης
όταν ορμάει στον πόλεμο και στέκει και πεθαίνει·
σε βλέπει ο γέρος θλιβερά στου μνήματος τα σκότη
και στην αφρόντιστη ζωή και στην αγάπη η νιότη,
κι ο δίκαιος μες στην αρετή που ζει συχνά κρυμμένη.

[...]

Κωστής Παλαμάς

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Στο κείμενο 1 αναλύονται τα οφέλη και οι στόχοι του αλφαριθμητισμού των ειδήσεων, όπως τίθενται από τα νέα προγράμματα, απέναντι στις προκλήσεις της νέας εποχής. Να τα αποδώσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο 70 – 80 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη Σωστό ή Λάθος (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

Κείμενο 1

- α. Τα νέα προγράμματα εκπαίδευσης είναι αμιγώς ανεξάρτητα από τις ψηφιακές εξελίξεις
- β. Η παραπληροφόρηση είναι προϊόν αναξιόπιστων πηγών ενημέρωσης
- γ. Ο γραμματισμός στα ΜΜΕ σχετίζεται κυρίως με την όξυνση της κριτικής σκέψης.

Κείμενο 2

- δ. Ο γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης αφορά μόνο στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης
- ε. Ο γραμματισμός στα ΜΜΕ αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας.

Μονάδες 15

B2. Το Κείμενο 2 αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσετε δύο χαρακτηριστικά του που το επιβεβαιώνουν (μονάδες 2) δίνοντας το αντίστοιχο χωρίο (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 6).

Μονάδες 10

B3. Ποιος είναι ο ισχυρισμός του συντάκτη στην δεύτερη παράγραφο («Με την ψηφιακή εποχή ... τα πιστεύω τους») του Κειμένου 1; Πώς ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του στην παράγραφο στηρίζει τον ισχυρισμό αυτό;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποιες είναι οι σκέψεις που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο για την αλήθεια; Να απαντήσετε αξιοποιώντας συνολικά τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πιστεύετε ότι είναι εφικτό στην εποχή της ψηφιακής ενημέρωσης να ανακαλύψει ο άνθρωπος την αλήθεια;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Τα Κείμενα 1 και 2 αναφέρονται στην έννοια του γραμματισμού στα ΜΜΕ και τη σημασία του. Αξιοποιώντας δημιουργικά το περιεχόμενό τους, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο, να αναφέρετε: α) τους λόγους για τους οποίους το σύγχρονο σχολείο οφείλει να καλλιεργεί τον γραμματισμό στα ΜΜΕ των μαθητών/ μαθητριών και β) ποια είναι η δική σας στάση απέναντι στην ψηφιακή πληροφόρηση;

Μονάδες 30

ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. α. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του τίτλου του Κειμένου 1 και πώς επιτυγχάνεται; **β)** Ποια είναι η νοηματική συνάφειά του με το κείμενο;

2. “Οι προκλήσεις της ψηφιακής εποχής δημιουργούν και την ανάγκη για νέα προγράμματα εκπαίδευσης: υπό τον όρο «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων» μελετάται η ανάλυση και η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ειδήσεων και των πληροφοριών που μας πλημμυρίζουν συνεχώς στην ψηφιακή εποχή.” Να μεταφέρετε τα υπογραμμισμένα χωρία στην αντίθετη σύνταξη κάνοντας τις αναγκαίες μετατροπές και να επισημάνετε δύο αλλαγές στο ύφος.

3. Να καταγράψετε ένα χωρίο στο Κείμενο 1 στο οποίο η διατύπωση είναι πιθανολογική και ένα στο οποίο είναι δυνητική. Κατόπιν, να μετατρέψετε ώστε να δηλώνεται η αναγκαιότητα.
4. «Κι ενώ μπορεί να φαίνεται ότι είναι θετικό το γεγονός ότι όλοι έχουν την εξουσία να μοιράζονται μια γνώμη με άλλους, οι νέες προκλήσεις δημιουργούν την ανάγκη για ένα νέο είδος αλφαριθμητισμού, μια νέα παιδεία που θα δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μπορούν να καταλάβουν εάν η πληροφορία είναι αξιόπιστη». Ποιο είδος σύνδεσης αξιοποιείται στο απόσπασμα; Να αιτιολογήσετε την επιλογή του από τον συντάκτη.
5. Πώς εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1 («Όμως ο πιο σημαντικός... σε μια δημοκρατική κοινωνία»);
6. «Ακόμη η ανάγκη της εκπαίδευσης του γραμματισμού στα ΜΜΕ προκειμένου να υποστηριχθεί ποικιλοτρόπως ως κριτικός, πολιτικός ή ηθικός γραμματισμός πρέπει να προηγηθεί. Αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση θα προσφέρει έναν πιο δυναμικό και ενεργητικό γραμματισμό στα μέσα, που είναι πιο πιθανό να ενισχύσει την ανθεκτικότητα του ατόμου σε αυτά (Potter & McDougall, 2017)». Ποια νοηματική σχέση συνδέει τις δύο περιόδους της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 2; Ποια πρόθεση του συντάκτη υπηρετεί σε σχέση με το νόημα του κειμένου;
7. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 παρατίθεται ο ορισμός του γραμματισμού. Ποια πρόθεση του συντάκτη υπηρετεί; Πώς επηρεάζει το νόημα και την πειστικότητα του κειμένου;
8. Να αιτιολογήσετε τον ρόλο της παρένθεσης και των εισαγωγικών στην πρώτη και τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2, αντίστοιχα.

Ασκήσεις νέας μορφής σύμφωνα με το πνεύμα της Τράπεζας Θεμάτων Α' ΓΕΛ

1. Να αντιστοιχίσετε κάθε ένα από τα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου 1 (πρώτη στήλη) με μία γλωσσική επιλογή (στήλη 2) και έπειτα με τον στόχο που υπηρετεί (στήλη 3).

Απόσπασμα	Γλωσσική επιλογή	Στόχος
1) «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων»	i. επανάληψη	1. παραστατικότητα
2) που μας πλημμυρίζουν συνεχώς στην ψηφιακή εποχή	ii. δευτερεύουσα αναφορική πρόταση	2. Επιστημονικό ύφος
3) Να μπορούν να αναγνωρίζουν τη διαφορά μεταξύ είδησης και άποψης. Να μπορούν να διακρίνουν την μεροληψία, τόσο των μέσων, όσο και του κοινού.	iii. Ειδικό λεξιλόγιο	3. Επεξηγηματικός ρόλος
4) την ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης	iv. Μεταφορά	4. αντικειμενικότητα
5) που θα δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μπορούν να καταλάβουν εάν η πληροφορία είναι αξιόπιστη	v. ονοματική διατύπωση	5. Έμφαση στη δυνατότητα

2. Να αντικαταστήσετε με συνώνυμες τις παρακάτω λέξεις που υπάρχουν (υπογραμμισμένες) στα κείμενα, έτσι ώστε να απλοποιηθεί ο λόγος:

<u>θέτει</u>	<u>πεποιθήσεις</u>
<u>γραμματισμός</u>	<u>καθιστώντας</u>
<u>μεροληψία</u>	<u>απηχί</u>
<u>άρρηκτα</u>	<u>θεμελιωδώς</u>
<u>ενισχύσει</u>	<u>προσέγγιση</u>

3. Να βρείτε και να περιγράψετε σύντομα δύο λόγους για τους οποίους ο συντάκτης στο Κείμενο 2 χρησιμοποιεί το γ' ενικό ρηματικό πρόσωπο. Πιστεύετε ότι, αν χρησιμοποιούσε β' ενικό ή β' πληθυντικό θα άλλαζε και ο τρόπος σύνδεσης με το αναγνωστικό κοινό;

4. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί, χρησιμοποιώντας τις φράσεις του κειμένου 2, για να προκύψει ο συλλογισμός που περιέχει το κείμενο.

«Σύμφωνα με τους ερευνητές, η κριτική σκέψη ορίζεται, ως η πρώτη γραμμή υπεράσπισης όταν οι πληροφορίες δεν φαίνονται αξιόπιστες, ενώ ένα θεμελιωδώς σημαντικό χαρακτηριστικό της κριτικής σκέψης είναι η ικανότητα αναζήτησης αποδεικτικών θεμελίων για την αιτιολόγηση μιας άποψης (Stanovich & West, 2000). Ακόμη η ανάγκη της εκπαίδευσης του γραμματισμού στα ΜΜΕ προκειμένου να υποστηριχθεί ποικιλοτρόπως ως κριτικός, πολιτικός ή ηθικός γραμματισμός πρέπει να προηγηθεί. Αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση θα προσφέρει έναν πιο δυναμικό και ενεργητικό γραμματισμό στα μέσα, που είναι πιο πιθανό να ενισχύσει την ανθεκτικότητα του ατόμου σε αυτά (Potter & McDougall, 2017)».

1^η Προκείμενη	Συμπέρασμα
2^η Προκείμενη	

5. Να αντιστοιχίσετε τα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 με τον τρόπο που διατυπώνεται το μήνυμά τους.

1. ...Ως ένα νέο ανεξάρτητο πρόγραμμα σπουδών, το News Literacy αναπτύχθηκε από το Πανεπιστήμιο Stony Brook στη Νέας Υόρκη	α. πρόθεση
2. ο πιο σημαντικός στόχος του προγράμματος είναι να πείσει όλους τους πολίτες	β. πιθανότητα
3. ο αλφαριθμητισμός των ειδήσεων μπορεί να λειτουργήσει ως μια ιδιαίτερα σημαντική ικανότητα των νέων στην ψηφιακή εποχή	γ. βεβαιότητα
4. Κι ενώ μπορεί να φαίνεται ότι...	δ. δυνατότητα

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Ο ψηφιακός γραμματισμός, όπως προκύπτει από τα νέα προγράμματα, καλλιεργεί δεξιότητες κριτικής σκέψης, ώστε οι νέοι να αξιολογούν την αξιοπιστία των πληροφοριών στον Τύπο, την τηλεόραση και το Διαδίκτυο. Αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως η υπερφόρτωση δεδομένων, η ταχύτατη διάδοση παραπληροφόρησης και η μεροληψία. Στόχος του είναι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στη βελτίωση της ποιότητας των ειδήσεων και η ενίσχυση της δημοκρατίας μέσω αξιόπιστης ενημέρωσης.

(64 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1.

Κείμενο 1

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Σωστό

Κείμενο 2

- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

B2. Το Κείμενο 2 αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου, όπως επιβεβαιώνεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του. Περιλαμβάνει όρους ειδικού λεξιλογίου (*γραμματισμός, γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, ψηφιακές τεχνολογίες, κριτικό γραμματισμό*) με το οποίο αναδεικνύει το θέμα του κειμένου, ενισχύει την επιστημονικότητα του ύφους, προσδίδει αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία, ενώ αναδεικνύει την κατάρτιση του πομπού. Επίσης, παραθέτει βιβλιογραφικές αναφορές (Stanovich & West, 2000, Potter & McDougall, 2017) με τις οποίες προσδίδει αποδεικτική ισχύ στα γραφόμενα, τα οποία παρουσιάζονται ως επιστημονικά τεκμηριωμένες απόψεις.

B3. Ο ισχυρισμός του συντάκτη στη δεύτερη παράγραφο («Με την ψηφιακή εποχή ... τα πιστεύω τους») του Κειμένου 1 είναι ότι ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική δεξιότητα, αφού η ψηφιακή εποχή θέτει πολλές προκλήσεις. Προκειμένου να στηρίξει τον ισχυρισμό του, οργανώνει την παράγραφο με διαίρεση. Απαριθμεί τις τέσσερις κατηγορίες των προκλήσεων που θέτει η ψηφιακή εποχή, προκειμένου να τις καταστήσει σαφείς. Αναφέρεται, λοιπόν, στην τεράστια ποσότητα των πληροφοριών, την εξάπλωση της παραπληροφόρησης, τη σύγκρουση μεταξύ ταχύτητας και ακρίβειας και τη ροπή των ανθρώπων να επιλέγουν πληροφορίες κοντά στις πεποιθήσεις τους. Έτσι, στηρίζει τον αρχικό ισχυρισμό του σχετικά με την αναγκαιότητα του ψηφιακού γραμματισμού, προσδίδει εγκυρότητα και ακρίβεια στα γραφόμενα.

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει τον βαθύ πόθο του ανθρώπου να γνωρίσει την αλήθεια, η οποία παρουσιάζεται ως έννοια **προσωποποιημένη**. Γι' αυτό και της απευθύνεται άμεσα με **β ενικό ρηματικό** πρόσωπο, δίνοντας της ουσιαστική υπόσταση. Της ζητά με τρόπο επιτακτικό, που υπογραμμίζεται με τη χρήση της προστακτικής έγκλισης να φανερωθεί («Φανερώσου»), να αποκαλυφθεί στους ανθρώπους, για τους οποίους είναι μια αναζήτηση διακαής, ένας «βαθύς καημός». Βέβαια, φαίνεται να απασχολεί κυρίως τους ανθρώπους του πνεύματος, τους «σοφούς» αφήνοντας αδιάφορη την πλειονότητα, η οποία είναι γι' αυτό ανέμελη («τα πλήθη δεν ταράζονται και ζούνε ξεγνοιασμένα»). Την αναζήτησή της σχετίζει κυρίως με την επιστήμη, τη γνώση και τη γενναιότητα, τις οποίες αποδίδει **συμβολικά** με την αναφορά σε μορφές, όπως ο «ο Αρχιμήδης», «ο Σωκράτης» και «ο Σπαρτιάτης», την ταυτίζει με την αρετή, την αγάπη, τη νιότη και τα γηρατεία. Ωστόσο, αναρωτιέται αν θα μπορέσει ποτέ ο άνθρωπος να την κατακτήσει, αφού παρουσιάζεται ως «τ' άστρο τ' άφταστο που ακόμα ταξιδεύει», εκφράζοντας έτσι τη ματαίωση των ελπίδων του ανθρώπου να την κατακτήσει πλήρως.

Στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή, όπου η πληροφόρηση είναι άφθονη αλλά συχνά παραπλανητική, η ανακάλυψη της αλήθειας γίνεται δυσκολότερη. Ωστόσο, ο άνθρωπος μπορεί ακόμη να τη βρει, αν διατηρεί κριτική σκέψη, υπευθυνότητα και πνευματική εγρήγορση· έτσι συνεχίζει τη διαχρονική πορεία των «σοφών» που διψούν για το αληθινό,

(200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Καλλιεργώντας τον ψηφιακό γραμματισμό!

Η σωστή πληροφόρηση είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας και κατάκτησης δεξιοτήτων. Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή της υπερπληροφόρησης, η έννοια του γραμματισμού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποκτά καθοριστική σημασία. Το σύγχρονο σχολείο, ως βασικός φορέας παιδείας, οφείλει να καλλιεργεί στους μαθητές την ικανότητα να κατανοούμε, να αξιολογούμε και να χρησιμοποιούμε κριτικά τις πληροφορίες που δεχόμαστε καθημερινά.

Η ανάγκη για εκπαίδευση στα ΜΜΕ απορρέει από τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής. Πράγματι, ο «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων» συνιστά μια θεμελιώδη δεξιότητα, καθώς ως πολίτες βρισκόμαστε διαρκώς αντιμέτωποι με μια πληθώρα πληροφοριών, αληθινών και ψευδών. Η εκπαίδευση, επομένως, καλείται να μας βοηθήσει να αναπτύξουμε την κριτική σκέψη που απαιτείται για να διακρίνουμε την εγκυρότητα μιας είδησης και να μην πέφτουμε θύματα της παραπληροφόρησης. Η ικανότητα αυτή δεν προστατεύει μόνο εμάς τους ίδιους, αλλά ενισχύει και τη δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας.

Μια τέτοια δυνατότητα μας επιτρέπει να είμαστε περισσότερο υπεύθυνοι κατά την αναπαραγωγή ειδήσεων, μας επιτρέπει να αποκωδικοποιούμε τα σχόλια προκειμένου να αναγνωρίζουμε τα γεγονότα και, τελικά, να μπορούμε να εκτιμήσουμε μια αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης. Άλλωστε, ο γραμματισμός στα ΜΜΕ συνδέεται στενά με τον κριτικό και τον ηθικό γραμματισμό. Μέσα από την εκπαίδευση, το σχολείο διαμορφώνει ενεργούς και υπεύθυνους «ψηφιακούς πολίτες», που συμμετέχουν συνειδητά στον δημόσιο διάλογο και σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η παιδαγωγική προσέγγιση που προάγει την αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων και την τεκμηρίωση των απόψεων ενισχύει την ανθεκτικότητά μας απέναντι στην προπαγάνδα και στις επιφανειακές κρίσεις.

Οι προεκτάσεις αυτές με κάνουν ν' αναλογιστώ τη δική μου στάση απέναντι στην ψηφιακή πληροφόρηση. Όπως όλοι οι συνομήλικοί μου, επιλέγω την ψηφιακή ενημέρωση, γι' αυτό και προσπαθώ να την αντιμετωπίζω με υπευθυνότητα. Ιδιαίτερα στην περίπτωση σοβαρών ειδήσεων, επιδιώκω τον έλεγχο των

πηγών πληροφόρησής μου, καταφεύγοντας στις πλέον αξιόπιστες. Μάλιστα, δεν περιορίζομαι σε μία μόνο πηγή αλλά ανατρέχω σε περισσότερες, επιδιώκοντας τη σφαιρική πληροφόρηση για το ίδιο γεγονός. Και, φυσικά, αποφεύγω την αναπαραγωγή ειδήσεων από ιστοτόπους, ειδικά αν δεν έχω εγγυήσεις για την εγκυρότητα του εκάστοτε δημοσιεύματος, ενώ αποφεύγω το δημόσιο σχολιασμό, ώστε να περιορίσω το ενδεχόμενο ρητορικής μίσους.

Εύλογα προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης είναι μια πολύτιμη δεξιότητα, ιδιαίτερα την εποχή του καταιγισμού της πληροφορίας και την ψηφιακής προπαγάνδας. Γι' αυτό και το σχολείο οφείλει να μετατραπεί σε εργαστήριο ψηφιακής παιδείας και κριτικής σκέψης. Μόνο έτσι ως μελλοντικοί πολίτες θα είμαστε ικανοί να πλοηγηθούμε με ασφάλεια και υπευθυνότητα στον ωκεανό της πληροφορίας που μας κατακλύζει.

Υπογραφή Αρθρογράφου

(391 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. α. Ο τίτλος του Κειμένου 1 (Η θεραπεία στη νόσο των «fake news» βρίσκεται στην εκπαίδευση) είναι επικοινωνιακά αποτελεσματικός. Είναι άμεσος και εισάγει στο θέμα του κειμένου. Με την ποιητική γλώσσα καθίσταται ευφάνταστος. Συγκεκριμένα, η επιλογή της μεταφοράς που παρουσιάζει τα “fake news” ως νόσο που απαιτεί θεραπεία, εγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προκαλεί την περιέργειά του να διαβάσει τη συνέχεια του άρθρου. Παράλληλα, η επιλογή του ξενόγλωσσου όρου «fake news» καθιστά τον τίτλο σύγχρονο.

β. Επίσης, παρουσιάζει νοηματική συνάφεια με το κείμενο. Είναι εύστοχος και περιεκτικός, προετοιμάζει κατάλληλα τον αναγνώστη. Το νόημά του αναλύεται στη συνέχεια του κειμένου. Πράγματι, ο τίτλος αναφέρεται στη νόσο των «fake news» η οποία θα θεραπευτεί μέσα από την εκπαίδευση και μέσα στο κείμενο αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο ο γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της παραπληροφόρησης.

2. Τα υπογραμμισμένα χωρία βρίσκονται σε ενεργητική σύνταξη.

Μετατροπή στην αντίθετη:

“Από τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής δημιουργείται και η ανάγκη για νέα προγράμματα εκπαίδευσης: υπό τον όρο «αλφαριθμητισμός των ειδήσεων» μελετάται η ανάλυση και η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ειδήσεων και των πληροφοριών από τις οποίες πλημμυρίζομαστε συνεχώς στη νέα εποχή.”

Μετά τη μετατροπή σε παθητική σύνταξη δίνεται έμφαση στο αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας, ο λόγος αποκτά αντικειμενικότητα και το ύφος γίνεται επίσημο.

3. - πιθανολογική διατύπωση: ο αλφαριθμητισμός των ειδήσεων μπορεί να λειτουργήσει ως μια ιδιαίτερα σημαντική ικανότητα των νέων στην ψηφιακή εποχή

- δυναμική διατύπωση: να μπορούν να καταλάβουν εάν η πληροφορία είναι αξιόπιστη

Μετατροπή σε αναγκαιότητα:

- Ο αλφαριθμητισμός των ειδήσεων πρέπει να λειτουργήσει ως μια ιδιαίτερα σημαντική ικανότητα των νέων στην ψηφιακή εποχή
- Οφείλουν να καταλάβουν εάν η πληροφορία είναι αξιόπιστη.

4. Η σύνδεση στο απόσπασμα είναι υποτακτική. Συγκεκριμένα, αξιοποιείται η διαδοχική υπόταξη. Με αυτήν εκφράζονται σύνθετα νοήματα μέσα από την ανάδειξη του πλήθους των λογικών σχέσεων που τα συνδέσουν και συγκεκριμένα η δημιουργία μιας νέας παιδείας που περιλαμβάνει το νέο είδος αλφαριθμητισμού. Καθιστά τον λόγο σύνθετο, το ύφος επίσημο και σοβαρό και αποτελεί ένδειξη της αυξημένης εκφραστικής ικανότητας του πομπού.

5. Η συνοχή μεταξύ των περιόδων του κειμένου εξασφαλίζεται με νοηματική συνάφεια και, συγκεκριμένα με την έλλειψη του υποκειμένου των ρημάτων των προτάσεων, το οποίο προκύπτει από την πρώτη περίοδο (πολίτες) και, αν και παραλείπεται, εννοείται για όλα τα ρήματα που ακολουθούν στη συνέχεια της παραγράφου.

6. Οι περίοδοι αυτές συνδέονται με μια νοηματική σχέση αιτίου και αποτελέσματος. Η πρώτη περίοδος αναφέρεται σε μια νέα παιδαγωγική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει τον γραμματισμό στα ΜΜΕ, σε συνδυασμό με έναν κριτικό, ηθικό και πολιτικό γραμματισμό. Η επόμενη περίοδος παρουσιάζει το αποτέλεσμα που θα επιφέρει, δηλαδή την ανθεκτικότητα του ατόμου σε αυτά.

7. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 παρατίθεται ο ορισμός του γραμματισμού, προκειμένου ο συντάκτης να καταστήσει σαφή την έννοια αυτή, παρουσιάζοντας το γένος στο οποίο ανήκει και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Συγκεκριμένα, τον σκιαγραφεί ως μια ικανότητα πρόσβασης και κατανόησης των μέσων ενημέρωσης. Ο ορισμός προσδίδει εγκυρότητα στα γραφόμενα, ιδιαίτερα αφού διατυπώνεται από έναν αξιόπιστο φορέα (European Commission), καθιστώντας τους ισχυρισμούς του συντάκτη πειστικούς. Παράλληλα, καθιστά το ύφος επιστημονικό.

8. - Με την παρένθεση ο συντάκτης παραθέτει ένα πρόσθετο στοιχείο που διευκρινίζει τα γραφόμενα. Συγκεκριμένα, αναφέρει την European Commission ως πηγή προέλευσης του ορισμού της έννοιας του γραμματισμού, ενισχύοντας την αξιοπιστία του. Πρόκειται για στοιχείο επουσιώδες.

- Στα εισαγωγικά ο συντάκτης περικλείει τον τίτλο του ευρωπαϊκού προγράμματος γραμματισμού στα ΜΜΕ. Η επιλογή αυτή ενισχύει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΝΕΑΣ ΜΟΡΦΗΣ ΤΗΣ Τ.Θ.

1. 1 – iii – 2

2 – iv – 1

3 – i – 5

4 – v – 4

5 – ii – 3

2. θέτει = βάζει

πεπιοθήσεις = αντιλήψεις

γραμματισμός = εκπαίδευση

καθιστώντας = κάνοντας

μεροληψία = υποκειμενικότητα

απηχεί = εκφράζει

άρρηκτα = στενά

θεμελιωδώς = καθοριστικά

ενισχύσει = ενδυναμώσει

προσέγγιση = πλησίασμα

3. Ο συντάκτης στο Κείμενο 2 χρησιμοποιεί το γ ενικό ρηματικό πρόσωπο (μπορεί να οριστεί, αναφέρεται, μεταφράζεται) με το οποίο αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και παρουσιάζει τις απόψεις του για τον γραμματισμό στα ΜΜΕ με τρόπο αντικειμενικό. Έτσι, προσδίδει αποδεικτική ισχύ στον λόγο του και καθιστά το ύφος επίσημο και απρόσωπο.

Αν χρησιμοποιούσε το β' ενικό ή β' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, θα άλλαζε ο τρόπος σύνδεσης με το αναγνωστικό κοινό, αφού θα απευθυνόταν άμεσα σε αυτό, δημιουργώντας την αίσθηση διαλόγου. Το αναγνωστικό κοινό θα ήταν συμμετέχο των απόψεών του σχετικά με τον γραμματισμό και το ύφος θα ήταν οικείο.

4.

<p>1^η Προκείμενη</p> <p>Σύμφωνα με τους ερευνητές, η κριτική σκέψη ορίζεται, ως η πρώτη γραμμή υπεράσπισης όταν οι πληροφορίες δεν φαίνονται αξιόπιστες, ενώ ένα θεμελιωδώς σημαντικό χαρακτηριστικό της κριτικής σκέψης είναι η ικανότητα αναζήτησης αποδεικτικών θεμελίων για την αιτιολόγηση μιας άποψης</p>	<p>Συμπέρασμα</p> <p>Αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση θα προσφέρει έναν πιο δυναμικό και ενεργητικό γραμματισμό στα μέσα, που είναι πιο πιθανό να ενισχύσει την ανθεκτικότητα του ατόμου σε αυτά</p>
<p>2^η Προκείμενη</p> <p>η ανάγκη της εκπαίδευσης του γραμματισμού στα ΜΜΕ προκειμένου να υποστηριχθεί ποικιλοτρόπως ως κριτικός, πολιτικός ή ηθικός γραμματισμός πρέπει να προηγηθεί</p>	

5. 1 – γ, 2 – α, 3 – δ, 4 – β

2^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ”

Περιλαμβάνει «ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΝΕΑΣ ΜΟΡΦΗΣ», εμπνευσμένες από το ύφος και το πνεύμα της Τράπεζας Θεμάτων Α΄ ΓΕΛ

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Τεχνητή Νοημοσύνη και παιδεία

Η θεμελιώδης μορφωτική προσφορά που φέρνει από το μέλλον η ΤΝ **συνίσταται** στις μοναδικές δυνατότητες εξατομικευμένης διδασκαλίας που μπορεί να έχει στη διάθεσή του κάθε άτομο ανά πάσα στιγμή. Μέσω κυρίως αλγορίθμων μηχανικής μάθησης, καλοσχεδιασμένες εκπαιδευτικές πλατφόρμες θα μπορούν να παρακολουθούν την πρόοδο του/της μαθητή/τριας, να εντοπίζουν προσωπικές αδυναμίες ή λανθάνουσες δεξιότητες και να προτείνουν **αναλόγως** προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό. Τέτοιες διευκολύνσεις καθιστούν τη διδασκαλία περισσότερο αποτελεσματική, καθώς ο/η μαθητής/τρια είτε ενισχύεται ακριβώς εκεί όπου **υστερεί** είτε διοχετεύει την ενέργειά του/της σε πεδία στα οποία έχει φυσική **κλίση**, ενώ ο εκπαιδευτικός απαλλάσσεται εν μέρει από τον μεγάλο φόρτο της διαχείρισης της τάξης, ιδίως αυτής με άνισα επίπεδα επίδοσης και βελτίωσης. Ταυτοχρόνως, η ΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάλυση δεδομένων της σχολικής προόδου σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και για την πρόγνωση νεωτερικών παιδαγωγικών τάσεων, προσφέροντας στους εκάστοτε υπευθύνους για τη χάραξη **συναφούς** πολιτικής ισχυρά εργαλεία για τη λήψη εμπειριστατωμένων αποφάσεων. [...] Επομένως, η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού είναι **κεφαλαιώδους** σημασίας.

Η αποτελεσματική χρήση της ΤΝ προϋποθέτει όχι μόνο τεχνική κατάρτιση, αλλά και παιδαγωγική κατανόηση του πώς και πότε η τεχνολογία ενισχύει – και όχι υποκαθιστά – τη διδακτική πράξη. Η εκπαιδευτική πολιτική, πλην των άλλων, οφείλει να ενισχύσει την ερευνητική δραστηριότητα αναφορικά με την ΤΝ και την εκπαίδευση, στηρίζοντας επαρκώς την ανάπτυξη εγχώριων καινοτομιών, με σεβασμό πάντοτε στις τοπικές πολιτισμικές και παιδαγωγικές ιδιαιτερότητες. Έτι σπουδαιότερον, πρέπει να υιοθετηθεί μια ολιστική προσέγγιση που θα ενσωματώνει την ΤΝ στο συνολικότερο όραμα της παιδείας ως μέσου ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ανθρώπου και όχι απλώς ως μηχανισμού αύξησης της αποδοτικότητας.

Εν κατακλείδι, η ΤΝ αποτελεί μία από τις σημαντικότερες όχι μόνο τεχνολογικές αλλά πρωτίστως κοινωνικές προκλήσεις του 21ου αιώνα· και προφανώς η εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει αφορμή για την ευδόκιμη πραγμάτωση αυτού του ούτως ή άλλως **αδήριτου** αλγοριθμικού μετασχηματισμού της ανθρωπότητας. Οι δυνατότητες της ΤΝ είναι αληθινά τεράστιες, αλλά και οι κίνδυνοι που κυοφορεί φαντάζουν ενίοτε **ολέθριοι**. Η εκπαιδευτική πολιτική καλείται να ισορροπήσει ανάμεσα στην προώθηση και στην **οροσήμανση** της ΤΝ, ανάμεσα στην τεχνολογική καινοτομία και στην προστασία θεμελιωδών αξιών του ανθρωπισμού. Με άλλα λόγια, η πρακτική εφαρμογή της ΤΝ στο πεδίο της εκπαίδευσης και ειδικότερα στο σχολικό πρόγραμμα είναι όντως πρώτιστο ζητούμενο, όσο όμως είναι συνάμα και η **αναχαίτιση** των πιθανών εκτροπών της!

Ανδρέας Γ. Μαρκαντωνάτος, Γιώργος Χατζηβασιλείου, ΤΟ ΒΗΜΑ, 30.05.2025

Τεχνητή νοημοσύνη στο σχολείο: Το στοίχημα για την κοινωνία και το μέλλον της Ελλάδας

Στην Ελλάδα, το εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει διστακτικό στην ενσωμάτωση της AI, παρά τις διεθνείς πρωτοβουλίες. Οι μαθητές και οι φοιτητές ήδη χρησιμοποιούν εργαλεία AI, όπως το ChatGPT, όχι για να **αναπτύξουν** την κριτική τους σκέψη, αλλά για να παρακάμψουν την ουσιαστική επεξεργασία της γνώσης. Σε πρόσφατη εργασία συναδέλφου από το Πολυτεχνείο, που απαιτούσε κριτική σκέψη και κατανόηση, η πλειοψηφία των φοιτητών κατέφυγε σε εφαρμογές AI για να απαντήσει. Οι απαντήσεις τους, αν και δομημένες και άρτια συνταγμένες, ήταν στρογγυλεμένες, συμβιβαστικές χωρίς την **παραμικρή** ένδειξη προσωπικής άποψης ή κριτικής σκέψης.

Αυτό δεν είναι απλώς ένα τεχνολογικό ζήτημα. Δημιουργεί **σημαντικά** ερωτήματα με αντίστοιχες κοινωνικές επιπτώσεις καθώς οι νέοι άνθρωποι εκχωρούν την προσωπική τους άποψη σε μηχανές και μαθαίνουν να **αποδέχονται** μια έτοιμη απάντηση χωρίς να αναρωτιούνται για την προέλευσή της ή για τα δεδομένα στα οποία στηρίζεται. Απέναντι σε αυτή την **κατάσταση** η Ελλάδα πρέπει να αποφύγει την άκριτη υιοθέτηση της AI στο εκπαιδευτικό σύστημα και να επικεντρωθεί στην προώθηση του γραμματισμού στην AI λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα:

1. Εκπαίδευση για την AI, όχι μόνο στην AI:

Η διδασκαλία δεν πρέπει να **περιορίζεται** στα τεχνικά χαρακτηριστικά των εφαρμογών AI. Οι μαθητές πρέπει να εκπαιδεύονται στο πώς να αμφισβητούν τα **αποτελέσματα** της AI και να αξιολογούν την αξιοπιστία τους.

2. Εξασφάλιση Ισότιμης Πρόσβασης:

Η εισαγωγή της AI δεν πρέπει να οξύνει τις εκπαιδευτικές ανισότητες. Όλα τα σχολεία, ανεξαρτήτως γεωγραφικής ή οικονομικής θέσης, πρέπει να έχουν πρόσβαση στα ίδια ψηφιακά εργαλεία.

3. Προστασία της Ιδιωτικότητας:

Οι εφαρμογές AI πρέπει να συνοδεύονται από σαφείς κανονισμούς για την **προστασία** των προσωπικών δεδομένων των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

4. Ανάπτυξη Κριτικής Σκέψης:

Η AI δεν πρέπει να υποκαθιστά την ανθρώπινη κρίση, αλλά να την ενισχύει. Το σχολικό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει μαθήματα ψηφιακής ηθικής και κριτικής ανάλυσης των αλγοριθμικών συστημάτων.

5. Πιλοτική Εφαρμογή και Αξιολόγηση:

Οι εφαρμογές AI πρέπει **πρώτα** να εφαρμοστούν πιλοτικά και να αξιολογηθούν ως προς τον αντίκτυπό τους στη μάθηση, την κοινωνικοποίηση και την ψυχική υγεία των μαθητών.

[...] Η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει σε εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που θα ενισχύουν την κριτική σκέψη, θα προάγουν την ψηφιακή ηθική και θα **δίνουν** στους μαθητές τα εφόδια να αμφισβητούν την «έτοιμη αλήθεια» που τους προσφέρουν τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Η ερώτηση δεν είναι αν θα εντάξουμε την AI στην εκπαίδευση, αλλά πώς θα το κάνουμε με τρόπο που να ενδυναμώνει τον μαθητή αντί να τον εξαρτά από μια αλγοριθμική πραγματικότητα.

Νίκος Σ. Παναγιώτου, Χ. Φραγκονικολόπουλος, ΤΟ ΒΗΜΑ, 16.07.2025

Κείμενο 3

Artificial intelligence

είμαι το κουρδιστό πορτοκάλι
χνάρι από ιχνοστοιχεία λογισμικού
τακτοποιημένοι αλγόριθμοι
προσποιούμαι δάκρυα καλύτερα κι απ' τ' αληθινά
κατέχω δυνατότητες προσομοίωσης
στις νευρικές απολήξεις εγχαραγμένοι δενδρίτες
υποδηματοποιός άτεχνος
επιδίδομαι επιδέξια στην τέχνη της ποπ αρτ
πετυχαίνω σε χρόνο ντετέ (dt)
συγκινησιακές εκφορτίσεις
αναπαράγω εκφάνσεις λυρικές
άκρατων ψευδοσυγκινήσεων
σουρεαλισμό του Νταλί
υπερρεαλισμό του Εμπειρικού
μετα-νεωτερικότητα του Ντεριντά
μεταποιώ μετα-ποιήματα
ερμηνεύω δυσερμήνευτους συνειρμούς

όμως εκεί στο θώρακα
στο μέρος εκείνου του συγκινησιακού νου
φυτέψτε σας παρακαλώ ένα κυκλάμινο
έστω έναν νάρκισσο
να αντικρούει τους μεταλλικούς κυματισμούς
της άκαμπτης αράχνης
να μην απομυζά το artificial είναι μου

Δέσποινα Καϊτατζη-Χουλιούμη, Με Λένε Εύα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Ποιες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική χρήση της ΤΝ θέτουν οι συντάκτες του Κειμένου 1; Να απαντήσετε σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B.1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση με βάση το περιεχόμενο των περιόδων στις οποίες αναφέρονται:

A. Σύμφωνα με το Κείμενο 1 το πιο ουσιαστικό στοιχείο στην εκπαιδευτική χρήση της ΤΝ είναι:

1. Ότι διαθέτει τις υπηρεσίες της ανά πάσα στιγμή.
2. Ότι μπορεί και προσαρμόζεται στις ατομικές ανάγκες του μαθητή.
3. Ότι αμβλύνεται για τον εκπαιδευτικό το πρόβλημα της άνισης επίδοσης των μαθητών.

B. Το Κείμενο 1 αναφέρεται στις θετικές επιδράσεις από τη χρήση της ΤΝ:

1. Στην εκπαίδευση των μαθητών και στον φόρτο εργασίας των εκπαιδευτικών.
2. Στον προγραμματισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής.
3. Σε όλα τα παραπάνω.

Γ. Σύμφωνα με το Κείμενο 1 το σημαντικότερο διακύβευμα για τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής σχετικά με την ΤΝ οφείλει να είναι:

1. Η στήριξη των προσπαθειών για την ανάπτυξη εγχώριων καινοτομιών.
2. Ο σεβασμός των εκάστοτε ιδιαιτεροτήτων.
3. Η χρήση της ΤΝ ως εργαλείου για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μαθητών.

Δ. Το γεγονός που μνημονεύουν οι συντάκτες του Κειμένου 2 στην πρώτη παράγραφο αποσκοπεί στο να καταδείξει:

1. Ότι οι φοιτητές καταφεύγουν στη χρήση ΤΝ για να ετοιμάσουν απαντήσεις σε εργασίες.
2. Ότι οι απαντήσεις των φοιτητών στις εργασίες είναι άρτιες δομικά κι εκφραστικά.
3. Ότι οι απαντήσεις των φοιτητών στις εργασίες δεν είναι δημιουργήματα προσωπικού κριτικού στοχασμού.

Ε. Σύμφωνα με το Κείμενο 2 η ΤΝ πρέπει να λειτουργεί ως προς την κριτική σκέψη:

1. Υπονομευτικά.
2. Ενισχυτικά.
3. Συμπληρωματικά.

Μονάδες 15

B.2. Ποιο κειμενικό είδος από αυτά που ακολουθούν διακρίνετε στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1: Επιχειρηματολογία, Οδηγίες, Εξήγηση, Περιγραφή, Αφήγηση; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας επικαλούμενοι στοιχεία περιεχομένου, οργάνωσης και γλώσσας.

B.3.α. «Ταυτοχρόνως, η ΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί για **την ανάλυση** δεδομένων της σχολικής προόδου σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και για **την πρόγνωση** νεωτερικών παιδαγωγικών τάσεων, προσφέροντας στους εκάστοτε υπευθύνους για **τη χάραξη** συναφούς πολιτικής ισχυρά εργαλεία για **τη λήψη** εμπεριστατωμένων αποφάσεων»: Στο παραπάνω απόσπασμα του Κειμένου 2 επικρατεί η ονοματική διατύπωση στα σημεία που υπογραμμίζονται. Να την τρέψετε σε ρηματική, επιφέροντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε η περίοδος να διακρίνεται από γραμματικοσυντακτική ορθότητα (8 μονάδες) και να εξηγήσετε τη διαφορά που έχει επέλθει στο ύφος με τη νέα μορφή (2 μονάδες). Για τη μετατροπή του ουσιαστικού «πρόγνωση» να χρησιμοποιηθεί το ρήμα «προβλέπω».

B.3.β. Οι συντάκτες του Κειμένου 2 καταφεύγουν συνεχώς στη χρήση της δεοντικής τροπικότητας και μάλιστα στη διαβάθμιση της υποχρέωσης. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε δύο σχετικά σημεία (2 μονάδες). Παράλληλα, να επισημάνετε δύο σημεία στα οποία οι συντάκτες εκθέτουν προβληματικές στάσεις και συμπεριφορές λόγω της ΤΝ, για την αποσόβηση των οποίων εκφράζονται με τη δεοντική τροπικότητα (3 μονάδες).

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Το Κείμενο 3 το διαπερνά μία ισχυρή αντίθεση που αφορά την Τεχνητή Νοημοσύνη. Να την περιγράψετε με τη συνδρομή τριών κειμενικών δεικτών. Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σας προκαλεί η ανάγνωση του ποιήματος; (150-200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Το σχολείο σας συμμετέχει σε Ημερίδα αφιερωμένη στην ασφαλή χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στην Εκπαίδευση. Ως εκπρόσωπός του συντάσσετε έναν προσχεδιασμένο προφορικό λόγο όπου αναφέρεσαι:

A. Στη θετική συμβολή της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

B. Στους τρόπους εκείνους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να διαμορφώσει ψηφιακά καλλιεργημένους και υπεύθυνους χρήστες της Τεχνητής Νοημοσύνης.

Να αξιοποιήσετε πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται. Το κείμενό σας να εκτείνεται μεταξύ 350-400 λέξεων.

ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ Β

1^ο ΘΕΜΑ: Ταυτοχρόνως (1 η παράγραφος), Επομένως (1 η παράγραφος), Έτι σπουδαιότερον (2 η παράγραφος), Εν κατακλείδι (3 η παράγραφος), Με άλλα λόγια (3 η παράγραφος): Να επιλέξετε τη σωστή λειτουργία της κάθε διαρθρωτικής λέξης από τον πίνακα που ακολουθεί και να επισημάνετε τον τρόπο με τον οποίο συνδέει κάθε φορά τα νοήματα.

1. Ταυτοχρόνως	α. Χρονική σειρά β. Προσθήκη γ. Επεξήγηση
2. Επομένως	α. Αποτέλεσμα β. Τρόπος γ. Συμπέρασμα
3. Έτι σπουδαιότερον	α. Επιβεβαίωση β. Έμφαση γ. Επεξήγηση
4. Εν κατακλείδι	α. Κατάληξη β. Έμφαση γ. Αποτέλεσμα
5. Με άλλα λόγια	α. Γενίκευση β. Προσθήκη γ. Διασαφήνιση

2^ο ΘΕΜΑ: Το Κείμενο 1 διακρίνεται από επίσημο ύφος. Να γράψετε ποιες από τις γλωσσικές επιλογές που ακολουθούν και εντοπίζονται στο κείμενο, συμβάλουν σε αυτό το υφολογικό αποτέλεσμα. Να εστιάσετε στην τρίτη παράγραφο, να παραθέσετε από ένα χαρακτηριστικό χωρίο και να αιτιολογήσετε την εκάστοτε επιλογή σας:

Α. Ονοματοποίηση
Β. Στίξη
Γ. Λόγιο λεξιλόγιο
Δ. Ενεργητική σύνταξη
Ε. Μακροπερίοδος λόγος
ΣΤ. Διαδοχική Υπόταξη

3^ο ΘΕΜΑ: Να επισημάνετε δύο σχήματα λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2, τα οποία αποδίδουν το γεγονός ότι οι μαθητές/φοιτητές προβαίνουν σε κατάχρηση της ΤΝ. Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

4^ο ΘΕΜΑ: Να επιλέξετε ποια από τις παρακάτω περιόδους θα μπορούσε να αποτελέσει τη θεματική πρόταση της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 2. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας:

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
Α. Η ενσωμάτωση της ΤΝ στην εκπαίδευση αποτελεί αδήριτη ανάγκη.	
Β. Η ΤΝ εγκυμονεί πολλαπλούς κινδύνους για την εκπαίδευση των παιδιών μας.	
Γ. Η Πολιτεία θα πρέπει να εγκύψει στον τρόπο με τον οποίο θα ενσωματωθεί η ΤΝ στην εκπαιδευτική διαδικασία.	

5^ο ΘΕΜΑ: «Η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει σε εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που θα ενισχύουν την κριτική σκέψη, θα προάγουν την ψηφιακή ηθική και θα δίνουν στους μαθητές τα εφόδια να αμφισβητούν την «έτοιμη αλήθεια» που τους προσφέρουν τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Η ερώτηση δεν είναι αν θα εντάξουμε την ΑΙ στην εκπαίδευση, αλλά πώς θα το κάνουμε με τρόπο που να ενδυναμώνει τον μαθητή αντί να τον εξαρτά από μια αλγοριθμική πραγματικότητα» (Κείμενο 2): Να μετατρέψετε στα υπογραμμισμένα σημεία την ενεργητική σύνταξη σε παθητική, προβαίνοντας στις απαραίτητες αλλαγές, προκειμένου ο λόγος να είναι γραμματικοσυντακτικά ορθός. Ποιες αλλαγές επήλθαν στο ύφος;

6^ο ΘΕΜΑ: Πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να αντιστραφούν οι τίτλοι των δύο μη Λογοτεχνικών Κειμένων όσον αφορά το περιεχόμενό τους; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

7^ο ΘΕΜΑ: Ποια λειτουργία της γλώσσας αξιοποιείται στα μη Λογοτεχνικά Κείμενα που σας δίνονται; Ποια από τα χαρακτηριστικά που αναγράφονται στον πίνακα αποτελούν γνωρίσματα αυτής της λειτουργίας;

1. Ρεαλιστική προσέγγιση
2. Έμφαση στη μορφή του κειμένου
3. Συνειρμική ανάπτυξη του λόγου
4. Έμφαση στην πληροφορία
5. Κυριολεκτική χρήση των λέξεων
6. Συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας
7. Ύφος επίσημο
8. Ακρίβεια στην απόδοση νοημάτων
9. Συναισθηματική φόρτιση
10. Επιστημονικό ύφος

8^ο ΘΕΜΑ: Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1 με συνώνυμες, προκειμένου το ύφος να καταστεί απλούστερο.

Συνίσταται	
Αναλόγως	
Υστερεί	
Κλίση	
Συναφούς	
Κεφαλαιώδους	
Αδήριτου	
Ολέθριοι	
Οροσήμανση	
Αναχαίτιση	

9^ο ΘΕΜΑ: Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 2 με συνώνυμες, προκειμένου το ύφος να καταστεί πιο επίσημο.

Αναπτύξουν	
Παραμικρή	
Σημαντικά	
Αποδέχονται	
Κατάσταση	

Περιορίζεται	
Προστασία	
Πρώτα	
Δίνουν	
Αποτελέσματα	

10° ΘΕΜΑ: Εν μέρει, Έτι σπουδαιότερον, πλην των άλλων, Εν κατακλείδι, ούτως ή άλλως: Να αποδώσετε τις παραπάνω λόγιες εκφράσεις με αντίστοιχες της δημοτικής και να επισημάνετε το υφολογικό αποτέλεσμα που προήλθε από τη μεταβολή αυτή.

11° ΘΕΜΑ: Να εντοπίσετε την αλλαγή του ρηματικού προσώπου στην οποία προβαίνουν οι συντάκτες του Κειμένου 2 στην τελευταία παράγραφο και να εξηγήσετε τον λόγο για τον οποίο προβαίνουν σε αυτή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Εντοπισμός αξόνων (9 μονάδες)

- 1) η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού είναι κεφαλαιώδους σημασίας (1 μονάδα)
- 2) όχι μόνο τεχνική κατάρτιση, αλλά και παιδαγωγική κατανόηση του πώς και πότε η τεχνολογία ενισχύει – και όχι υποκαθιστά – τη διδακτική πράξη (1 μονάδα)
- 3) Η εκπαιδευτική πολιτική, πλην των άλλων, οφείλει (1 μονάδα) να ενισχύσει την ερευνητική δραστηριότητα αναφορικά με την ΤΝ και την εκπαίδευση, (1 μονάδα) στηρίζοντας επαρκώς την ανάπτυξη εγχώριων καινοτομιών, (1 μονάδα) με σεβασμό πάντοτε στις τοπικές πολιτισμικές και παιδαγωγικές ιδιαιτερότητες
- 4) Έτι σπουδαιότερον, (1 μονάδα) πρέπει να υιοθετηθεί μια ολιστική προσέγγιση που θα ενσωματώνει την ΤΝ στο συνολικότερο όραμα της παιδείας ως μέσου ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ανθρώπου και (1 μονάδα) όχι απλώς ως μηχανισμού αύξησης της αποδοτικότητας.
- 5) Η εκπαιδευτική πολιτική (1 μονάδα) καλείται να ισορροπήσει ανάμεσα στην προώθηση και στην οροσήμανση της ΤΝ, ανάμεσα στην τεχνολογική καινοτομία και στην προστασία θεμελιωδών αξιών του ανθρωπισμού.
- 6) Με άλλα λόγια, η πρακτική εφαρμογή της ΤΝ στο πεδίο της εκπαίδευσης και ειδικότερα στο σχολικό πρόγραμμα είναι όντως πρώτιστο ζητούμενο, όσο όμως (1 μονάδα) είναι συνάμα και η αναχαίτιση των πιθανών εκτροπών της!

Λογικές σχέσεις (7 μονάδες)

Θεματικό Κέντρο (1 μονάδα) Προσθήκη (2 μονάδες), Έμφαση (έτι σπουδαιότερον) (1 μονάδα), Επεξήγηση (Με άλλα λόγια) (1 μονάδα), υπόλοιπη ροή (2 μονάδες)

Συνοπτική απόδοση

(Αριθμούνται οι άξονες και με κόκκινο σημειώνονται οι λογικές σχέσεις)

Στο κείμενο εντοπίζονται οι προϋποθέσεις για την αποτελεσματική χρήση της ΤΝ. Καταρχάς, πρέπει 1) να καταρτιστούν οι εκπαιδευτικοί και 2) να τη χρησιμοποιήσουν ενισχυτικά στη διδασκαλία τους. **Ακόμη**, η Πολιτεία 3) οφείλει να επενδύσει σε σχετικές έρευνες και σε 4) ελληνικές καινοτόμες πρακτικές, 5) προφυλάσσοντας τη διαφορετικότητα. Πρέπει, **κυρίως**, 6) να εννοήσει την ΤΝ ως ανθρωπιστικό και 7) όχι ως κερδοσκοπικό εργαλείο. **Παράλληλα**, 8) χρειάζεται ισορροπία ανάμεσα στην καινοτομία της μορφή και στην ανάγκη πρόσπισης της ανθρωπότητας. **Δηλαδή**, 9) πρέπει να εισαχθεί στην εκπαίδευση, εφόσον διασφαλιστεί η θετική λειτουργία της.

ΘΕΜΑ Β

B.1. Α. 2, Β. 3, Γ. 3, Δ. 3, Ε. 2.

B.2. Στην πρώτη παράγραφο διακρίνουμε το κειμενικό είδος της **επιχειρηματολογίας**. Ως προς το περιεχόμενο, στο απόσπασμα αυτό οι συντάκτες επιχειρηματολογούν υπέρ της θετικής επίδρασης της ΤΝ στην εκπαίδευση και, κυρίως, στο πλαίσιο που αυτή ενισχύει την εξατομικευμένη μάθηση. Η θέση αυτή στηρίζεται με το επιχείρημα που αφορά την εξατομικευμένη παρακολούθηση και στήριξη της μαθησιακής πορείας μέσω πλατφόρμας («Μέσω κυρίως αλγορίθμων μηχανικής μάθησης, καλοσχεδιασμένες εκπαιδευτικές πλατφόρμες... σε πεδία στα οποία έχει φυσική κλίση»), τη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού («ενώ ο εκπαιδευτικός απαλλάσσεται... επίδοσης και βελτίωσης») και τη χρήση της ΤΝ για καλύτερο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής («Ταυτοχρόνως, η ΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάλυση δεδομένων... ισχυρά εργαλεία για τη λήψη εμπειριστατωμένων αποφάσεων»).

Ως προς τη δομή, το επιχείρημα έχει τη μορφή α) Θέση («Η θεμελιώδης μορφωτική προσφορά... να έχει στη διάθεσή του κάθε άτομο ανά πάσα στιγμή»), β) Απόδειξη («Μέσω κυρίως αλγορίθμων μηχανικής μάθησης... για τη λήψη εμπειριστατωμένων αποφάσεων») και γ) Συμπέρασμα («Επομένως, η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού είναι κεφαλαιώδους σημασίας»).

Ως προς τη γλώσσα διακρίνουμε γλωσσικές επιλογές που καθιστούν το ύφος επίσημο, όπως αρμόζει στο κειμενικό είδος της επιχειρηματολογίας. Για παράδειγμα, επικρατεί η ονομαστική διατύπωση, η παθητική σύνταξη και ο μακροπερίοδος λόγος («Ταυτοχρόνως, η ΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάλυση δεδομένων της σχολικής προόδου σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και για την πρόγνωση νεωτερικών παιδαγωγικών τάσεων, προσφέροντας στους εκάστοτε υπευθύνους για τη χάραξη συναφούς πολιτικής ισχυρά εργαλεία για τη λήψη εμπειριστατωμένων αποφάσεων»).

B.3.α. «Ταυτοχρόνως, η ΤΝ μπορεί να αξιοποιηθεί για **να αναλυθούν δεδομένα** της σχολικής προόδου σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και για **να προβλεφθούν νεωτερικές παιδαγωγικές τάσεις**, προσφέροντας στους εκάστοτε υπευθύνους για **να χαράξουν συναφή πολιτική** ισχυρά εργαλεία για **να λάβουν εμπειριστατωμένες αποφάσεις**».

Με τη νέα μορφή το ύφος κατέστη πιο άμεσο και ο λόγος πιο εύληπτος, γιατί έχασε τη συνθετότητά του. Επίσης, ο λόγος είναι τώρα πιο συγκεκριμένος κι ακριβής, αφού τα παρεπόμενα του ρήματος –όντας περισσότερο (διάθεση, φωνή, έγκλιση, χρόνος, ποιόν ενέργειας, αριθμός και πρόσωπο)– λειτουργούν διευκρινιστικότερα σε σχέση με αυτά του ουσιαστικού.

B.3.β.

Δύο σημεία δεοντικής τροπικότητας:

«Η διδασκαλία δεν πρέπει να περιορίζεται στα τεχνικά χαρακτηριστικά των εφαρμογών ΑΙ»

«Η εισαγωγή της ΑΙ δεν πρέπει να οξύνει τις εκπαιδευτικές ανισότητες».

Δύο σημεία που αναδεικνύουν τα προβλήματα για τα οποία προτείνονται λύσεις και, άρα, χρησιμοποιείται δεοντική τροπικότητα:

«Οι μαθητές και οι φοιτητές ήδη χρησιμοποιούν εργαλεία AI, όπως το ChatGPT, όχι για να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, αλλά για να παρακάμψουν την ουσιαστική επεξεργασία της γνώσης».

«Δημιουργεί σημαντικά ερωτήματα με αντίστοιχες κοινωνικές επιπτώσεις καθώς οι νέοι άνθρωποι εκχωρούν την προσωπική τους άποψη σε μηχανές και μαθαίνουν να αποδέχονται μια έτοιμη απάντηση χωρίς να αναρωτιούνται για την προέλευσή της ή για τα δεδομένα στα οποία στηρίζεται».

ΘΕΜΑ Γ

Το ποίημα της Καίτατζή-Χουλιούμη πραγματεύεται το θέμα της TN, όπως άλλωστε υποδεικνύει και ο αγγλικός τίτλος «Artificial intelligence». Η ποιητική φωνή εξομολογείται σε α' ενικό ρηματικό πρόσωπο τις σκέψεις για τη φύση της, την οποία διαπερνά μια ισχυρή αντίθεση. Από τη μια, εκφράζει το πλήθος των δυνατοτήτων της, την ικανότητά της να αποκτά ακόμη και τις πιο ανθρώπινες ιδιότητες, όπως αυτή του δακρύσματος («προσποιούμαι δάκρυα καλύτερα κι απ' τ' αληθινά») και να προκαλεί συγκινησιακή φόρτιση αναπαράγοντας τέχνη εφάμιλλη με αυτή σπουδαίων καλλιτεχνών («πετυχαίνω σε χρόνο ντετέ (dt)/ συγκινησιακές εκφορτίσεις... υπερρεαλισμό του Εμπειρικού»). Από την άλλη, φαίνεται ότι αντιλαμβάνεται πόσο υστερεί ως προς την ανθρώπινη καρδιά και την ικανότητά της να αισθάνεται. Παρακαλεί, λοιπόν, να φυτέψει κάποιος στο σημείο της καρδιάς ένα λουλούδι, μια παράκληση η οποία με τη χρήση της Προστακτικής «φυτέψτε σας παρακαλώ» λαμβάνει διαστάσεις ικεσίας. Μια ικεσία να απαλλαγεί από την τεχνητή της υπόσταση, η οποία αντί για καρδιά διαθέτει μια «άκαμπτη αράχνη», που δίνει έναν τεχνητό παλμό στην ύπαρξή της, όπως γλαφυρά αναδεικνύει η μεταφορά «έναν νάρκισσο/ να αντικρούει τους μεταλλικούς κυματισμούς/ της άκαμπτης αράχνης/ να μην απομυζά το artificial είναι μου». Με λίγα λόγια, ακόμη και το τεχνητό δημιούργημα φαίνεται να ζηλεύει το απίστευτο, μοναδικό δημιούργημα που λέγεται ανθρώπινη υπόσταση και το οποίο κατά βάθος γνωρίζει ότι δεν θα αντιγράψει ποτέ.

Προσωπικά, βρίσκω ότι το ποίημα εκφράζει μέσω της αντίθεσης αυτής μια πραγματικότητα. Αναδεικνύει τη δυναμική της TN αλλά μας υπενθυμίζει κιόλας κάτι πολύ βασικό: ότι ο άνθρωπος μόνο διαθέτει το βάθος των συναισθημάτων. Νιώθω δυσάρεστα όταν διαβάζω ότι μπορεί και παράγει ακόμη και δάκρυα, αλλά η ικετευτική φωνή στο τέλος μου υπενθυμίζει ότι ο άνθρωπος θα είναι πάντα μοναδικός.

ΘΕΜΑ Δ

Αγαπητοί ακροατές,

Αυτή η Ημερίδα, η αφιερωμένη στην TN, αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για να συζητηθούν θέματα πολύ επίκαιρα, τα οποία μας προβληματίζουν καθημερινά. Ένα τέτοιο θέμα είναι η ασφαλής χρήση της TN στο σχολείο. Ασφαλώς, λίγοι από εσάς θα διαφωνούσαν με την άποψη ότι αυτή μπορεί να επιδράσει θετικά στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Αλλά είναι βασικό, για να αποσοβηθούν κάποιοι κίνδυνοι, το σχολείο ως θεσμός να αναλάβει να μας καταστήσει ψηφιακά υπεύθυνους.

Καταρχάς, η TN έχει τη δυνατότητα να προσφέρει εξατομικευμένη μάθηση. Μέσα από «έξυπνες» πλατφόρμες, καθένας από εμάς μπορεί να παρακολουθεί μαθήματα προσαρμοσμένα στις δικές του ανάγκες και δυνατότητες. Ένας μαθητής που δυσκολεύεται στα μαθηματικά μπορεί να λάβει περισσότερες ασκήσεις και επεξηγήσεις, ενώ ένας άλλος που προχωρά πιο γρήγορα να ενθαρρύνεται με πιο απαιτητικές δραστηριότητες. Ακόμη,

συμμαθητές μας με μαθησιακές δυσκολίες ή αναπηρίες μπορούν να επωφεληθούν από εργαλεία όπως η μετατροπή κειμένου σε ομιλία ή η αυτόματη μετάφραση. Έτσι, η μάθηση γίνεται πιο δίκαιη και αποτελεσματική.

Επιπλέον, η ΤΝ προσφέρει σημαντική υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς. Από την αυτοματοποίηση της διόρθωσης γραπτών μέχρι τη δημιουργία προτάσεων για νέο διδακτικό υλικό, εσείς οι δάσκαλοι και οι καθηγητές έχετε περισσότερο χρόνο να αφιερώσετε στη δημιουργική πλευρά της διδασκαλίας: στην επαφή μαζί μας, στην καλλιέργεια της κριτικής μας σκέψης και στην ενίσχυση της δημιουργικότητας.

Για να επιτευχθούν, όμως, όλα αυτά ακίνδυνα, το σχολείο οφείλει να μας καταστήσει ψηφιακά υπεύθυνους. Ένας πρώτος τρόπος είναι να μην δαιμονοποιείται η ΤΝ αλλά να ενταχθεί μέσα στο σχολικό περιβάλλον ως ένα εργαλείο το οποίο οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε με κριτική σκέψη. Οι μαθητές χρειάζεται να γνωρίζουμε ότι οι αλγόριθμοι δεν είναι «ουδέτεροι», αλλά ενδέχεται να περιέχουν προκαταλήψεις, καθώς «μαθαίνουν» από τα δεδομένα που τους παρέχονται. Ανάλυση των απαντήσεων, διατύπωση αμφιβολιών σε σχέση με την πληρότητα ή την εγκυρότητά τους, δημιουργική επεξεργασία των κειμένων που παράγονται από αυτήν αποτελούν ένα πρώτο βήμα για υπεύθυνη χρήση.

Επίσης, πρέπει να αναδειχθεί η ηθική διάσταση της χρήσης της. Μέσα από συνεχείς συζητήσεις στην τάξη θα πρέπει να συμφωνηθεί από όλους μας ότι η ΤΝ δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για αντιγραφή κι εξαπάτηση. Γιατί εκτός του ότι γίνεται προσπάθεια παραπλάνησης του εκπαιδευτικού, μια τέτοια στάση δεν είναι τίμια ούτε απέναντι στους συμμαθητές μας που προσπαθούν με τις δικές τους δυνάμεις. Για αυτό είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας βαθιάς σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών.

Αγαπητό ακροατήριο,

Η ΤΝ αποτελεί πια αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας κι αυτό δεν μπορεί να αφήσει ανέπαφο το σχολείο. Μπορεί, μάλιστα, με σωστούς χειρισμούς η διδασκαλία και η μάθηση να αποκτήσει νέα δυναμική. Αρκεί το σχολείο να προασπίσει τον μαθητή με εφόδια τέτοια, που θα τον καταστήσουν χρήστη κι όχι θύμα της.

Σας ευχαριστώ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

1^ο ΘΕΜΑ:

1. Ταυτοχρόνως: Β. Προσθήκη. Προστίθεται άλλο ένα πλεονέκτημα από τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.
2. Επομένως: γ. Συμπέρασμα. Οι συντάκτες μετά την παράθεση των πλεονεκτημάτων από τη χρήση της ΤΝ στην εκπαίδευση συμπεραίνουν την ανάγκη επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού.
3. Έτι σπουδαιότερον: β. Έμφαση. Δίνεται έμφαση στην αποτελεσματικότερη προϋπόθεση που πρέπει να ισχύσει για να αποβεί η ΤΝ τελεσφόρα στην εκπαιδευτική διαδικασία.
4. Εν κατακλείδι: α. Κατάληξη. Οι συντάκτες καταλήγουν σχετικά με την αποτίμηση της ΤΝ στη ζωή μας.
5. Με άλλα λόγια: γ. Διασαφήνιση. Διασαφηνίζεται η προηγούμενη αναφορά σχετικά με την ανάγκη να ισορροπήσει η εκπαιδευτική πολιτική ανάμεσα στην προώθηση της ΤΝ αλλά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2^ο ΘΕΜΑ:

Ονοματοποίηση: «μπορεί να αποτελέσει αφόρμηση για την ευδόκιμη πραγμάτωση αυτού του ούτως ή άλλως αδήριτου αλγοριθμικού μετασχηματισμού της ανθρωπότητας». Ο λόγος καθίσταται πυκνός και σύνθετος, αφηρημένος και απρόσωπος.

Λόγιο λεξιλόγιο: «κυοφορεί, οροσήμανση, αναχαίτιση». Με το λόγιο λεξιλόγιο μετακυλιεται στο κείμενο το κύρος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και αναδεικνύεται το υψηλό εκφραστικό και διανοητικό επίπεδο του πομπού.

Μακροπερίοδος λόγος: «Η εκπαιδευτική πολιτική καλείται να ισορροπήσει ανάμεσα στην προώθηση και στην οροσήμανση της ΤΝ, ανάμεσα στην τεχνολογική καινοτομία και στην προστασία θεμελιωδών αξιών του ανθρωπισμού». Η μεγάλη έκταση του λόγου ενσωματώνει

πλήθος νοημάτων που καλείται να αποκωδικοποιήσει ο αναγνώστης έχοντας τεταμένη την προσοχή και την προσήλωσή του, ενώ την ίδια στιγμή αναδεικνύεται η ευχέρεια των πομπών να χειρίζονται τον λόγο.

3^ο ΘΕΜΑ:

Άρση-θέση: «Οι μαθητές και οι φοιτητές ήδη χρησιμοποιούν εργαλεία AI, όπως το ChatGPT, όχι για να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, αλλά για να παρακάμψουν την ουσιαστική επεξεργασία της γνώσης». Δίνεται έμφαση στην τάση των μαθητών να αποφεύγουν την επεξεργασία της γνώσης.

Μεταφορά: «Οι απαντήσεις τους, αν και δομημένες και άρτια συνταγμένες, ήταν στρογγυλεμένες». Αποδίδεται με γλαφυρότητα η τυπικότητα στη μορφή των απαντήσεων, η απουσία πρωτοτυπίας.

4^ο ΘΕΜΑ:

Σωστή είναι η γ πρόταση, καθώς μέσα στην παράγραφο γίνεται αναφορά στην ποιότητα και στον σκοπό που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, άρα στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εισαχθεί η τεχνητή νοημοσύνη. Δεν επισημαίνεται η αναγκαιότητά της (πρόταση α) ούτε οι κίνδυνοι που αυτή εγκυμονεί (πρόταση β).

5^ο ΘΕΜΑ:

«Η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει σε εκπαιδευτικές παρεμβάσεις από τις οποίες θα ενισχύεται η κριτική σκέψη, θα προάγεται η ψηφιακή ηθική και θα δίνονται στους μαθητές τα εφόδια να αμφισβητούν την «έτοιμη αλήθεια» που τους προσφέρονται από τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Η ερώτηση δεν είναι αν θα ενταχθεί η AI στην εκπαίδευση, αλλά πώς αυτό θα γίνει με τρόπο που να ενδυναμώνεται ο μαθητής αντί να εξαρτάται από μια αλγοριθμική πραγματικότητα».

Με τη μετατροπή σε παθητική φωνή το ύφος κατέστη πιο πυκνό, λόγω της δυνατότητας αποσιώπησης του ποιητικού αιτίου σε περιπτώσεις και σύνθετο, καθώς δεν ταυτίζεται το λογικό με το γραμματικό υποκείμενο. Επίσης, ο λόγος έχασε την αμεσότητα και τη ζωντάνια του, αλλά κατέστη επίσημος κι απρόσωπος. Τέλος, δόθηκε έμφαση στα αποτελέσματα των ενεργειών.

6^ο ΘΕΜΑ:

Οι τίτλοι των κειμένων θα μπορούσαν να αντιστραφούν καθώς τόσο το πρώτο όσο και το δεύτερο κείμενο θίγουν το ζήτημα της ένταξης της ΤΝ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο τίτλος του Κειμένου 1, «Τεχνητή Νοημοσύνη και Παιδεία», παρόλο που είναι πιο γενικός λειτουργεί εισαγωγικά για το Κείμενο 2, όπου γίνεται αναφορά στις ανησυχίες που προκαλεί η χρήση της ΤΝ στην εκπαίδευση αλλά και στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ασφαλή χρήση της. Ο τίτλος του Κειμένου 2, «Τεχνητή νοημοσύνη στο σχολείο: Το στοίχημα για την κοινωνία και το μέλλον της Ελλάδας», μπορεί κάλλιστα να λειτουργήσει εισαγωγικά για το Κείμενο 1, καθώς σε αυτό γίνεται αναφορά στην συμβολή της ΤΝ στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και στις προϋποθέσεις («στοίχημα»), που πρέπει να λειτουργήσουν για να αποβεί η χρήση της ακίνδυνη.

7^ο ΘΕΜΑ:

Χρησιμοποιείται η αναφορική λειτουργία της γλώσσας. Τα γνωρίσματά της είναι: 1. Ρεαλιστική προσέγγιση, 4. Έμφαση στην πληροφορία, 5. Κυριολεκτική χρήση των λέξεων, 7. Ύφος επίσημο, 8. Ακρίβεια στην απόδοση νοημάτων, 10. Επιστημονικό ύφος.

8^ο ΘΕΜΑ:

Συνίσταται	εντοπίζεται
Αναλόγως	αντίστοιχα
Υστερεί	μειονεκτεί
Κλίση	ταλέντο
Συναφούς	σχετικής
Κεφαλαιώδους	μεγάλης
Αδήριτου	αναπόφευκτου

Ολέθριοι	καταστροφική
Οροσήμανση	οριοθέτηση
Αναχαίτιση	σταμάτημα

9^ο ΘΕΜΑ:

Αναπτύξουν	οξύνουν
Παραμικρή	ελάχιστη
Σημαντικά	κομβικά
Αποδέχονται	ενστερνίζονται
Κατάσταση	περίσταση
Περιορίζεται	περιχαρακώνεται
Προστασία	προάσπιση
Πρώτα	πρωτίστως
Δίνουν	παρέχουν
Αποτελέσματα	απότοκα

10^ο ΘΕΜΑ:

Κατά ένα μέρος, Ακόμη πιο σημαντικό, εκτός από τα άλλα, Κλείνοντας, έτσι κι αλλιώς. Με τη μεταβολή αυτή το ύφος κατέστη πιο απλό, άμεσο, καθημερινό και προφορικό. Το κείμενο έγινε πιο εύκολα προσπελάσιμο από τον αναγνώστη, καθώς τα στοιχεία της καθαρεύουσας αντικαταστάθηκαν από λέξεις της δημοτικής, της κοινής γλώσσας των αναγνωστών.

11^ο ΘΕΜΑ:

Οι συντάκτες του κειμένου ξεκινούν την παράγραφο με τη χρήση του γ' προσώπου («Η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει... θα ενισχύουν... θα προάγουν...»), προκειμένου να διασφαλίσουν μια αντικειμενική θεώρηση του θέματος και να προσδώσουν καθολικότητα στον λόγο. Επιχειρείται μια αποστασιοποιημένη προσέγγιση, που θα εκφράσει καθολικά τη θέση τους. Στη συνέχεια χρησιμοποιούν α' πληθυντικό πρόσωπο («θα εντάξουμε... θα το κάνουμε...»), καθώς επιθυμούν να επισημάνουν ότι η προσπάθεια οφείλει να είναι συλλογική και να συμβάλουν όλοι σε αυτή, με τους ίδιους συμμετόχους και πρωτοστάτες. Το ύφος καθίσταται πιο άμεσο και οικείο, γιατί επιδιώκουν να επηρεάσουν και συναισθηματικά τους αποδέκτες τους, ώστε αυτοί να παρακινηθούν αποτελεσματικότερα.

3^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΑΚΗΣ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κείμενο 1

Ο καναπεδάνθρωπος και ο οθονάνθρωπος

Ο καναπεδάνθρωπος, που περνούσε πολλές ώρες βιδωμένος στον καναπέ, με το βλέμμα καρφωμένο στην τηλεόραση-βωμό και τα δάχτυλα στο τηλεκοντρόλ, δεν υπάρχει πια ή μάλλον γερνάει, γίνεται αναχρονιστικός. Τη θέση του παίρνει ο οθονάνθρωπος, ο κολλημένος στην οθόνη του υπολογιστή, του ipad, του smartphone, της ταμπλέτας, του λάπτοπ και όχι μόνο της τηλεόρασης. Τον βλέπουμε παντού: σε τρένα, λεωφορεία και ουρές, σε συναναστροφές, σε χώρους δημόσιους και ιδιωτικούς. Ο οθονάνθρωπος βλέπει, ακούει, μιλάει, γράφει, επικοινωνεί, η ζωή του όλη είναι μια οθόνη, που τον γεμίζει, τον αδειάζει, τον τρομάζει, όμως συχνά του δίνει χαρά και σημάδια αναγνώρισης. Επιπλέον η οθόνη έχει το πλεονέκτημα ότι αλλάζει διαρκώς και μπορεί να σκοτεινιάσει, να νεκρωθεί όποια στιγμή εμείς θελήσουμε.

Οι παλιές τηλεοπτικές συσκευές, με την καμπούρα του Κουασιμόδου στη ράχη, κυριαρχούσαν στον χώρο, συνήθως στο σαλόνι ή στο καθημερινό δωμάτιο του σπιτιού. Η τεχνολογία μάς απάλλαξε από τα χωρικά δεσμά: τώρα όλος ο κόσμος μπορεί να γίνει ένα απέραντο γραφείο ή διασκεδαστήριο ή εξομολογητήριο, ενώ το σκήπτρο της οικιακής εξουσίας, το τηλεκοντρόλ, είναι πια άχρηστο αφού ο καθένας γίνεται τηλεχειριστής του εαυτού του ή μάλλον των προτιμήσεών του.

Δεν στέκομαι απέναντι ή επικριτικά απέναντι στους οθονάνθρωπους, αφού ένας απ' αυτούς είμαι κι εγώ. Οι οθονάνθρωποι πληθαίνουν και για τον απλό λόγο ότι τα γκατζετάκια γίνονται όλο και πιο προσιτά, τα μοντέλα διαρκώς ανανεώνονται και η επικοινωνιακή αγορά ανθεί. Ταυτόχρονα, φτωχαίνει, συρρικνώνεται, κρυώνει και αγριεύεται η εκτός οθόνης ζωή μας. Δυσεύρετη η εργασία, ακριβές οι μετακινήσεις, λιγοστές οι δυνατότητες για ταβέρνα, βόλτες, θέατρο και σινεμά, αφού ακόμα και όταν το πνεύμα και η σαρξ είναι πρόθυμα, κάτι άλλο, ευκόλως εννοούμενο, ασθενεί. Όμως στο οθονικό σύμπαν όλα τα σύνορα (ή σχεδόν όλα) είναι ανοιχτά. Στην πραγματική ζωή συχνά νιώθουμε ότι είμαστε ένα τίποτα, π.χ., όταν χρειάζεται πολύμηνη αναμονή για μια διαγνωστική εξέταση ή ένα ραντεβού στα εξωτερικά ιατρεία ενός δημόσιου νοσοκομείου ή όταν δεν μπορούμε να αγοράσουμε πετρέλαιο ή φάρμακα, όμως στον φορητό κόσμο μας εμείς διαλέγουμε τις «απς», τις εφαρμογές μας. Χάρη στην οθόνη επιστρέφουμε στο **«omnia mecum porto¹»**, στο «πάντα μετ' εμού φέρω», αλλά σε ένα πάντα που βρίσκεται πολύ κοντά στο τίποτα.

Ο χαρακτηρισμός «χαζοκούτι» δεν είναι πια της μόδας, όμως μας είναι αδιανόητο να μιλήσουμε για χαζές οθόνες. Στην ατομική οθόνη μπορεί κανείς να βουλιάξει, αλλά και να βρει τον χάρτη για διαδρομές και επιλογές για την άλλη ζωή που δεν είναι ποτέ απύσχα, δεν την ξεκάνουμε με ένα undo. Όσο και αν οι οθονάνθρωποι πληθαίνουν, ο κόσμος δεν κατοικείται απ' αυτούς, όπως ποτέ δεν κατοικήθηκε αποκλειστικά από καναπεδάνθρωπους. Η οθονοκρατία είναι η ορατή κορυφή του μαγικού παγόβουνου που υπόσχεται τα πάντα και, ταυτόχρονα, απειλεί να γκρεμίσει τα πάντα, τις πληρωμένες με ιδρώτα, νου και αίμα κατακτήσεις του εργαζόμενου ανθρώπου που τώρα βαφτίζονται προνόμια.

M. Τζιαντζή, εφημ. Η Καθημερινή, Απόψεις, Αποτυπώματα, 27.10.2012

¹ **omnia mecum porto**: «πάντα μετ' εμού φέρω», «ό,τι είναι δικό μου, το φέρνω μαζί μου». Η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει την αξία της πνευματικής και ηθικής υφής του ανθρώπου, αντί της υλικής περιουσίας. Συνδέεται με τον Βία τον Πριηνέα, έναν από τους επτά σοφούς της Ελλάδας.

Κείμενο 2

Αδιαφορία: η σοβαρότερη ασθένεια του 21^{ου} αιώνα

Από την στιγμή που γεννιέται ένας άνθρωπος, μέχρι και τη στιγμή που πεθαίνει, βρίσκεται, χωρίς να το επιλέγει, ενταγμένος σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Υποχρεωμένος να μάθει να ζει και να συμπεριφέρεται σύμφωνα με αυτά που επιτάσσει και ορίζει η κοινωνία στην οποία έτυχε να ανήκει. Έτσι, ανά τον κόσμο συναντάμε ανθρώπους όλων των ειδών, με διαφορετικές απόψεις και διαφορετικό χαρακτήρα.

Κάθε άνθρωπος, λοιπόν, είναι αποτέλεσμα της κοινωνίας, μέσα στην οποία εκκολάφθηκε και ζεις. Έτσι, αρκετές φορές όταν άνθρωποι από διαφορετικές κοινωνίες έρχονται σε επαφή, παρατηρούμε ποικίλα φαινόμενα. Συχνά υπάρχει ανταλλαγή ιδεών και συμπεριφορών, εξέλιξη και κατανόηση ως προς τα καινούργια δεδομένα. Συχνά όμως υπάρχει και η σύγκρουση. Απέχθεια, φόβος ή και μίσος. Μίσος προς το διαφορετικό. Φόβος αλλοίωσης της ομοιόστασής μας. Απέχθεια παράλογη, προς το άγνωστο. Οποιοσδήποτε, λοιπόν, αποκλίνει από το πλαίσιο που έχουμε μάθει, πρέπει να απομονώνεται για να νιώθουμε ασφαλείς...

Ζούμε σε έναν κόσμο, ο οποίος πάσχει. Πάσχει από τον πόνο και την δυστυχία των ανθρώπων. Ζούμε σε μία κοινωνία, που αντί να πασχίζει, να μας ευαισθητοποιήσει ολοένα και περισσότερο, μας σκληραγωγεί καθημερινά, καθιστώντας μας απαθείς σε εικόνες και καταστάσεις, που δεν θα έπρεπε.

Περπατάμε σε δρόμους γεμάτους από κορμιά σωριασμένα σε βρώμικες γωνίες, ψυχές στοιβαγμένες κοντά σε κάδους σκουπιδιών και σε χάρτινες κούτες από μαγαζιά. Και τι κάνουμε γι' αυτό; Συνεχίζουμε να περπατάμε. Βιαζόμαστε. Γιατί είμαστε πολυάσχολοι. Γιατί οι ρυθμοί της καθημερινότητάς μας, δεν μας επιτρέπουν, να κάνουμε λίγο χώρο στη ζωή μας γι' αυτά τα άθλια κουφάρια... Μάλιστα αποστρέφουμε το βλέμμα μας ταχύτατα. Απαιτούμε από την κοινωνία να κάνει το ίδιο. Να τους κρύψει. Να μην τους βλέπουμε. Γιατί αν δεν τους βλέπουμε, τότε παύουν να υπάρχουν και το πρόβλημα λύνεται... Ζούμε, λοιπόν, σε έναν κόσμο που νοσεί. Που νοσεί βαριά και η ασθένειά του ονομάζεται "αδιαφορία". Και όπως έχει ειπωθεί "η αδιαφορία είναι η σοβαρότερα ασθένεια του 21^{ου} αιώνα."

Στόχος μας ήταν να βρούμε την θεραπεία. Να βρούμε το φάρμακο, που θα γιατρέψει την κοινωνία των ανθρώπων από αυτή την επιδημία. Και το βρήκαμε. Και το φάρμακο αυτό ονομάζεται "αλληλεγγύη" και είναι το πολυτιμότερο φάρμακο, καθώς για να το αποκτήσεις πρέπει να χαρίσεις τον ίδιο σου τον εαυτό και το ενδιαφέρον σου, σε κάθε πλάσμα αυτού του πλανήτη, που πονάει, φοβάται και χρειάζεται τη βοήθειά σου. Το πρώτο βήμα της θεραπείας, λοιπόν, είναι να γιατρέψουμε τον εαυτό μας. Και ρωτάω. Εσύ; Είσαι έτοιμος να γιατρευτείς;

Μ. Α. Πολιτάκη, Παιδαγωγός Ειδικής Αγωγής

Κείμενο 3

Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος (Ελένη Βακαλό)

Θα σας πω πώς έγινε
Έτσι είναι η σειρά

Ένας μικρός καλός άνθρωπος αντάμωσε στο
δρόμο του έναν χτυπημένο
Τόσο δα μακριά από κείνον ήτανε πεσμένος και λυπήθηκε
Τόσο πολύ λυπήθηκε
που ύστερα φοβήθηκε

Πριν κοντά του να πλησιάσει για να σκύψει να
τον πιάσει, σκέφτηκε καλύτερα
Τι τα θες τι τα γυρεύεις
Κάποιος άλλος θα βρεθεί από τόσους εδώ γύρω,
να ψυχοπονέσει τον καημένο
Και καλύτερα να πούμε
Ούτε πως τον έχω δει

Και επειδή φοβήθηκε
Έτσι συλλογίστηκε
Τάχα δεν θα είναι φταίχτης, ποιον χτυπούν χωρίς να φταίξει;
Και καλά του κάνουνε αφού ήθελε να παίξει με τους άρχοντες
Άρχισε λοιπόν και κείνος
Από πάνω να χτυπά
Αρχή του παραμυθιού καλημέρα σας

Ε. Βακαλό «Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος», [Από τη Συλλογή Του κόσμου (1978).]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A. Να αποδώσετε σε 70 λέξεις τα χαρακτηριστικά του αδιάφορου ανθρώπου, όπως προκύπτουν από τις δύο πρώτες παραγράφους του **Κειμένου 1**.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Σε καθεμία από τις διατυπώσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό “**Σωστό**” ή “**Λάθος**”, ανάλογα με το αν αποδίδουν το νόημα του **Κειμένου 1** σωστά ή όχι. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο.

1. Ο καναπεδάνθρωπος γίνεται κουραστικός
2. Η οθόνη αλλάζει διαρκώς
3. Το τηλεκοντρόλ είναι άχρηστο
4. Φέρομαι επικριτικά απέναντι στους οθονάνθρωπους
5. Είναι αυτονόητο να μιλήσουμε για χαζές οθόνες

Μονάδες 10

B2.α. Να εντοπίσετε την επίκληση στη λογική και δύο παραδείγματα τεκμηρίων στο **Κείμενο 1** (3 μονάδες), να επισημάνετε τον ισχυρισμό που ενισχύουν (2 μονάδες) και να τα αξιολογήσετε ως προς την πειστικότητά τους. (5 μονάδες)

B2.β. Τι δηλώνουν οι λέξεις **λοιπόν, Έτσι, όμως, Γιατί, καθώς** του **Κειμένου 2**; (3 μονάδες). Να χρησιμοποιήσετε τις ανάλογες νοηματικά λέξεις για τη σύνδεση των προτάσεων. (2 μονάδες)

Μονάδες 10

B3.α. Το είδος της διατύπωσης που επικρατεί στα υπογραμμισμένα σημεία των **Κειμένων 1 και 2** είναι η ονοματική. Πώς αυτή η επιλογή εξυπηρετεί την πρόθεση των συντακτών; Να τα μετασχηματίσετε στο αντίθετο είδος και να επισημάνετε την υφολογική διαφορά που έχει επέλθει με αυτόν τον μετασχηματισμό. (8 μονάδες)

B3.β. Ο οθονάνθρωπος βλέπει, ακούει, μιλάει, γράφει, επικοινωνεί, η ζωή του όλη είναι μια οθόνη, που τον γεμίζει, τον αδειάζει, τον τρομάζει, όμως συχνά του δίνει χαρά και σημάδια αναγνώρισης. Ποιος είναι ο ρόλος του ασύνδετου σχήματος στο **Κείμενο 1**; (7 μονάδες)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ. Να σχολιάσετε το θέμα του **Κειμένου 3**. Να τεκμηριώσετε τη θέση σας. (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ. Υποθέστε ότι δημοσιεύετε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα και αναφέρεστε αφενός στα αίτια του φαινομένου της αδιαφορίας, η οποία χαρακτηρίζει τους ανθρώπους σήμερα, και αφετέρου στο κατά πόσο μπορεί το σχολείο να συμβάλει στην άρση του φαινομένου αυτού. Αξιοποιήστε τα κείμενα αναφοράς 1 και 2. Το άρθρο σας να είναι 350 – 400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

Ο συγγραφέας θεωρεί ότι ο παθητικός παραδοσιακός τηλεθεατής έχει αντικατασταθεί από τον ενεργό χρήστη της οθόνης που αξιοποιεί την τεχνολογία για ενημέρωση και επικοινωνία. Πλέον, η οθόνη καθορίζει τη ζωή του και σβήνει σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Διατυπώνει την άποψή του σχετικά με τη χρήση τηλεοπτικών συσκευών στην οικία επισημαίνοντας ότι η τεχνολογική πρόοδος έχει αλλάξει τον φυσικό χώρο αλλά και τις διαδικασίες πρόσβασης στην ενημέρωση, ενώ οι προτιμήσεις πραγματοποιούνται χωρίς το συμβατικό τηλεχειριστήριο. (75 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1.

1. Ο καναπεδάνθρωπος γίνεται κουραστικός, **στο κείμενο**: Ο καναπεδάνθρωπος γίνεται αναχρονιστικός= **Λάθος**

2. Η οθόνη αλλάζει διαρκώς, **στο κείμενο**: Επιπλέον η οθόνη έχει το πλεονέκτημα ότι αλλάζει διαρκώς= **Σωστό**

3. Το τηλεκοντρόλ είναι άχρηστο, **στο κείμενο**: Το σκήπτρο της οικιακής εξουσίας, το τηλεκοντρόλ, είναι πια άχρηστο= **Σωστό**

4. Φέρομαι επικριτικά απέναντι στους οθονάνθρωπους, **στο κείμενο**: Δεν στέκομαι απέναντι ή επικριτικά απέναντι στους οθονάνθρωπους, αφού ένας απ' αυτούς είμαι κι εγώ= **Λάθος**

5. Είναι αυτονόητο να μιλήσουμε για χαζές οθόνες, **στο κείμενο**: Ο χαρακτηρισμός «χαζοκούτι» δεν είναι πια της μόδας, όμως μας είναι αδιανόητο να μιλήσουμε για χαζές οθόνες= **Λάθος**.

B2.α.

Επίκληση στη λογική για να πείσει, τεκμήριο παράδειγμα. Ο πομπός προσπαθεί να αποδείξει ότι αυτό που ισχυρίζεται είναι ορθό. Προσπαθεί να προκαλέσει προβληματισμό και να δώσει λογική βάση στη διαδικασία της πειθούς: *«Τη θέση του παίρνει ο οθονάνθρωπος, ο κολλημένος στην οθόνη του υπολογιστή, του ipad, του smartphone, της ταμπλέτας, του λάπτοπ και όχι μόνο της τηλεόρασης.»*, 1^η παράγραφος, *«Στην πραγματική ζωή συχνά νιώθουμε ότι είμαστε ένα τίποτα, π.χ., όταν χρειάζεται πολύμηνη αναμονή για μια διαγνωστική εξέταση ή ένα ραντεβού στα εξωτερικά ιατρεία ενός δημόσιου νοσοκομείου ή όταν δεν μπορούμε να αγοράσουμε πετρέλαιο ή φάρμακα, όμως στον φορητό κόσμο μας εμείς διαλέγουμε τις «απς», τις εφαρμογές μας.»* 3^η παράγραφος

Επίκληση στη λογική για να πείσει, τεκμήριο αυθεντίας, κατά λέξη λόγος ενός σοφού. Ο πομπός προσπαθεί να φανεί αξιόπιστος, για να επηρεάσει τη γνώμη του δέκτη, αναφέρει τα λόγια κάποιου σημαντικού προσώπου, το οποίο δεν κατονομάζει, για να ενισχύσει την αξιοπιστία του: *«omnia mecum porto»*= *«πάντα μετ' εμού φέρω»*, 3^η παράγραφος

Αξιολόγηση 1^{ου} παραδείγματος: αποδεικτικά στοιχεία ή γεγονότα, που οδηγούν στην εξαγωγή συμπεράσματος, χρησιμοποιούνται ως «ντοκουμέντα», προκειμένου ο πομπός να συμπληρώσει, να ενισχύσει το επιχειρήμα του με συγκεκριμένα στοιχεία και να συνδέσει τις αποφάνσεις του με την πραγματικότητα. Χρησιμοποιούνται από τον πομπό για να υποστηρίξει

τις απόψεις του, τη θέση του: «Τη θέση του παίρνει ο οθονάνθρωπος, ο κολλημένος στην οθόνη...», «Στην πραγματική ζωή συχνά νιώθουμε ότι είμαστε ένα τίποτα...». Ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα (αλήθεια), σχετίζονται λογικά με το συμπέρασμα που συνάγεται (εγκυρότητα). Άρα το επιχείρημα είναι ορθό.

Αξιολόγηση 2^{ου} παραδείγματος: Ο πομπός αναφέρει τα λόγια κάποιου σημαντικού προσώπου που δεν κατονομάζει, για να ενισχύσει την αξιοπιστία του. Με την επίκληση στη λογική και τη χρήση ενός τεκμηρίου αυθεντίας επιχειρεί να τεκμηριωθεί η αξιοπιστία των απόψεών του, να ενισχυθεί η επιχειρηματολογία του. «Χάρη στην οθόνη επιστρέφουμε στο “*omnia mecum porto*”, στο “πάντα μετ’ εμού φέρω”, αλλά σε ένα πάντα που βρίσκεται πολύ κοντά στο τίποτα...». Χρησιμοποιείται για να τεκμηριωθεί η αξιοπιστία των απόψεων του πομπού και να ενισχυθεί η επιχειρηματολογία του: «Τη θέση του παίρνει ο οθονάνθρωπος...», «Στην πραγματική ζωή συχνά νιώθουμε ότι είμαστε ένα τίποτα...», «σε ένα πάντα που βρίσκεται πολύ κοντά στο τίποτα...». Ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (αλήθεια), σχετίζεται λογικά με το επιχείρημα (εγκυρότητα). Άρα ενισχύεται η επιχειρηματολογία και οι απόψεις του συγγραφέα (πομπού).

B2.β

Λοιπόν= συμπέρασμα, **άρα**

Έτσι= αποτέλεσμα, συμπέρασμα / **με αποτέλεσμα**

Όμως= αντίθεση, **μολονότι**

Γιατί= αιτιολόγηση, **επειδή**

Καθώς= αιτιολόγηση, **αφού**

Μονάδες 5

B3.α.

Στην **ονοματική διατύπωση** τα **ρήματα** μετατρέπονται σε **ουσιαστικά** για να περιγράψουν αφηρημένα, γενικά ή διαχρονικά θέματα με πυκνό και επίσημο λόγο. Η συντάκτρια εκφράζει το υψηλό μορφωτικό της επίπεδο και ικανότητά της να αναγάγει από το συγκεκριμένο στο γενικό «*ακριβές οι μετακινήσεις, λιγοστές οι δυνατότητες για ταβέρνα, βόλτες, θέατρο και σινεμά*». «*Απέχθεια, φόβος ή και μίσος. Μίσος προς το διαφορετικό. Φόβος αλλοίωσης της ομοιόστασής μας. Απέχθεια παράλογη, προς το άγνωστο.*»

Μετατροπή σε ρηματική διατύπωση: «*ακριβαίνουν οι μετακινήσεις, λιγοστεύουν οι δυνατότητες για ταβέρνα, βόλτες, θέατρο και σινεμά*», «*Απεχθανόμαστε, φοβόμαστε ή και μισούμε. Μισούμε το διαφορετικό. Φοβόμαστε την αλλοίωση της ομοιόστασής μας. Απεχθανόμαστε παράλογα το άγνωστο.*», η ρηματική διατύπωση διατηρεί την αμεσότητα και την ζωντάνια της δράσης που περιγράφεται από το ρήμα. Με τη **μετατροπή των ουσιαστικών σε ρηματικές φράσεις** το ύφος του λόγου γίνεται πιο απλό, έτσι το Κείμενο γίνεται πιο κατανοητό και εύληπτο, διότι με τα ρήματα τα νοήματα αποδίδονται πιο αναλυτικά και με πιο σαφή τρόπο.

B3.β. «*Ο οθονάνθρωπος βλέπει, ακούει, μιλάει, γράφει, επικοινωνεί, η ζωή του όλη είναι μια οθόνη, που τον γεμίζει, τον αδειάζει, τον τρομάζει...*» Το **ασύνδετο σχήμα** προσδίδει στο ύφος και τον τόνο χαρακτήρα λιτό, γοργό, κοφτό, γιατί είναι ελλειπτικός ο λόγος, ενώ η απόδοση του νοήματος αποτυπώνεται συσσωρευτικά. Ο σκοπός του είναι να προσδώσει ένταση, έμφαση, συναισθηματικό τόνο, ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο. Όταν χρησιμοποιούμε το ασύνδετο σχήμα στον γραπτό λόγο, βάζουμε κόμμα ανάμεσα στις λέξεις ή τις φράσεις που παρατίθενται ασύνδετα.

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο εξετάζει την **αδιαφορία** του σύγχρονου ανθρώπου για τον συνάνθρωπο. Ο πολίτης από **φόβο** επιλέγει να απέχει από την ενεργή στήριξη του κοινού καλού. **Το ποίημα, η συσχέτιση του τίτλου του και των πρώτων στίχων φανερώνει πως αποτελεί ένα παραμύθι:** «*Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος; Θα σας πω πώς έγινε, έτσι είναι η σειρά...*». Οι επόμενοι στίχοι δημιουργούν την αίσθηση ενός παραμυθιού: «*Ένας μικρός καλός άνθρωπος αντάμωσε στο δρόμο του έναν χτυπημένο...*». **Η έλλειψη χρονικών και τοπικών προσδιορισμών**, αλλά και η απουσία καταγραφής ονομάτων δημιουργούν το κλίμα ενός

παραμυθιού. Όσα συμβαίνουν τοποθετούνται αόριστα σε κάποιον τόπο, κάποια στιγμή, χωρίς τη σύνδεση με την πραγματικότητα. Ο άνθρωπος του ποιήματος χαρακτηρίζεται «μικρός», διότι ενδιαφέρεται καθημερινά δική του ζωή. Είναι αμέτοχος χωρίς το σθένος να στηρίξει το καλό, αλλά και τη διαύγεια, ώστε να αντιληφθεί ότι επιτρέπει στους ισχυρούς να καταδυναστεύουν τον λαό. Η αλλαγή στον άνθρωπο της ιστορίας προκύπτει, όταν συναντά στο δρόμο του έναν χτυπημένο. Το θέαμα αυτό του προκαλεί μεγάλη συγκίνηση, η οποία μεταλλάσσεται σε φόβο για τη βία και την συσχέτιση με τον χτυπημένο άνθρωπο. Ως αδρανής χαρακτηρίζεται **ειρωνικά** «καλός».

Η δήλωση στο τέλος του ποιήματος ότι αυτή είναι η αρχή του παραμυθιού: «Αρχή του παραμυθιού καλημέρα σας» τονίζει ότι ο φοβισμένος πολίτης πηγαίνει με το μέρος των ισχυρών. Έτσι αισθάνεται ασφαλής. (215 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Επικοινωνιακό πλαίσιο, γραμματειακό είδος: Άρθρο στη σχολική εφημερίδα ⇒ απαραίτητος ο τίτλος

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Μέσο: εφημερίδα του σχολείου

Όριο λέξεων: 350-400 λέξεις

Δεδομένο: η αδιαφορία ως φαινόμενο της εποχής μας

Διάγραμμα

Ζητούμενο: 1^ο

Αιτίες του φαινομένου της αδιαφορίας

- Αστικοποίηση και έντονοι ρυθμοί ζωής: Η συνεχής αύξηση του αστικού πληθυσμού και οι γρήγοροι ρυθμοί της καθημερινότητας οδηγούν σε έλλειψη ελεύθερου χρόνου, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να απομακρύνονται από τα κοινά και να επικεντρώνονται κυρίως στις προσωπικές τους υποχρεώσεις.
- Φόβος λόγω κοινωνικής παθογένειας: Η εξάπλωση φαινομένων όπως η βία και η εγκληματικότητα προκαλούν φόβο και ανασφάλεια, ωθώντας τα άτομα να αποφεύγουν την ανάμιξη με τα κοινά και να υιοθετούν αμυντικές στάσεις.
- Ελλιπής παιδεία: Η επικράτηση της τεχνοκρατικής εκπαίδευσης σε βάρος της ανθρωπιστικής αποδυναμώνει την ευαισθησία των ατόμων σε κοινωνικά ζητήματα και μειώνει την ικανότητα κριτικής σκέψης.
- Κρίση ανθρωπισμού και απουσία αξιακού κώδικα: Η υποβάθμιση των ανθρωπιστικών αξιών και η έλλειψη ηθικού προσανατολισμού εντείνουν το φαινόμενο της αδιαφορίας, καθώς τα άτομα δεν διαμορφώνουν ισχυρές ηθικές αρχές που να τα ωθούν στη δράση υπέρ του συνόλου.

Ζητούμενο: 2^ο

Ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπιση της αδιαφορίας

- Η ενίσχυση της ανθρωπιστικής παιδείας αποτελεί βασικό εργαλείο για την άρση του φαινομένου της αδιαφορίας, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην ευαισθητοποίηση των ατόμων απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα.
- Το σχολείο οφείλει να μεταλαμπαδεύει ηθικές αρχές, αξίες και πρότυπα στους μαθητές, με την ουσιαστική συμμετοχή των εκπαιδευτικών ως φορέων και παραδειγμάτων ήθους.
- Η καλλιέργεια διαλόγου, τόσο εντός της τάξης όσο και σε άλλες σχολικές δραστηριότητες, ενθαρρύνει την ελεύθερη έκφραση απόψεων και την συνεργασία μεταξύ των μαθητών, προάγοντας το αίσθημα του ενεργού πολίτη.
- Η δημοκρατική διαπαιδαγώγηση και η συμμετοχή σε μαθητικές εκλογές προσφέρουν στους μαθητές τη δυνατότητα να εμπλακούν στα κοινά, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να συνειδητοποιήσουν την αξία της συλλογικής δράσης για το κοινό καλό.

Τίτλος: Οι άνθρωποι εγκλωβισμένοι στην αδιαφορία

Πρόλογος

Στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας, η αδιαφορία αναδεικνύεται ως ένα σοβαρό πρόβλημα, καθώς παρατηρείται εκτεταμένη ουδετερότητα και περιορισμένο ενδιαφέρον προς τους άλλους ή τα κοινωνικά ζητήματα, με έμφαση στην ικανοποίηση ατομικών αναγκών. Η συγκεκριμένη στάση συχνά μεταδίδεται από τη μία γενιά στην άλλη, προωθώντας τη γενικευμένη έλλειψη ενσυναίσθησης.

Κύριο Μέρος

Ειδικότερα, η διαδικασία της αστικοποίησης και οι επιταχυνόμενοι ρυθμοί ζωής συνιστούν κρίσιμους παράγοντες για την εκδήλωση του φαινομένου της αδιαφορίας. Σύμφωνα με πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα, το 80% του πληθυσμού πλέον διαμένει σε αστικές ή ημιαστικές περιοχές, γεγονός που συσχετίζεται με τη μείωση της συλλογικής συμμετοχής, καθώς ο περιορισμένος ελεύθερος χρόνος προσανατολίζει τα άτομα στην ικανοποίηση αποκλειστικά ατομικών υποχρεώσεων. Επιπλέον, η αύξηση των περιστατικών κοινωνικής παθολογίας, όπως η βία και η εγκληματικότητα, εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας και αποθαρρύνει την ενεργή εμπλοκή στα κοινά. Αυτές οι κοινωνικές δυσλειτουργίες οδηγούν σε εκδήλωση φαινομένων αποξένωσης, βίας και παραβατικής συμπεριφοράς. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ελλιπής παιδεία λειτουργεί ως καταλυτικός παράγοντας για την ενίσχυση της αδιαφορίας, καθώς μία εκπαίδευση εστιασμένη στις τεχνικές δεξιότητες συχνά παραμερίζει την καλλιέργεια της κοινωνικής και ηθικής ευαισθησίας και περιορίζει την ανάπτυξη κριτικής σκέψης αναφορικά με τα κοινωνικά ζητήματα. Παράλληλα, η ανθρωπιστική κρίση και η έλλειψη αξιακού συστήματος συμβάλλουν στην αποδυνάμωση των ηθικών αρχών και στην απώλεια του αισθήματος κοινωνικής ευθύνης. Τα φαινόμενα αυτά ενισχύουν τη διάσπαση του κοινωνικού ιστού και την απομάκρυνση των πολιτών από τη συλλογική δραστηριοποίηση, αναδεικνύοντας την ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και αναβάπτισης θεμελιωδών αξιών. Η αποστασιοποίηση ενισχύεται περαιτέρω λόγω του ρόλου της τεχνολογίας στις ανθρώπινες σχέσεις, καθώς η ψηφιακή επικοινωνία συχνά υπερκαλύπτει τη διαπροσωπική επαφή και μειώνει το αίσθημα συλλογικότητας. Ουσιαστικά, η ανωνυμία και η απομόνωση των σύγχρονων αστικών κέντρων ευνοούν την εσωστρέφεια και οδηγούν σε σταδιακή υποχώρηση της συμμετοχής στα κοινά.

Μετάβαση στο επόμενο ζητούμενο

Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητη η ενίσχυση του κοινωνικού ιστού και ο επαναπροσδιορισμός του αξιακού πλαισίου, με σκοπό την παρακίνηση και κινητοποίηση των πολιτών.

Συγκεκριμένα, η προώθηση της ανθρωπιστικής παιδείας αποτελεί θεμελιώδες μέσο για την αντιμετώπιση της κοινωνικής απάθειας, καθώς διευκολύνει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ενισχύει την ευαισθητοποίηση των ατόμων σε ζητήματα κοινωνικού ενδιαφέροντος. Το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να μεταφέρει ηθικές αξίες, αρχές και πρότυπα συμπεριφοράς στους μαθητές, ενώ οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως πρότυπα ήθους και υπευθυνότητας. Η ενίσχυση του διαλόγου στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και μέσω εξωσχολικών δραστηριοτήτων, προωθεί την ελεύθερη έκφραση και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην καλλιέργεια της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά. Επιπλέον, η δημοκρατική αγωγή και η ουσιαστική εμπλοκή στις μαθητικές εκλογικές διαδικασίες προσφέρουν στους μαθητές/τριες τη δυνατότητα ανάληψης συλλογικών πρωτοβουλιών, ενδυναμώνοντας το αίσθημα ευθύνης και την κατανόηση της σημασίας της συλλογικής δράσης για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Σε αυτό το πλαίσιο, το σχολείο μετατρέπεται σε χώρο προσωπικής και συλλογικής αναζήτησης, όπου οι μαθητές ενθαρρύνονται να αναρωτηθούν για τις συνέπειες της αδράνειας και του φόβου μπροστά στα κοινωνικά φαινόμενα. Μέσα από τη βιωματική μάθηση και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, το εκπαιδευτικό περιβάλλον προετοιμάζει τους νέους να αναγνωρίζουν τις ευθύνες τους ως μέλη της κοινωνίας και να αντιστέκονται στην παθητικότητα που οδηγεί στην απώλεια της αλληλεγγύης. Έτσι, η εκπαιδευτική διαδικασία συνυφαίνεται με την καλλιέργεια μιας συνείδησης που δεν αρκείται στην ουδετερότητα, αλλά επιδιώκει τη δραστική συμμετοχή και τη στήριξη του κοινού καλού,

δημιουργώντας προϋποθέσεις για την άρση της αδιαφορίας και την ενδυνάμωση του δημοκρατικού ήθους.

Επίλογος

Όλα αυτά που συμβαίνουν σήμερα, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, θα μπορούσαν να προληφθούν και να αποτραπούν, εάν οι άνθρωποι ήταν πιο υπεύθυνοι και έδειχναν πραγματικό ενδιαφέρον για τους συνανθρώπους τους. Γίνονται αδικίες μπροστά στα μάτια τους που απλά δε τους αφορούν.

Ο/Η μαθητής/τρια της Γ' Λυκείου

4^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ & ΤΕΧΝΗ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **MARIA KAZAKIDOU**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Πώς επιδρά η Τεχνητή Νοημοσύνη στην Τέχνη;

Η σύμπραξη Τεχνητής Νοημοσύνης (Α.Ι.) και τέχνης απασχολεί την επιστημονική και μη κοινότητα, καθότι πρόκειται για ένα «πάντρεμα» πεδίων ακόμη μη πλήρως χαρτογραφημένο, με αναγκαίο να τεθούν ρυθμίσεις επί της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το πεδίο της Τεχνητής Νοημοσύνης προσδιορίζεται ως ένα κατεχοχήν επιστημονικό πεδίο, το οποίο εκτείνεται στους τομείς της πληροφορικής και της τεχνολογίας και εκφράζεται ως μία προσπάθεια μίμησης, σχεδιασμού και δημιουργίας συστημάτων που επιδεικνύουν την ευφυΐα που διακατέχει τον άνθρωπο, όταν επιτελεί συγκεκριμένες πράξεις και ενέργειες. Ωστόσο, τι πρέπει να προσέξουμε στη σύμπραξη Τεχνητής Νοημοσύνης και καλλιτεχνικής δημιουργίας και ποιες οι «κόκκινες» γραμμές που δεν πρέπει να παραβούν ώστε τα δύο αυτά πεδία όχι μόνο να συνυπάρξουν αλλά και να μην υποκαταστήσουν τον δημιουργό;

Το τελευταίο, διότι, από γενέσεως κόσμου, η τέχνη έχει ως βασικό της «συστατικό» ένα κατεχοχήν προσωπικό στοιχείο, το οποίο η Τεχνητή Νοημοσύνη καλείται να μιμηθεί ή να εκφράσει. Σε ποιο στάδιο, ωστόσο, μπαίνει στην εξίσωση η Α.Ι.; Στην έμπνευση που κι αυτή είναι υποκειμενική; Στην έρευνα και στη δημιουργική διαδικασία ή στην εκτέλεση ενός έργου; Σε καθένα από τα ερωτήματα η τέχνη αποτυπώνει το αισθητικό βίωμα.

«Η τέχνη είναι ένας τρόπος να επεξεργάζεσαι και να απαντάς στο τι συμβαίνει γύρω μας. Χρησιμοποιώντας το Α.Ι. ανοίγονται πολλές δυνατότητες, αλλά προσωπικά μιλώντας θέλω πάντα να νιώθω το ανθρώπινο στοιχείο στη δημιουργία», όπως υπογραμμίζει, από την πλευρά της, η καθηγήτρια στο UCLA Λόρεν Λι ΜακΚάρθι, τονίζοντας ότι «η Α.Ι. θα αλλάξει μια για πάντα τον τρόπο με τον οποίο ορίζουμε και αντιλαμβανόμαστε την ανθρώπινη δημιουργικότητα».

Ο άνθρωπος παραμένει στο επίκεντρο και, σαφώς, όταν το κοινό στέκεται μπροστά από ένα έργο τέχνης επιθυμεί να συνδιαλέγεται με τον δημιουργό και ιδιαίτερα τις εμπειρίες και τα συναισθήματα του δημιουργού. Διότι, όπως γνωρίζουμε, η ψυχή του δημιουργού σπαρταρά στο έργο, και παρά τις εξελίξεις στην Α.Ι., η τέχνη δεν έχει πάψει να αποτελεί κεκτημένο και έκφραση της ανθρώπινης συνθήκης και της ψυχικής ανάγκης του προσώπου που δημιουργεί. Η τέχνη αποτελεί την κορωνίδα, τη μήτρα και στη συμπίεση με την Α.Ι. την τροφοδοτεί ώστε να δημιουργηθεί κάτι νέο. Η τέχνη δεν πρόκειται να εξαλειφθεί ούτε η Α.Ι. να την αλλοιώσει, η τέχνη συνεχίζει και θα συνεχίζει να υπάρχει λόγω του απaráμιλλου χαρακτήρα της και χάριν της ανθρώπινης ψυχής.

Συνεπώς, το πώς επιδρά η Τεχνητή Νοημοσύνη στην τέχνη ή πώς θα επιδράσει εξαρτάται άρρηκτα από τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι η μη πλήρης χαρτογράφηση αυτής της σύμπραξης υποδηλώνει τις αμέτρητες δυνατότητες αλλά και πιθανά λάθη που μπορούν να συμβούν, εάν δεν υπάρξει ένα σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο.

[Άρθρο της Νεκταρίας Μαραγιάννη από το διαδίκτυο (liberal.gr), 24-03-2025, συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

A.I. : Μπορεί να παράγει τέχνη και να έχει πνευματικά δικαιώματα;

Οι συνέπειες της A.I. στον καλλιτεχνικό χώρο είναι ήδη εμφανείς: από τον κινηματογράφο και τη μουσική έως τη λογοτεχνία και τα εικαστικά, οι δημιουργοί χρησιμοποιούν εργαλεία A.I. για να διευκολύνουν ή ακόμα και να αυτοματοποιήσουν τη διαδικασία παραγωγής. Την ίδια στιγμή, η τεχνητή νοημοσύνη γεννά αμφιλεγόμενα ζητήματα αυθεντικότητας και πνευματικών δικαιωμάτων. Αν ένα έργο παράγεται από αλγόριθμο, ποιος είναι ο πραγματικός δημιουργός του;

Πάντως, η επιστήμη του Δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας παρακολουθεί «εκστατικά», αλλά και με εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον, όπως μας λέει η επίκουρη καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. Άννα Δεσποτίδου, τις ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της A.I., σημειώνοντας συγχρόνως ότι το ζήτημα της χρήσης της στον τομέα της δημιουργίας έργων (μουσικών, ζωγραφικών, φωτογραφικών, οπτικοακουστικών κ.λπ.) διερευνάται εντατικά.

Από την αρχή, ωστόσο, ξεκαθαρίζει ότι θα πρέπει κανείς να διακρίνει, αφενός, τα έργα που έχουν δημιουργηθεί από κάποιο φυσικό πρόσωπο με τη βοήθεια συστήματος τεχνητής νοημοσύνης (A.I. Assisted works) και θα μπορούσαν ευχερώς να αποδοθούν στο εν λόγω πρόσωπο· και, αφετέρου, σε εκείνα που έχουν δημιουργηθεί με τη χρήση συστημάτων προηγμένης ή, άλλως, παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (A.I. Generated works) και, ως εκ τούτου, η εμπλοκή του ανθρώπινου παράγοντα σε αυτά είναι εξαιρετικά μικρή ή μετά δυσκολίας ανιχνεύεται. Σε κάθε περίπτωση, μέχρι σήμερα, ακόμα και τα έργα παραγωγικής A.I. δεν δημιουργούνται αυτοβούλως· υπάρχουν πάντα φυσικά πρόσωπα που εισάγουν τα δεδομένα στο σύστημα, το «εκπαιδεύουν» και δίνουν τις κατάλληλες εντολές ή, ακριβέστερα, διατυπώνουν τα κατάλληλα ερωτήματα/αιτήματα (prompts). Κατά συνέπεια, έργο το οποίο έχει δημιουργηθεί εξ ολοκλήρου από A.I. κατά κυριολεξία δεν υπάρχει.

Τα δημιουργικά αποτελέσματα της παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (Generative A.I.) καταρχήν δεν προστατεύονται από το ισχύον σύστημα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, δεδομένου ότι δεν συνιστούν έργα υπό την έννοια των οικείων νομοθετικών διατάξεων. Και τούτο «διότι η δημιουργικότητα, σε οποιαδήποτε έκφασή της, συνδέεται αποκλειστικά με την ανθρώπινη διάνοια, είναι συνυφασμένη με το ανθρώπινο πνεύμα. Το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, με άλλα λόγια, παραμένει ανθρωποκεντρικό».

Η Άννα Δεσποτίδου φρονεί, τέλος, ότι στα έργα, κατά την παραγωγή των οποίων έχει χρησιμοποιηθεί η A.I., αυτό πρέπει να επισημαίνεται οπωσδήποτε και, μάλιστα, με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια και ακρίβεια· δηλαδή, να δηλώνεται ποιο σύστημα χρησιμοποιήθηκε, σε ποιον βαθμό/έκταση κ.λπ. Ελπίζοντας, όπως λέει, στην εντιμότητα και την ευσυνειδησία των δημιουργών (συγγραφέων, ζωγράφων, φωτογράφων κ.ά.) που μετέρχονται τέτοιες μεθόδους, ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα παρασιτικού ανταγωνισμού στην αγορά της πολιτιστικής δημιουργίας και παραπλάνησης του καταναλωτικού κοινού.

[Άρθρο των Δημήτρη Αθηνάκη και Αλεξάνδρας Σκαράκη από το διαδίκτυο (kathimerini.gr), 08-02-2025, συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

Κείμενο 3

ΤΕΧΝΗ

Ποτέ δεν συμπάθησα
τα άψογα χαμόγελα
τις τέλειες οδοντοστοιχίες
τους σιδερωμένους άντρες
την τσάκιση στο παντελόνι
τα ανατομικά στρώματα
τα αναπνευστικά όνειρα
τα πούπουλα χήνας στην ομίχλη.

Γι' αυτό και ζω σε ερειπωμένα σπίτια
Κάτι να χάσκει
κάτι να λείπει
κάτι να διαβρώνει την τελειότητα.

Γιατί τέχνη είναι πάντα η οροφή που λείπει.

[Χλόη Κουτσουμπέλη, Κλινικά απών (2014), Εκδόσεις Γαβριηλίδη]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Περίληψη με **Εστίαση σε συγκεκριμένες παραγράφους:**

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των δύο τελευταίων παραγράφων του **Κειμένου 1** «Ο άνθρωπος παραμένει στο επίκεντρο...αν δεν υπάρξει ένα σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο.», σε κείμενο 70-80 λέξεων.

Μονάδες 20

Εναλλακτικά

A1. Περίληψη με **Εστίαση σε μία συγκεκριμένη ιδέα**:

Με βάση το **Κείμενο 2**, να συνοψίσετε σε 70-80 λέξεις την άποψη ότι η δημιουργικότητα και τα πνευματικά δικαιώματα παραμένουν προνόμιο του ανθρώπου, ακόμη και όταν εμπλέκεται η Τεχνητή Νοημοσύνη στη δημιουργία ενός έργου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το νόημα των **Κειμένων 1 και 2**, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη Σωστό ή Λάθος (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

Από το Κείμενο 1:

1. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να εκφράσει αυθεντικά την ανθρώπινη ψυχή, όπως ακριβώς ο δημιουργός.
2. Η καθηγήτρια ΜακΚάρθι επισημαίνει ότι η ΤΝ θα επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη δημιουργικότητα.
3. Το άρθρο υποστηρίζει ότι η τέχνη δεν απειλείται από την ΤΝ, αρκεί να τεθούν όρια στη χρήση της.

Από το Κείμενο 2:

4. Ένα έργο που έχει παραχθεί αποκλειστικά από Α.Ι. χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση θεωρείται καλλιτεχνικό δημιούργημα και προστατεύεται νομικά.
5. Η χρήση της Α.Ι. πρέπει να δηλώνεται με ακρίβεια στα έργα τέχνης για λόγους διαφάνειας και ηθικής.

Μονάδες 15

B2. Να σχολιάσετε αν ο πρόλογος του **Κειμένου 1** επιτυγχάνει τον επικοινωνιακό στόχο του και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναφερόμενοι σε δύο γλωσσικές επιλογές. Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη σας και τον κειμενικό τύπο.

Μονάδες 10

B3. α. Στην 3^η παράγραφο του **Κειμένου 2** αξιοποιείται η αναφορά στις απόψεις της Δεσποτίδου αλλά και ειδική ορολογία. Αφού εντοπίσετε από ένα σημείο που αποδεικνύει την παραπάνω διαπίστωση, να συνδέσετε τη χρήση τους με το θέμα και την πρόθεση των συντακτών.

Μονάδες 4

B3. β. Στην 4^η παράγραφο του **Κειμένου 1** η συντάκτρια διατυπώνει την άποψη της σχετικά με τον σταθερά ανθρωποκεντρικό ρόλο της τέχνης. Να καταγράψετε με ποιον τρόπο εκφέρεται η βεβαιότητά της (2 διαφορετικές γλωσσικές επιλογές). Παράλληλα να σχολιάσετε την χρήση συναισθηματικά φορτισμένου λεξιλογίου σε σχέση με τη διατύπωση της θέσης της.

Μονάδες 6

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Να συγκρίνετε τα δύο κείμενα ως προς τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τη σχέση Τεχνητής Νοημοσύνης και ανθρώπινης δημιουργίας. Να επισημάνετε ομοιότητες και διαφορές στις θέσεις που εκφράζονται. (50-60 λέξεις)

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Πώς αντιλαμβάνεται το ποιητικό υποκείμενο την έννοια της τέχνης στο ποίημα «Τέχνη»; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες (π.χ. ρηματικό πρόσωπο, σχήματα λόγου, χρήση επιθέτων). Αν ήσασταν και εσείς δημιουργός, ποια στοιχεία θα επιδιώκατε να εκφράζει το έργο σας και γιατί; (150–200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Σε άρθρο σας για το σχολικό ιστολόγιο καλείστε να τοποθετηθείτε σχετικά με τη σύμπραξη Τεχνητής Νοημοσύνης και Τέχνης. Αξιοποιώντας πληροφορίες και προβληματισμούς από τα **Κείμενα 1 και 2** και στηριζόμενοι στις δικές σας γνώσεις, εμπειρίες και απόψεις:

α) Να αναπτύξετε τις προκλήσεις που προκύπτουν από τη χρήση της ΤΝ στην καλλιτεχνική δημιουργία.

β) Να εκφράσετε τη προσωπική γνώμη σας για το αν η ΤΝ μπορεί να αντικαταστήσει τον άνθρωπο ως δημιουργό.

Το άρθρο σας να έχει έκταση 350–400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

Α1. Η ανθρώπινη παρουσία παραμένει κεντρική στην τέχνη, καθώς το κοινό επιζητεί επαφή με τα βιώματα και τα συναισθήματα του δημιουργού. Παρά την πρόοδο της ΤΝ, η τέχνη συνεχίζει να αποτελεί αυθεντική έκφραση της ανθρώπινης ψυχής και να εμπνέει την καινοτομία. Συμπερασματικά, η επίδραση της ΤΝ στην τέχνη εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης της, καθώς η έλλειψη ρυθμιστικού πλαισίου ενέχει κινδύνους για την αυθεντικότητα και την ηθική της δημιουργίας.

Εναλλακτικά

A1. Η δημιουργικότητα και τα πνευματικά δικαιώματα παραμένουν προνόμιο του ανθρώπου, ακόμη και όταν εμπλέκεται η Τεχνητή Νοημοσύνη στη δημιουργία ενός έργου. Ακόμη και στα έργα παραγωγικής ΤΝ, απαιτείται ανθρώπινη παρέμβαση για την εισαγωγή δεδομένων και οδηγιών. Το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν αναγνωρίζει ως δημιουργούς τα συστήματα ΤΝ, καθώς η πνευματική ιδιοκτησία θεμελιώνεται στην ανθρώπινη διάνοια. Αυτό ισχύει καθώς η δημιουργικότητα παραμένει στενά συνδεδεμένη με το πνεύμα και τη βούληση του ανθρώπου, επομένως μόνο φυσικά πρόσωπα μπορούν να αναγνωρίζονται ως δημιουργοί καλλιτεχνικών έργων.

ΘΕΜΑ Β

B1.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

B2. Ο πρόλογος της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 επιτυγχάνει τον επικοινωνιακό του στόχο, ο οποίος είναι η εισαγωγή του πολύπλοκου και σύγχρονου θέματος της σύμπραξης Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) και τέχνης, και η προετοιμασία του αναγνώστη για τον προβληματισμό που ακολουθεί σχετικά με τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσά τους. Ως κειμενικός τύπος, το κείμενο ανήκει στην κατηγορία του άρθρου γνώμης ή επιστημονικού σχολιασμού, που στοχεύει τόσο στην προσέλευση του ενδιαφέροντος όσο και στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση του κοινού. Ο στόχος επιτυγχάνεται αρχικά με τη χρήση της μεταφορικής γλώσσας. Η φράση «ένα πάντρεμα πεδίων» λειτουργεί ως μεταφορά, παρουσιάζοντας την ένωση της Τεχνητής Νοημοσύνης και της τέχνης ως ένα γάμο ή ένωση που δεν έχει ακόμη ωριμάσει πλήρως. Ο εικονοπλαστικός λόγος κάνει το θέμα πιο ζωντανό και προσιτό και ευαισθητοποιεί τους αναγνώστες, αφού υποδηλώνει την πολυπλοκότητα και την αμοιβαία επιρροή των δύο πεδίων. Η χρήση ερώτησης στο τέλος του προλόγου «Ωστόσο, τι πρέπει...να μην υποκαταστήσουν τον δημιουργό;» επιτυγχάνει την εισαγωγή στο θέμα του κειμένου όπως και τον προβληματισμό του αναγνώστη σχετικά με τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η ΤΝ στο καλλιτεχνικό πεδίο. Συνολικά, ο πρόλογος δημιουργεί προσδοκίες, κεντρίζει το ενδιαφέρον και θέτει το θεματικό πλαίσιο, κάνοντας τον αναγνώστη πρόθυμο να συνεχίσει την ανάγνωση του άρθρου.

B3.α. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 2, η αξιοποίηση της αναφοράς στην Άννα Δεσποτιδίου, επίκουρη καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, παρέχει αξιοπιστία και επιστημονικό κύρος στο κείμενο. Η φράση «όπως μας λέει η επίκουρη καθηγήτρια...» λειτουργεί ως επίκληση σε αυθεντία, γεγονός που ενισχύει την πειστικότητα της θέσης. Παράλληλα, η χρήση ειδικής ορολογίας, όπως «AI Assisted works» και «AI Generated works», εισάγει σαφείς διακρίσεις ανάμεσα σε έργα που δημιουργούνται με ανθρώπινη βοήθεια και σε εκείνα που παράγονται σχεδόν αποκλειστικά από τεχνητή νοημοσύνη. Η συνδυαστική χρήση αυτών των στοιχείων υπηρετεί την πρόθεση των συντακτών να παρουσιάσουν ένα τεκμηριωμένο και ακριβές άρθρο, με στόχο την ενημέρωση του κοινού για τα νομικά και ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν από τη χρήση της AI στη δημιουργία έργων.

B3.β. Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1, η συντάκτρια εκφράζει τη βεβαιότητά της για τον σταθερά ανθρωποκεντρικό ρόλο της τέχνης με δύο βασικούς τρόπους, όπως την χρήση επιρρημάτων βεβαιότητας «σαφώς», «κατεξοχήν» και φράσεις όπως «δεν έχει πάψει να αποτελεί» παρουσιάζουν τις θέσεις ως αδιαμφισβήτητες και τεκμηριωμένες, δίνοντας έμφαση στην αλήθεια που εκφράζεται. Ακόμη η χρήση οριστικής έγκλισης «παραμένει, στέκεται,

συνεχίζει» αποδίδει τη σταθερότητα και την αμετακίνητη πεποίθηση που έχει σχετικά με τη σημασία της τέχνης στη ζωή του ανθρώπου. Το συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, με εκφράσεις όπως «η ψυχή του δημιουργού σπαρταρά στο έργο», «ανθρώπινη συνθήκη» και «ψυχική ανάγκη», ενισχύει το βάθος και την προσωπική διάσταση της θέσης. Με αυτόν τον τρόπο, η συντάκτρια δεν προβάλλει απλώς μια θεωρητική θέση, αλλά επιτυγχάνει να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες, αφού με αυτόν τον τρόπο μεταφέρει τη ζωντάνια και το πάθος που συνοδεύουν τη δημιουργία τέχνης, καθιστώντας την ιδέα πιο πειστική και συγκινητική.

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Και τα δύο κείμενα αναγνωρίζουν τον ρόλο της Τεχνητής Νοημοσύνης στην τέχνη, αλλά με διαφορετική προσέγγιση. Το πρώτο κείμενο εστιάζει στις νέες δυνατότητες και τη διατήρηση του ανθρώπινου στοιχείου, ενώ το δεύτερο υπογραμμίζει νομικά ζητήματα και διαχωρίζει τα έργα με ανθρώπινη συμμετοχή από αυτά που παράγει αποκλειστικά η Α.Ι. Συμφωνούν πως η δημιουργία παραμένει πρωτίστως ανθρώπινη υπόθεση.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο ποίημα «Τέχνη», το ποιητικό υποκείμενο αντιλαμβάνεται την τέχνη ως μια εσωτερική ανάγκη και όχι ως αποτέλεσμα τελειότητας αλλά ως γέννημα της έλλειψης και της ρωγμής. Το ρηματικό πρόσωπο του πρώτου προσώπου («Ποτέ δεν συμπάθησα», «ζω») προσδίδει εξομολογητικό και προσωπικό χαρακτήρα στο ποίημα, τονίζοντας πως η αντίληψη αυτή για την τέχνη είναι βίωμα και όχι θεωρία. Επιπλέον, η χρήση επιθέτων όπως «άψογα», «τέλειες», «ανατομικά», «αναπαυτικά» υποδηλώνει την ειρωνική στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι σε μια υπερβολικά ρυθμισμένη, ομοιόμορφη και «βολική» πραγματικότητα, η οποία φαντάζει ψεύτικη και αφιλόξενη για τη δημιουργία. Η τέχνη δεν ολοκληρώνει ούτε προστατεύει, αλλά δημιουργείται μέσα από το ελλειπτικό, το ρημαγμένο και το ανοιχτό γεγονός που επιβεβαιώνει και η μεταφορά «η τέχνη είναι πάντα η οροφή που λείπει».

Αν ήμουν δημιουργός, θα επιδίωκα το έργο μου να αναδεικνύει τις ρωγμές της ύπαρξης, γιατί πιστεύω ότι η τέχνη δεν υπηρετεί την ομορφιά της τελειότητας, αλλά την αλήθεια του τραύματος. Μόνο έτσι μπορεί να συγκινήσει, να προκαλέσει σκέψη και να γίνει αληθινά ανθρώπινη, αφού καταφέρνει να αποτυπώσει τις εσωτερικές σκέψεις και να προσεγγίσει συναισθηματικά και ουσιαστικά περισσότερα άτομα.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Τίτλος:

Τέχνη και Τεχνητή Νοημοσύνη: Όρια και Προκλήσεις της Συμπόρευσης

Πρόλογος:

Η αλληλεπίδραση της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) με την τέχνη αποτελεί ένα από τα πιο σύγχρονα και σύνθετα ζητήματα της ψηφιακής εποχής. Καθώς η τεχνολογία διεισδύει σε όλο και περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δημιουργίας, αναδύονται προβληματισμοί που αφορούν όχι μόνο τις δυνατότητες αλλά κυρίως τις προκλήσεις και τα όρια αυτής της συνύπαρξης. Ποιες είναι οι σημαντικότερες προκλήσεις που δημιουργούνται;

Κυρίως μέρος:

Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που γεννά η χρήση ΤΝ στην τέχνη είναι η αμφισβήτηση της αυθεντικότητας των έργων. Αν ένα ψηφιακό σύστημα δημιουργεί ένα μουσικό κομμάτι ή έναν πίνακα, πώς μπορούμε να γνωρίζουμε ποιος είναι ο δημιουργός; Ο παραδοσιακός τρόπος κατοχύρωσης της πνευματικής ιδιοκτησίας καθίσταται ανεπαρκής, αφού το ισχύον νομικό πλαίσιο αναγνωρίζει ως δημιουργό μόνο το ανθρώπινο πνεύμα. Η ανωνυμία ή η σχεδόν μηδενική εμπλοκή του ανθρώπου στα έργα παραγωγικής ΑΙ προκαλεί αβεβαιότητα και ενδεχόμενες νομικές συγκρούσεις.

Μια ακόμη πρόκληση αφορά τη διαφάνεια και την αξιοπιστία στην αγορά της τέχνης. Όταν ο θεατής ή ο ακροατής δεν γνωρίζει εάν ένα έργο είναι προϊόν ανθρώπινης έμπνευσης ή αλγοριθμικής παραγωγής, κινδυνεύει να παραπλανηθεί. Αυτό εγείρει ζητήματα ηθικής και επαγγελματικής δεοντολογίας. Για να αποφευχθεί αυτός ο κίνδυνος θα πρέπει να δηλώνεται με ακρίβεια η χρήση ΑΙ, ώστε να διασφαλίζεται ο υγιής ανταγωνισμός και να προστατεύεται ο καταναλωτής. Η έλλειψη σαφών ρυθμίσεων μπορεί να οδηγήσει σε υποτίμηση της τέχνης και απαξίωση των πραγματικών δημιουργών. Πέρα από την απαξίωση, ωστόσο, μπορεί να υπάρξει και αντικατάσταση του ανθρώπου στην καλλιτεχνική δημιουργία από την ΤΝ;

Προσωπικά, πιστεύω ότι όσο εξελιγμένη κι αν γίνει η ΤΝ, δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον άνθρωπο ως καλλιτέχνη. Η τέχνη είναι βαθιά βιωματική και εκφράζει μοναδικές εμπειρίες, συναισθήματα και προσωπική οπτική. Ένα ποίημα, μια μελωδία ή ένας πίνακας δεν αποτελούν απλή σύνθεση μορφών ή ήχων, αλλά είναι η «φωνή» της ανθρώπινης ψυχής. Η ΤΝ, όσο καλά κι αν μιμείται ύφος και τεχνική, στερείται εσωτερικότητας, συνείδησης και δημιουργικής πρόθεσης. Το έργο που συγκινεί πραγματικά γεννιέται από εσωτερική ανάγκη, όχι από κώδικα.

Επιπλέον, η τέχνη βασίζεται στη σχέση ανάμεσα στον δημιουργό και το κοινό. Ο θεατής, όταν στέκεται μπροστά σε ένα έργο, προσπαθεί να κατανοήσει τον άνθρωπο πίσω από αυτό — να «ακούσει» την ιστορία, τα συναισθήματα, τις αξίες του. Αυτή η επικοινωνία είναι αδύνατο να υπάρξει με μια μηχανή. Η ανθρώπινη παρουσία είναι απαραίτητη για να διατηρεί η τέχνη τον συγκινησιακό και υπαρξιακό της χαρακτήρα. Η ΤΝ μπορεί να εμπλουτίσει τα εκφραστικά μέσα, αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει το νόημα.

Επίλογος:

Η σύμπραξη Τεχνητής Νοημοσύνης και τέχνης δεν είναι καταδικασμένη σε σύγκρουση, αρκεί να τεθούν σαφή όρια και να διασφαλιστεί ο πρωταγωνιστικός ρόλος του ανθρώπου στη δημιουργική διαδικασία. Μόνο έτσι θα διατηρηθεί ο ρόλος της τέχνης ως έκφρασης της ανθρώπινης ψυχής, ακόμη και στην εποχή των μηχανών. Αν η τεχνολογία παραμείνει εργαλείο και όχι υποκατάστατο, τότε η τέχνη θα συνεχίσει να αντανακλά την πολυπλοκότητα και την ομορφιά της ανθρώπινης ύπαρξης.

5^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΔΙΑΛΟΓΟΣ”

Περιέχει «ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ»

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κείμενο 1

Διάλογος, η βάση για τις υγιείς σχέσεις

Ο διάλογος δεν είναι μόνο ένα δημοκρατικό επίτευγμα, αλλά και μία σωτήρια λύση σε πολλές σχέσεις μας που περνάνε κρίση. Με τον διάλογο μαθαίνουμε να ερχόμαστε κοντά με τους άλλους ανθρώπους, διδασκόμαστε την υπεράσπιση του εαυτού μας και απελευθερωνόμαστε από διάφορα αρνητικά συναισθήματα. Η συζήτηση και ο διάλογος εξυψώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και μπορούν να μας διδάξουν ότι ο εγωισμός μας πρέπει να παραμερίζεται όταν θέλουμε να σώσουμε πολλές φορές τις σχέσεις μας.

[...] Όλες μας οι σχέσεις –οικογενειακές, φιλικές, συναισθηματικές, εργασιακές- είναι αναμενόμενο πως κάποια στιγμή θα περάσουν κάποια κρίση. Είναι σημαντικό όταν εμφανιστούν παράπονα και άλλες πολλές αγωνίες αντί να χαθούμε σε έναν κυκεώνα αρνητικών σκέψεων οι οποίες μπορεί και να παραποιήσουν γεγονότα και καταστάσεις, να μιλήσουμε ανοιχτά με τους ανθρώπους που έχουμε στη ζωή μας. Ο διάλογος εξυψώνει τις ανθρώπινες σχέσεις, διότι μας μαθαίνει πως οι άνθρωποι όταν εκφραστούν αληθινά και με ειλικρίνεια κερδίζουν περισσότερα από το να οχυρωθούν πίσω από τον εγωισμό τους και να αφήνουν τον άλλο στην άγνοια.

Η γόνιμη συζήτηση, όμως, εκτός από την επίλυση διαφορών, ενισχύει την κοινωνικοποίηση του ανθρώπου και του δίνει το έναυσμα να καλλιεργήσει τη γνώμη του για διάφορα ζητήματα μέσα από τη θέαση των άλλων προσφιλών του –και όχι μόνο- ατόμων. Οι διαφορετικές αντιλήψεις, οι πολλές γνώμες και το άκουσμα της πλευράς του άλλου μας βοηθάει να διευρύνουμε την πνευματική μας αντίληψη. Όταν πιστεύουμε ότι κάποιος μας φέρεται άσχημα και μας έχει πληγώσει, είναι σημαντικό πριν πάρουμε οποιαδήποτε άλλη απόφαση να ακούσουμε και τη δική του πλευρά. Είναι δικαίωμά μας να ζητήσουμε εξήγηση και μετά από αυτή να πάρουμε τις δικές μας αποφάσεις για την έκβαση της σχέσης.

Μαρία Σκαμπαρδώνη, psychology.gr, 9.10.2018

Κείμενο 2

Ο Διάλογος ως μέσο εξέλιξης του κόσμου

Αναμφίβολα, σήμερα ζούμε σε μια εποχή ιστορικών μετασχηματισμών, με διαρκή αλληλεπίδραση και καταίγισμο πληροφορίας. Την ίδια στιγμή, η υγειονομική κρίση και η εξάπλωση της πανδημίας έχει ενισχύσει την τάση προς την αμφισβήτηση, την πόλωση και τον διχασμό. Σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας παρατηρούμε ότι αυξάνεται η ρητορική του μίσους και η μισαλλοδοξία.

Πλέον, η αξία του διαλόγου, σε μια περίοδο παράλληλων μονόλογων, αποδεικνύεται καταλυτική. Άλλωστε, ο διάλογος αποτελεί το υψηλότερο πολιτιστικό επίτευγμα μιας κοινωνίας. Συμβάλλει στην

καλλιέργεια της κριτικής μας ικανότητας ενώ η ανταλλαγή απόψεων εμπλουτίζει τον τρόπο σκέψης ανάμεσα στους ανθρώπους.

Η ανταλλαγή των ιδεών, της ελευθερίας της σκέψης και της σημασίας είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Η ταχύτητα της πληροφορίας και η αυξανόμενη τάση των fake news θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα, από την οποία ανασύρονται στην επιφάνεια μόνο τα γκρίζα σημεία. Η γόνιμη αντιπαράθεση αποτελεί βασικό συστατικό μιας δημοκρατίας, γι' αυτό και μέσω του διαλόγου οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν ποικίλες πτυχές των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών ζητημάτων

Από την εποχή των «Πλατωνικών Διαλόγων» αυτή η μορφή επικοινωνίας λειτουργεί ως μια ιδανική επιλογή προκειμένου να φωτιστούν σημαντικά προβλήματα της ζωής. Οι διάλογοι, ως φορείς επιχειρημάτων, προσφέρουν τη δυνατότητα να αναζητηθούν λύσεις και μέσω της συνεχής εναλλαγής ερωτήσεων και απαντήσεων, αποκτάς την ικανότητα να μάθεις, να εκπαιδευτείς και να ξεφύγεις από επιφανειακές, ανούσιες και δογματικές απόψεις.

Άλλωστε, «Χωρίς τον διάλογο δεν θα μπορούσαμε να καταλάβουμε πολλά γι' αυτόν τον κόσμο, αλλά ούτε και να τον εξελίξουμε».

Γιάννης Πανταζόπουλος, Lifo.gr, 27.11.2020

Κείμενο 3

Εσωτερικός διάλογος, ένα ποίημα της Κωνσταντίνας Βαληράκη

Συχνά μιλούμε εμείς ψυχή μου οι δύο,
προχωρημένες ώρες βραδινές κυρίως,
τότε που η νύχτα σκέπη υπόσχεται,
σε αυτούς που θέλουν να μιλήσουνε
για αλήθειες και για μυστικά,
που τα πονεί το φως της μέρας.
'Ξομολογούμαστε, ο ένας στον άλλο,
για όσα πεθυμήσαμε και ονειρευτήκαμε
μα εκείνα μείνανε λησμονημένα
σε λιτό χαρτί σχεδίου.
Κάτω από των αστεριών το αντιφέγγισμα
συχνά ακούγονται ψιθυριστές κουβέντες,
ίδιες σαν τις δικές μας,
αθόρυβες και μελαγχολικές,
γεμάτες ικεσία για το ανεκπλήρωτο.
Ύστερα σιωπή!
Και ένας αδιόρατος απόηχος,
από διαλόγους μακρινών ονειροπόλων,
ανά δύο, όπως κι εμείς,
να αποζητούν και να ελπίζουνε όπως εμείς,
τα σχέδια τους ξεχασμένα σε λιτό χαρτί,
να γίνουνε σκαριά,
μήπως και ταξιδέψουνε
μαζί με εμάς και αυτοί στο ανεκπλήρωτο.
Το ακούς ψυχή μου;
Υπάρχουν κι άλλοι σαν κι εμάς!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Στο κείμενο 1 αναλύεται η επίδραση του διαλόγου στις ανθρώπινες σχέσεις. Να παρουσιάσετε τις απόψεις της συντάκτριας συνοπτικά σε μια παράγραφο (70 – 80 λέξεις)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το Κείμενο 2, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη Σωστό ή Λάθος (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

- α. Ο καταιγισμός της πληροφορίας που παρατηρείται σήμερα δεν αποτρέπει από την τάση για αμφισβήτηση.
- β. Η πανδημία δεν έχει επηρεάσει τη συμπεριφορά και τον τρόπο σκέψης μας.
- γ. Ο διάλογος δεν συνιστά δείγμα πολιτισμού.
- δ. Κάθε αντιπαράθεση προάγει τη δημοκρατία.
- ε. Ο διάλογος ως φορέας επιχειρημάτων αποτελεί ανάχωμα στον δογματισμό.

Μονάδες 15

B2. Το κείμενο 1 χαρακτηρίζεται από οικείο ύφος. Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές που το επιβεβαιώνουν (μονάδες 2) δίνοντας το αντίστοιχο χωρίο (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και την πρόθεση της συντάκτριας (μονάδες 6).

Μονάδες 10

B3. α. Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη στην τέταρτη παράγραφο («Από την εποχή... και δογματικές απόψεις») του Κειμένου 2; (Μονάδες 2) Πώς ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (Μονάδες 4)

β. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 2 δύο όρους ειδικού λεξιλογίου και να αιτιολογήσετε την επιλογή τους (Μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Το ποιητικό υποκείμενο βρίσκεται στη διαδικασία ενός εσωτερικού διαλόγου. Ποιο είναι το περιεχόμενό του; Να απαντήσετε αξιοποιώντας συνολικά τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Εσείς συνομιλείτε με την ψυχή σας; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Τα Κείμενα 1 και 2 αναφέρονται στον διάλογο. Αξιοποιώντας δημιουργικά το περιεχόμενό τους, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο, να αναφέρετε:

- α) τους λόγους για τους οποίους ο διάλογος οφείλει να υιοθετείται ως καθημερινή πρακτική.
- β) τους τρόπους με τους οποίους εσείς επιλέγετε εφαρμόζετε τον διάλογο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Μονάδες 30

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο δηλώνεται δυνατότητα και ένα στο οποίο δηλώνεται αναγκαιότητα. Κατόπιν, να μετασχηματίσετε προκειμένου να δηλώνεται η βεβαιότητα.
2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του Κειμένου 1 ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα.
3. Να αναφέρετε δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2.
4. Να αιτιολογήσετε τον ρόλο των εισαγωγικών στο Κείμενο 2.
5. Στα ακόλουθα χωρία του Κειμένου 2: «αντί να χαθούμε σε έναν κυκεώνα αρνητικών σκέψεων» και «θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα», να αιτιολογήσετε την επιλογή της συνυποδηλωτικής γλώσσας. Κατόπιν, να μετατρέψετε στην αντίθετη μορφή. Ποια αλλαγή παρατηρείτε ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα;
6. Στο Κείμενο 2 γίνεται εναλλαγή του γ' ενικού με το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο. Ποιος είναι ο ρόλος της; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου.
7. «Η ταχύτητα της πληροφορίας και η αυξανόμενη τάση των fake news θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα, από την οποία ανασύρονται στην επιφάνεια μόνο τα γκρίζα σημεία»: Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 αξιοποιούνται διαφορετικά είδη σύνταξης. Αφού τα αναγνωρίσετε σε κάθε περίπτωση, να μετατρέψετε στην αντίθετη μορφή. Ποια από τις δύο θεωρείτε πιο κατάλληλη, λαμβάνοντας υπόψη τον τύπο του κειμένου και την περίσταση επικοινωνίας;
8. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 δύο σχήματα λόγου και να αιτιολογήσετε τον ρόλο τους στο νόημα και το ύφος του κειμένου.
9. Να δώσετε από μία συνώνυμη για καθεμιά από τις λέξεις των κειμένων με έντονη γραφή: επίτευγμα, εξυψώνει, έναυσμα έκβαση, μετασχηματισμών, καταλυτική, πτυχές
10. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 δυο αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τους (ονοματικές – επιρρηματικές, προσδιοριστικές – προσθετικές).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

A1.

Στο κείμενο αναλύεται η επίδραση του διαλόγου ως βασικού στοιχείου για υγιείς ανθρώπινες σχέσεις. Πράγματι, θεωρείται όχι μόνο δημοκρατικό επίτευγμα, αλλά και λύση σε κρίσεις, καθώς βοηθά στην προσέγγιση με τους άλλους, την υπεράσπιση του εαυτού και την απελευθέρωση από αρνητικά συναισθήματα. Επιπλέον, τονίζεται ότι προάγει την ανθρώπινη συμπεριφορά, παραμερίζει τον εγωισμό και οδηγεί σε ειλικρινείς εκφράσεις, ενισχύοντας την κοινωνικοποίηση και διευρύνοντας την πνευματική αντίληψη μέσω της ακρόασης διαφορετικών απόψεων.

ΘΕΜΑ Β

B1.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

B2. Το κείμενο 1 χαρακτηρίζεται από οικείο ύφος, όπως επιβεβαιώνεται από τις γλωσσικές επιλογές που αξιοποιεί η συντάκτρια. Η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου («όλες μας οι σχέσεις», «αντί να χαθούμε», «που έχουμε») προσδίδει καθολικότητα στα γραφόμενα, εντάσσοντας τη συντάκτρια σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη. Έτσι, καταργεί τη συναισθηματική απόσταση μεταξύ τους, προσδίδοντας στον λόγο οικειότητα.

Ανάλογο αποτέλεσμα έχει και η χρήση απλού λεξιλογίου («σωτήρια λύση», «ερχόμαστε κοντά», «παράπονα», «φέρεται άσχημα»), με την οποία η συντάκτρια προσεγγίζει συναισθηματικά τον αναγνώστη, καθιστά τον λόγο εύληπτο προσδίδοντας μια έντονη διάθεση επικοινωνίας.

Η επιλογή αυτή συνάδει με το είδος του κειμένου, που ως άρθρο σε διαδικτυακό ιστότοπο απευθύνεται στο σύνολο της κοινής γνώμης, σε ανθρώπους οι οποίοι δεν διαθέτουν απαραίτητα υψηλό μορφωτικό επίπεδο καθώς και με την πρόθεση της συντάκτριας, καθώς δεν θέλει μόνο να πληροφορήσει τους αναγνώστες αλλά και να τους ευαισθητοποιήσει.

B3.α. Πρόθεση του συντάκτη στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2 είναι να πείσει σχετικά με τη θέση ότι ο διάλογος αποτελεί την πιο προσφιλή μέθοδο για την επίλυση σημαντικών ζητημάτων. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή, αφού με τη μέθοδο της αιτιολόγησης στηρίζει τον αρχικό του ισχυρισμό με επιχειρήματα, γιατί ο διάλογος προσφέρει τη δυνατότητα αναζήτησης λύσεων, την ικανότητα εκπαίδευσης και διαφυγής από δογματικές απόψεις. Έτσι, επικαλείται τη λογική του αναγνώστη και προσδίδει στον λόγο πειστικότητα.

β. Στο Κείμενο 2 γίνεται χρήση όρων ειδικού λεξιλογίου («καταιγισμό πληροφορίας», «fake news»). Με αυτούς αναδεικνύεται αποτελεσματικότερα το θέμα του κειμένου, δηλαδή τον διάλογο, προσδίδεται αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα. Το ύφος καθίσταται επίσημο κι επιστημονικό, ενώ καταδεικνύεται η κατάρτιση του πομπού.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Το ποιητικό υποκείμενο βρίσκεται σε έναν εσωτερικό διάλογο με την ψυχή του, ο οποίος λαμβάνει χώρα κυρίως τις «προχωρημένες βραδινές ώρες», τις περισσότερο κατάλληλες από τη μέρα για τέτοιου είδους συζητήσεις. Σε ολόκληρο το ποίημα κυριαρχεί το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, αφού το ποιητικό υποκείμενο βρίσκεται σε μια στενή σχέση με τον εσώτερο εαυτό του, μια σχέση συλλογικότητας. Ο τόνος του διαλόγου είναι εξομολογητικός ενώ η ψυχή παρουσιάζεται προσωποποιημένη, συμμετέχει στον διάλογο ενεργά («ξομολογούμεστε ο ένας στον άλλον»). Προβαίνουν από κοινού σε μια ανασκόπηση ματαιωμένων σχεδίων αλλά και μια υπόσχεση για το μέλλον («ικεσία για το ανεκπλήρωτο»). Μάλιστα, η συνειδητοποίηση της ύπαρξης και άλλων ανθρώπων που μοιράζονται τις ίδιες ανησυχίες και όνειρα, έχουν κοινούς προβληματισμούς, ενισχύει την ελπίδα. Το ποιητικό υποκείμενο, απευθυνόμενο άμεσα στην ψυχή του, αναφωνεί «Υπάρχουν κι άλλοι σαν κι εμάς!», καθώς η συνειδητοποίηση της συλλογικότητας, μιας κοινής μοίρας με άλλους «ονειροπόλους», προσδίδει συναισθηματική φόρτιση.

Προσωπικά, συνομιλώ με την ψυχή μου, εφαρμόζω την πρακτική του εσωτερικού διαλόγου είτε με τη μορφή της αυτοκριτικής είτε της ενδοσκόπησης. Μια τέτοια διαδικασία με βοηθά να κατανοήσω καλύτερα τις ανάγκες, τις επιθυμίες αλλά και τις αδυναμίες μου, οδηγώντας με στον δρόμο της αυτογνωσίας. Ανήκω κι εγώ στο σύνολο των «ονειροπόλων», που μοιράζομαι τις ανησυχίες του ποιητικού υποκειμένου.

(199 λέξεις)

Δ1.

Ο διάλογος στη ζωή μας

Έχουμε συνηθίσει να χαρακτηρίζουμε τον διάλογο ως ένα μέσο επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων. Ωστόσο, μια τέτοια αντίληψη είναι περιοριστική, αφού είναι πολλά περισσότερα · αποτελεί εχέγγυο της δημοκρατίας, της πνευματικής ολοκλήρωσης και άριστο μέσο οικοδόμησης υγιών διαπροσωπικών σχέσεων. Η αξία του διαλόγου είναι αδιαμφισβήτητη, ιδιαίτερα στον σύγχρονο κόσμο της τεχνολογίας, της πώλωσης και του καταϊγισμού των πληροφοριών, γι' αυτό και πρέπει να υιοθετείται ως καθημερινή πρακτική στο πλαίσιο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Πρωτίστως, θεωρείται ένα δημοκρατικό επίτευγμα, αφού επιτρέπει την επιχειρηματολογία και την υπεράσπιση του εαυτού, ενώ συντελεί στη γαλούχηση ενεργών πολιτών με σαφή αντίληψη του κοινωνικοπολιτικού γίνεσθαι, στοιχείο απαραίτητο για τη συμμετοχή στα κοινά και τον δημόσιο διάλογο. Ως μέσο ανταλλαγής απόψεων και ιδεών οδηγεί στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και την πνευματική ανύψωση, αφού η επαφή με τη σκέψη των άλλων διευρύνει και τη δική μας αντίληψη και απαλλάσσει από τον δογματισμό. Δε είναι τυχαίο ότι εκτός από δημοκρατικό χαρακτηρίζεται και πολιτιστικό επίτευγμα.

Μια, όμως, από τις σημαντικότερες λειτουργίες του που τον καθιστούν απαραίτητη πρακτική είναι η ευεργετική του επίδραση στην κοινωνικοποίηση και την ευημερία. Απαλλάσσει από αρνητικά συναισθήματα και συντελεί στην άμβλυνση του εγωισμού, επιτρέποντάς μας ν' αφουγκραστούμε την πλευρά του άλλου και να διασώσουμε φιλίες και άλλου είδους σχέσεις. Ο διάλογος μας επιτρέπει να εκφραζόμαστε με ειλικρίνεια και αυθεντικότητα αλλά και έχουμε μια καλύτερη αντίληψη του κόσμου, επιλύοντας αποτελεσματικότερα τα προβλήματά μας.

Τα οφέλη αυτά καθιστούν αδιαμφισβήτητη την αξία του διαλόγου, τον οποίο επιλέγω να εφαρμόζω και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Άλλωστε, αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους δημιουργίας τους, η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση. Επιλέγω να αλληλεπιδρώ με φίλους και γνωστούς, με τους οποίους επικοινωνώ χωρίς πλέον κανέναν περιορισμό. Επιπλέον, συμμετέχω στο δημόσιο διάλογο, καθώς μου δίνεται η δυνατότητα για άρθρωση λόγου πολιτικού και ανάπτυξη κοινωνικού προβληματισμού, ενώ ανταλλάσσω ιδέες στο πλαίσιο ομάδων και σελίδων.

Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, επιδιώκω την ουσιαστική επικοινωνία και όχι την επίδειξη ή επιβολή της γνώμης μου, ενώ αποφεύγω την απόλυτη και επιθετική τοποθέτηση. Επιλέγω να σέβομαι στις αρχές του διαλόγου επιμένοντας σε μια τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία προάγοντας την επικοινωνιακή συζήτηση και όχι σχόλια που ενισχύουν την πώλωση και τη ρητορική μίσους.

Η αξία, λοιπόν, του διαλόγου είναι αδιαμφισβήτητη, αφού πέρα από τις ανθρώπινες σχέσεις προάγει τη δημοκρατία και τον πολιτισμό. Γι' αυτό και είναι σημαντικό να τον επιδιώκουμε ως πρακτική σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας. Ο γόνιμος, ειλικρινής και αυθεντικός διάλογος είναι εχέγγυο για μια καλύτερη ζωή!

Υπογραφή αρθρογράφου

(405 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

1. Δυνατότητα: «Η συζήτηση και ο διάλογος εξυψώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και μπορούν να μας διδάξουν...»

Αναγκαιότητα: «...ότι ο εγωισμός μας πρέπει να παραμερίζεται όταν θέλουμε να σώσουμε πολλές φορές τις σχέσεις μας.»

Μετατροπή των χωρίων προκειμένου να δηλώνεται η βεβαιότητα:

- Η συζήτηση και ο διάλογος εξυψώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και μας διδάσκουν ...
- ... ότι ο εγωισμός μας παραμερίζεται όταν θέλουμε να σώσουμε πολλές φορές τις σχέσεις μας

2. Ο τίτλος του Κειμένου 1 «Διάλογος, η βάση για τις υγιείς σχέσεις» έχει ένα ισχυρό επικοινωνιακό αποτέλεσμα, καθώς είναι άμεσος και εισάγει στο θέμα που είναι ο ρόλος του διαλόγου στις σχέσεις των ανθρώπων. Παράλληλα, κεντρίζει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη, προκειμένου να διαβάσει το κείμενο που ακολουθεί με την ποιητική λειτουργία της γλώσσας, η οποία αισθητοποιεί το μήνυμα του τίτλου, καθιστώντας τον ελκυστικό και παραστατικό. Ο διάλογος παρουσιάζεται ως μια έννοια προσωποποιημένη κι έτσι αναδεικνύεται η σημασία του.

3. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του σχετικά με την επίδραση των σύγχρονων συνθηκών στη συμπεριφορά των ανθρώπων, αξιοποιώντας τις ανάλογες γλωσσικές επιλογές. Η οριστική έγκλιση των ρημάτων σε χρόνο ενεστώτα («ζούμε», «παρατηρούμε») δηλώνει το πραγματικό προσδίδοντας την αίσθηση της βεβαιότητας, η οποία ενισχύεται από την παρουσία του όρου «Αναμφίβολα».

4. Στο κείμενο 2 γίνεται χρήση εισαγωγικών στα ακόλουθα χωρία: «Πλατωνικών Διαλόγων» και «Χωρίς τον διάλογο δεν θα μπορούσαμε να καταλάβουμε πολλά γι' αυτόν τον κόσμο, αλλά ούτε και να τον εξελίξουμε». Στην πρώτη περίπτωση παρατίθεται ο τίτλος του έργου του Πλάτωνα με τον οποίο ενισχύεται ο πληροφοριακός χαρακτήρας του κειμένου και στη δεύτερη γίνεται αυτούσια παράθεση λόγων, στοιχείο που προδίδει αμεσότητα στο κείμενο, καθιστά το ύφος γλαφυρό και προσδίδει αυθεντικότητα και εγκυρότητα στους ισχυρισμούς του συντάκτη.

5. Στα ακόλουθα χωρία του Κειμένου 2: «αντί να χαθούμε σε έναν κυκεώνα αρνητικών σκέψεων» και «θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα», αξιοποιείται η συνυποδηλωτική γλώσσα. Με αυτήν, δίνεται έμφαση στη μορφή του μηνύματος με στόχο την αισθητική απόλαυση και ευαισθητοποίηση του δέκτη. Ο λόγος αποκτά υποκειμενικότητα, ζωντάνια και αμεσότητα και το ύφος είναι οικείο και γλαφυρό.

Μετατροπή στην αντίθετη μορφή:

- «αντί να χαθούμε σε έναν κυκεώνα αρνητικών σκέψεων»= αντί να αποπροσανατολιστούμε εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού αρνητικών σκέψεων.

- «θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα»= καθιστούν ασαφή την αντικειμενική αλήθεια και διαμορφώνουν μιαν αβέβαιη πραγματικότητα.

Μετά τη μετατροπή στην αντίθετη μορφή το ύφος καθίσταται επίσημο και αντικειμενικό, εφόσον δίνεται έμφαση στο περιεχόμενο του μηνύματος, ενισχύεται ο πληροφοριακός χαρακτήρας και η πειστικότητα του λόγου.

6. Στο Κείμενο 2 γίνεται εναλλαγή του γ' ενικού με το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο. Με το γ' ενικό ρηματικό πρόσωπο («λειτουργεί», «να φωτιστούν») ο συντάκτης αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και παρουσιάζει με αντικειμενικότητα και αμεροληψία τις απόψεις του για τον διάλογο, ως γενικά αποδεκτές. Το ύφος είναι σοβαρό και επίσημο.

Με το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο («αποκτάς», «να μάθεις») απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη και τον καθιστά συμμετέχο των απόψεών του. Έτσι, δημιουργεί αίσθηση διαλόγου, ευαισθητοποιεί και καθιστά το ύφος οικείο. Η εναλλαγή των ρηματικών προσώπων προσδίδει παραστατικότητα και υφολογική ποικιλία στο κείμενο και δικαιολογείται από το είδος του κειμένου, αφού ως άρθρο επιδιώκει την πληροφόρηση αλλά και την ευαισθητοποίηση του αναγνώστη.

7. «Η ταχύτητα της πληροφορίας και η αυξανόμενη τάση των fake news θολώνουν την αντικειμενική αλήθεια και δημιουργούν μια νεφελώδη πραγματικότητα...» = ενεργητική σύνταξη
«από την οποία ανασύρονται στην επιφάνεια μόνο τα γκρίζα σημεία» = παθητική σύνταξη

Μετατροπή στην αντίθετη μορφή: «Η αντικειμενική αλήθεια θολώνεται από την ταχύτητα της πληροφορίας και την αυξανόμενη τάση των fake news και δημιουργείται μια νεφελώδης πραγματικότητα».

Λαμβάνοντας υπόψη τον τύπο του κειμένου και την περίσταση επικοινωνίας, θεωρώ καταλληλότερη την ενεργητική σύνταξη. Πρόκειται για ένα άρθρο το οποίο έχει ως στόχο όχι μόνο να ενημερώσει αλλά και να ευαισθητοποιήσει, γι' αυτό και χρειάζεται η να δίνεται έμφαση στο υποκείμενο που ενεργεί. Άλλωστε, η περίσταση επικοινωνίας, το γεγονός δηλαδή ότι δημοσιεύεται σε έναν ιστότοπο, δικαιολογεί την υιοθέτηση επιλογών που καθιστούν το ύφος οικείο και άμεσο.

8. σχήματα λόγου που αξιοποιούνται στο Κείμενο 1:

προσωποποίηση και μεταφορά

«Η συζήτηση και ο διάλογος εξυπνώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και μπορούν να μας διδάξουν ότι ο εγωισμός μας πρέπει να παραμερίζεται όταν θέλουμε να σώσουμε πολλές φορές τις σχέσεις μας»

Με την προσωποποίηση αποδίδονται ανθρώπινες ιδιότητες στις αφηρημένες έννοιες της συζήτησης και του διαλόγου. Έτσι, δίνεται έμφαση στον ρόλο τους και αποκτούν δυναμική παρουσία, ο λόγος είναι έντονα αναπαραστατικός και η μετάδοση των απόψεων του συντάκτη σχετικά με την επίδραση του διαλόγου στις ανθρώπινες σχέσεις καθίσταται εναργέστερη.

Με τη μεταφορά («εξυπνώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά», «ο εγωισμός μας πρέπει να παραμερίζεται») γίνεται η διεύρυνση του σημασιολογικού περιεχομένου των λέξεων, αναδεικνύοντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες. Το κείμενο αποκτά παραστατικότητα και το ύφος καθίσταται οικείο και γλαφυρό.

9. Να δώσετε από μία συνώνυμη για καθεμιά από τις λέξεις των κειμένων με έντονη γραφή:
επίτευγμα, εξυψώνει, έναυσμα έκβαση, μετασχηματισμών, καταλυτική, πτυχές
συνώνυμες λέξεις:
επίτευγμα: κατόρθωμα
εξυψώνει: αναβαθμίζει
έναυσμα: αφορμή
έκβαση: κατάληξη
μετασχηματισμών: αλλαγών
καταλυτική: καθοριστική
πτυχές: πλευρές
10. Να εντοπίσετε στο κείμενο 1 δυο αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τους
Αναφορικές προτάσεις στο Κείμενο 1:
- Ο διάλογος δεν είναι μόνο ένα δημοκρατικό επίτευγμα, αλλά και μία σωτήρια λύση σε πολλές σχέσεις μας που περνάνε κρίση = δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση, είναι επιθετική και λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «σχέσεις». Είναι προσδιοριστική, δεν χωρίζεται με κόμμα από τον όρο που προσδιορίζει και αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα στον λόγο ως αναγκαίος όρος.
 - Είναι σημαντικό όταν εμφανιστούν παράπονα και άλλες πολλές αγωνίες αντί να χαθούμε σε έναν κυκεώνα αρνητικών σκέψεων οι οποίες μπορεί και να παραποιήσουν γεγονότα και καταστάσεις... = δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση, είναι επιθετική και λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «σκέψεων». Είναι προσδιοριστική, δεν χωρίζεται με κόμμα από τον όρο που προσδιορίζει και αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα στον λόγο ως αναγκαίος όρος.

6^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΣΧΟΛΕΙΟ & ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ”

Περιέχει «ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ»

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η Νέα Εποχή της Ψηφιακής Εκπαίδευσης και ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης στον 21ο αιώνα

Μια νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα αναδύεται λόγω της πανδημίας, μια πραγματικότητα η οποία χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, πολλά ερωτήματα αλλά και νέες προοπτικές. Η τεχνολογία χρησιμοποιείται σε πρωτόγνωρο εύρος και το εύλογο ερώτημα είναι κατά πόσο μπορεί η εκπαίδευση να προσαρμοστεί στη νέα ψηφιακή εποχή. Ωστόσο υπάρχουν πολλές ελλείψεις και ανισότητες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν. Περισσότερο από το 20% των νέων ανθρώπων έχουν ελλιπείς ψηφιακές δεξιότητες. Μόνο 39% των εκπαιδευτικών νιώθουν έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες στο καθημερινό μάθημα, ενώ η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι εξασφαλισμένη μόνο για το 74% των νοικοκυριών με χαμηλότερα εισοδήματα.

Σκιαγραφώντας το «όραμα της για ποιοτική, ενταξιακή και προσβάσιμη ψηφιακή εκπαίδευση στην Ευρώπη», το 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει το νέο Σχέδιο Δράσης για την Ψηφιακή Εκπαίδευση. Δύο είναι οι στρατηγικές προτεραιότητες της Ε. Ε. Αφενός να δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανάπτυξη ενός ψηφιακού εκπαιδευτικού οικοσυστήματος υψηλών επιδόσεων ενισχύοντας τις υποδομές (εύχρηστα εργαλεία, ασφαλείς πλατφόρμες), τη συνδεσιμότητα, τον ψηφιακό εξοπλισμό και το έμπυχο δυναμικό σε ψηφιακές δεξιότητες. Αφετέρου, να συντελέσει στην ενίσχυση των ψηφιακών ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση των βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων των μαθητών από μικρή ηλικία και στην ανάπτυξη του ψηφιακού γραμματισμού, με σημείο αιχμής την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι κομβικός στη διαμόρφωση του νέου ψηφιακού μαθητή και πολίτη. Η ικανότητα προσαρμογής στη συνεχή αλλαγή, η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, οι δημιουργικές προσεγγίσεις είναι δεξιότητες που μπορούν να αναπτυχθούν σε ένα πλαίσιο τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, μέσα σε καλά οργανωμένα μαθησιακά περιβάλλοντα, με κατάλληλο εκπαιδευτικό σχεδιασμό, με σεβασμό στις συναφείς παιδαγωγικές προσεγγίσεις, με πρόβλεψη για κατάλληλη αξιολόγηση. Ο παράγοντας «άνθρωπος», η διαπροσωπική επικοινωνία, η υποστήριξη και προάσπιση της ψυχικής υγείας είναι στοιχεία άμεσα συνδεδεμένα με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Το πιο καίριο τελικά ερώτημα είναι «πώς μπορεί να διαμορφωθεί ένα εκπαιδευτικό ψηφιακό οικοσύστημα εντός του οποίου να μπορούν οι μαθητές να ανθίσουν, να εξελιχθούν, να προοδεύσουν;» Όπως στο σκάκι, οι συνδυασμοί επιλογών, προοπτικών, αποφάσεων που θα οδηγήσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα είναι ατελείωτοι. Κανείς όμως δεν μπορεί να αρνηθεί πως βρισκόμαστε σε ένα σημείο καμπής κατά το οποίο οι θύνοντες καλούνται να χαράξουν πολιτικές που θα οδηγήσουν στον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης.

Νέες προκλήσεις για την εκπαιδευτική αξιολόγηση

Το σύγχρονο σχολείο, στην προσπάθειά του να εναρμονιστεί με την εποχή της ραγδαίας αύξησης της γνώσης και εξέλιξης της τεχνολογίας, της κοινωνικοοικονομικής ρευστότητας και της μεταβλητότητας των επαγγελμάτων, της παγκοσμιοποίησης και των πολυπολιτισμικών κοινωνιών, ακόμα και των γενικότερων κοινών προβλημάτων, όπως η πρόσφατη πανδημία που έπληξε τις περισσότερες χώρες, έχει μεταβληθεί από σχολείο μετάδοσης γνώσεων σε σχολείο δεξιοτήτων.

Το αίτημα για παροχή ίσων ευκαιριών και για δημοκρατικό σχολείο αποκτά, με αυτόν τον τρόπο, νέες διαστάσεις. Ο Κασσωτάκης τονίζει ότι «Η μελλοντική πραγματικότητα θα απαιτήσει από τα άτομα να έχουν αναπτύξει την ικανότητα της αυτορρύθμισης, της αυτοδιαχείρισης της γνώσης, άρα, και της εκπαίδευσης και της κατάρτισής τους [...]».

Η έννοια της Διαφοροποίησης της Διδασκαλίας [...] έχει ως πρωταρχικό στόχο την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης για όλους τους μαθητές. Αυτό συμβαίνει, διότι «Η διαφοροποιημένη παιδαγωγική ξεκινά με την άρνηση της αδιαφορίας προς τις διαφορές». Διαφοροποίηση, δηλαδή, είναι η ανταπόκριση του εκπαιδευτικού στις ανάγκες του κάθε μαθητή. Στο πλαίσιο αυτό, «οι μαθητές επιτυγχάνουν και βρίσκουν πιο ενδιαφέρον το σχολείο, εάν η διδασκαλία γίνεται με τρόπο που να ανταποκρίνεται στα προσωπικά τους μαθησιακά επίπεδα» και, για αυτόν τον λόγο, η Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας και Μάθησης αποτελεί εκπαιδευτική παρέμβαση που θεμελιώνεται στη θεωρία της εποικοδόμησης της μάθησης, της ανακαλυπτικής μάθησης και της αλληλεπίδρασης. Άλλωστε, μία διδασκαλία που αντιμετωπίζει όλους τους μαθητές με τον ίδιο τρόπο και επιδιώκει να τους καταστήσει κοινωνούς της μάθησης με την ίδια μέθοδο, ρυθμό και διαδικασία, δεν μπορεί να έχει για όλους το ίδιο αποτέλεσμα.

Το κείμενο εμπεριέχεται στο υλικό για το Επιμορφωτικό πρόγραμμα: «ΕΠΟΠΤΕΙΑ (MENTORING), ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» του Κέντρου επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης του ΠΑΜΑΚ και εκπονήθηκε από την Καλλιόπη Φερεσίδη.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Νεότητα Δύσκολων Χρόνων

Απόσπασμα από ποίημα της Ζωής Καρέλη (1901 – 1998) από τη συλλογή *Της μοναξιάς και της έπαρσης, Θεσσαλονίκη, 1951*.

Τι θα κάνουν οι νεότατοι, οι ωραίοι,
με την τραγικήν εφηβεία,
ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,
αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό,
κίτρινο της αυγής χρώμα μελαγχολικό;
Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,
μ' αδιέξοδο ουρανό, βαρύ, φορτωμένο
καταιγίδες φανερές κι ύπουλες.

Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν
τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια
της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα;
[...]

Τι θα κάνουν οι έφηβοι,
όταν τόσο πολύ γνωρίζουν
και δεν μπορούν να ελπίζουν,
καθώς αρχινούν τη ζωή;
Λαχταράν ουρανό, καθαρό φως
και στον γαλάζιο πόντο ν#39; αρμενίσουν
ελεύθεροι να πιστέψουν ζητούν
στην ανθρώπινη δύναμή τους ακέρια.
Τους έταξαν την πλήρη ελευθερία,
η θυσία του αίματος να πληρωθεί.
Πιο βαριά η δουλειά τούς δένει
κι η προσπάθεια που αυξάνει επίπονη,
δεν αφήνει το άνθισμα ευτυχίας καλής.
Οι πιο καθαροί πόθοι άσπρα περισσότερα,
σκλαβωμένα χτυπιούνται, λαβώνονται απάνθρωπα.
Τί ξέρουν αυτοί και δεν μιλούν;
Ποια σκληρότητα έμαθαν;
[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αναπτύξετε τις προεκτάσεις της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στο πλαίσιο του σύγχρονου σχολείου, όπως αναλύονται στο κείμενο 2 (50 – 60 λέξεις)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των Κειμένων 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με το Κείμενο 1:	α) η εκπαίδευση είναι κατάλληλα προετοιμασμένη για ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ψηφιοποίησης, β) αμφισβητείται η ικανότητα προσαρμογής της εκπαίδευσης στην ψηφιακή εποχή, γ) η εκπαίδευση είναι ασύμβατη με τις εξελίξεις της ψηφιοποίησης
2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως προκύπτει από το Κείμενο 1:	α) θεωρεί προτεραιότητα τη δημιουργία υποδομών, β) εστιάζει κατά κύριο λόγο στον ψηφιακό γραμματισμό, γ) περιλαμβάνει στις προτεραιότητές της την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης
3. Το Κείμενο 1 συμπεραίνει ότι:	α) για τη μετάβαση στην ψηφιακή εποχή απαιτείται κρατικός σχεδιασμός, β) η ψηφιοποίηση της εκπαίδευσης έχει ολοκληρωθεί, γ) η ολοκλήρωση της ψηφιοποίησης δεν άπτεται πολιτικών σχεδιασμών
4. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, όπως αναφέρεται στο Κείμενο 2:	α) μετέτρεψαν το σχολείο σε γνωσιοκεντρικό, β) μετέτρεψαν την παιδεία σε απόλυτα τεχνοκρατική, γ) έκαναν επιτακτικό το αίτημα για ένα σχολείο δημοκρατικό
5. Όπως προκύπτει από το Κείμενο 2, η διδασκαλία που αντιμετωπίζει όλους τους μαθητές με τον ίδιο τρόπο:	α) επιφέρει τα ίδια μαθησιακά αποτελέσματα, β) δεν αποκλείει επιμέρους διαφοροποιήσεις, γ) δεν μπορεί να έχει εξ ορισμού ίδια μαθησιακά αποτελέσματα

Μονάδες 15

- B2. α. Τι επιδιώκεται με τη χρήση στατιστικών στοιχείων στο Κείμενο 1 (μονάδες 5) και τι με τη χρήση ευθύ λόγου στο Κείμενο 2 (μονάδες 5);
β. Στο Κείμενο 1 γίνεται χρήση μιας αναλογίας. Να αιτιολογήσετε τον ρόλο της ως προς την πρόθεση του συντάκτη και το υφολογικό αποτέλεσμα. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B3. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του Κειμένου 1, να εξηγήσετε γιατί «ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι κομβικός στη διαμόρφωση του νέου ψηφιακού μαθητή και πολίτη». (60 – 70 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το βασικό πρόβλημα που φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι έφηβοι σύμφωνα με το ποίημα; Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε τρεις κειμενικούς δείκτες. Θεωρείτε ότι η παιδεία μπορεί να συντελέσει στη διαμόρφωση ενός αισιόδοξου μέλλοντος για τη νέα γενιά; (150 – 200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σύμφωνα με τη Θ. Γκένιου «Η τεχνολογία χρησιμοποιείται σε πρωτόγνωρο εύρος και το εύλογο ερώτημα είναι κατά πόσο μπορεί η εκπαίδευση να προσαρμοστεί στη νέα ψηφιακή εποχή. Ωστόσο υπάρχουν πολλές ελλείψεις και ανισότητες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν». Σε άρθρο σας που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας να παρουσιάσετε τις προτάσεις σχετικά με την υπέρβαση αυτών των ελλειμμάτων. Πώς μπορεί το σχολείο να γίνει δημοκρατικό, παρέχοντας ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές; Στο άρθρο σας, να αξιοποιήσετε ιδέες από τα Κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 30

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

Στο σύγχρονο σχολείο, η διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελεί κλειδί για την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης, καθώς ανταποκρίνεται στις ξεχωριστές ανάγκες κάθε μαθητή. Ενώ το σχολείο μετασχηματίζεται σε κέντρο ανάπτυξης δεξιοτήτων, η εξατομικευμένη προσέγγιση καθιστά τη μάθηση πιο ελκυστική και αποτελεσματική, βασισμένη στην επικοινωνία και την ανακαλυπτική μάθηση, ενισχύοντας την αυτορρύθμιση και την αυτοδιαχείριση της γνώσης.

(54 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1. $1=\beta$, $2=\gamma$, $3=\alpha$, $4=\gamma$, $5=\gamma$

B2. α. Στο Κείμενο 1 γίνεται χρήση στατιστικών στοιχείων («Περισσότερο από το 20% των νέων ανθρώπων έχουν ελλιπείς ψηφιακές δεξιότητες. Μόνο 39% των εκπαιδευτικών νιώθουν έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες στο καθημερινό μάθημα, ενώ η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι εξασφαλισμένη μόνο για το 74% των νοικοκυριών με χαμηλότερα εισοδήματα»). Με αυτά ενισχύεται η επιχειρηματολογία της γράφουσας σχετικά με την αδυναμία της ελληνικής κοινωνίας να προσαρμοσθεί στη νέα ψηφιακή πραγματικότητα. Ο λόγος αποκτά αντικειμενικότητα και γίνεται πειστικός, εφόσον τα στατιστικά στοιχεία αποτελούν τεκμήρια της λογικής.

Στο Κείμενο 2 παρατίθενται σε λόγο ευθύ οι απόψεις του Κασσωτάκη σχετικά με τις απαιτήσεις της σύγχρονης πραγματικότητας και τα χαρακτηριστικά της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής. Με τον ευθύ λόγο διακόπτεται η μονοτονία της αφήγησης, το κείμενο αποκτά ζωντάνια και αμεσότητα και ενισχύεται η πειστικότητα, εφόσον η αυτούσια παράθεση της άποψης μιας αυθεντίας προσδίδει στα γραφόμενα εγκυρότητα και αξιοπιστία.

B2 β. Στο Κείμενο 1 γίνεται χρήση μιας αναλογίας. Παραλληλίζεται η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού ψηφιακού συστήματος με το σκάκι, αφού και στις δύο περιπτώσεις το τελικό επιθυμητό αποτέλεσμα προκύπτει από ατελείωτους συνδυασμούς επιλογών, προοπτικών και αποφάσεων. Με την αναλογία ο συντάκτης καθιστά σαφή την αφηρημένη έννοια του σχεδιασμού του ψηφιακού συστήματος μέσα από τον παραλληλισμό του με την οικεία στον αναγνώστη έννοια του σκακιού. Έτσι, εκλαϊκεύει το περιεχόμενο, αναδεικνύει τον αρχικό ισχυρισμό και προσδίδει παραστατικότητα.

B3. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι κομβικός, καθώς αυτοί διαμορφώνουν το μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο οι μαθητές αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και δημιουργικές προσεγγίσεις. Μέσα από οργανωμένο εκπαιδευτικό σχεδιασμό και παιδαγωγικές προσεγγίσεις, οι εκπαιδευτικοί βοηθούν στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων, ενώ ταυτόχρονα προάγουν την ανθρώπινη επικοινωνία και την

ψυχική υγεία, στοιχεία απαραίτητα για την ολιστική εξέλιξη του ψηφιακού μαθητή και πολίτη.
(62 λέξεις)

ΘΕΜΑ Γ

Στο ποίημα παρουσιάζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι. Σκιαγραφείται ένα μέλλον δυσοίωνο, χωρίς ελπίδα. Αν και έχουν προσόντα, δεν είναι σε θέση να κατακτήσουν την ευτυχία. Ο εικονοπλαστικός λόγος που αισθητοποιεί την απαισιοδοξία με τη μορφή ενός «βαρύ», «φορτωμένου ουρανού» υποβάλλει το υπαρξιακό τους αδιέξοδο, που δε συνάδει με την νεαρή τους ηλικία. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται από αντιφάσεις («άγουρο χαλασμένο καρπό») και αποδίδει μια νεότητα με κομμένα φτερά προτού καν αυτά ανοίξουν. Το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται να συμπονά τους νέους και ν' αγωνιά για την τύχη τους, όπως γίνεται αντιληπτό από τα ερωτήματα που επαναλαμβάνονται («Τι θα κάνουν...;»). Πράγματι, η θέση τους είναι τραγική, αφού είναι καταδικασμένοι σε μια επίπονη προσπάθεια που, όμως, είναι ατελέσφορη, αφού «δεν αφήνει το άνθισμα ευτυχίας καλής». Έτσι, οι νέοι δεν θα απολαύσουν την ελευθερία που «τους έταξαν» και οι προσδοκίες τους θα ματαιωθούν με τρόπο σκληρό, όπως μαρτυρά η εικόνα των λαβωμένων περιστεριών. Ίσως η επίγνωση σκληρών αληθειών, τις οποίες αγνοεί το ποιητικό υποκείμενο, εμποδίζει τους νέους από τη βίωση της ελπίδας.

Θεωρώ ότι η παιδεία μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός αισιόδοξου μέλλοντος για τη νέα γενιά. Είναι δύναμη απελευθερωτική, που απαλλάσσει από τα δεσμά της άγνοιας. Παρόλο που μπορεί να μας φέρει αντιμέτωπους με «σκληρότητες» διευρύνει τους ορίζοντες μας και επιτρέπει την επίτευξη μιας ζωής με νόημα.

(200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Για ένα δημοκρατικό ψηφιακό σχολείο!

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει φέρει την εκπαίδευση αντιμέτωπη με πρωτόγνωρες προκλήσεις και ευκαιρίες. Όπως εύστοχα επισημαίνει η Θ. Γκένιου: «Η τεχνολογία χρησιμοποιείται σε πρωτόγνωρο εύρος και το εύλογο ερώτημα είναι κατά πόσο μπορεί η εκπαίδευση να προσαρμοστεί στη νέα ψηφιακή εποχή. Ωστόσο υπάρχουν πολλές ελλείψεις και ανισότητες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν». Στο πλαίσιο αυτό, το σχολείο μας, ως αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας, οφείλει να αναλάβει δράση για να ξεπεράσει αυτές τις ελλείψεις μέσα από έναν πολυεπίπεδο σχεδιασμό, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό περιβάλλον που παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές.

Είναι, πρωτίστως, σημαντική η ενίσχυση των υποδομών και η αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού στα σχολεία, στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός ψηφιακού εκπαιδευτικού συστήματος υψηλών επιδόσεων, όπως προτείνει και το Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η παροχή ασφαλών και εύχρηστων εργαλείων, η

δωρεάν πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλους τους μαθητές και η αξιοποίηση διαδραστικού πίνακα κατά τη διδασκαλία. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι κομβικός για την ευόδωση μιας τέτοιας προσπάθειας, γι' αυτό και απαιτείται η συνεχής επιμόρφωσή τους στις νέες τεχνολογίες και η υιοθέτηση καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων. Έτσι, θα είναι σε θέση να γαλουχήσουν κατάλληλα τους μαθητές, καλλιεργώντας τον ψηφιακό γραμματισμό. Πέρα από τις ψηφιακές δεξιότητες, βέβαια, το σχολείο οφείλει να καλλιεργεί την κριτική σκέψη, την επίλυση προβλημάτων, τη δημιουργικότητα και την ικανότητα προσαρμογής στη συνεχή αλλαγή.

Οι καινοτομίες αυτές μπορούν να βρουν εφαρμογή σε ένα σύγχρονο, δημοκρατικό σχολείο που καταργεί τις διακρίσεις και παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές. Με την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, το σχολείο αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα και ενισχύει τη μοναδικότητα του κάθε μαθητή, αντιμετωπίζοντας κατάλληλα τις διαφορετικές του ανάγκες. Στόχος είναι η ενεργητική συμμετοχή όλων στη μάθηση. Μια τέτοια προσέγγιση, μάλιστα, αναδεικνύει την ανάγκη της επικοινωνίας και τη διασφάλιση της καλής ψυχικής υγείας των μαθητών, μέσα από ένα υποστηρικτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η τεχνολογία, αν και χρήσιμο εργαλείο, δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη διαπροσωπική σχέση και την ψυχολογική στήριξη που προσφέρει ο εκπαιδευτικός. Τέλος, είναι σημαντική η αξιοποίηση της ψηφιοποίησης για την ενίσχυση της διδασκαλίας. Εφαρμογές όπως το ψηφιακό φροντιστήριο και η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη παρέχουν ισότιμη πρόσβαση στη γνώση, αμβλύνοντας τα χάσματα.

Τελικά, η διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού ψηφιακού οικοσυστήματος, στο οποίο οι μαθητές μπορούν να ανθίσουν και να εξελιχθούν, απαιτεί συλλογική προσπάθεια και τη χάραξη τολμηρών πολιτικών. Το σχολείο μας, υιοθετώντας τις παραπάνω προτάσεις, μπορεί να γίνει ένας φάρος δημοκρατίας και ισότητας, προετοιμάζοντας τους μαθητές για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες του ψηφιακού μέλλοντος. Είμαστε έτοιμοι να συμβάλουμε σε αυτή την πορεία;

Υπογραφή αρθρογράφου

7^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ & ΑΙ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κείμενο 1

Εισαγωγικό κείμενο: Ένα πρωινό στο Κολωνάκι με τον διακεκριμένο καθηγητή και μια συζήτηση για τον κόσμο της τεχνητής νοημοσύνης... Οι ομιλίες του γεμίζουν ολόκληρα αμφιθέατρα, οι απόψεις του απασχολούν τα πρωτοσέλιδα... Μιλάμε για τον Κωνσταντίνο Δασκαλάκη, ένα από τα πιο λαμπρά μυαλά της παγκόσμιας ακαδημαϊκής κοινότητας.

- Τι μας επιφυλάσσει η τεχνητή νοημοσύνη;

Πολλά, αλλά δεν έχουμε ακόμα ξεκάθαρη εικόνα για το πότε θα προκύψουν. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει αλματώδης πρόοδος σε συγκεκριμένους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης. Συγκεκριμένα, έχει πραγματοποιηθεί εκπληκτική πρόοδος στην αναγνώριση φωνής και εικόνας, εξού και οι πάμπολλες πρόσφατες εφαρμογές αυτής της τεχνολογίας, όπως η φωνητική αναζήτηση στο κινητό και στον υπολογιστή μας, οι κάμερες που αναγνωρίζουν αν π.χ. μπήκε κάποιος στο σπίτι μας και τα αυτο-οδηγούμενα αυτοκίνητα που χάρη στην αναγνώριση εικόνας είναι πλέον σε θέση να κατανοούν τις συνθήκες του δρόμου και το περιβάλλον τους. Επίσης, η τεχνητή νοημοσύνη έχει κάνει άλματα στην κατασκευή αλγορίθμων που κερδίζουν τον άνθρωπο σε περίπλοκα παιχνίδια όπως το σκάκι, το Go, το πόκερ και πολύ πρόσφατα το Starcraft. [...] Θεωρώ ότι χρειαζόμαστε ακόμα πολλά χρόνια και σημαντική επιστημονική πρόοδος για να φτάσουμε στη γενική τεχνητή νοημοσύνη. Ωστόσο, θα δούμε να αλλάζουν σημαντικά τον κόσμο γύρω μας ακόμα και οι εφαρμογές «ειδικής τεχνητής νοημοσύνης», αντικαθιστώντας ή συμπληρώνοντας τον άνθρωπο σε κάποια επαγγέλματα.

- Τα παραδοσιακά μοντέλα εργασίας θα καταργηθούν;

Ασφαλώς. Όπως συνέβη και στις άλλες βιομηχανικές επαναστάσεις, θα υπάρξει ένας σημαντικός μετασχηματισμός στην αγορά εργασίας. Μια γεύση μόνο για τον βαθμό και την ταχύτητα που οι καινούργιες τεχνολογίες μπορούν να φέρουν αλλαγές δίνουν τα πρόσφατα παραδείγματα εφαρμογών όπως οι Uber, Lyft και Taxibeat, που έχουν αλλάξει εντελώς τον τομέα των μεταφορών, και του Airbnb, που έχει αλλάξει την νοοκίνηση ακινήτων και τον τουρισμό.

Στο μέλλον, οι εξελίξεις θα είναι πιο ραγδαίες. Ελπίζουμε ότι ο άνθρωπος θα αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από μηχανές στις λιγότερο δημιουργικές εργασίες και θα αποδεσμευτεί έτσι προς δημιουργικότερες εργασίες που οι μηχανές δεν μπορούν να κάνουν. Η μετατόπιση του εργατικού δυναμικού που θα προκύψει θα επιβάλει προσαρμοστικότητα. Οφείλουμε να φροντίσουμε για την επανεκπαίδευση και την προστασία αυτών που θα χάσουν τη δουλειά τους. Τα οφέλη που θα προκύψουν από τη χρήση νέων τεχνολογιών πρέπει να μοιραστούν δίκαια και ορθολογικά, αντί να ωφεληθούν μόνο τα τεχνολογικά μονοπώλια. Χρειαζόμαστε ένα καινούργιο κοινωνικό συμβόλαιο.

Απόσπασμα από το άρθρο του Γ. Πανταζόπουλου στη "Lifo", 7.7.2019

Αγορά εργασίας: Οι survivors της τεχνητής νοημοσύνης

Σε μία διαρκώς μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας, κερδισμένοι θα βγουν , όσοι καλλιεργούν διαρκώς δεξιότητες, προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες και σκέφτονται στρατηγικά. Με τον **Δρ. Χρήστο Ταουσάνη**, Σύμβουλο Εκπαίδευσης και Σταδιοδρομίας, αποκαλύπτουμε το “κλειδί” για να μείνει κάποιος ενεργός στο νέο εργασιακό γίγνεσθαι.

-Σε ποιους τομείς θα πρέπει λοιπόν να στραφούν οι νέοι ώστε να επιλέξουν σπουδές με προοπτική;

Αρχικά, είναι σημαντικό οι νέοι άνθρωποι να κάνουν επιλογές που τους ταιριάζουν και τους εμπνέουν. Εδώ, ο ρόλος του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι κομβικός. Η επιλογή σπουδών στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και του ταχύτερου τεχνο- λογικού μετασχηματισμού είναι μια συνθέτη απόφαση. Οι νέοι πρέπει να στραφούν σε τομείς που συνδυάζουν τεχνολογία, ανθρώπινες δεξιότητες και επίλυση σύνθετων προβλημάτων αλλά το σημαντικότερο; Ταιριάζουν με την προσωπικότητα τους.

-Τι προτείνετε σε ανθρώπους που βλέπουν το επάγγελμα τους να απειλείται από την τεχνητή νοημοσύνη;

Με μια λέξη reskilling! Αναβάθμιση γνώσεων ή/και έξυπνη – Εξειδίκευση. Για παρά- δειγμα, σε ένα δημοσιογράφο, στροφή σε αναλυτική και ερευνητική δημοσιογραφία που απαιτεί ανθρώπινη κρίση και επιτόπιο ρεπορτάζ και εξειδίκευση στη στρατηγική περιεχομένου και σε δυναμικές δραστηριότητες όπως π.χ. τα podcasts. Άρα, από- κτηση τεχνολογικών δεξιοτήτων ειδικά σε οπτικοποίηση και ανάλυση δεδομένων με αφηγηματικό τρόπο.

-Ποιες δεξιότητες δεν “αγγίζει” η τεχνητή νοημοσύνη;

Αν και η τεχνητή νοημοσύνη υπερέχει σε ταχύτητα, στην ανάλυση και επεξεργασία τεράστιου όγκου δεδομένων, υστερεί σε, αυθεντικά, ανθρώπινες δεξιότητες όπως: 1. Συναισθηματική νοημοσύνη. Η ικανότητα να αναγνωρίζεις, να κατανοείς και να δια- χειρίζεσαι τα προσωπικά σου συναισθήματα όσο και των άλλων, 2. Κριτική σκέψη και ηθική κρίση. Η ικανότητα να αξιολογείς πληροφορίες με σκοπό τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων, λαμβάνοντας υπόψη ηθικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά κριτήρια και σε σύνθετο χρονικό πλαίσιο με συγκεκριμένες και συχνά αφηρημένες συνθήκες (π.χ. μια πολιτική κρίση), 3. Διαπροσωπικές και επικοινωνιακές δεξιότητες. Η ανθρώπινη επα- φή, η πειθώ, η ενσυναίσθηση και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης είναι δεξιότητες που η TN δεν μπορεί να υποκαταστήσει., 4. Ικανότητα για συνεργασία και ομαδική εργασία. Οι ομάδες λειτουργούν μέσα σε πλαίσια δυναμικής, προσωπικών σχέσεων και κοινού σκοπού τα οποία αποτελούν ξεκάθαρα ανθρώπινα χαρακτηριστικά.

-Ποιοι τελικά θα επιβιώσουν επαγγελματικά σε αυτήν τη νέα εποχή;

Η επόμενη δεκαετία θα απαιτήσει μια νέα αντίληψη για το τι σημαίνει εργασία, δεξιότητα και σταδιοδρομία. Η προσαρμοστικότητα, η συνεχής μάθηση και η στρατηγική σκέψη είναι οι νέες σταθερές σε μια δυναμική και μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας. Στο κοντινό ακόμη μέλλον, η τεχνητή νοημοσύνη δεν καταργεί επαγγέλματα, αλλά κυρίως καταργεί καθήκοντα σε διάφορα επαγγέλματα. Αυτό σημαίνει ότι όποιος αναβαθμίζει τις δεξιότητές του και υιοθετεί συμπληρωματικούς ρόλους θα μπορέσει να παραμείνει ενεργός στο νέο εργασιακό γίγνεσθαι.

Διασκευασμένο απόσπασμα από συνέντευξη του Χρήστου Ταουσάνη στην *ηλεκτρονική εφημερίδα "Ipaper"*, 19.5.2025

Κείμενο 3

Το καφέ σακκάκι

Ποίημα του Βάκη Λοϊζίδη, ανθολογείται στη Μεγάλη Ανθολογία της Σύγχρονης Ελληνικής Λογοτεχνίας

Στο μουντό Λονδίνο

τον έδωξαν από τη δουλειά γιατί
φορούσε καφέ σακκάκι. Χρώμα
αντιεπαγγελματικό όπως του
εξήγησαν.

Δείλιασε να τους πει

ότι καφέ είναι οι κορμοί των δέντρων, καφέ είναι
και η γη που κατοικούμε. Φόρεσε γκρι
κουστούμι κι επέστρεψε επαγγελματίας στη
δουλειά.

Στη μέσα τσέπη είχε

τα ποιήματα του Κώστα Καρυωτάκη.

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά την απάντηση που δίνει ο Δασκαλάκης στην απάντησή του στη δεύτερη ερώτηση σε μια παράγραφο (60 – 70 λέξεις)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με το Κείμενο 1:	α) η τεχνητή νοημοσύνη περιορίζεται μόνο σε εφαρμογές του κινητού, β) απευθύνεται σε νέους, γ) σχετίζεται και με ζητήματα που άπτονται της καθημερινής μας ασφάλειας
2. Όπως αναφέρεται στο Κείμενο 1:	α) οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης ήδη αξιοποιούνται στην αγορά εργασίας, β) ο μετασχηματισμός στην αγορά εργασίας από την τεχνητή νοημοσύνη είναι πρωτόγνωρος, γ) δεν έχουν εκδηλωθεί ακόμη σημαντικές αλλαγές στην αγορά εργασίας λόγω της τεχνητής νοημοσύνης
3. Ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης (Κείμενο 1) θεωρεί ότι:	α) η τεχνητή νοημοσύνη θα παγιώσει τη δικαιοσύνη, β) η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να οδηγήσει σε φαινόμενα κοινωνικής αδικίας, γ) η τεχνητή νοημοσύνη δεν επηρεάζει τη δομή της κοινωνίας
4. Η επαγγελματική επιλογή, σύμφωνα με τον Χρήστο Ταουσάνη (Κείμενο 2) πρέπει να:	α) ακολουθεί αποκλειστικά τις εξελίξεις της αγοράς εργασίας, β) συνάδει με την προσωπικότητα των νέων, γ) μην λαμβάνει υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις αλλά την προσωπικότητα των νέων
5. Σύμφωνα με το Κείμενο 2, η τεχνητή νοημοσύνη στο κοντινό μέλλον:	α) αναμένεται να καταργήσει πολλά επαγγέλματα, β) δεν αποτελεί απειλή για τους εργαζομένους που διαθέτουν δεξιότητες, γ) θα επιφέρει αλλαγές στην αγορά εργασίας

Μονάδες 10

15 B2. Να εντοπίσετε ένα σημείο στο κείμενο 2 στο οποίο γίνεται χρήση παραδείγματος. Ποιον ισχυρισμό του συντάκτη επιβεβαιώνει και πώς επηρεάζει την πειστικότητα του κειμένου;

Μονάδες 10

B3. Να εντοπίσετε στο κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο δηλώνεται η δυνατότητα και ένα στο οποίο δηλώνεται η αναγκαιότητα (Μονάδες 5). Κατόπιν, να μετατρέψετε προ- κειμένου να δηλώνεται η βεβαιότητα (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

B4. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της απάντησης του Χρήστου Ταουσάνη στη δεύτερη ερώτηση που του απευθύνεται, να εξηγήσετε την έννοια του «reskilling» (60 – 70 λέξεις)

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η συνθήκη που βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πώς θα αντιδρούσατε εσείς, αν βρισκόσαστε σε ανάλογη κατά- σταση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης στη συνέντευξή του διατυπώνει τη θέση ότι «Στο μέλλον, οι εξελίξεις θα είναι πιο ραγδαίες. Ελπίζουμε ότι ο άνθρωπος θα αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από μηχανές στις λιγότερο δημιουργικές εργασίες και θα αποδεδεσμευτεί έτσι προς δημιουργικότερες εργασίες που οι μηχανές δεν μπορούν να κάνουν».

α) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραπάνω θέση και γιατί;

β) Πώς μπορείτε ως νέα γενιά να διατηρήσετε την αισιοδοξία για το εργασιακό σας μέλλον; Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2 να παρουσιάσετε τις απόψεις σας σε άρθρο 350-400 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

Ο Δασκαλάκης απαντά καταφατικά στην ερώτηση για την κατάργηση των παραδοσι- ακών μοντέλων εργασίας. Επισημαίνει ότι, όπως και σε προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις, η αγορά εργασίας θα μετασχηματιστεί, αναφέροντας παραδείγματα εφαρμογών. Στο μέλλον, αναμένει ραγδαίες εξελίξεις, και αντικατάσταση του ανθρώ- που σε λιγότερο δημιουργικές εργασίες. Τονίζει, μάλιστα, την ανάγκη για προσαρμο- στικότητα, επανεκπαίδευση και προστασία όσων των ανέργων, καθώς και τη δίκαιη κατανομή των οφελών από τις νέες τεχνολογίες μέσω ενός νέου κοινωνικού συμβο- λαίου.

(70 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1. 1=γ, 2=α, 3=β, 4=β, 5=γ

B2. Στο κείμενο 2 γίνεται χρήση παραδείγματος στην απάντηση που δίνεται στη δεύτερη ερώτηση («Για παράδειγμα, σε ένα δημοσιογράφο... όπως π.χ. τα podcasts»). Αξιοποιείται το παράδειγμα του δημοσιογράφου που πρέπει να ανανεώσει τη δουλειά του με τη στροφή στην αναλυτική δημοσιογραφία, τα επιτόπια ρεπορτάζ και δυναμικές δραστηριότητες όπως τα podcasts. Με το παράδειγμα επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό του σχετικά με την αντιμετώπιση των απειλών της τεχνητής νοημοσύνης μέσα από την αναβάθμιση των γνώσεων και την έξυπνη εξειδίκευση. Η χρήση του ενισχύει την πειστικότητα του κειμένου, αφού αποτελεί τεκμήριο της λογικής, ένα ισχυρό αποδεικτικό μέσο που αξιοποιεί τη βιωματική εμπειρία του αναγνώστη.

B3.

Ένα σημείο στο οποίο δηλώνεται η δυνατότητα είναι το: «...οι καινούργιες τεχνολογίες μπορούν να φέρουν αλλαγές δίνουν τα πρόσφατα παραδείγματα εφαρμογών όπως οι Uber, Lyft και Taxibeat...» (3^η παράγραφος)

Ένα σημείο στο οποίο δηλώνεται η αναγκαιότητα είναι το: «Οφείλουμε να φροντίσουμε με για την επανεκπαίδευση...»

Μετατροπή σε βεβαιότητα:

- οι καινούργιες τεχνολογίες μπορούν να φέρουν αλλαγές = οι καινούριες τεχνολογίες θα φέρουν αλλαγές
- Οφείλουμε να φροντίσουμε = θα φροντίσουμε

(η βεβαιότητα μπορεί να ενισχυθεί και με την παρουσία ανάλογων βεβαιωτικών λέξεων/εκφράσεων, πχ. Αναμφίβολα, οπωσδήποτε)

B4. Σύμφωνα με την απάντηση του Χρήστου Ταουσάνη, “reskilling” είναι η αναβάθμιση γνώσεων και η εξειδίκευση που απαιτείται για την προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές που επιφέρει η τεχνητή νοημοσύνη στα επαγγέλματα. Ουσιαστικά, πρόκειται για την απόκτηση δεξιοτήτων απαραίτητων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας. Όπως γίνεται αντιληπτό μέσα από τον επαναπροσδιορισμό του έργου του δημοσιογράφου, είναι μια ολιστική προσέγγιση που επικεντρώνεται στην ανάπτυξη ανθρωπιστικών δεξιοτήτων.

(67 λέξεις)

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται ότι βιώνει μια συνθήκη συμβιβασμού στον εργασιακό του χώρο, που αποτυπώνεται με τρόπο αφηγηματικό, από έναν παντογνώστη αφηγητή. Η πρόκληση που αντιμετωπίζει αφορά σε μια επίπληξη που δέχεται σχετικά με την ενδυμασία του. Όπως αναφέρεται, «τον έδιωξαν από τη δουλειά / γιατί φορούσε

καφέ σακκάκι», χρώμα που χαρακτηρίζεται «αντιεπαγγελματικό». Το σακκάκι έχει ρόλο πρωταγωνιστικό στο ποίημα, όπως προκύπτει ήδη από τον τίτλο. Στην απαίτηση αυτή, που δεν αφήνει περιθώρια για προσωπική έκφραση, δεν τολμά να εναντιωθεί και να υπερασπιστεί την επιλογή του. Γι' αυτόν το καφέ είναι ένα χρώμα γήινο, που εκφράζει την ανθρώπινη πλευρά του. Αντίθετα, το γκρι που του επιβάλλεται, είναι χρώμα αυστηρά επαγγελματικό και συμβολίζει την απόλυτη τεχνοκρατία, που καταργεί την ανθρωπιά. Τελικά συμβιβάζεται και επιστρέφει «επαγγελματίας» στη δουλειά, όπως επισημαίνει με τρόπο ειρωνικό το αφηγηματικό σχόλιο. Η σιωπηρή αυτή αποδοχή της απαίτησης των ανωτέρων του υποδηλώνει το φόβο για τις ενδεχόμενες συνέπειες. Ωστόσο, η ύπαρξη των ποιημάτων του Καρυωτάκη στη «μέσα τσέπη» υποδηλώνει τη διατήρηση της ευαισθησίας του αλλά και την αλλοτρίωσή του.

Αν βρισκόμουν σε ανάλογη κατάσταση, θα αντιδρούσα παρόμοια, θα προσαρμοζόμουν στους κανόνες θέλοντας να διατηρήσω τη δουλειά μου. Σε κάθε περίπτωση, όμως, είναι σημαντικό η εργασία να μην καταπιέζει την ατομικότητα.

(200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Μια αισιόδοξη γενιά!

Στην εποχή της κυριαρχίας της ψηφιοποίησης, ολοένα και πληθαίνουν οι προβλέψεις για ένα μέλλον ζοφερό, όπου η νέα γενιά δεν θα έχει ευκαιρίες εργασίας. Πρόσφατα, βέβαια, ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, κορυφαίος στον τομέα της Τεχνητής Νοημοσύνης, δίνοντας μια άλλη οπτική, διατύπωσε την άποψη ότι στο μέλλον «ο άνθρωπος θα αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από μηχανές στις λιγότερο δημιουργικές εργασίες και θα αποδεσμευτεί έτσι προς δημιουργικότερες εργασίες που οι μηχανές δεν μπορούν να κάνουν». Συμφωνώ απόλυτα με αυτή τη θέση, καθώς η ιστορία έχει δείξει πως κάθε βιομηχανική επανάσταση φέρνει ριζικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, μετατοπίζοντας το ανθρώπινο δυναμικό σε νέους, πιο εξειδικευμένους και εξελιγμένους τομείς.

Πράγματι, η Τεχνητή Νοημοσύνη έχει ήδη επιφέρει αλματώδεις προόδους στην αναγνώριση φωνής και εικόνας, καθώς και στην επίλυση σύνθετων προβλημάτων, όπως φαίνεται από διάφορες εφαρμογές. Αυτή η πρόοδος αναπόφευκτα θα οδηγήσει στην αυτοματοποίηση εργασιών που απαιτούν επαναλαμβανόμενες κινήσεις ή την επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων, Παρόλο που αυτό μπορεί να φαντάζει απειλητικό, στην πραγματικότητα απελευθερώνει τον άνθρωπο από βαρετές και μονότονες εργασίες, δίνοντάς του την ευκαιρία να επικεντρωθεί σε δραστηριότητες πρωτότυπες. Παραδοσιακά επαγγέλματα θα τροποποιηθούν, οδηγώντας σε αλματώδη ανάπτυξη κλάδους όπως ο τουρισμός και η επιχειρηματικότητα. Και, βέβαια, νέες εξειδικεύσεις και κλάδοι πρόκειται να αναδειχθούν, ανοίγοντας ένα ευρύ πεδίο απασχόλησης.

Ως νέα γενιά, μπορούμε να διατηρήσουμε την αισιοδοξία για το εργασιακό μας μέλλον, υιοθετώντας μια στρατηγική προσέγγιση που βασίζεται στην προσαρμοστικότητα και τη συνεχή μάθηση. Κρίνεται σκόπιμη η καλλιέργεια ανθρώπινων δεξιοτήτων, όπως η συναισθηματική νοημοσύνη, η κριτική σκέψη, η ηθική κρίση, οι διπροσωπικές δεξιότητες και η ικανότητα για συνεργασία, που δεν υποκαθίστανται από την τεχνητή νοημοσύνη. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται η διαβίου μάθηση, που απαιτεί συνεχή κατάρτιση και επανεκπαίδευση, το λεγόμενο «reskilling», με στόχο την επικαιροποίηση της γνώσης. Γι' αυτό και απαιτείται μια στρατηγική επιλογή σπουδών και επαγγέλματος, που να συνδυάζει την τεχνολογία με τις ανθρώπινες δεξιότητες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας με τα όνειρα και την προσωπικότητά μας. Έτσι, θα είμαστε πάντα επίκαιροι και ανταγωνιστικοί, ακόμα και σ' ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Τελικά, η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι απειλή αλλά μια πρόκληση που μας απευθύνεται για ένα μέλλον ευοίωνο. Η προσαρμοστικότητα, η συνεχής κατάρτιση και μια ολιστική προσέγγιση της γνώσης που θα επιτρέψει την ανάπτυξη αυθεντικά ανθρώπινων δεξιοτήτων είναι το κλειδί για να παραμείνουμε αισιόδοξοι σ' έναν ραγδαία εξελισσόμενο επαγγελματικό στίβο. Ζητούμενο είναι η αποδοχή και ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο που θα εξασφαλίσει μια δίκαιη κατανομή των οφελών.

Υπογραφή Αρθρογράφου

(399 Λέξεις)

8^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Ρητορική Μίσους: Γιατί οι λέξεις έχουν σημασία

Τι είναι ο λόγος μίσους;

Ο λόγος μίσους έχει να κάνει με τον δημόσιο λόγο που παρακινεί το κοινό να αναπτύξει μια στάση διάκρισης, μίσους ή ακόμα και βίας κατά των μελών μιας συγκεκριμένης ομάδας εξαιτίας κάποιου χαρακτηριστικού τους γνωρίσματος που τα ενσωματώνει σε αυτήν. Τα περισσότερα κράτη του κόσμου στην προσπάθεια να καταπολεμήσουν τον ρατσισμό και τις εθνοτικές διακρίσεις έχουν συνταχθεί με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ, θεσπίζοντας νόμους που ποινικοποιούν τον λόγο μίσους (hate speech).

Αναλυτικότερα, ως ρητορική μίσους ορίζονται όλα τα είδη έκφρασης που υποκινούν, προωθούν, διαδίδουν ή δικαιολογούν τη βία, το μίσος ή τις διακρίσεις κατά προσώπου ή ομάδας λόγω των πραγματικών ή αποδιδόμενων χαρακτηριστικών, όπως η φυλή, το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η εθνοτική καταγωγή κ.ά. Σύμφωνα με την ακαδημαϊκή έρευνα, ο λόγος μίσους επιμερίζεται σε δύο κατηγορίες: σε **παράνομο λόγο μίσους (hard hate speech)** και **λανθάνοντα λόγο μίσους (soft hate speech)**. Ο πρώτος τύπος συνιστά μια ευθεία και άμεση έκφραση προτροπής σε βία και στοιχειοθετείται νομικά, ενώ ο δεύτερος αποτελείται από έμμεσες μειωτικές αναφορές που οικοδομούν μια αρνητική εντύπωση για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.

Ο ρόλος των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Τα τελευταία χρόνια φαίνεται πως έχει ενταθεί η διασπορά λόγου μίσους, ειδικότερα στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Το διαδίκτυο διέπεται από ανωνυμία οπότε δημιουργείται μια (ψευδο)εντύπωση στους χρήστες πως μπορούν να λειτουργούν με όρους ασυδοσίας. Επίσης, σε αυτό παίζουν μεγάλο ρόλο μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες, καθώς θέτουν τους όρους της δημόσιας συζήτησης που εκτυλίσσεται στον ψηφιακό χώρο με όρους κερδοφορίας. Πρόκειται για τη λεγόμενη *οικονομία της προσοχής*, όπου οι αλγόριθμοι των πλατφορμών προτεραιοποιούν το περιεχόμενο που θα φέρει τη μεγαλύτερη εμπλοκή των χρηστών (users' engagement). Συχνά, τείνουμε να βλέπουμε φορτισμένο περιεχόμενο που θα μας κάνει να ξοδέσουμε περισσότερο χρόνο στην εκάστοτε πλατφόρμα.

Σημαντικό το ερώτημα που αναδύεται: Στο βωμό της ελευθερίας του λόγου πρέπει να άρουμε εν συνόλω τον έλεγχο περιεχομένου;

Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την Ρητορική Μίσους;

Έχουμε τη δυνατότητα να επανεκπαιδευόμαστε στο πως ζούμε, πως επικοινωνούμε, πως εκφραζόμαστε. Επαφίεται στη δράση των πολιτών, των πλατφορμών και των θεσμών η μετακίνηση προς μια κοινωνία περισσότερης αλληλεγγύης και λιγότερης πόλωσης.

Διασκευασμένο άρθρο του Δ. Ελαφρόπουλου από την εφημερίδα *Το Βήμα*

Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας

Η προσέγγιση για την εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας είναι διαφορετική. Παράγοντας την δική τους εφημερίδα τοίχου, οι μαθητές θα αποκτήσουν κάποια επίγνωση σχετικά με την παραγωγή εφημερίδων και θα μάθουν για την πραγματικότητα των μέσων επικοινωνίας «από μέσα». Η διδακτική εμπειρία έχει δείξει ότι αυτή η προσέγγιση δίνει στους μαθητές μια μορφή άμεσης πρόσβασης σε έντυπα μέσα που είναι όχι τόσο προσिता στην καθημερινή τους ζωή. Οι μαθητές θα δουν αυτό το είδος μέσων ενημέρωσης με κριτικό πνεύμα και θα αξιολογήσουν επίσης τα ηλεκτρονικά μέσα, και την δική τους χρήση αυτών των διαφορετικών ειδών μέσων επικοινωνίας, από μια νέα προοπτική. Θα αναπτύξουν, έτσι, γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας. Παράλληλα, προσφέρει δυνατότητα για διαθεματική διδασκαλία και συνεργασία. Η συγγραφή και αναθεώρηση κειμένων θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος της διδασκαλίας της γλώσσας, ενώ ο σχεδιασμός θα μπορούσε να γίνει εργασία για το μάθημα των εικαστικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μια τάξη μπορεί να ξεκινήσει μόνη της, με τη συνεισφορά συντακτικής ομάδας μαθητών που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας αποτελεί βασικό στοιχείο στην Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα - τον ενεργό, συμμετέχοντα πολίτη. Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας περιλαμβάνεται στην ευρύτερη έννοια της επικοινωνιακής ικανότητας. Αναφέρεται στο πολύπλοκο πλήθος των μέσων επικοινωνίας, και οι μαθητές τα μαθαίνουν και ασκούνται σε αυτά. Τα έντυπα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της εφημερίδας τοίχου, είναι σημαντικά στην καθημερινή επικοινωνία, με την οποία πρέπει να εξοικειωθούν οι μαθητές. Ωστόσο, δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα στοιχείο στο πλαίσιο του συνολικού στόχου του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας.

πηγή: “living democracy”

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Θηρία

Το ποίημα είναι του Μηνά Δημάκη (1913-1980), από την συλλογή Πορεία μέσα στη Νύχτα, Ερμής, 1999.

Εικόνες
Στοιβάζονται στα κατατόπια της μνήμης
Αναμνήσεις
Συνωστίζονται αλληλοκυνηγιούνται
Και είναι ανάγκη να τις τιθασέψεις
Να κυριαρχήσεις σ' αυτές
Και γίνεσαι θηριοδαμαστής
Όταν εκείνες το θέλουν να σε κατασπαράξουν
Όταν ακάθεκτες ορμούν την ψυχή να ξεσκίσουν

Να! η τίγρης η ύαινα το λιοντάρι
Σε κυνηγούν ζωντανό-πεθαμένο
Πληγές που γιατρεύτηκαν ξαναοίγουν
Και τι μάχη
Τι άσκηση να μερώσεις
Να δαμάσεις τόσα θηρία
Να φτιάσεις τόσα κλουβιά
Για τις ώρες της άγριας επίθεσης

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά τα οφέλη από τη συμμετοχή στη σχολική εφημερίδα, όπως παρουσιάζονται στο κείμενο 2 (60- 70 λέξεις)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με το Κείμενο 1:	α) Υπάρχει ομοφωνία από τα κράτη σχετικά με την ποινικοποίηση του λόγου μίσους, β) τα περισσότερα κράτη αποκηρύσσουν την ποινικοποίηση του λόγου μίσους, γ) τα περισσότερα κράτη συντάσσονται με την ποινικοποίηση του λόγου μίσους
2. Η ρητορική μίσους, σύμφωνα με το Κείμενο 1 οφείλεται:	α) σε εθνικιστικά αίτια, β) μεταξύ άλλων και στην εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων, γ) κατά κύριο λόγο στην ανωνυμία του διαδικτύου
3. Σχετικά με την αντιμετώπιση του λόγου μίσους, ο συντάκτης του Κειμένου 1:	α) προτείνει τον έλεγχο του περιεχομένου, β) απορρίπτει τον έλεγχο του περιεχομένου, γ) προβληματίζεται σχετικά με τον έλεγχο του περιεχομένου
4. Σύμφωνα με το Κείμενο 2, η παραγωγή σχολικής εφημερίδας:	α) προάγει τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, β) δεν έχει μορφωτικά οφέλη, γ) υπερβαίνει το πλαίσιο του ψηφιακού γραμματισμού
5. Όπως προκύπτει από το Κείμενο 2, ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας:	α) ενισχύει την κριτική ικανότητα, β) καλλιεργεί τις γλωσσικές δεξιότητες, γ) προάγει το δημοκρατικό ήθος

Μονάδες 15

- B2. α. Να αιτιολογήσετε τον ρόλο των υπότιτλων στο Κείμενο 1 (μονάδες 5)
β. «Σημαντικό το ερώτημα που αναδύεται: Στο βωμό της ελευθερίας του λόγου πρέπει να άρουμε εν συνόλω τον έλεγχο περιεχομένου;». Ποιος είναι ο ρόλος του ερωτήματος ως προς την οργάνωση του λόγου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

- B3. α. Να εντοπίσετε δύο όρους ειδικού λεξιλογίου στο Κείμενο 1 και να αιτιολογήσετε την επιλογή τους από τον συντάκτη (μονάδες 5)

- β. Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Τα τελευταία χρόνια ... εκάστοτε πλατοφόρμα» (Κείμενο 1) και «Η προσέγγιση για την εκπαίδευση ... ιδιαίτερο ενδιαφέρον» (Κείμενο 2) ως προς τη ρητορική μίσους (60-70 λέξεις). (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Να ερμηνεύσετε τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο. Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε τρεις κειμενικούς δείκτες. Πιστεύετε ότι αντανακλά το ποίημα τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; (150- 200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 καλείστε, σε μια εισήγηση σε εκδήλωση του σχολείου σας με θέμα την αναβίωση του θεσμού της σχολικής εφημερίδας, να παρουσιάσετε: α) τις προεκτάσεις του φαινομένου της ρητορικής μίσους και β) τις δράσεις που καλείται να αναλάβει το σχολείο με στόχο την καλλιέργεια του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας (350 - 400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

Η συμμετοχή στην σχολική εφημερίδα τοίχου έχει πολλαπλά οφέλη, καθώς προσφέρει στους μαθητές άμεση επίγνωση της παραγωγής έντυπων μέσων, αναπτύσσοντας κριτικό πνεύμα και γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας. Μαθαίνουν με τρόπο βιωματικό την πραγματικότητα των ηλεκτρονικών μέσων, αξιολογούν την αξιοπιστία και τη χρήση του. Παράλληλα, διευκολύνεται η διαθεματική διδασκαλία, με τη συγγραφή να εντάσσεται στη γλώσσα και τον σχεδιασμό στα εικαστικά, συμβάλλοντας στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη. (66 λέξεις)

B1. 1=γ, 2=β, 3=γ, 4=α, 5=γ

B2α. Στο Κείμενο 1 γίνεται χρήση υπότιτλων. Αυτοί, συμβάλλουν στην καλύτερη οργάνωση του κειμένου, καθώς το χωρίζουν σε ενότητες. Έτσι, αναδεικνύουν τα επιμέρους θέματα που θίγονται (περιεχόμενο της έννοιας του λόγου μίσους, ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αντιμετώπιση της Ρητορικής Μίσους), διευκολύνοντας τον αναγνώστη, καθώς συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του.

β. Το ερώτημα: «Στο βωμό της ελευθερίας του λόγου πρέπει να άρουμε εν συνόλω τον έλεγχο περιεχομένου;» λειτουργεί ανακεφαλαιωτικά, καθώς συνοψίζει με τη μορφή ενός σχολίου την πραγμάτευση σχετικά με την ποινικοποίηση του λόγου μίσους που προηγήθηκε. Εκφράζει τον προβληματισμό του συντάκτη και δημιουργεί την αίσθηση διαλόγου, εγείροντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη κι ευαισθητοποιώντας τον σχετικά με τις ενδεχόμενες προεκτάσεις του ελέγχου του περιεχομένου, που μπορεί να υπονομεύσει την ελευθερία του λόγου. Προσδίδει ζωντάνια και αμεσότητα και καθιστά το ύφος οικείο.

Β3α. Στο κείμενο 1 γίνεται χρήση όρων ειδικού λεξιλογίου, όπως «λόγος μίσους» και «Ρητορική μίσους». Με αυτούς, αναδεικνύεται το θέμα που θίγεται στο κείμενο σχετικά με τη διακίνηση ιδεών μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Έτσι, προσδίδει εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, παρουσιάζει τις θέσεις του με αντικειμενικότητα και καθιστά το ύφος επίσημο κι επιστημονικό.

β. Οι απόψεις των συγγραφέων στα χωρία των κειμένων λειτουργούν συμπληρωματικά, προσεγγίζοντας την έννοια της ρητορικής μίσους από δύο διαφορετικές σκοπιές. Στο Κείμενο 1 αποδίδεται η διασπορά ρητορικής μίσους όχι μόνο στην ανωνυμία του διαδικτύου αλλά και στη λειτουργία των αλγορίθμων που αποσκοπούν στο κέρδος. Το Κείμενο 2 παρουσιάζει ως τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος την εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας με στόχο την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και τη γαλούχηση ενεργών πολιτών. (70 λέξεις)

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται πως βιώνει μια δύσκολη συναισθηματική κατάσταση, βασανίζεται από μια εσωτερική πάλη. Η απειλή που δέχεται προέρχεται από τη μνήμη του. Συγκεκριμένα, κατακλύζεται από τις αναμνήσεις του, τις οποίες, ήδη από τον τίτλο χαρακτηρίζει ως «θηρία» που προσπαθούν να τον κατασπαράξουν. Αν και έντονα εξομολογητικός ο τόνος του ποιήματος, οι σκέψεις του αποτυπώνονται σε β' ενικό ρηματικό πρόσωπο, με το οποίο επιδιώκει τη συναισθηματική ταύτιση του αναγνώστη στον οποίο και απευθύνεται άμεσα. Σκέψεις του παρελθόντος και αναμνήσεις αναδύονται από τα βάθη του μυαλού και τον βασανίζουν, πληγώνουν την ψυχή και αναβιώνουν παλιούς πόνους. Ο εικονοπλαστικός λόγος και η προσωποποίηση των αναμνήσεων αισθητοποιούν τη δράση τους, ενισχύουν την παραστατικότητα και πυροδοτούν τη φαντασία του αναγνώστη. Γι' αυτό και προκύπτει το αίτημα για αγώνα με στόχο την περιχαράκωση και τον έλεγχο τους. Ο άνθρωπος πρέπει να γίνει «θηριοδασαστής».

Θεωρώ ότι το ποίημα αντανακλά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο καταγιγισμός πληροφοριών, οι χαλκευμένες ειδήσεις και η έκθεση στη ρητορική μίσους, μπορούν να λειτουργήσουν ως «θηρία» που «ορμούν την ψυχή να ξεσκίσουν». Άλλωστε, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν επιτρέπουν τη λήθη, αφού το ψηφιακό μας αποτύπωμα δεν εξαλείφεται. Όλοι, λοιπόν, καλούμαστε να γίνουμε «θηριοδασαστές».

(197 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Αγαπητοί καθηγητές, φίλες και φίλοι συμμαθητές,

Σας καλωσορίζω στη σημερινή εκδήλωση με θέμα την αναβίωση του θεσμού της σχολικής εφημερίδας. Ίσως ένας τέτοιος θεσμός φαντάζει παρωχημένος. Ωστόσο, σε μια εποχή που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ανάγονται σε κυρίαρχο μέσο ενημέρωσης και βασικό διαμορφωτή απόψεων με τη ρητορική μίσους να τα κατακλύζει, είναι ανά-

γκη το σχολείο να αξιοποιήσει όλα τα μέσα που διαθέτει προκειμένου να μας θωρακίσει.

Πράγματι, διανύουμε μια εποχή όπου η διασπορά λόγου μίσους, ειδικότερα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έχει ενταθεί. Η ανωνυμία του διαδικτύου οδηγεί σε ασυδοσία, ενώ οι μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες, προάγουν περιεχόμενο συχνά φορτισμένο και πολωτικό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ειδικά εμείς οι νέοι να βρισκόμαστε εκτεθειμένοι σε δημόσιο λόγο που παρακινεί σε διάκριση, μίσος, ακόμα και βία, εναντίον μειονοτικών ομάδων. Ο λόγος μίσους δεν είναι μόνο οι ευθείες εκφράσεις βίας αλλά και οι έμμεσες μειωτικές αναφορές που οικοδομούν αρνητικές εντυπώσεις. Το φαινόμενο αυτό υπονομεύει την κοινωνική συνοχή και τις αρχές της δημοκρατίας. Αξίζει ν' αναφερθεί ότι οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί υποβαθμίζουν την αξιοπρέπεια και την αυτοεκτίμηση, γεννώντας ανασφάλεια και φόβο. Άλλωστε, τα αρνητικά σχόλια κάτω από αναρτήσεις είναι μια μορφή λογοκρισίας, αφού καταργούν την ελευθερία έκφρασης.

Απέναντι σε αυτήν την πρόκληση, το σχολείο έχει έναν κρίσιμο ρόλο να διαδραματίσει. Κρίνεται καθοριστική η εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας με τρόπο βιωματικό. Η αναβίωση της σχολικής εφημερίδας αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία για την καλλιέργεια του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Μέσω της δημιουργίας της δικής μας εφημερίδας, ως μαθητές μπορούμε να αποκτήσουμε επίγνωση της παραγωγής έντυπων μέσων, μαθαίνοντας την πραγματικότητα «από μέσα». Αυτό θα μας επιτρέψει να αναπτύξουμε κριτικό πνεύμα όχι μόνο απέναντι στα έντυπα μέσα, αλλά και στα ηλεκτρονικά, αξιολογώντας τη χρήση τους από μια νέα προοπτική. Βέβαια, είναι σημαντική και η ενθάρρυνση των μαθητών για άρθρωση πολιτικού λόγου, η επεξεργασία και προσέγγιση κειμένων από τον Τύπο αλλά και η σφαιρική γνώση και καλλιέργεια, ώστε να αποφεύγουμε τη χειραγώγηση και να αντιστεκόμαστε στη ρητορική μίσους ως ηθικά άρτιες προσωπικότητες.

Αγαπητοί μου,

τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η σύγχρονή μας πραγματικότητα, υποθάλλουν αρνητικά φαινόμενα που υπονομεύουν όχι μόνο την ιδιωτικότητα αλλά και την ίδια τη δημοκρατία. Η ρητορική μίσους είναι μια σύγχρονη μάλιστα, την οποία μπορούμε να εξαλείψουμε μόνο αξιοποιώντας τα ίδια της τα όπλα. Ας ενισχύσουμε το θεσμό των σχολικών εφημερίδων, είναι ο πιο ευχάριστος και αποτελεσματικός τρόπος γραμματισμού των μέσων. Σας περιμένω στα γραφεία της εφημερίδας μας!

Σας ευχαριστώ

(390 λέξεις)

9^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ “ΠΑΙΔΕΙΑ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Το ζήτημα της ευτυχίας και η νέα σχολική χρονιά

«Το ζήτημα της ευτυχίας νομίζω ότι απουσιάζει τελείως από το ‘πρόγραμμα σπουδών’ των σχολείων σας» έλεγε πρόσφατα πανεπιστημιακός μεγάλου Αμερικανικού πανεπιστημίου που κάθισε στο τραπέζι κεντρικού καφέ της πόλης απέναντι σε μια παρέα εκπαιδευτικών οι οποίοι σύντομα έστρεψαν τις σκέψεις τους στο θέμα της περιόδου: την έναρξη μιας νέας σχολική χρονιάς.

«Το κεντρικό ζήτημα είναι η ευτυχία. Να είναι οι μαθητές ευτυχισμένοι και να μαθαίνουν τις ευθύνες τους ως πολίτες, σίγουρα όχι δε, οι βαθμοί και τα διαγωνίσματα που στις σκανδιναβικές χώρες τα πιάνουν προς τα τέλος της σχολικής τους ζωής. Απλά η ευτυχία...»

Ακούστηκαν και άλλα ερωτήματα: «Πώς θα κάνουμε τη γνώση να είναι μια χαρούμενη διαδικασία;». «Πώς θα κάνουμε τα παιδιά να τους αρέσει να έρχονται στο σχολείο;».

«Πώς θα συνυφανθεί το σχολείο με τον σχηματισμό του χαρακτήρα τους;»

Η συζήτηση σύντομα προκάλεσε αμήχανα χαμόγελα. «Θα φτάσουμε μήπως να μιλάμε για έρωτα της μάθησης;» σχολίασε κυρία της παρέας. Άρχισε τη φράση της ειρωνικά, αλλά πριν τελειώσει κατάλαβε ότι ίσως αυτό να ήταν το σημαντικότερο ζήτημα.

Η απαγόρευση των κινητών στα σχολεία είναι ένα πολύ σημαντικό εκπαιδευτικό μέτρο, αλλά δεν είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα των ελληνικών σχολείων. Να συζητήσουμε και μερικά ζητήματα που πρέπει να ανασυρθούν στην εκπαιδευτική επικαιρότητα των επομένων εβδομάδων: α) Να μειωθεί η διδακτέα και εξεταστέα ύλη στα σχολεία (ειδικά στα Λύκεια), β) Να υποχωρήσει το απαρχαιωμένο εκπαιδευτικό μοντέλο της διδασκαλίας όπως γίνεται σήμερα με τον εκπαιδευτικό να απαγγέλει απλά το επόμενο κεφάλαιο και να εμπλακούν οι μαθητές και οι μαθήτριες περισσότερο σε έρευνα και συνεργασίες στην αναζήτηση της γνώσης, γ) Να αλλάξει έως και η αρχιτεκτονική των σχολικών αιθουσών, δ) Να αναλάβουν οι νέοι εκπαιδευτικές «αποστολές» στα σχολεία τους και εθελοντικές δράσεις

Μάρνου Παπαμαθαίου, «Το Βήμα», 12.09.2024

Ένα σκέτο σώμα

Οι έρευνες των τελευταίων ετών είναι κάθε χρόνο και πιο απογοητευτικές όσον αφορά τις δεξιότητες των παιδιών στα θέματα συνθετικής και αναλυτικής σκέψης, κατανόησης κειμένων, συγκρότησης άποψης με στέρεα επιχειρήματα. Η Παιδεία μας έτσι κι αλλιώς δεν είναι παιδεία, είναι αυστηρή εξειδίκευση πάνω σε γνωστικούς τομείς, με μοναδική επιδίωξη τη δημιουργία επιστημόνων - και κατ' επέκταση ανθρώπων - που γνωρίζουν τα πάντα για ένα θέμα αλλά είναι αρκετά αδέξιοι σε μια σειρά από άλλα που δεν άπτονται της θέσης και του μισθού τους.

Πριν αρχίσουμε να γκρινιάζουμε για αυτό, ας ρίξουμε μια ματιά στους εαυτούς μας να δούμε αν εμείς είμαστε καλύτεροι. Δεν είμαστε. Έχουμε αφήσει να ατροφήσουν μια σειρά από ικανότητες τις οποίες χάριν ευκολίας έχουμε παραχωρήσει στην τεχνολογία. Κάποτε γνώριζα απ' έξω όλα τα τηλέφωνα των φίλων μου και πολλά ακόμη, σήμερα θυμάμαι μόνο τα τέσσερα βασικά. Δεν πηγαίνω ούτε στο περίπτερο δίχως πλοηγό στο αυτοκίνητο και δεν θυμάμαι τα ραντεβού της εβδομάδας αν δεν ανοίξω το σκονάκι στο κινητό.

Όσο για την κατανόηση κειμένου, μια ολιγόλεπτη βόλτα στα social media και στα σχόλια κάτω από αναρτήσεις μπορεί να μας πείσει ότι δεν ξέρουμε τι διαβάζουμε, δεν καταλαβαίνουμε αυτό που γράφεται αλλά διαβάζουμε αυτό που έχουμε στο μυαλό μας πριν καν αρχίσουμε την ανάγνωση του κειμένου.

Είμαι κάθε άλλο παρά τεchnοφοβικός, οι τεχνολογικές κατακτήσεις είναι κατακτήσεις του ανθρώπινου πνεύματος και ταλέντου και επίσης δεν με τρομάζει καθόλου που οι μικρές μου κόρες είναι τόσο εξοικειωμένες με τους υπολογιστές που πολλές φορές μού λύνουν θέματα που δεν μπορώ να λύσω. Το ποτάμι της τεχνολογίας δεν γυρίζει πίσω και όπως σε όλα τα πράγματα δεν φταίνε τα πράγματα αλλά η χρήση τους.

Με τρομάζει όμως το τι έχουμε γίνει αν μας αφήσεις κάπου γυμνούς. Δίχως ρούχα, δίχως κινητό, δίχως υπολογιστή. Τι αξίζει από εμάς αν μείνουμε ένα σκέτο σώμα, ένα σκέτο μυαλό. Δίχως τις βοήθειες των άλλων που έτσι κι αλλιώς έχουν ξεχάσει πώς βοηθάμε αλλά μόνο πώς ανταγωνιζόμαστε.

Οδυσσέας Ιωάννου , «Το Βήμα», 11.07.2024

Κείμενο 3

Μίροσλαβ Χόλουμπ, *Η πόρτα*

Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα.
Μπορεί απ' έξω εκεί να στέκει
ένα δέντρο, ένα δάσος,
ένας κήπος
ή μια πόλη μαγική.
Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα.
Μπορεί να είναι το σκυλί που ψαχουλεύει.
Μπορεί να δεις κάποια μορφή,
ή ένα μάτι,
ή την εικόνα
μιας εικόνας.
Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα.
Αν είναι η καταχνιά
θα καθαρίσει.
Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα.
Κι αν είναι μόνο η σκοτεινιά
που θορυβεί
κι αν είναι μόνο
κούφιος άνεμος
κι αν
τίποτα
δεν είναι
έξω εκεί,
πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα.
Τουλάχιστον
θα γίνει
κάποιο
ρεύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις του αρθρογράφου για τις επιδράσεις της τεχνολογίας (Κείμενο 2)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με τον πανεπιστημιακό, ποιος θα έπρεπε να είναι ο πρωταρχικός στόχος του σχολείου; (Κείμενο 1)	α) Η αυστηρή εξειδίκευση σε γνωστικούς τομείς. β) Η ευτυχία των μαθητών και η ανάπτυξη της υπευθυνότητάς τους ως πολίτες. γ) Η προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις.
2. Σύμφωνα με το κείμενο 1, ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος των μαθητών στην αναζήτηση της γνώσης;	α) Να αποστηθίζουν την ύλη που απαγγέλλει ο εκπαιδευτικός. β) Να επιδιώκουν την ατομική τους ευτυχία. γ) Να εμπλέκονται περισσότερο σε έρευνα και συνεργασίες.
3. Ποιο είναι το βασικό συμπέρασμα των ερευνών των τελευταίων ετών σχετικά με τις δεξιότητες των παιδιών; (Κείμενο 2)	α) Αποδεικνύουν την αδυναμία κατανόησης κειμένων, β) Πιστοποιούν την ικανότητα αναλυτικής σκέψης. γ) Διαπιστώνουν ότι τα παιδιά είναι εξαιρετικά ικανά στην τεχνολογική εξειδίκευση.
4. Ποια είναι η στάση του συγγραφέα απέναντι στην τεχνολογία; (Κείμενο 2)	α) Παρόλο που είναι τεκνοφοβικός, χρησιμοποιεί την τεχνολογία. β) Είναι θετικός απέναντι στις τεχνολογικές κατακτήσεις, αλλά ανησυχεί για τον τρόπο χρήσης τους. γ) Θεωρεί ότι δεν επηρεάζει την ανάπτυξη των νοητικών ικανοτήτων.
5. Τι φοβίζεται ιδιαίτερα τον συγγραφέα σχετικά με την εξάρτησή μας από την τεχνολογία; (Κείμενο 2)	α) Η πιθανότητα πολιτισμικής παρακμής. β) Η εξάρτηση από τους νέους. γ) Η απαξίωση του ανθρώπου μετά την απογύμνωσή του από τα τεχνολογικά μέσα.

Μονάδες 15

Β2. α. Να εντοπίσετε ένα σημείο στο Κείμενο 1 όπου γίνεται χρήση ευθύ λόγου. Πώς επηρεάζει το κείμενο ως προς το νόημα και το υφολογικό αποτέλεσμα; (μονάδες 5)

β. Να δημιουργήσετε έναν νέο τίτλο για το Κείμενο 1. Ο τίτλος σας να περιλαμβάνει σχόλιο (μονάδες 5)

Μονάδες 10

β3. Στο κείμενο 2 γίνεται εναλλαγή μεταξύ του α΄ πληθυντικού και του α΄ ενικού ρηματικού προσώπου. Να δικαιολογήσετε την επιλογή αυτή του συντάκτη λαμβάνοντας υπόψη την πρόθεση του συντάκτη και το είδος του κειμένου

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποια προτροπή διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο προς τον δέκτη του στο Κείμενο 3; Να την ερμηνεύσετε σχολιάζοντας παράλληλα τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Θεωρείτε ότι η παιδεία μπορεί λειτουργήσει βοηθητικά στην προτροπή αυτή ; Η απάντησή σας να εκτείνεται σε 150- 200 λέξεις

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Στο κείμενο 1 διατυπώνονται οι εξής προβληματισμοί: «Πώς θα κάνουμε τη γνώση να είναι μια χαρούμενη διαδικασία». «Πώς θα κάνουμε τα παιδιά να τους αρέσει να έρχονται στο σχολείο». «Πώς θα συνυφανθεί το σχολείο με τον σχηματισμό του χαρακτήρα τους;». Με αφορμή τους προβληματισμούς αυτούς να γράψετε ένα άρθρο για την εφημερίδα του σχολείου σας. Σε αυτό αναφέρετε τις απόψεις σας σχετικά με το ρόλο του σχολείου στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών ώστε να εξελιχθούν στην καλύτερη εκδοχή του εαυτού τους, λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία της τεχνολογίας στην καθημερινότητά τους (350 - 400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

Προσεγγίζοντας τις επιδράσεις της τεχνολογίας, ο αρθρογράφος δηλώνει ότι δεν είναι τεchnοφοβικός, καθώς την αναγνωρίζει ως πνευματική κατάκτηση που αποτιμάται από τον τρόπο χρήσης της . Ωστόσο, τον προβληματίζει η αποδυνάμωση βασικών ικανοτήτων λόγω της ευκολίας που προσφέρει η τεχνολογία, όπως η μνήμη και ο προσανατολισμός. Ολοκληρώνει με έκφραση ανησυχίας σχετικά με τη δυνατότητα διατήρησης της αξίας του ανθρώπου μετά την απογύμνωσή του από τα τεχνολογικά μέσα και την αλληλεγγύη.

(70 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1. 1=γ, 2=γ, 3=α, 4=β, 5=γ

B2.α. Στο κείμενο 1 ο συντάκτης κάνει χρήση ευθύ λόγου σε διάφορα σημεία. Στην πρώτη παράγραφο παρατίθενται με τρόπο αυτούσιο οι απόψεις ενός Αμερικανού πανεπιστημιακού («Το ζήτημα της ευτυχίας νομίζω ότι απουσιάζει τελείως από το ‘πρόγραμμα σπουδών’ των σχολείων σας»). Η χρήση του ευθύ λόγου ενισχύει την εγκυρότητα και αξιοπιστία του κειμένου, αφού παραθέτει τα λόγια ενός προσώπου με αδιαμφισβήτητο κύρος που λειτουργεί ως αυθεντία. Παράλληλα, ο ευθύς λόγος διακόπτει τη μονοτονία της αφήγησης, προσδίδει ζωντάνια και αμεσότητα στο λόγο, καθιστώντας το ύφος οικείο.

B2. Β. Τίτλος με σχόλιο: Διδάσκοντας... ευτυχία!

B3. Στο κείμενο 2 γίνεται εναλλαγή μεταξύ του α' πληθυντικού και του α' ενικού ρηματικού προσώπου. Με το α' πληθυντικό («...δεν ξέρουμε τι διαβάζουμε, δεν καταλαβαίνουμε αυτό που γράφεται αλλά διαβάζουμε αυτό που έχουμε στο μυαλό μας πριν καν αρχίσουμε την ανάγνωση του κειμένου.») ο συντάκτης εντάσσει τον εαυτό του σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη, προσδίδοντας καθολικότητα στα γραφόμενα. Έτσι, η αδυναμία ουσιαστικής κατανόησης κειμένων ανάγεται σε ένα βίωμα που όλους μας αφορά. Ο συντάκτης καταργεί τη συναισθηματική απόσταση με τον αναγνώστη και μέσα από τη συλλογικότητα ευαισθητοποιεί. Με το α' ενικό πρόσωπο, στη συνέχεια («Είμαι κάθε άλλο παρά τεchnοφοβικός... που δεν μπορώ να λύσω») παραθέτει τις προσωπικές του απόψεις σχετικά με την τεχνολογία, προσδίδοντας στο κείμενο βιωματικό χαρακτήρα και υποκειμενικότητα, αφού λαμβάνει τη μορφή μιας προσωπικής μαρτυρίας. Η εναλλαγή των ρηματικών προσώπων προσδίδει υφολογική ποικιλία και παραστατικότητα στα γραφόμενα, ενώ ενισχύει την πειστικότητα του κειμένου. Σχετίζεται τόσο με την πρόθεση του συντάκτη να αναδείξει το φαινόμενο και να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες ενώ, παράλληλα, συνάδει με το είδος του κειμένου, ένα άρθρο γνώμης που περιλαμβάνει την προσωπική τοποθέτηση του συντάκτη σχετικά με ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος που αφορά το σύνολο της κοινής γνώμης.

ΘΕΜΑ Γ

Η προτροπή που διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο («*Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα*») έχει χαρακτήρα αλληγορικό, μας καλεί να υπερβούμε τους φόβους μας και να τολμήσουμε να εξερευνήσουμε το άγνωστο. Απευθύνεται σε β ρηματικό πρόσωπο και αξιοποιεί την προστακτική έγκλιση, καθώς απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη με τρόπο άμεσο. Η προτροπή αυτή ενισχύεται από την επανάληψή της φράσης «*Πήγαινε κι άνοιξε την πόρτα*»), η οποία δημιουργεί έναν ρυθμό που τονίζει τον επιτακτικό χαρακτήρα της. Οι εικόνες που ακολουθούν την προτροπή, όπως το *δέντρο*, το *δάσος*, η *πόλη*, η

καταχνιά, η σκοτεινιά, δημιουργούν ένα μωσαϊκό δυνατοτήτων και αβεβαιοτήτων και μια αίσθηση αναζήτησης. Αισθητοποιούν με τρόπο παραστατικό τις απεριόριστες δυνατότητες που κρύβονται πέρα από την πόρτα, εγείροντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Ωστόσο, ακόμα κι αν τίποτε δεν υπάρχει πίσω από την πόρτα, η προτροπή για το άνοιγμά της είναι μια εξέλιξη, μια υπέρβαση που σηματοδοτεί την προσωπική μας ολοκλήρωση.

Θεωρώ ότι η παιδεία μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην προτροπή αυτή, αφού λειτουργεί ως κινητήριος μοχλός ανάπτυξης και εξέλιξης. Καλλιεργεί την προσωπικότητα των νέων, παρέχοντας τα πνευματικά και ηθικά εφόδια που μπορούν να εγείρουν την περιέργεια για την εξερεύνηση του Αγνώστου.

(186 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Η καλύτερη εκδοχή του εαυτού μας

Η έναρξη κάθε νέας σχολικής χρονιάς φέρνει στο προσκήνιο προβληματισμούς για τον ουσιαστικό ρόλο του σχολείου. Με αφορμή πρόσφατες έρευνες σχετικά με τον αναποτελεσματικό χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος που στερεί τη δημιουργικότητα και την ευτυχία, προκύπτει έντονος προβληματισμός σχετικά με τη δυνατότητα του σχολείου να γαλουχήσει προσωπικότητες ολοκληρωμένες, ιδιαίτερα σε μια εποχή κυριαρχίας της τεχνολογίας.

Προκειμένου, λοιπόν, ν' ανταποκριθεί στον παιδαγωγικό του ρόλο, το σχολείο οφείλει να ανανεωθεί και να απαγκιστρωθεί από το τεχνοκρατικό πνεύμα της εξειδίκευσης και της μετάδοσης στείρας γνώσης. Αντίθετα, είναι σημαντικό να καταστεί ένας χώρος δημιουργικότητας και καινοτομίας, όπου οι μαθητές εμπλέκονται ουσιαστικά στην αναζήτηση της γνώσης, καλλιεργώντας όχι μόνο την κριτική τους σκέψη αλλά και τη φαντασία. Σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας που περιορίζουν την παθητική ακρόαση κεντρίζουν το ερευνητικό πνεύμα, ενώ η αισθητική αναβάθμιση των σχολικών κτιρίων και η αλλαγή της αρχιτεκτονικής των αιθουσών μπορεί να ανανεώσει την ενέργεια, αφού το σχολείο θα καταστεί ένας χώρος που εμπνέει όνειρα. Όμως, είναι σημαντική και η καλλιέργεια αξιών όπως η υπευθυνότητα και η προώθηση δραστηριοτήτων όπως ο εθελοντισμός, αφού η προσφορά στο σύνολο επιφέρει την τελείωση. Απώτερο ζητούμενο της παιδείας δεν είναι η εξειδίκευση αλλά η ισορροπία και η ευτυχία! Μια τέτοια προσέγγιση οφείλει να λαμβάνει υπόψιν τις τεχνολογικές εξελίξεις, αφού η τεχνητή νοημοσύνη και η ψηφιοποίηση είναι η σύγχρονή μας πραγματικότητα. Είναι σημαντικό να μην είμαστε τεchnοφοβικοί αλλά να αξιοποιήσουμε την τεχνολογία ως πολύτιμο εργαλείο, με γνώμονα πάντα τη σύνεση και την παιδαγωγική στόχευση. Ο ψηφιακός γραμματισμός αποτελεί πρωταρχικό ζητούμενο. Οι διαδραστικές πλατφόρμες, τα εκπαιδευτικά λογισμικά και οι ψηφιακές πηγές μπορούν να εμπλουτίσουν τη

μαθησιακή διαδικασία, να κάνουν την ύλη πιο ελκυστική και να προσφέρουν στους μαθητές ποικίλες ευκαιρίες για εξερεύνηση και ανακάλυψη. Ωστόσο, είναι ζωτικής σημασίας να μην επιτρέψουμε στην τεχνολογία να υποκαταστήσει την ανθρώπινη επαφή, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την ανάπτυξη των λεγόμενων «ήπιων» δεξιοτήτων, όπως η ενσυναίσθηση, η συνεργασία και η επικοινωνία. Τέλος, θα πρέπει να εμφυσήσουμε στους μαθητές την έννοια του ψηφιακού ανθρωπισμού, ώστε η χρήση της τεχνολογίας να είναι επωφελής για όλους.

Σε μια εποχή διαρκούς τεχνολογικής ανάπτυξης και εξέλιξης, το σχολείο ως βασικός φορέας αγωγής καλείται να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο του, ενσωματώνοντας δημιουργικά την τεχνολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά παραμένοντας σταθερό στις θεμελιώδεις αρχές της ολόπλευρης ανάπτυξης των μαθητών. Μόνο έτσι θα μπορέσει να δημιουργήσει πολίτες ευτυχισμένους, υπεύθυνους και ικανούς να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

Υπογραφή Αρθρογράφου
(395 λέξεις)

10^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΗΣ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Οι αξίες του Ολυμπισμού και η προοπτική τους στην εκπαίδευση

Ο Ολυμπισμός περιλαμβάνει ένα ολόκληρο πλέγμα από φιλοσοφικές, ηθικές, εκπαιδευτικές και οργανωτικές αρχές που συγκροτούν την βάση του Ολυμπιακού Κινήματος. Ο Ολυμπιακός Χάρτης αποτελεί σήμερα το θεμελιώδες καταστατικό του Ολυμπιακού Κινήματος στο οποίο αναφέρεται ρητά η παιδαγωγική προσέγγιση του Ολυμπισμού. Οι παρακάτω παράγραφοί του προσδιορίζουν το σκοπό και τους στόχους του Ολυμπισμού:

«Ο Ολυμπισμός είναι φιλοσοφία ζωής, που εξάρει και συνθέτει, σε ένα αρμονικό σύνολο τις ιδιότητες του σώματος, της θέλησης και του πνεύματος. Συνδυάζοντας τον αθλητισμό με τον πολιτισμό και την παιδεία, ο Ολυμπισμός επιδιώκει τη δημιουργία ενός τρόπου ζωής που βασίζεται στη χαρά της προσπάθειας, την εκπαιδευτική αξία του καλού παραδείγματος και τον σεβασμό για πανανθρώπινες θεμελιώδεις ηθικές αρχές».

«Σκοπός του Ολυμπισμού είναι να θέσει τον αθλητισμό στην υπηρεσία της αρμονικής ανάπτυξης του ανθρώπου για την προώθηση μιας ειρηνικής κοινωνίας, η οποία μεριμνά για τη διαφύλαξη της ανθρώπινης αξιοπρέπειας».

«Η ενασχόληση με τον αθλητισμό αποτελεί δικαίωμα του ανθρώπου. Κάθε άτομο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να κάνει αθλητισμό, χωρίς οποιαδήποτε διάκριση και σύμφωνα με το Ολυμπιακό Πνεύμα, που απαιτεί αμοιβαία κατανόηση, σε πνεύμα φιλίας, αλληλεγγύης και ευγενούς άμιλλας».

Γίνεται λοιπόν εμφανές ότι ο Ολυμπισμός είναι ένα εκπαιδευτικό μέσο μετάδοσης ενός συνόλου ηθικών αξιών και αρετών στον άνθρωπο. Ο αγώνας του προς την «καλοκαγαθία», είναι μία βιωματική εμπειρία, είναι η πράξη της θεωρίας και όχι η θεωρία της πράξης. Στο επίκεντρο αυτής της θεωρίας-πράξης βρίσκεται ο άνθρωπος ως ύπαρξη, ως άτομο, ως μέλος της κοινωνίας και ως μέλος της παγκόσμιας κοινότητας. Οι αρχές του Ολυμπισμού αντιλαμβάνονται τον άνθρωπο ως ένα αδιάσπαστο σύνολο, ως μια αδιαίρετη κατάσταση ψυχικής, πνευματικής και σωματικής ανάτασης και εκφράζουν την ενέργεια της ψυχής προς την ευδαιμονία. Είναι μια παιδαγωγική διαδικασία η οποία έχει καθοριστικό ρόλο στην διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου, πέρα από κάθε εθνική, φυλετική και θρησκευτική διάκριση. Ενώ, προσπαθεί να συμβάλει, χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με τις σύγχρονες ιδεολογίες, στην ενίσχυση της πνευματικής ζωής του ανθρώπου διδάσκοντάς του τις πανανθρώπινες αξίες.

Ο Jim Parry αναφέρει ότι η έννοια του Ολυμπισμού είναι μια κοινωνική φιλοσοφία, η οποία τονίζει τον ρόλο του αθλητισμού για την παγκόσμια ανάπτυξη, τη διεθνή

κατανόηση, την ειρηνική συνύπαρξη και την κοινωνική και ηθική διαπαιδαγώγηση. Σύμφωνα πάντα με τον Parry, αυτή η φιλοσοφία απευθύνεται σε όλους ως πλαίσιο λειτουργίας για ολόκληρη τη ζωή τους και δεν αφορά μόνο τους αθλητές, ούτε μόνο την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων. Παράλληλα τονίζει ότι το αξιακό πλαίσιο του Ολυμπισμού δεν περιορίζεται μόνο στην άμιλλα και στη νίκη, αλλά επεκτείνεται στις αξίες της συμμετοχής και της συνεργασίας.

Μακρής Αλέξανδρος, Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Τσούμας Αθανάσιος, Διδάκτορας του Πάντειου Πανεπιστήμιου.

Κείμενο 2

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Αν. Τασούλας κήρυξε στις 18-3-2025 την έναρξη των εργασιών της 144ης Συνόδου της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, που πραγματοποιήθηκε στην Αρχαία Ολυμπία.

«Σας καλωσορίζω στην Αρχαία Ολυμπία, στην πανέμορφη και ιστορική αυτή γωνιά της δυτικής Πελοποννήσου. Στον τόπο που ξεχώρισε ως το σπουδαιότερο πανελλήνιο θρησκευτικό, πολιτικό και αθλητικό κέντρο του αρχαιοελληνικού κόσμου. Από εδώ πήγασαν τα ιδεώδη του σημερινού ολυμπιακού κινήματος και εδώ υπηρετήθηκαν επί σχεδόν 1200 χρόνια, όσα δηλαδή τελούνταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Εδώ όπου μετατράπηκε για πρώτη φορά σε πράξη η Εκεχειρία και άναψε η φλόγα του Ολυμπισμού.

Εδώ λοιπόν, «ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς Ἑλλάδος τόπῳ», κατά τον περίφημο Αθηναίο ρήτορα Λυσία, χαράχθηκε το πεπρωμένο του ολυμπιακού κινήματος. Με τις ίδιες αξίες και αρχές, από εδώ εμπνεύσθηκαν ο Δημήτριος Βικέλας, πρώτος Πρόεδρος της ΔΟΕ και ο βαρώνος ντε Κουμπερτέν, και έπιασαν το νήμα αυτού του πεπρωμένου μετά από 15 αιώνες λησμονιάς πετυχαίνοντας το 1896 την αναβίωση των Αγώνων στην Ελλάδα. Το νήμα αυτό του Ολυμπιακού πεπρωμένου ανάβει εδώ από το 1936 την ολυμπιακή φλόγα, ενώ το ίδιο νήμα πάλι μας οδήγησε το 2004 στους απόλυτα επιτυχημένους αγώνες της Αθήνας.

Και αυτή η ζωντανή σχέση παρελθόντος και παρόντος, πηγών του Ολυμπισμού, και σύγχρονης διεξαγωγής τους αποτυπώνεται ποιητικά στον ολυμπιακό ύμνο που με λόγια και μουσική ελληνική γεννήθηκε: «Αρχαίο πνεύμα θάνατο, κατέβα, φανερώσου και άστραψε εδώ πέρα». Τι πιο ωραία πρόσκληση των αξιών του χθες να λάμπουν και σήμερα!

Η επιλογή να πραγματοποιηθεί η τελετή έναρξης της συνόδου της ΔΟΕ στις εγκαταστάσεις της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας στην Αρχαία Ολυμπία έχει βαθιά ιστο-

ρική, πολιτιστική και συμβολική απήχηση. Η απόφαση αυτή αντικατοπτρίζει τη δέσμευση της ΔΟΕ στις ιδρυτικές της αξίες, ενώ υπογραμμίζει τη σημασία της συνέχειας στο Ολυμπιακό κίνημα και την αναγνώριση του ρόλου που παίζει ακόμα στις μέρες μας η Ολυμπιακή Παιδεία. Παράλληλα, ενισχύει το ρόλο της ως θεματοφύλακα της Ολυμπιακής κληρονομιάς και εξυπηρετεί την ενίσχυση της εκπαιδευτικής αποστολής της ΔΟΕ, τονίζοντας την ανάγκη μετάδοσης των ιστορικών και φιλοσοφικών βάσεων του Ολυμπισμού στις νέες γενιές ηγετών και αθλητών. Βρισκόμαστε ακριβώς εδώ, στο πνευματικό αυτό κέντρο του Ολυμπισμού, δίπλα στον Αλφειό ποταμό και κάτω από τον Κρόνιο λόφο, δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας, όπου γεννήθηκαν τα ιδανικά της ειρήνης, της αριστείας και της ευγενούς άμιλλας.

Κυρίες και Κύριοι, μέλη της Ολυμπιακής Οικογένειας, σε ένα ιλιγγιωδώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, υπό το βάρος πολλαπλών προκλήσεων, συρράξεων και εχθροπραξιών που δεν λένε να κοπάσουν, η έννοια της Εκεχειρίας καθίσταται πιο επίκαιρη από ποτέ, αποτελώντας ένα ισχυρό σύμβολο ειρήνης και διαλόγου. Υπό αυτό το πρίσμα, ο ρόλος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής είναι πρωταρχικής σημασίας, καθώς συμβάλλει στην προαγωγή της συνύπαρξης των λαών και της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών.»

Κείμενο 3

Thierry Darnis & Graeme Connors, Ύμνος του Μέλλοντος

Ο Ύμνος του Μέλλοντος είναι ο ύμνος των Παραολυμπιακών Αγώνων.

«Πολλές οι επιτυχίες μας
Σε δύσκολους καιρούς
Με οδηγό την υπόσχεση
Να βγούμε από το σκοτάδι
Οι επιτυχίες μας ομαδικές
Οι επιτυχίες μας ατομικές
Άλλοι μεγαλουργήσαμε
Άλλοι είμαστε άγνωστοι

Και με οδηγό το πνεύμα,
φθάσαμε εδώ και φθάσαμε μαζί

Ας μη λησμονούμε ότι
Εκμεταλλευόμενοι την κάθε μέρα
Ζώντας το κάθε λεπτό

Χαράζουμε το δρόμο
Αντιμετωπίζουμε την πρόκληση
Στην προσπάθειά μας
Να βρούμε τη σωματική δύναμη
Την πνευματική δύναμη

Και με οδηγό το πνεύμα,
φθάσαμε εδώ και φθάσαμε μαζί

Μοιραζόμαστε το όραμα
Που μας εξυψώνει
Και δημιουργήσαμε φιλίες
Σφυρηλατημένες στη φωτιά

Και με οδηγό το πνεύμα,
φθάσαμε εδώ και φθάσαμε μαζί
Εδώ γίναμε ένας»

(Ελεύθερη απόδοση από το αγγλικό κείμενο)

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων τα γνωρίσματα του Ολυμπισμού, όπως αυτά αποδίδονται στο απόσπασμα του **Κειμένου 1**: «**Ο Ολυμπισμός είναι φιλοσοφία ζωής... αλληλεγγύης και ευγενούς άμιλλας**».

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο φύλλο που σας δόθηκε δίπλα στον αριθμό της κάθε παραγράφου το γράμμα από τις επιλογές που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του **Κειμένου 1** (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

1. Στην πρώτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι:

- α. Το Ολυμπιακό Κίνημα ταυτίζεται με τον Ολυμπισμό.
- β. Ο Ολυμπισμός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ηθικές και εκπαιδευτικές αρχές.
- γ. Ο Ολυμπιακός Χάρτης ρυθμίζει περιστασιακά τη δράση του Ολυμπιακού Κινήματος.

2. Στη δεύτερη παράγραφο υποστηρίζεται ότι:

- α. Ο Ολυμπισμός συνδέεται με τη χαρά της προσπάθειας που οδηγεί στη νίκη.
- β. Ο Ολυμπισμός, ως φιλοσοφία ζωής, συνθέτει αρμονικά τη θέληση με το πνεύμα.

γ. Ο Ολυμπισμός επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός τρόπου ζωής διαπνεόμενου από σεβασμό σε πανανθρώπινες ηθικές αρχές.

3. Στην πέμπτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι:

α. Ο Ολυμπισμός συνιστά μια έμπρακτη εφαρμογή της θεωρίας.

β. Ο Ολυμπισμός είναι μια διδακτική μέθοδος μετάδοσης ηθικών αξιών.

γ. Στο επίκεντρο του Ολυμπισμού βρίσκεται ο άνθρωπος κυρίως ως μέλος της παγκόσμιας κοινότητας.

4. Στην πέμπτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι:

α. Ο Ολυμπισμός υποσκελίζοντας τις σύγχρονες ιδεολογίες διδάσκει τις πανανθρώπινες αξίες.

β. Οι αρχές του Ολυμπισμού φανερώνουν την ενέργεια της ψυχής προς την ευδαιμονία.

γ. Ο Ολυμπισμός, ως εκπαιδευτική διαδικασία, διαπαιδαγωγεί μερικώς τον άνθρωπο.

5. Στην έκτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι:

α. Ο αθλητισμός διαδραματίζει ρόλο στην ειρηνική συνύπαρξη.

β. Ο Ολυμπισμός διαπνέεται από τις αρχές του ανταγωνισμού.

γ. Ο Ολυμπισμός είναι μια κοινωνική φιλοσοφία που κινείται ανεξάρτητα από τον αθλητισμό.

Μονάδες 15

B2. α. Στο **Κείμενο 1** (εισαγωγικές περίοδοι παραγράφων: 2^η, 4^η, 5^η) δίνονται τρεις διαφορετικοί ορισμοί του Ολυμπισμού. Να καταγράψετε τις τρεις ειδοποιούς διαφορές των επιμέρους ορισμών (μονάδες 3) και να αιτιολογήσετε συνοπτικά (50-60 λέξεις) γιατί, κατά τη γνώμη σας, προκύπτει μια σταδιακή διεύρυνση από το ατομικό στο συλλογικό (μονάδες 4).

β. Στο **Κείμενο 2** να εξηγήσετε πώς ο ομιλητής διασφαλίζει την εσωτερική συνοχή της τέταρτης παραγράφου (μονάδες 3).

Μονάδες 10

B3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στην ομιλία του (**Κείμενο 2**) επαναλαμβάνει δυο φορές την έννοια της Εκεχειρίας («Εδώ όπου μετατράπηκε για πρώτη φορά σε πράξη η Εκεχειρία», «η έννοια της Εκεχειρίας καθίσταται πιο επίκαιρη από ποτέ»). Με ποιες γλωσσικές επιλογές/εκφραστικά μέσα επιχειρεί στην τέταρτη παράγραφο να υπενθυμίσει στα μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής την υποχρέωσή τους να υπη-

ρετήσουν την αρχική αυτή επιδίωξη των Ολυμπιακών αγώνων; Να καταγράψετε δύο σχετικές γλωσσικές επιλογές/εκφραστικά μέσα (μονάδες 4) και να εξηγήσετε πώς υπηρετούν την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Εναλλακτικά:

B2. α. Στο πλαίσιο της ομιλίας του **(Κείμενο 2)** ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επαναλαμβάνει οκτώ φορές το τοπικό επίρρημα «εδώ». Αφού λάβετε υπόψη σας που εκφωνεί τον λόγο του και σε ποιους απευθύνεται να εξηγήσετε (70-80 λέξεις) τη σημασία που έχει η συνεχής υπόμνηση του τόπου στον οποίο βρίσκονται (μονάδες 7).

β. Να προσδιορίσετε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ της δεύτερης και της πρώτης παραγράφου, καθώς και μεταξύ της τρίτης και της δεύτερης παραγράφου του **Κειμένου 2** (μονάδες 4)

Μονάδες 11

B3. Στην πέμπτη παράγραφο του **Κειμένου 1** να καταγράψετε τρεις διαφορετικές γλωσσικές επιλογές/εκφραστικά μέσα με τα οποία οι συντάκτες του κειμένου επιχειρούν να αναδείξουν την αξία του Ολυμπισμού (μονάδες 3) και να εξηγήσετε πώς κάθε επιμέρους επιλογή υπηρετεί τον συγκεκριμένο σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες 9

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιοι είναι, σύμφωνα με τον Ύμνο του Μέλλοντος (Κείμενο 3), οι πιο κρίσιμοι αρωγοί των αθλητών στην πορεία τους ως «εδώ», ως τη συμμετοχή τους, δηλαδή, στους Παραολυμπιακούς Αγώνες, που αποτελούν την κορύφωση της προσπάθειάς τους. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποιο από τα στοιχεία αυτά έχει ιδιαίτερη σημασία για εσάς και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Στο **Κείμενο 1** διατυπώνεται η άποψη πως ο Ολυμπισμός αντικρίζει τον άνθρωπο ως «ύπαρξη, ως άτομο, ως μέλος της κοινωνίας και ως μέλος της παγκόσμιας κοινότητας».

α) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραπάνω θέση των συντακτών του κειμένου και γιατί;

β) Ποιες αρχές του Ολυμπισμού θεωρείτε πως θα έπρεπε να λάβουν κυρίως υπόψη

τους οι ηγέτες των κρατών στις ημέρες μας και γιατί;

Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2 να παρουσιάσετε τις απόψεις σας σε άρθρο 350-400 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

A1. Ο Ολυμπισμός συνιστά, κατά τους γράφοντες, μια φιλοσοφία που επιδιώκει την απαρτίωση σώματος, θέλησης και πνεύματος. Με τη σύνδεση αθλητισμού παιδείας προβάλλει την αξία της προσπάθειας, του παραδείγματος, καθώς και πανανθρώπινων αρχών. Με όχημα πάλι τον αθλητισμό επιδιώκει τη διαμόρφωση ειρηνικών κοινωνιών που σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ενώ, διαφυλάσσει το δικαίωμα όλων στην άθληση, χωρίς να υφίστανται διακρίσεις, χάρη στο Ολυμπιακό Πνεύμα της φιλίας και της αλληλεγγύης.

B1. 1β, 2γ, 3α, 4β, 5α.

B2. α. Οι ειδοποιοί διαφορές των τριών επιμέρους ορισμών είναι κατά σειρά οι εξής: α) εξάρει και συνθέτει, σε ένα αρμονικό σύνολο τις ιδιότητες του σώματος, της θέλησης και του πνεύματος, β) μετάδοσης ενός συνόλου ηθικών αξιών και αρετών στον άνθρωπο γ) τονίζει τον ρόλο του αθλητισμού για την παγκόσμια ανάπτυξη, τη διεθνή κατανόηση, την ειρηνική συνύπαρξη και την κοινωνική και ηθική διαπαιδαγώγηση.

Ο ορισμός του Ολυμπισμού διευρύνεται σταδιακά προκειμένου, κατά τη γνώμη μου, να τονιστεί η αυξανόμενη αξία του διεθνούς ρόλου που καλείται να διαδραματίσει ως έννοια, λόγω της κλιμάκωσης των διακρατικών συγκρούσεων. Υπ' αυτή την έννοια, αν και ο Ολυμπισμός επενεργεί θετικά στο άτομο είτε αυτό είναι αθλητής είτε όχι, ενέχει την ευρύτερη δυναμική να επηρεάσει θετικά το σύνολο της ανθρωπότητας προωθώντας αποτελεσματικά ένα μήνυμα ειρήνης.

β. Ο ομιλητής συνδέει τη δεύτερη περίοδο με την πρώτη με το γραμματικό μέσο της αναφοράς, καθώς η φράση «Η απόφαση αυτή» αναφέρεται στην επιλογή του τόπου διενέργειας της συνόδου της ΔΟΕ. Η τρίτη περίοδος συνδέεται με τη δεύτερη με το γραμματικό μέσο της σύζευξης, μιας και γίνεται χρήση της διαρθρωτικής λέξης «Παράλληλα». Η τέταρτη περίοδος συνδέεται με την τρίτη περίοδο, αλλά και γενικώς με την υπόλοιπη παράγραφο, με το γραμματικό μέσο της αναφοράς, εφόσον ο τοπικός προσδιορισμός «Βρισκόμαστε ακριβώς εδώ» αναφέρεται στις εγκαταστάσεις της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας στην Αρχαία Ολυμπία. Συνάμα, με την επανάληψη της λέξης «Ολυμπισμού» γίνεται εμφανής η σύνδεση με την αμέσως προηγούμενη περίοδο.

B3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προκειμένου να υπενθυμίσει στα μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής την ευθύνη που έχουν απέναντι σε καίριες αρχικές επιδιώξεις των Ολυμπιακών Αγώνων, όπως ήταν η εκκευρία, αξιοποιεί ποικίλες γλωσσικές επιλογές/εκφραστικά μέσα. Μεταξύ άλλων, χρησιμοποιεί την ονοματοποίηση: «τη δέσμευση της ΔΟΕ στις ιδρυτικές της αξίες», «την ανάγκη μετάδοσης των... φιλοσοφικών βάσεων του Ολυμπισμού στις νέες γενιές ηγετών». Με τη γλωσσική αυτή επιλογή ο ομιλητής τονίζει με συνοπτικό, αλλά δραστικό τρόπο τόσο τη «δέσμευση» της ΔΟΕ να υπηρετήσει τις ιδρυτικές της αξίες και, άρα, να μείνει πιστή στο πνεύμα των Αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων όσο και την «ανάγκη μετάδοσης» των αξιών αυτών στους νέους ηγέτες, ο οποίοι φέρουν σημαντικό μερίδιο ευθύνης για το εμπόλεμο κλίμα των ημερών μας. Ο ομιλητής αξιοποιεί, επίσης, το προθετικό σύνολο (κατηγορούμενο) «ως θεματοφύλακα» και το ονοματικό σύνολο (γενική αντικειμενική) «της Ολυμπιακής κληρονομιάς», ώστε να επαναφέρει στη σκέψη των μελών της ΔΟΕ τον κρίσιμο ρόλο που οφείλουν να διαδραματίσουν στον σύγχρονο κόσμο μέσω των αξιών του Ολυμπισμού. Είναι, άλλωστε, δική τους υποχρέωση να διατηρήσουν ζωντανή και γόνιμη την Ολυμπιακή κληρονομιά.

Εναλλακτικά

B2. α. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκφωνεί την ομιλία του στην Αρχαία Ολυμπία, τη γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων, απευθυνόμενος στα μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής. Φροντίζει, έτσι, να υπενθυμίσει διαρκώς την περιοχή στην οποία βρίσκονται, προκειμένου να επαναφέρει στο προσκήνιο τις αρχικές επιδιώξεις των Ολυμπιακών Αγώνων, οι οποίες συνδέονταν με την ευγενή άμιλλα, τη διακοπή των εχθροπραξιών, καθώς και την επισφράγιση της ενότητας μεταξύ των ελληνικών πόλεων-κρατών. Επιδιώκει, δηλαδή, να αποδεσμεύει τους Ολυμπιακούς Αγώνες από τα σύγχρονα συμφέροντα και να δώσει έμφαση στη φιλειρηνική, συνεργατική και συνενωτική τους υπόσταση.

β. Ο ομιλητής συνδέει τη δεύτερη παράγραφο με την πρώτη με την επανάληψη του επιρρήματος «Εδώ», το οποίο αναφέρεται στην καταληκτική περίοδο της πρώτης παραγράφου «Εδώ όπου μετατράπηκε...». Ενώ, διασφαλίζει τη σύνδεση της τέταρτης παραγράφου με την τρίτη με τη χρήση αναφοράς, καθώς η φράση «αυτή η ζωντανή σχέση παρελθόντος και παρόντος» αναφέρεται αφενός στην αφή της ολυμπιακής φλόγας στην Ολυμπία το 1936 (παρελθόν) και αφετέρου στη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004 (παρόν).

B3. Οι συντάκτες προβάλλουν ως επιδίωξη του Ολυμπισμού την «καλοκαγαθία», θέ-

τοντας αυτή την έννοια-λέξη σε εισαγωγικά, ώστε να παραπέμψουν τον αναγνώστη στο αρχαιοελληνικό πρότυπο του καλού καγαθού πολίτη, ο οποίος συνδύαζε το εξωτερικό κάλλος με την ηθική αγαθότητα. Παράλληλα, με το σχήμα αντίθεσης «η πράξη της θεωρίας και όχι η θεωρία της πράξης» κατορθώνουν να αναδείξουν το γεγονός πως ο Ολυμπισμός δίνει έμφαση πρωτίστως στην πραγμάτωση των ιδανικών του και όχι στη θεωρητική προσέγγισή τους. Συνάμα, με τη χρήση ενός ασύνδετου σχήματος με κλιμάκωση περιεχομένου «ο άνθρωπος ως ύπαρξη, ως άτομο, ως μέλος της κοινότητας και ως μέλος της παγκόσμιας κοινότητας» επισημαίνουν πως ο Ολυμπισμός θέτει ως στόχο όχι μόνο τη βελτίωση του κάθε μεμονωμένου ατόμου, αλλά και τη συνολικά θετική επενέργεια των αξιών του στο πλαίσιο κάθε κοινωνίας, καθώς και της παγκόσμιας κοινότητας, μέσω της καλλιέργειας των αξιών της συνεργασίας και της ειρήνης.

Γ1. Οι αθλητές που προετοιμάζονται για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες διανύουν μια κοπιώδη πορεία. Λαμβάνουν, ωστόσο, στήριξη από εσωτερικούς κυρίως, αλλά και από εξωτερικούς παράγοντες. Όπως δηλώνεται με τη χρήση προσωποποίησης, «Με οδηγό την υπόσχεση» να βγουν από το σκοτάδι, καίριος εσωτερικός αρωγός τους είναι η προσδοκία διαφυγής είτε από μια κατάσταση ψυχικού άλγους είτε από μια περίοδο στερούμενη ελπίδων. Κινούμενοι, έτσι, με αποφασιστικότητα και «εκμεταλλευόμενοι την κάθε μέρα» οι αθλητές αναζητούν την απαιτούμενη δύναμη, όπως αυτό επισημαίνεται με σχήμα επανάληψης, «τη σωματική δύναμη», «την πνευματική δύναμη». Ουσιώδης, άρα, αρωγός στην πολλαπλά απαιτητική προσπάθειά τους είναι τόσο η σωματική όσο, και κυρίως, η πνευματική δύναμη, που τους επιτρέπει να ξεπερνούν τις ποικίλες δυσκολίες. Κρίσιμος, συνάμα, αρωγός στην επίμοχθη προετοιμασία τους είναι η από κοινού προσπάθεια με άλλους και η μεταξύ τους ισχυρή αλληλεγγύη που γεννιέται υπό συνθήκες ακραίας δοκιμασίας, όπως αυτό δηλώνεται με τη χρήση μεταφορικού λόγου: «δημιουργήσαμε φιλίες / Σφυρηλατημένες στη φωτιά».

Προσωπικά θεωρώ πως το πιο σημαντικό στοιχείο σε κάθε απαιτητική και δύσκολη προσπάθεια είναι η ύπαρξη ανθρώπων που προσφέρουν στο άτομο στήριξη. Όπως, άλλωστε, επαναλαμβάνεται στον Ύμνο («φθάσαμε μαζί»), η κοινή προσπάθεια και η κοινή πορεία καθιστούν κάθε δοκιμασία πιο αντιμετωπίσιμη και πιο ψυχικά επωφελή.

Δ1. Ολυμπισμός: από το ατομικό εγώ στο παγκόσμιο εμείς!

Ο Ολυμπισμός εκπροσωπεί στην πιο αγνή τους μορφή τόσο την ατομική προσπάθεια του κάθε αθλητή όσο και τις συλλογικές επιδιώξεις κάθε υγιούς κοινωνίας που ασπάζεται τα ιδανικά της ειρήνης και της συνεργασίας. Ο αγώνας του ενός βρίσκει ηθική στήριξη και αναγνώριση από τους πολλούς, λειτουργώντας, παράλληλα, ως σηματοδότης για μια ορθότερη συλλογική πορεία με απώτερη επιδίωξη την αρμονική

συνύπαρξη σε όσο ευρύτερη κλίμακα είναι εφικτό.

Στο πρόσωπο κάθε μεμονωμένου αθλητή βρίσκει τη δικαίωσή του το αίτημα του Ολυμπισμού για την παράλληλη αγωγή τόσο του σώματος όσο και του πνεύματος. Ο σωματικός μόχθος, άλλωστε, οδηγεί στην άσκηση της ψυχής στις αρετές της υπομονής και της επιμονής, ενώ αφυπνίζει μέσα της τον θαυμασμό και τον σεβασμό απέναντι σε κάθε άλλο συναθλητή ή συνάνθρωπο που επιδεικνύει ζήλο στη δική του προετοιμασία ή καθημερινή εργασία. Μια μαθητεία στην ταπεινότητα είναι πρωτίστως ο Ολυμπισμός, αφού το άτομο αναγνωρίζει τον κόπο που απαιτεί κάθε επίτευγμα του ανθρώπινου βίου, σε όποια του έκφραση κι αν αυτό συναντάται.

Η κοινωνική διάσταση του Ολυμπισμού είναι αδιαμφισβήτητη, όχι μόνο λόγω των ομαδικών αθλημάτων, αλλά κυρίως λόγω του ευρύ αντικτύπου που έχουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες και οι αξίες τους. Με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες ολόκληρες κοινωνίες βιώνουν μια εμπειρία συλλογικής και εθνικής υπερηφάνειας και ευδαιμονίας, καθώς οι επιτυχίες ή έστω και οι προσπάθειες των ομοεθνών αθλητών τους προκαλούν συγκίνηση και εύλογο ενθουσιασμό. Έτι περαιτέρω, μάλιστα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες δίνουν την ευκαιρία στο σύνολο των κρατών να αισθανθούν θαυμασμό, αγωνία, χαρά και ενθουσιασμό για τις εκπληκτικές επιδόσεις ή για τις αξιόλογες προσπάθειες αθλητών από όλο τον κόσμο.

Η ευρεία αυτή απήχηση του Ολυμπισμού, άλλωστε, εμπεριέχει τη δυναμική και τη βαθύτερη αξία του που οφείλουν να λάβουν υπόψη τους οι ηγέτες του σήμερα, προκειμένου να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή σε όσα πράγματι επιθυμούν οι πολίτες. Ένας πόλεμος, όσο επωφελής κι αν φαντάζει στη σκέψη ενός φιλόδοξου ηγέτη, δεν πρόκειται να φέρει ικανοποίηση στους πολίτες, που θα κληθούν να επωμιστούν το βάρος του. Τα οφέλη, από την άλλη, της ειρηνικής συνύπαρξης και συνεργασίας θα προσφέρουν ουσιαστική βελτίωση στη ζωή των πολιτών και θα φέρουν μεγαλύτερη εκτίμηση για τον πολιτικό τους ηγέτη.

Στον αντίποδα, συνάμα, του ανταγωνισμού με κάθε πιθανό μέσο απέναντι σε άλλα κράτη που αντιμετωπίζονται σχεδόν ως «εχθρικά» εντοπίζεται η ευγενής άμιλλα και η από κοινού αξιοποίηση των ωφελειών. Οι πολιτικοί ηγέτες οφείλουν να αντιληφθούν πως ο επιθετικός ανταγωνισμός προλειαίνει το έδαφος για οξύτερες αντιπαραθέσεις, τη στιγμή ακριβώς που θα μπορούσαν να χτίζουν βαθύτερες σχέσεις με τα άλλα κράτη, υπηρετώντας τη μακροήμερευση των ειρηνικών περιόδων.

Ο Ολυμπισμός βρίσκει την πληρέστερη καταξίωσή του στις στιγμές της συλλογικής ευφορίας και της αμοιβαίας χαράς για τη νίκη του ενός, όποιας εθνότητας κι αν είναι. Το διαχρονικότερο μήνυμά του έγκειται ακριβώς στη διακοπή των συγκρούσεων, ώστε να εκτιμηθεί εκ νέου η αξία της ειρήνης και της συνεργασίας.

11^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“Κινητό Τηλέφωνο: ΚΙΝΗΤΗ...ΑΚΙΝΗΣΙΑ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η επιδημία του κινητού

Αλέξης Παπαχελάς, 04.05.2025 • 20:13

Ο εθισμός στα κινητά μας έχει γίνει πολύ επικίνδυνος και μοιάζει όλο και περισσότερο με επιδημία. Οι εικόνες που βλέπουμε γύρω μας «φωνάζουν» ότι κάτι έχει πάει πολύ στραβά. Σκηνή πρώτη. Ένας πατέρας κάθεται με τα παιδιά του στο σαλόνι ενός πλοίου και προσπαθεί να τους... μιλήσει. Εκείνα είναι κολλημένα στο κινητό τους με μανία και μετά αρχίζει η μάχη. Τους τα παίρνει και τα βάζει σε μια τσάντα. Εκείνα κάνουν ότι κοινωνικοποιούνται για λίγο και μετά χώνουν το χέρι τους μέσα στην τσάντα για να βρουν το κινητό. Η μάχη συνεχίζεται μέχρι το πλοίο να φτάσει στον προορισμό του, με τον δόλιο πατέρα να κοιτάζει με απελπισία τους συνεπιβάτες του, οι οποίοι του γνέφουν συγκαταβατικά για να δείξουν πως συμμερίζονται το πρόβλημα.

Σκηνή δεύτερη, που είμαι βέβαιος ότι έχετε αντικρίσει άπειρες φορές. Οδηγοί που έχουν το κινητό μπροστά τους και είτε παρακολουθούν κάτι είτε μιλούν, κρατώντας το στο χέρι καθώς οδηγούν σε κάποιο δρόμο ταχείας κυκλοφορίας. Ενίοτε θα συναντήσετε, βέβαια, και οδηγό μηχανής να κάνει το ίδιο ή και, το καλύτερο, οδηγό δημόσιου λεωφορείου. [...]

Όλες αυτές οι σκηνές εδραιώνουν την εικόνα μιας πολύ ανησυχητικής επιδημίας, η οποία επηρεάζει πολλές πτυχές της καθημερινότητάς μας. Αλλά και όλες τις ηλικίες. Είναι σαφές ότι τα παιδιά εθίζονται από νωρίς στη χρήση του κινητού. Χάνουν την ικανότητα της κοινωνικοποίησης· η κρίση τους, τα κοινωνικά τους ρεφλέξ αλλοιώνονται θεαματικά. [...]

Το πρόβλημα όμως είναι βαθύτερο· έχει αλλάξει το τι νιώθουμε και το τι και πώς σκεπτόμαστε. Μπερδεύουν, για παράδειγμα, πολλοί τη συνεχή ενημέρωση με το εθιστικό σκρολάρισμα στο κινητό, που το μόνο που κάνει είναι αρχικά να μας αποβλακώνει και στη συνέχεια να μας οδηγεί στην ενημερωτική υπερκόπωση, στην απέχθεια κάθε βουλμικού καταναλωτή «ειδήσεων» την ώρα που καταλαβαίνει πόση άχρηστη πληροφορία και πόσα σκουπίδια έχει καταναλώσει.

Υπάρχουν, βέβαια, κι εκείνοι που ζουν αποκλειστικά στον μικρόκοσμο που κρύβει το κινητό τους μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Νιώθουν εκεί συχνά ότι είναι το κέντρο του κόσμου ή ότι δεν είναι οι μόνοι με κάποιες ακραίες απόψεις. Μπορώ να φανταστώ τη μοναξιά που δημιουργεί αυτή η ψευδαίσθηση της συλλογικότητας χωρίς αντίκρισμα.

Καθώς τα γράφω αυτά, δεν θέλω να κρύψω και τη δική μου μάχη με τον εθισμό του κινητού. Δύσκολη υπόθεση. Αν και τεχνολογικά δεινόσαυρος, βρήκα πώς μπορείς να βάλεις κόφτη στο πόσες ώρες είσαι στο Διαδίκτυο. Μόλις πέρασα το όριο, βρήκα και πώς δίνεις παράταση στον εαυτό σου. Είπαμε, εθισμός κανονικός.

Οθόνες και εφηβεία: Πώς τα κινητά «χάλασαν» τους εγκεφάλους των παιδιών

Μαρία Κολώνα - CNN Greece

Σάββατο, 30 Μαρτίου 2024 09:00

Με το κινητό στο χέρι είναι οι νέοι και δεν το αποχωρίζονται ούτε στις αίθουσες του σχολείου και του πανεπιστημίου. Ακόμη και εν ώρα μαθήματος δεν διστάζουν να ανταλλάσσουν μηνύματα, να ασχολούνται με social media, να ακούν μουσική και να μην ασχολούνται με τον πραγματικό κόσμο.

Η αλλαγή από τα αναλογικά τηλέφωνα, όπως αναφέρει η Independent, με τα κουμπιά και χωρίς πρόσβαση στο Διαδίκτυο, στα smartphones σε συνδυασμό με την πανδημία και τους εγκλεισμούς έχει σαν αποτέλεσμα των 46% των νέων να δηλώνουν ότι είναι σχεδόν συνεχώς συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο. Μάλιστα το 97% των παιδιών έχουν τηλέφωνο τελευταίας τεχνολογίας μέχρι την ηλικία των 12 ετών σύμφωνα με την Ofcom.

Τον Φεβρουάριο υπουργοί στην Αγγλία έκαναν γνωστή την πρόθεσή τους να απαγορευθούν τα κινητά στα σχολεία με την υπουργό Παιδείας Τζίλιαν Κίγκαν να κάνει λόγο για «ψηφιακούς δαίμονες».

Ο λόγος είναι ότι τα παιδιά δεν προσέχουν στην τάξη ενώ υπάρχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία σύμφωνα με το βιβλίο «Η αγχώδης γενιά» του κοινωνικού ψυχολόγου Τζόνθαν Χάιντ. Σε αυτό, μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι η έκρηξη του χρόνου που δαπανά κανείς online συμπίπτει με ανησυχητική αύξηση των περιστατικών ψυχικής υγείας παγκοσμίως. Όπως αναφέρει σχεδόν 40% των έφηβων κοριτσιών που δαπανούν πάνω από πέντε ώρες στα social media ημερησίως έχουν διαγνωστεί με κλινική κατάθλιψη.

[...] Το φαινόμενο δεν είναι μόνο αμερικανικό αλλά παγκόσμιο. Υπάρχουν τέσσερις θεμελιώδεις «βλάβες» που προκαλούνται από τη νέα «παιδική ηλικία που βασίζεται στο τηλέφωνο», όπως υποστηρίζει ο Χάιντ: κοινωνική στέρηση, στέρηση ύπνου, κατακερματισμός της προσοχής και εθισμός.

Οι έφηβοι που περνούν περισσότερο χρόνο δια ζώσης με τους συνομηλικούς τους έχουν καλύτερη ψυχική υγεία, σύμφωνα με έρευνες, ενώ όσοι περνούν περισσότερο χρόνο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι πιο πιθανό να υποφέρουν από κατάθλιψη και άγχος.

Αλλά το ποσοστό των 17-18χρονων στις ΗΠΑ που δήλωσαν ότι κάνουν παρέα με τους φίλους τους «σχεδόν κάθε μέρα» μειώθηκε δραματικά από το 2009 και μετά. Ο χρόνος που δαπανάται για την αλληλεπίδραση με τους ανθρώπους στο διαδίκτυο έχει αντικαταστήσει την πραγματική ζωή - και η ψυχική υγεία των εφήβων έχει πάρει μια αντίστοιχη βουτιά.

Κείμενο 3

«Κινητή... ακινησία», Ισιδώρα Μάλαμα

Τι κι αν το λέτε «κινητό»;
Φέρνει ακινησία.
Σε γνώσεις, συναισθήματα,
μεγάλη αμνησία.
Ακινησία στη ζωή,
στη βούληση, στο χάδι.
Ακινησία στο φιλί,
στο φυσικό ψεγάδι.
Γεμάτο φως είναι μπροστά,
μα πίσω βλέπεις βράδυ.
Ακινησία σε όλα αυτά
που δείχνουν πως κινούνται.
Ακινησία σε όσους δα
ευκίνητοι θεωρούνται.

Η μόνη κίνηση θαρρώ
ευθύγραμμη πως μοιάζει
σε δρόμο αδιέξοδο
εκεί που δεν χαράζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Α.1. α) Να αποδοθούν συνοπτικά (90-100 λέξεις) οι 5 τελευταίες παράγραφοι του Κειμένου 2 («Τον Φεβρουάριο... μια αντίστοιχη βουτιά»).

Εναλλακτικά:

β) Σε ποιες σκέψεις οδηγούν τον συντάκτη του Κειμένου 1 οι καθημερινές σκηνές υπερχρήσης του κινητού που εκτυλίσσονται μπροστά του; Να τις αποδώσετε σε 80-90 περίπου λέξεις.

γ) Ποιες συνέπειες από την εντατική χρήση κινητού στη ζωή των νέων επισημαίνει η συντάκτρια του Κειμένου 2; Να απαντήσετε συνοπτικά σε 100-110 περίπου λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B.1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση στις περιόδους που ακολουθούν, αναφορικά με τα κείμενα από τα οποία αντλούνται κάθε φορά.

1. Στο Κείμενο 1 τον πατέρα που βρίσκεται με τα παιδιά του στο πλοίο οι υπόλοιποι συνεπιβάτες τον κοιτούν με:	A. Απελπισία B. Αγανάκτηση Γ. Ενσυναίσθηση
2. Σύμφωνα με το Κείμενο 1 η εμμονική χρήση του κινητού επιδρά αρνητικά:	A. Σε όλο το φάσμα των καθημερινών μας δραστηριοτήτων. B. Σε όλο το φάσμα το ηλικιακό. Γ. Και στα δύο παραπάνω.
3. Η ενημερωτική υπερκόπωση έχει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, ως αποτέλεσμα:	A. Βουλμικά επεισόδια. B. Αποστροφή από την ενημέρωση. Γ. Τη συνειδητοποίηση του όγκου της παραπληροφόρησης.
4. Η μόνιμη σύνδεση στο διαδίκτυο είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 2, αποτέλεσμα:	A. Του εγκλεισμού λόγω πανδημίας. B. Του γεγονότος ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν το κινητό και σε ώρα μαθήματος. Γ. Κανενός από τα παραπάνω.
5. Σύμφωνα με το Κείμενο 2 ο χρόνος ενασχόλησης με το κινητό και η άρτια ψυχική υγεία είναι μεγέθη:	A. Ανάλογα. B. Αντιστρόφως ανάλογα. Γ. Άσχετα μεταξύ τους.

Μονάδες 10

B.2.a. Να εντοπίσετε τόσο στο Κείμενο 1 όσο και στο Κείμενο 2 μία παράγραφο που να αναπτύσσεται με αίτιο-αποτέλεσμα. Να αιτιολογήσετε τις θέσεις σας και να εξηγήσετε αυτήν την επιλογή από τη σκοπιά των συντακτών τους (μονάδες 8).

β. Πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει ενώ της συντάκτριας του Κειμένου 2 κυρίως να πληροφορήσει. Να επιβεβαιώσετε αυτούς τους ισχυρισμούς, επικαλούμενοι/ες σε κάθε περίπτωση από μία γλωσσική επιλογή, εστιάζοντας στην τέταρτη παράγραφο του εκάστοτε κειμένου (μονάδες 4). Να κατατάξετε το ένα από τα δύο κείμενα στα άρθρα γνώμης και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 3).

Μονάδες 15

B.3. Στο Κείμενο 1 επικρατεί κάποτε ένας έντονα βιωματικός χαρακτήρας. Να εντοπίσετε δύο σχετικά σημεία και να επισημάνετε τα χαρακτηριστικά (ένα κάθε φορά), με τα οποία επιτυγχάνεται ο τόνος αυτός. Φροντίστε τα χαρακτηριστικά που θα επιλέξετε να μην ταυτίζονται.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Ποια είναι η «ακινήσια» στην οποία οδηγεί η χρήση του κινητού τηλεφώνου σύμφωνα με το Κείμενο 3; Συμφωνείτε με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου; Να απαντήσετε σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Ως εκπρόσωπος του σχολείου σας, συμμετέχετε σε Ημερίδα οργανωμένη από τον Δήμο σας, με θέμα «Κινητό Τηλέφωνο: Εξέλιξη ή ακινήσια;». Στην εισήγησή σας αναφέρεστε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν τον εθισμό των νέων στο κινητό τηλέφωνο κι επιχειρείτε να προβληματίσετε το κοινό, με αναφορές στις συνέπειες που μπορεί να έχει αυτή η εμμονή. Να αξιοποιήσετε στοιχεία που εμπεριέχονται στα κείμενα. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

A.1. α. Στο απόσπασμα καταγράφονται οι διαπλανητικές επιπτώσεις του κινητού στους νέους. Στην Αγγλία δρομολογείται η απαγόρευση των κινητών στα σχολεία, γιατί, σύμφωνα με τον Χάιντ, τα παιδιά αδυνατούν να συγκεντρωθούν και πλήττονται ψυχικά. Ο ίδιος ταυτίζει την αυξημένη χρήση του κινητού με την επιδείνωση της ψυχικής υγείας και με καταθλιπτικές νόσους στα κορίτσια. Το πρόβλημα είναι πλανητικό και προκαλεί στη γενιά του κινητού απομόνωση, αυπνίες, αδυναμία συγκέντρωσης κι εθισμό. Η διά ζώσης επαφή χαρίζει ψυχική ισορροπία σε αντίθεση με την επαφή στα ΜΚΔ. Ωστόσο, οι έφηβοι φαίνεται να μειώνουν τις διαπροσωπικές επαφές και να καταρρέουν συναισθηματικά.

β. Στο κείμενο καταγράφονται οι σκέψεις που γεννούν στον συντάκτη καθημερινές σκηνές υπερχρήσης του κινητού. Καταρχάς, επιβεβαιώνεται η επιδημική τάση του φαινομένου, που επηρεάζει τα πάντα και τους πάντες. Προφανώς, ο εθισμός ξεκινά από την παιδική ηλικία, πλήττοντας την κοινωνικότητα του ατόμου. Ωστόσο,

επικινδυνότερο είναι το ότι άλλαξε ο τρόπος σκέψης και συναίσθησης, προκλήθηκε σύγχυση σχετικά με την ενημέρωση και, τελικά, αποστροφή για αυτήν. Ασφαλώς, κάποιοι επιβεβαιώνονται μέσω της ψηφιακής τους εικόνας, με απότοκο όμως να νοιώθουν μόνοι. Τέλος, ο συντάκτης αποδέχεται και ο ίδιος ότι νικήθηκε από τον εθισμό.

γ. Στο κείμενο αναφέρονται οι επιπτώσεις της υπερχρήσης του κινητού στους νέους. Αρχικά, καθίσταται προέκταση του χεριού τους ακόμη και σε ώρα μαθήματος, αποσπώντας την προσοχή τους. Η εξάπλωση των έξυπνων τηλεφώνων και ο εγκλεισμός λόγω του ιού πυροδότησε τη μόνιμη σύνδεση στον παγκόσμιο ιστό. Επιπλέον, η απαγόρευσή τους από τα σχολεία οφείλεται και στις συνέπειές τους στην ψυχική υγεία, αφού σύμφωνα με τον Χάιντ, η χρήση του συνδέεται με ψυχικές βλάβες και με ενδείξεις κατάθλιψης στα κορίτσια. Ο ίδιος επισημαίνει την απομόνωση, την απνία, την αδυναμία προσήλωσης και τον εθισμό ως βασικές επιπτώσεις. Έρευνες, προσθέτουν στα αποτελέσματα και το άγχος. Παρά τις συνέπειες αυτές, οι έφηβοι μειώνουν τη συναναστροφή με φίλους.

B.1.

1. Γ, 2. Γ, 3. Β, 4. Α, 5. Β.

B.2.α. Κείμενο 1: 3^η παράγραφος: «Όλες αυτές οι σκηνές εδραιώνουν... τα κοινωνικά τους ρεφλέξ αλλοιώνονται θεαματικά». Στην παράγραφο αυτή είναι εμφανής ο τρόπος ανάπτυξης με αίτιο-αποτέλεσμα, καθώς καταγράφονται τα αποτελέσματα της πανδημικής εξάπλωσης της υπερχρήσης του κινητού. Αναφέρονται ως αποτελέσματα η επίδραση σε όλους τους τομείς και σε όλες τις ηλικίες, η αδυναμία κοινωνικοποίησης και κρίσης. Χαρακτηριστική λέξη είναι η λέξη «επηρεάζει», όπως και τα ρήματα «εθίζονται, χάνουν, αλλοιώνονται». Μέσω αυτής της μεθόδου ο συντάκτης επιχειρεί να σκιαγραφήσει τον αντίκτυπο της εξάρτησης από το κινητό και να προβληματίσει τον αναγνώστη.

Κείμενο 2: 2^η παράγραφος: «Η αλλαγή από τα αναλογικά τηλέφωνα... σύμφωνα με την Ofcom». Στην παράγραφο αυτή επισημαίνονται οι αιτίες που οδήγησαν στη συνεχή σύνδεση των νέων στο διαδίκτυο, που είναι η μετάβαση στα smartphones και οι εγκλεισμοί λόγω πανδημίας. Χαρακτηριστική είναι η φράση «έχει σαν αποτέλεσμα». Με τη μέθοδο αυτή η συντάκτρια επιχειρηματολογεί σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το διαδίκτυο εγκαθιδρύθηκε στη ζωή των νέων. Η παράθεση του ποσοστού των παιδιών που έχουν τηλέφωνο τελευταίας τεχνολογίας προβάλλεται ως ένα ακόμη αποτέλεσμα αυτής της υπερχρήσης, μέσω του οποίου η συντάκτρια προβληματίζει τον αναγνώστη.

β. Πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει. Αυτό το επιτυγχάνει στην 4^η παράγραφο μέσω της χρήσης συναισθηματικά φορτισμένου λεξιλογίου («αποβλακώνει, ενημερωτική υπερκόπωση, απέχθεια κάθε βουλμικού, άχρηστη πληροφορία, σκουπίδια»), μέσω του οποίου μοιράζεται τα προσωπικά

του συναισθήματα και την απογοήτευσή του για τον τρόπο με τον οποίο το άτομο απομακρύνεται λόγω του κινητού από την υγιή πληροφόρηση.

Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 2 είναι να πληροφορήσει σχετικά με τις ψυχικές επιπτώσεις της υπερχρήσης κινητού τηλεφώνου. Η γλωσσική επιλογή που εξυπηρετεί αυτήν την πρόθεση είναι η χρήση αναφορικής λειτουργίας της γλώσσας, μέσω της οποίας το θέμα προσεγγίζεται ρεαλιστικά, με έμφαση στην πληροφορία. Οι λέξεις χρησιμοποιούνται με την κυριολεκτική τους σημασία κι έτσι ο λόγος αποκτά ακρίβεια και σαφήνεια, αναδεικνύοντας τη σοβαρότητα του θέματος.

Στα άρθρα γνώμης θα κατατάσσαμε το Κείμενο 1, καθώς εμπεριέχει απόψεις και υποκειμενικά σχόλια του συντάκτη, σκηνές που έχει δει ο ίδιος και τις μοιράζεται με τους αναγνώστες του και προσωπικές εξομολογήσεις. Χαρακτηριστική είναι και η χρήση του α' ενικού ρηματικού προσώπου σε κάποια σημεία, που αποδίδει έντονα το υποκειμενικό στοιχείο και τον προσωπικό τόνο («Μπορώ να φανταστώ τη μοναξιά που δημιουργεί αυτή η ψευδαίσθηση της συλλογικότητας χωρίς αντίκρισμα»).

B.3. Το Κείμενο 2 έχει έντονα βιωματικό χαρακτήρα σε κάποια σημεία. Ένα πρώτο σημείο είναι αυτό στο οποίο παρουσιάζεται η σκηνή, κατά την οποία ο συντάκτης παρακολουθεί τον πατέρα να προσπαθεί να πάρει τα κινητά από τα παιδιά του κατά το ταξίδι τους στο πλοίο («Ένας πατέρας κάθεται με τα παιδιά... πως συμμαρίζονται το πρόβλημα»). Το χαρακτηριστικό που προσδίδει βιωματικό χαρακτήρα είναι η κινηματογραφική αφήγηση από έναν παρατηρητή αφηγητή, που παρουσιάζει με κάθε λεπτομέρεια ό,τι συμβαίνει, καταβυθιζόμενος στα μύκια της ψυχής των «ηρώων» του και μεταφέροντας κινήσεις, εκφράσεις και συναισθήματα με φωτογραφική ακρίβεια στον αναγνώστη. Ο αναγνώστης ουσιαστικά βλέπει με τα μάτια του συντάκτη-αφηγητή κι ακούει με τα αυτιά του.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο ο τόνος καθίσταται βιωματικός είναι το σημείο όπου ο συντάκτης εκμυστηρεύεται την προσωπική του αδυναμία να υπερνικήσει τον εθισμό του στο κινητό («Αν και τεχνολογικά δεινόσαυρος, βρήκα πώς μπορείς να βάλεις κόφτη στο πόσες ώρες είσαι στο Διαδίκτυο. Μόλις πέρασα το όριο, βρήκα και πώς δίνεις παράταση στον εαυτό σου»). Το χαρακτηριστικό που συμβάλει στη διαμόρφωση βιωματικού χαρακτήρα είναι η χρήση του α' ενικού ρηματικού προσώπου («βρήκα, πέρασα, βρήκα»), μέσω του οποίου ο συντάκτης ουσιαστικά εξομολογείται στον αναγνώστη ότι -παρά τις βεβαιότητές του για τις ψυχικές συνέπειες του κινητού- βιώνει και ο ίδιος την εξάρτηση, και καθιστά το ύφος άμεσο και οικείο.

Γ.1. Στο ποίημα καταγράφεται η «ακινήσια» που επιφέρει το κινητό τηλέφωνο στη ζωή του ατόμου. Κι αυτή δεν είναι μονοδιάστατη αλλά καλύπτει ένα μεγάλο εύρος της ανθρώπινης ζωής. Καταρχάς, το οξύμωρο σχήμα που θέλει το κινητό να οδηγήσει στην ακινήσια («Τι κι αν το λέτε... ακινήσια») αποτελεί τον τρόπο για να δηλωθεί η ψευδεπίγραφη ζωντάνια που χαρίζει «σε όσους δα/ ευκίνητοι θεωρούνται». Γιατί, παρά την ονομασία του, αποτελματώνει το άτομο τόσο σε γνωστικό όσο και σε συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, γεγονός που αισθητοποιεί με ασθματική

γοργότητα το ασύνδετο σχήμα «γνώσεις, συναισθήματα... στη ζωή, στη βούληση, στο χάρδι». Παρά τον λαμπερό κόσμο με τον οποίο προσελκύει, το αποτέλεσμα της συμμετοχής σε αυτόν είναι μια ζωή άδεια και ανούσια, όμοια με το σκοτάδι, την οποία με γλαφυρότητα αποδίδει η μεταφορά «γεμάτο φως είναι μπροστά/ μα πίσω βλέπεις βράδυ». Τέλος, η ακινησία αφορά μια ζωή η οποία δεν μπορεί να έχει κάποια αισιόδοξη έκβαση, παρά μόνο παραμονή στις ψευδαισθήσεις («Η μόνη κίνηση θαρρώ... προς το βαθύ σκοτάδι»).

Προσωπικά συμφωνώ ότι το κινητό τηλέφωνο προσφέρει μια ζωή σε έναν απατηλό κόσμο και αποπροσανατολίζει από το κυνήγι προσωπικών στόχων και τη δημιουργία ουσιαστικών σχέσεων. Ωστόσο, από τη στιγμή που έχει εγκαθιδρυθεί στη ζωή μας, μοναδική λύση είναι η οριοθετημένη χρήση του, έτσι ώστε να μη γίνουμε υποχείριά του.

Δ.1.

Αγαπητό κοινό,

Η σημερινή Ημερίδα αφορά ένα θέμα κομβικό για τη ζωή και την εξέλιξη όλων μας· την επίδραση του κινητού τηλεφώνου στην υγεία και την κοινωνικότητά μας. Αυτό που θα απασχολήσει τη δική μου εισήγηση είναι τόσο η έκταση που έχει λάβει το φαινόμενο όσο και η ανησυχητική του επίδραση στον κόσμο των νέων. Καταρχάς, μια ματιά γύρω μας αποδεικνύει ότι ο εθισμός στο κινητό τηλέφωνο συνιστά ένα εγκαθιδρυμένο πλέον προσωπικό και κοινωνικό πρόβλημα.

Πόσοι από εμάς δεν έχουμε παρατηρήσει παρέες νέων που έχουν βρεθεί για να διασκεδάσουν, να προτιμούν να περνούν τον χρόνο τους απορροφημένοι στο κινητό τους, ενώ μοναδικός λόγος για επαφή να είναι η συζήτηση για κάτι που παρακολούθησε κανείς στη μικρή του οθόνη; Παράλληλα, στο πλαίσιο του οικογενειακού μας βίου είναι σύνθηρες φαινόμενο τα μέλη της οικογένειας να απομονώνονται με το κινητό τους για ατέλειωτες ώρες, χωρίς να συζητούν για πράγματα που τους απασχολούν ή να προβαίνουν σε κοινές δραστηριότητες. Τέλος, ακόμη και στον χώρο του σχολείου, όπου τα παιδιά έπρεπε να είναι προσηλωμένα στη μάθηση, δεν είναι λίγες οι φορές που στρέφονται στο κινητό τους -ακόμη και κατά τη διάρκεια του μαθήματος-, αποζητώντας διέξοδο στον δικό τους κόσμο. Γενικότερα, η καθημερινότητά μας κατακλύζεται από ανθρώπους για τους οποίους τα κινητά αποτελούν τη μόνιμη προέκταση των χεριών τους και με τα οποία τις περισσότερες φορές βρίσκονται σε μόνιμη σύνδεση.

Αναμφίβολα, αγαπητοί φίλοι, μια τέτοια απομονωτική, ατομική και κάποτε ατομικιστική δραστηριότητα δεν μπορεί παρά να υπονομεύει την υγεία του ανθρώπου. Καταρχάς, οι άνθρωποι είμαστε από τη φύση μας κοινωνικοί και η επίφαση κοινωνικότητας που μας προσφέρει το κινητό τηλέφωνο μεταφράζεται στη συνέχεια σε αίσθημα κατάθλιψης. Γιατί είναι σαφές ότι παρά τους άπειρους ψηφιακούς φίλους, στην πραγματική ζωή ο καθένας μένει συχνά μόνος, χάνοντας, ταυτόχρονα, τις κοινωνικές

του δεξιότητας. Ή σε μια άλλη περίπτωση δημιουργεί έναν κόσμο στον οποίο θεωρεί ότι είναι το επίκεντρο, έναν πλασματικό κόσμο, όπου η αλήθεια συγχέεται με το ψέμα και η διάκρισή τους είναι κάποτε ανέφικτη.

Μία άλλη ψυχικής φύσης συνέπεια αφορά την ανάγκη των ατόμων να παρακολουθούν τη ζωή των άλλων ή να αποβλέπουν στο να γίνονται αντικείμενο παρακολούθησης. Στην πρώτη περίπτωση εύλογη εξέλιξη είναι η σύγκρισή μας με τους άλλους και η πρόκληση αισθήματος μειονεξίας για όσα δεν μπορούμε να αποκτήσουμε. Στη δεύτερη περίπτωση εκτός από τον ναρκισσισμό, από τον οποίο κατακλύζεται το άτομο, εκτίθεται και η ιδιωτική του ζωή, γεγονός που μελλοντικά θα επιφέρει πλήθος ψυχικών προβλημάτων.

Αγαπητοί ακροατές,

Ολοκληρώνοντας την εισήγησή μου, θα ήθελα να επιμείνω στο τραύμα που ο εθισμός στο κινητό τηλέφωνο επιφέρει στην ψυχική και, κατά συνέπεια, στην κοινωνική μας ζωή. Εύχομαι η Ημερίδα αυτή -με τη συνδρομή όλων των εισηγητών- να μας αφήσει γόνιμους προβληματισμούς, που θα αποτελέσουν ένα πρώτο βήμα για τον επαναπροσδιορισμό των αναγκών και των στόχων μας, στο πλαίσιο των οποίων το κινητό τηλέφωνο θα είναι ένα βοηθητικό εργαλείο και όχι αυτοσκοπός.

Σας ευχαριστώ

12^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΖΗΣΕ ΤΗ ΖΩΗ ΠΟΥ ΑΓΑΠΑΣ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η ζωή είναι αλλού

Το άρθρο ανήκει στην Ελεάνα Βλαστού κι αντλήθηκε από την εφημερίδα Η Καθημερινή στις 4/5/2025

Πώς να εξηγήσεις ότι τα κοινωνικά δίκτυα φυσικά επιτείνουν, καθημερινά, το αίσθημα ανεπάρκειας και αποτυχίας. Σε όλο το ηλικιακό φάσμα, οι πιο απογοητευμένοι από τη ζωή είναι όσοι αποφάσισαν να αυξήσουν τη χρήση τους. Είναι φτιαγμένα για να προβάλλουν πάντα κάτι ελκυστικότερο, πληρέστερο, πλουσιότερο. Αλλά η αλήθεια είναι ότι στην πραγματικότητα, όπου και να κοιτάξεις, σε οποιονδήποτε τομέα, είναι κάποιος που τα καταφέρνει καλύτερα. Και τελικά αυτό που μετράει είναι πού αποφασίζουμε να στρέψουμε την προσοχή μας.

Ο λόγος που τα παιδιά σε μικρή ηλικία είναι έμπλεα αυτοπεποίθησης είναι ακριβώς ο ίδιος για τον οποίο την έχουν οι μεγαλύτεροι. Δεν συγκρίνουν τους εαυτούς τους με τους άλλους. Το μόνο μέτρο σύγκρισης των παιδιών για να αποτιμήσουν την πρόδοό τους είναι μονάχα ο εαυτός τους - την προηγούμενη ώρα, ημέρα, εβδομάδα.

Μια τάση τόσο πολιτισμένη, άνευ συγκρίσεων, που χάνεται γρήγορα στην πορεία όταν εισχωρούν οι παραλληλισμοί ως μια διαρκής πηγή ενόχλησης, ίσως και πόνου, που έχουν την ικανότητα να μας «πεθαίνουν από λίγο». Όπως τον Γκορ Βιντάλ, που με ευθύτητα είπε «κάθε φορά που πετυχαίνει κάποιος φίλος, πεθαίνω λίγο».

Το πιο απτό παράδειγμα, το οποίο δείχνω στον γιο μου, είναι οι φωτογραφίες αθλητών σε απόλυτη στιγμή νίκης, στο βάθρο. Από τους τρεις, οι δύο χαμογελούν. Ο ένας χαμογελαστός είναι πάντα ο πρώτος. Από τους άλλους δύο, δεν χαμογελάει ο δεύτερος αλλά ο τρίτος. Το ασημένιο πενθεί την «παραλίγο» στιγμή του, έχει την προσδοκία του χρυσού μεταλλίου, συγκρίνεται. Ενώ το χάλκινο μετάλλιο νιώθει ευγνωμοσύνη που κατάφερε να ανέβει στο βάθρο. [...]

Πώς να διαβιβάσεις εύγλωττα σε κάποιον νεότερο ότι το κοινωνικό άγχος είναι περιττό γιατί συμβαίνει κάτι οξύμωρο; Ενώ είμαστε κοινωνικά ζώα που εξαρτόμαστε ο ένας από τον άλλον, ταυτόχρονα ο νούμερο ένα φόβος μας είναι οι άλλοι άνθρωποι. Φοβόμαστε την κριτική, τον εξοστρακισμό, την απόρριψη, φοβόμαστε μήπως κάτι χάνου- με, φοβόμαστε τις αμήχανες, ίσως και γελοίες στιγμές μας. Όλοι έχουμε την τάση να υπερεκτιμάμε την προσοχή των υπολοίπων, αλλά να τι συμβαίνει: ουδείς ασχολείται.

[ΑποφασίζΩ]

Μια κατηγορία προσταγών κι επιρροών που περιορίζουν την ελευθερία μας, προκύπτει από το καταναλωτικό μοντέλο και τον τρόπο ζωής (lifestyle) που μας επιβάλλονται με διάφορους τρόπους από όσους έχουν οικονομικά και άλλα συμφέροντα. Μέσω των μηχανισμών της μόδας, της άμεσης ή έμμεσης διαφήμισης, των καταναλωτικών προτύπων και της προβολής του τρόπου ζωής των εκάστοτε ειδώλων -ισχυρών, πλουσίων και διάσημων που κατασκευάζει το σύστημα- και των υλικών αγαθών που λάμπουν χωρίς να είναι χρυσός, καταφέρνουν να μας δημιουργούν «πλαστές ανάγκες» (σύμφωνα με την έννοια του Χ. Μαρκούζε) και να καθορίζουν τις επιθυμίες, τα θέλω, τις συγκινήσεις, τα συναισθήματα, τις αγωνίες, τα άγχη, τις σκέψεις, και, κατά συνέπεια, τις επιλογές μας. Τα καταναλωτικά πρότυπα και ο τρόπος ζωής που επιβάλλονται από όσους έχουν τη δύναμη, μας πιέζουν να συμμορφωνόμαστε, δημιουργώντας τον φόβο της απόρριψης και της απομόνωσης από τους άλλους ή την προσδοκία της αποδοχής και της εκτίμησης.

Για παράδειγμα σκεφτείτε πώς διαμορφώνεται η ισχυρή θέληση των παιδιών για επώνυμο ρούχα ή παπούτσια, επειδή το φορούν οι φίλοι τους και χωρίς αυτά αισθάνονται μειονεκτικά. Τα καταναλωτικά πρότυπα μας κάνουν να επιθυμούμε χωρίς να ξέρουμε τις ανάγκες μας, διαμορφώνουν τον ιδανικό μας εαυτό και την αυτοεικόνα μας όπως θέλουν οι άλλοι και δεν μας αφήνουν να επιλέξουμε εμείς. Η σκέψη μας, η αυτοεκτίμησή μας, οι επιθυμίες και τα «θέλω» μας προσδιορίζονται από τα καταναλωτικά πρότυπα και τους άλλους ανθρώπους: Θέλουμε ό,τι θέλουν οι άλλοι, επιθυμούμε ό,τι επιθυμούν οι άλλοι. [...] Όμως οι στάσεις και οι συμπεριφορές απέναντί τους είναι δική μας επιλογή. Είμαστε ελεύθεροι να ακολουθούμε ή να μην ακολουθούμε αυτές τις επιταγές και τις πιέσεις για συμμόρφωση. [...] Είναι δική μας επιλογή ο κομφορμισμός ή η ανεξαρτησία.

Δημήτρης Μπουραντάς, *ΑποφασίζΩ*, σελ. 58-59

Κείμενο 3

Ωδή σε influencers, Λίλια Τσούβα

Κόρη των βαμμένων νυχιών
των φουσκωτών χειλιών
του άψογου κορμιού
Αναρίθμητα τα views,
τα stories σου.
Όλη μέρα πάνω απ' το κινητό
Μιλάς φωτογραφίζεις γράφεις.
Full time business η ημέρα σου
Value for money στις εταιρείες.
Δικαίως
το cost per view
του marketing σου
ανεβάζεις.

Απ' της ζωής τη στάχτη κλέβεις
σταχτοπούτα
Προώθηση η προσφορά σου
Με μπλοκ επιταγών ξεπλένει
την κάθε αλληλεπίδραση με followers

Περιοδικό *Χάρτης*, Μάιος 2023

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Να αποδώσετε συνοπτικά (σε 70-80 περίπου λέξεις) το περιεχόμενο του Κειμένου 2.
Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B.1. Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των περιόδων που ακολουθούν ως Σωστό ή Λανθασμένο, επικαλούμενοι/ες από ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα των κειμένων που θα επιβεβαιώνει την επιλογή σας.

1. Κυρίως οι μικρές ηλικίες παρουσιάζουν τον συσχετισμό της προσκόλλησης στα ΜΚΔ με μειωμένο αίσθημα ευτυχίας (Κείμενο 1).

2. Οι επιτυχίες των φίλων προκαλούν αίσθημα δυσaréσκειας (Κείμενο 1).
3. Το οξύμωρο της κοινωνικότητας έγκειται στο γεγονός ότι παρόλο που οι άνθρωποι είναι κοινωνικά από τη φύση τους όντα, ωστόσο απομονώνονται λόγω προσκόλλησης στο διαδίκτυο (Κείμενο 1).
4. Η διαδικασία της σύγκρισης λειτουργεί καταπιεστικά για τον σύγχρονο άνθρωπο (Κείμενο 1 και Κείμενο 2)

Μονάδες 10

B.2. α) Να εντοπίσετε τα παραδείγματα που επικαλείται η συντάκτρια του Κειμένου 1 και ο συγγραφέας του Κειμένου 2 στην 4η και 2η παράγραφο αντίστοιχα (2 μονάδες). Ποιον ισχυρισμό επιβεβαιώνουν κάθε φορά (2 μονάδες) και ποια πρόθεση εξυπηρετούν (4 μονάδες);

β) Να εντοπίσετε από δύο διαφορετικές επιλογές με τις οποίες η συντάκτρια του Κειμένου 1 και ο συγγραφέας του Κειμένου 2 επικοινωνούν το μήνυμά τους στην τελευταία παράγραφο των κειμένων τους.

B.3. Στις περιόδους που ακολουθούν να εξηγήσετε τη λειτουργία των σημείων στίξης που ζητείται κάθε φορά:

- α. παύλα: Το μόνο μέτρο σύγκρισης των παιδιών για να αποτιμήσουν την πρόδό τους είναι μονάχα ο εαυτός τους - την προηγούμενη ώρα, ημέρα, εβδομάδα (Κείμενο 1)
- β. Εισαγωγικά: «κάθε φορά που πετυχαίνει κάποιος φίλος, πεθαίνω λίγο» (Κείμενο 1)
- γ. Ερωτηματικό: Πώς να διαβιβάσεις εύγλωττα σε κάποιον νεότερο ότι το κοινωνικό άγχος είναι περιττό γιατί συμβαίνει κάτι οξύμωρο; (Κείμενο 1)
- δ. Παρένθεση: (σύμφωνα με την έννοια του Χ. Μαρκούζε) (Κείμενο 2)
- ε. Κόμμα: και να καθορίζουν τις επιθυμίες, τα θέλω, τις συγκινήσεις, τα συναισθήματα, τις αγώνιες, τα άγχη, τις σκέψεις (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Σε ποια χαρακτηριστικά και σε ποιες απαξίες ενός/μιας influencer δίνει έμφαση το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Βρίσκετε θελκτική για τους νέους και τις νέες της ηλικίας σας τη ζωή ενός/μιας influencer; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο και των 3 κειμένων που σας δίνονται, να συντάξετε ένα άρθρο για την ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας. Σε αυτό να αναφερθείτε σε εκείνους τους παράγοντες που, κατά τη γνώμη σας, αποπροσανατολίζουν τους νέους από το πραγματικό νόημα της ζωής. Ταυτόχρονα, να καταθέσετε τις προτάσεις σας σχετικά με τους τρόπους/τη στάση με τους οποίους/την οποία μπορεί ο καθένας να προασπίσει τον εαυτό του από αυτούς τους παράγοντες, προκειμένου να νοηματοδοτήσει ουσιαστικά τη ζωή του. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

A.1. Το κείμενο πραγματεύεται την επιρροή των προβαλλόμενων προτύπων στη διαμόρφωση των αναγκών του ατόμου. Σήμερα σκοπίμως επιβάλλεται ο υλιστικός τρόπος ζωής, περιστελλοντας την ελευθερία. Ο συρμός, η διαφημιστική προπαγάνδα και τα πρότυπα μιας ψευδεπίγραφης ευζωίας διαμορφώνουν τεχνητές ανάγκες κι επηρεάζουν την προσωπικότητά μας, αναγκάζοντας σε συμμόρφωση λόγω του φόβου της περιθωριοποίησης. Έτσι, οι ανάγκες, ο χαρακτήρας και οι επιλογές μας διαμορφώνονται με βάση τους άλλους. Ωστόσο, είναι δική μας επιλογή αν θα μαζοποιηθούμε ή όχι.

B.1.

1. Λ (Σε όλο το ηλικιακό φάσμα, οι πιο απογοητευμένοι από τη ζωή είναι όσοι αποφάσισαν να αυξήσουν τη χρήση των κοινωνικών δικτύων)
2. Σ (Όπως τον Γκορ Βιντάλ, που με ευθύτητα είπε «κάθε φορά που πετυχαίνει κάποιος φίλος, πεθαίνω λίγο»)
3. Λ (Ενώ είμαστε κοινωνικά ζώα που εξαρτόμαστε ο ένας από τον άλλον, ταυτόχρονα ο νούμερο ένα φόβος μας είναι οι άλλοι άνθρωποι)
4. Σ (Κείμενο 1: Μια τάση τόσο πολιτισμένη, άνευ συγκρίσεων... που έχουν την ικανότητα να μας «πεθαίνουν από λίγο», Κείμενο 2: Τα καταναλωτικά πρότυπα και ο τρόπος ζωής... την προσδοκία της αποδοχής και της εκτίμησης.

B.2. α) Το παράδειγμα που επικαλείται η συντάκτρια του Κειμένου 1 στην 4η παράγραφο αφορά τη δυσανασχέτηση που νιώθει ο κάτοχος του ασημένιου μεταλλίου, γιατί απείχε λίγο από την κατάκτηση του χρυσού, σε αντίθεση με τον κάτοχο του χάλκινου μεταλλίου που είναι χαρούμενος και νιώθει ευγνωμοσύνη και μόνο που βρίσκεται στο βάθρο («το πιο από παράδειγμα... νιώθει ευγνωμοσύνη που κατάφερε να ανέβει στο βάθρο»). Με το παράδειγμα αυτό ενισχύει την προηγούμενη θέση της, σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι συγκρίσεις σταδιακά αποτελούν πηγές δυστυχίας για τον άνθρωπο («Μια τάση τόσο πολιτισμένη... “πεθαίνουν από λίγο”»). Το παράδειγμα αυτό εξυπηρετεί την πρόθεση της συντάκτριας να πείσει, επικαλούμενη μια οπτική εμπειρία που έχει ή μπορεί να έχει ο καθένας ανατρέχοντας σε ανάλογα πλάνα απονομής μεταλλίων. Ο λόγος καθίσταται παραστατικός, ζωντανός, βιωματικός και εξαιρετικά πειστικός.

Το παράδειγμα από το Κείμενο 2 αφορά την τάση των παιδιών να επιθυμούν επώνυμα ρούχα και παπούτσια, για να μη νιώθουν μειονεκτικά σε σχέση με τους άλλους («Για παράδειγμα σκεφτείτε... χωρίς αυτά αισθάνονται μειονεκτικά»). Το συγκεκριμένο παράδειγμα στηρίζει τη θέση του συγγραφέα σχετικά με την επιδραστική δύναμη των προβαλλόμενων καταναλωτικών προτύπων στις επιλογές και τις επιθυμίες των ανθρώπων, θέση που αναφέρεται συχνά στο κείμενο, π.χ. («Μέσω των μηχανισμών της μόδας... την προσδοκία της αποδοχής και της εκτίμησης»). Και σε αυτήν την περίπτωση, ο συγγραφέας ικανοποιεί την πρόθεσή του να πείσει τον αναγνώστη σχετικά με το πώς ετεροκαθορίζονται οι επιθυμίες των ανθρώπων, μέσα από ένα γεγονός που

έχει βιώσει ή βιώνει ο καθένας από τους αναγνώστες του. Ο λόγος αποκτά βιωματικό χαρακτήρα, καλεί τον αναγνώστη να παρατηρήσει ή να ανακαλέσει συμπεριφορές με τις οποίες ο ίδιος έχει έρθει αντιμέτωπος κι επιτυγχάνει την πειθώ.

β) Τόσο η συγγραφέας του Κειμένου 1 όσο και ο συντάκτης του Κειμένου 2 επιχειρούν στην τελευταία τους παράγραφο να επικοινωνήσουν το μήνυμά τους με ποικίλες γλωσσικές επιλογές. Η πρώτη καταφεύγει αρχικά σε μια ρητορική ερώτηση («Πώς να διαβιβάσεις εύγλωττα σε κάποιον νεότερο ότι το κοινωνικό άγχος είναι περιττό γιατί συμβαίνει κάτι οξύμωρο;»), μέσω της οποίας μοιράζεται με τον αναγνώστη τη δυσκολία της να αποδείξει ότι το κοινωνικό άγχος είναι περιττό, και τον προβληματισμό της περί του θέματος, κεντρίζοντας το ενδιαφέρον του και επηρεάζοντάς τον συναισθηματικά. Παράλληλα, με την επανάληψη του ρήματος «φοβόμαστε» επαναφέρει emphaticά τον φόβο που δημιουργείται στο άτομο από τις αντιδράσεις των άλλων, μεταφέροντάς τον ταυτόχρονα στον αναγνώστη.

Ο συγγραφέας του Κειμένου 2 χρησιμοποιεί την Προστακτική έγκλιση «Σκεφτείτε», με την οποία παρακινεί τον αναγνώστη να κινητοποιήσει τη σκέψη και τη φαντασία του, προκειμένου να προσεγγίσει τη δική του σκέψη. Ταυτόχρονα, με τη χρήση του α΄ πληθυντικού ρηματικού προσώπου («Η σκέψη μας, η αυτοεκτίμησή μας, οι επιθυμίες και τα «θέλω» μας... Θέλουμε... Είμαστε ελεύθεροι να ακολουθούμε ή να μην ακολουθούμε...») στήνει γέφυρες επικοινωνίας μαζί του, εκφράζοντας τη θέση του ως ένα μέλος που ανήκει στην ίδια με αυτόν ομάδα και αντιμετωπίζει τα ίδια ακριβώς προβλήματα. Έτσι, επιτυγχάνει την εγγύτητα.

B.3.

α. παύλα: Προσθέτει μια πληροφορία, απαραίτητη για την κατανόηση, με την οποία ολοκληρώνει το νόημα της προηγούμενης πρότασή της, που αφορά το γεγονός ότι τα παιδιά απέχουν από τη διαδικασία σύγκρισης με τους άλλους, καθώς περιορίζονται μόνο στον δικό τους εαυτό και στον δικό τους κόσμο.

β. Εισαγωγικά: αυτούσια μεταφορά των λόγων του Γκορ Βιντάλ.

γ. Ερωτηματικό: Ρητορική ερώτηση, που αναδεικνύει emphaticά τη βεβαιότητα της συντάκτριας ότι είναι δύσκολο να κατανοήσει ο νέος ότι είναι περιττό το κοινωνικό άγχος. Λόγος άμεσος, βαθιά επικοινωνιακός, κατορθώνει εύσχημα να μεταφέρει τα συναισθήματα της συντάκτριας στον αναγνώστη και να τον εμπλέξει στον προβληματισμό της.

δ. Παρένθεση: συμπληρωματική πληροφορία, που μπορεί και να παραλειφθεί.

ε. Κόμμα: Η χρήση του κόμματος στη συγκεκριμένη περίπτωση αποβλέπει -μέσω του ασύνδετου σχήματος που δημιουργείται- να αποδώσει το μέγεθος της επιρροής που έχουν στον άνθρωπο οι μηχανισμοί χειραγώγησης. Ο λόγος καθίσταται γοργός κι ασθματικός, μεταφέροντας κάτι από την ανησυχία του συγγραφέα στον αναγνώστη κι επιδρώντας σε αυτόν συναισθηματικά.

Γ.1. Το νεωτερικό αυτό ποίημα θέτει στο στόχαστρο τη ζωή μιας influencer. Καταρχάς,

θίγεται το γεγονός ότι για τα άτομα αυτά η εξωτερική εμφάνιση, το φαίνεσθαι, συνιστά προτεραιότητα, με αποτέλεσμα να δίνεται βαρύτητα σε μια κατασκευασμένη εικόνα, που κρύβει το άγχος της αποδοχής, κάτι που αισθητοποιείται παραστατικά μέσω της περιγραφής «Κόρη των βαμμένων νυχιών/ των φουσκωτών χειλιών/ του άψογου κορμιού». Ταυτόχρονα, όλη η μέρα τους αναλώνεται σε μια αλαζονική ενασχόληση με τα κοινωνικά δίκτυα («Όλη μέρα... γράφεις»), με συγκαλυμμένο, ωστόσο, σκοπό τη συνεργασία με τις εταιρείες και την εξοικονόμηση χρημάτων, γεγονός που αναδεικνύουν με έναν τόνο ειρωνείας οι ξενισμοί που αντλούνται από τον χώρο του marketing («Full time business, Value for money, cost per view»). Η ηρωίδα του ποιήματος ανάγει, με άλλα λόγια, σε αξία το ξεπούλημα του εαυτού και της προσωπικότητάς της, ενώ καλύπτει εύσχημα τους ιδιοτελείς της στόχους, πίσω από μια φαινομενική αναγνωρισιμότητα. Την ευτέλεια των σχέσεων με τους ακολούθους της αποδίδει με γλαφυρότητα η μεταφορά «Με μπλοκ επιταγών ξεπλένει/ την κάθε αλληλεπίδραση με followers». Προσωπική μου γνώμη είναι ότι οι νέοι σήμερα επιλέγουν να ακολουθούν κάποια άτομα, γιατί έχουν διακρίνει σε αυτά γνωρίσματα που τους εκφράζουν, τα οποία δεν είναι απαραίτητα απαξίες. Οι περισσότεροι έχουμε αυξημένη κριτική σκέψη για να αντιληφθούμε το κενό που υπάρχει πίσω από τη λάμψη μιας τέτοιας ζωής και δεν γοητευόμαστε εύκολα.

Δ.1.

Η ζωή που περνά και χάνεται...

Αφορμή για τη σύνταξη του εν λόγω άρθρου αποτέλεσε η ανάγνωση κειμένων σχετικών με τους παράγοντες που λειτουργούν αποπροσανατολιστικά ως προς τους στόχους και τις ανάγκες των σύγχρονων νέων, με αποτέλεσμα αυτοί να αναγκάζονται να ζουν τη ζωή μέσα από τα θέλω των άλλων. Ο κόσμος της αγοράς και της μόδας είναι, δυστυχώς, δαιδαλώδης, αλλά ο καθένας από εμάς κρατά στο χέρι του τον μίτο που θα τον οδηγήσει στην προσωπική του ελευθερία.

Αναμφίβολα, οι μηχανισμοί που ενεργοποιούνται για να μας κρατούν εγκλωβισμένους σε μία πιεστική πραγματικότητα είναι συχνά πιο ισχυροί από τη βούλησή μας. Διαχέονται τεχνηέντως με τη συνδρομή των ΜΜΕ και των ΜΚΔ και εγκαθιδρύουν ένα μοντέλο ζωής, σε σύγκριση με το οποίο εμείς πάντα υστερούμε. Λαμπερά ρούχα, απεγάδιαστα πρόσωπα, τρυφηλός τρόπος ζωής, αναγνωρισιμότητα, είναι λίγα μόνο από τα χαρακτηριστικά που μας επιβάλλονται καθημερινά ως μια κανονικότητα, την ίδια στιγμή που εμείς ερχόμαστε αντιμέτωποι με την ατέλεια και τη μοναξιά.

Παράλληλα, οι διαφημίσεις παίζουν το δικό τους παιχνίδι. Άφθονα καταναλωτικά αγαθά παρουσιάζονται ως απαραίτητα για να μπορεί κανείς να μετέχει στην κοινότητα και να διεκδικεί μερίδιο από το κοινωνικό κύρος. Η σύγχυση σχετικά με το τι μας είναι απαραίτητο είναι αναπόφευκτη. Οι αγορές μας ισοδυναμούν με προσπάθειες αναγνώρισης και όχι προσωπικής ικανοποίησης, επιβεβαίωσης και όχι πραγματικής ευτυχίας. Λογική εξέλιξη είναι να έχουμε όλοι αποδυθεί σε ένα ατέρμονο κυνήγι υλικών

αποκτημάτων, έναν φαύλο κύκλο που επαναλαμβάνεται, την ίδια στιγμή που ασυνείδητα η ζωή φεύγει μέσα από τα χέρια μας.

Ωστόσο, όσο κι αν φαίνεται αδύνατο, είναι στο δικό μας χέρι να απεγκλωβιστούμε από τον κλοιό των επιβαλλόμενων προτύπων. Ένα πρώτο βασικό βήμα είναι ο διάλογος με τον εαυτό μας και η ανακάλυψη του ποιοι είμαστε και του τι πραγματικά μας κάνει ευτυχισμένους. Αυτή η διαδικασία θα μας βοηθήσει αφενός να αγαπήσουμε τον εαυτό μας και αφετέρου να του έχουμε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη. Έτσι, θα μπορέσουμε να επαναπροσδιορίσουμε τις ανάγκες μας σε μια πιο οικεία σε εμάς και ρεαλιστική βάση και να στραφούμε σε ένα πιο λιτό μοντέλο ζωής, αναζητώντας την ευτυχία στα απλά και καθημερινά πράγματα, όπως η εκπλήρωση των προσωπικών μας στόχων και η σύναψη ουσιαστικών σχέσεων. Τέλος, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι μια ζωή που επιδιώκει το «φαίνεσθαι» αναλώνεται εύκολα και συχνά ξεπουλιέται, αφήνοντας ένα δυσαναπλήρωτο κενό, που συνοδεύει το άτομο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Συνεπώς, αξίζει να αναθεωρήσουμε την ανάγκη μας να επιβεβαιωνόμαστε από μπλε χεράκια και να αναζητήσουμε τα πραγματικά χέρια που θα μας προσφέρουν ένα ενθαρρυντικό χτύπημα στην πλάτη κάθε φορά που θα το έχουμε ανάγκη.

«Η ζωή είναι αλλού»· για αυτό δεν χωρά αμφιβολία. Όσο κι αν τα φώτα των προβολέων επιμένουν να φωτίζουν παραπέρα, έξω και μακριά από μας, όλοι στο βάθος ξέρουμε πού πρέπει να στραφούμε για να δούμε το πραγματικό φως. Είναι θέμα απόφασης και επιλογής.

Η συντάκτρια

13^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑΣ”

Περιλαμβάνει «ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ»

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η UNESCO καθιερώνει Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας

Να καθιερωθεί η 9η Φεβρουαρίου κάθε έτους ως Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας πρότεινε το Εκτελεστικό Συμβούλιο της UNESCO, μετά από πρωτοβουλία της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ελλάδας στον Οργανισμό. Στην απόφασή του το Εκτελεστικό Συμβούλιο σημειώνει ότι «η γλώσσα είναι φορέας πολιτισμού, κιβωτός αξιών, εννοιών, ταυτότητας, όργανο έκφρασης και δημιουργίας και γέφυρα επικοινωνίας, κατανόησης και συνεννόησης».

Τονίζει ταυτόχρονα, πως μεταξύ των χιλιάδων γλωσσών του κόσμου, η ελληνική συνδυάζει τέσσερα ιδιαίτερως σημαντικά χαρακτηριστικά: α. Αδιάσπαστη συνέχεια 40 αιώνων προφορικής παράδοσης και 35 αιώνων γραπτής παράδοσης, γεγονός που καθιστά τα Ελληνικά την πιο μακροχρόνια, αδιάκοπα ομιλούμενη και γραφόμενη γλώσσα στην Ευρώπη. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο υπενθυμίζει εν προκειμένω ότι όπως είπε ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης κατά τη διάρκεια της ομιλίας του στην απονομή του Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1963, «η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ να ομιλείται. Υπέστη τις αλλαγές που υφίστανται όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί, αλλά ποτέ δεν υπήρξε κενό». β. Μοναδική καλλιέργεια ως γλώσσα (λεξιλόγιο, γραμματική και σύνταξη), λόγω της χρήσης της από απaráμιλλες ιστορικές προσωπικότητες της λογοτεχνίας, της ποίησης, του θεάτρου, της φιλοσοφίας, της πολιτικής και της επιστήμης, όπως ο Όμηρος, ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης, ο Αισχύλος, ο Θουκυδίδης, ο Ιπποκράτης, ο Αρχιμήδης και οι Πατέρες της Εκκλησίας. γ. Ευρεία παρουσία σε πολλές γλώσσες, καθώς, διαχρονικά, η ελληνική έχει αποτελέσει μία από τις σημαντικότερες γλώσσες ως προς την επίδρασή της σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες και, δι' αυτών, ευρύτερα στον κόσμο των γλωσσών. δ. Η ελληνική γλώσσα ήταν και παραμένει μέχρι και σήμερα ανεξάντλητη πηγή της διεθνούς επιστημονικής ορολογίας ιδιαίτερα στην ιατρική, καθώς και στα μαθηματικά, στη φυσική, στη χημεία, στη μηχανική, στην αστρονομία, στην κβαντομηχανική, στις κοινωνικές και στις ανθρωπιστικές επιστήμες.

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο της UNESCO επισημαίνει ότι ως γλωσσική κοιτίδα των βασικών εννοιών του πολιτισμού, της επιστήμης και της φιλοσοφίας, η ελληνική γλώσσα κατέχει, με ιστορικά και αντικειμενικά κριτήρια, ξεχωριστή θέση μεταξύ των γλωσσών του κόσμου. «Η καθιέρωση ενός παγκόσμιου εορτασμού έχει εξαιρετική σημασία. Όχι μόνον για την έμφαση που θα δίδεται στην ελληνική γλώσσα ως παγκόσμιας πολιτιστικής αξίας. Μέσω καλά οργανωμένων εκδηλώσεων, οι Έλληνες όπου γης αλλά

και πολλοί ξένοι με ελληνική παιδεία ή και άλλοι θα μπορέσουν να εκκινήσουν ή να ανανεώσουν την επαφή και τη σχέση τους με την ελληνική στη διαχρονικότητά της. Να επανεκτιμήσουν τη σχέση της με την καλλιέργεια του πνεύματος, της σκέψης και του πολιτισμού», πρόσθεσε ο κ. Κουμουτσάκος, Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην UNESCO.

διασκευασμένο άρθρο από την εφημερίδα «*Το Βήμα*», 22 Απριλίου 2025

Κείμενο 2

Προοπτικές: Έλληνες και Ευρώπη

Η ελληνική κατατάσσεται μεταξύ των λεγόμενων «ασθενών» ευρωπαϊκών γλωσσών. Και αυτό **επειδή** ομιλείται μόνο από τα δέκα περίπου εκατομμύρια κατοίκους της Ελλάδας. Ανήκει, **επομένως**, στην ίδια ομάδα με άλλες γλώσσες, **όπως** τα δανέζικα ή τα ολλανδικά. Η πορτογαλική, αντίθετα, μπορεί να θεωρηθεί σχεδόν διεθνής γλώσσα, αφού στους ομιλητές της εντάσσονται και τα περίπου 160 εκατομμύρια Βραζιλιάνοι. **Ωστόσο** στα πλαίσια της Ευρώπης ανήκει και αυτή στις ασθενείς γλώσσες. Οι πολυάριθμοι μετανάστες ελληνικής καταγωγής που είναι εγκατεστημένοι στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Αυστραλία, στη Γερμανία και στη Σουηδία, μετά την τρίτη γενιά αφομοιώνονται γλωσσικά από τη χώρα διαμονής τους.

Συγκρίσιμη με την Ελλάδα είναι κυρίως η Δανία, αφού η γεωγραφική έκταση και η εξάπλωση της γλώσσας στις δύο χώρες παρουσιάζουν αντιστοιχία. Η αντιστοιχία εξαγνίζεται ωστόσο μόνο σε στοιχεία που αφορούν την παρούσα γλωσσική κατάσταση, όχι την ιδεολογική φόρτισή της. Οι σημερινοί Έλληνες έχουν πλήρη συνείδηση της μακραίωνης ιστορικής τους παράδοσης, που αφορά και την ιστορική συνέχεια της γλώσσας τους, και αισθάνονται πολύ υπερήφανοι που ζουν στην κοιτίδα του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αυτό ενέχει όμως ιδεολογικούς κινδύνους, και συγκεκριμένα τον κίνδυνο εσφαλμένης αποτίμησης της γλωσσικής πραγματικότητας που ισχύει σήμερα στην Ευρώπη. [...]

Παρόλα αυτά, οι -αρχαίοι- Έλληνες εκπροσωπούνται γλωσσικά σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες με πολύ δυναμικό τρόπο. Αυτό οφείλεται στους λεγόμενους ουμανιστές.¹ Μέσω κυρίως της λατινικής, αλλά και αντλώντας απευθείας από την αρχαία ελληνική, έπλασαν ένα εξαιρετικά μεγάλο αριθμό λέξεων που όχι μόνο επιβιώνουν

στις ευρωπαϊκές αυτές γλώσσες, αλλά και έχουν αποκτήσει μεγάλη σπουδαιότητα χάρη στην παγκόσμια εξάπλωση κυρίως της γαλλικής και της αγγλικής.

1. ουμανιστές = ανθρωπιστές

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Γερμανού νεοελληνιστή Hans Eideneier, 'Όψεις της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας από τον Όμηρο έως σήμερα (μτφρ. Ευαγγελία Θωμαδάκη, επιμ. Χριστόφορος Χαραλαμπάκης, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμα, 2004, σ. 245-246). πηγή: Τράπεζα θεμάτων ΕΠΑΛ Β Λυκείου

Κείμενο 3

Not enough memory

Το ποίημα της Όλγας Παπακώστα (1966 -) ανήκει στη συλλογή «Όχι ακόμη Κάρμεν», εκδόσεις Πατάκης, 2013.

Κάποτε μου υπαγόρευε η Μούσα
στίχους ενώ κοιμόμουν στην βεράντα.
Ήμουν μικρή, αποστήθιζα τα πάντα
και τα κατέγραφα μόλις ξυπνούσα.

Ήξερα τότε τι θα πει ελπίδα.

Είχα πολλά χαρτιά, πολλά μολύβια.
Οι λέξεις ήταν χρήσιμα σωσίβια.
Τις στοίχιζα με τάξη στη σελίδα
κι όταν πνιγόμεν, τρέχαν να με σώσουν
απ' τις κακές νεράιδες και τους δράκους
που δεν μπορούσαν πια να με σκοτώσουν.

Τώρα αγρυπνώ κι η Μούσα μου κοιμάται.

Γράφω και σβήνω πλάι σ' άδειους λάκκους
που τους γεμίζει με αίμα όταν θυμάται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Στο κείμενο 1 αναλύονται τα χαρακτηριστικά που καθιστούν τη γλώσσα σημαντική σύμφωνα με την Unesco. Να τα αποδώσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο 60 - 70 λέξεων

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των κειμένων 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με το πρώτο κείμενο, ποιο από τα παρακάτω δεν αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό που καθιστά την ελληνική γλώσσα σημαντική για την UNESCO;	α) Η αδιάσπαστη συνέχεια της προφορικής και γραπτής της παράδοσης. β) Η ευρεία παρουσία της στην επιστημονική ορολογία πολλών κλάδων. γ) Ο μεγάλος αριθμός των φυσικών ομιλητών της στην Ευρώπη σήμερα.
2. Ποιος είναι ο κύριος στόχος της καθιέρωσης της Παγκόσμιας Ημέρας Ελληνικής Γλώσσας σύμφωνα με το πρώτο κείμενο;	α) Η αύξηση του τουρισμού στην Ελλάδα. β) Η ανάδειξη της ελληνικής γλώσσας ως παγκόσμιας πολιτιστικής αξίας και η ανανέωση της σχέσης των ανθρώπων με αυτήν. γ) Η υποχρεωτική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε όλα τα σχολεία της UNESCO

<p>3. Τι επισημαίνει το δεύτερο κείμενο σχετικά με την ελληνική γλώσσα σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες;</p>	<p>α) Κατατάσσεται στις ισχυρές γλώσσες λόγω της ιστορικής της επιρροής. β) Θεωρείται «ασθενής» λόγω του περιορισμένου αριθμού των φυσικών ομιλητών της στην Ελλάδα. γ) Έχει καταφέρει να διατηρήσει αλώβητη την επιρροή της στους Έλληνες της διασποράς</p>
<p>4. Σύμφωνα με το δεύτερο κείμενο, μέσω ποιου κυρίως τρόπου η αρχαία ελληνική έχει ισχυρή παρουσία στις ευρωπαϊκές γλώσσες;</p>	<p>α) Μέσω της επιρροής των ουμανιστών και της λατινικής γλώσσας. β) Μέσω της καθημερινής χρήσης της από τους σύγχρονους Έλληνες γ) Μέσω της διάδοσής της από τους Έλληνες μετανάστες σε άλλες χώρες.</p>
<p>5. Ποιος είναι ένας κοινός άξονας αναφοράς και στα δύο κείμενα σχετικά με την ελληνική γλώσσα;</p>	<p>α) Η ευκολία εκμάθησής της για τους ξένους. β) Η συνεχής αύξηση του αριθμού των ομιλητών της παγκοσμίως. γ) Η σύνδεσή της με την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού.</p>

Μονάδες 15

B2.α. Πρόθεση του συντάκτη στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να αναδείξει τους λόγους για τους οποίους η Unesco πρότεινε την ανακήρυξη της 9ης Φεβρουαρίου κάθε έτους ως Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Πώς ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του στην παράγραφο υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μον. 4).

β) Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 και του κειμένου 2; (μον. 6)

Μονάδες 10

B3. Να εντοπίσετε ένα κοινό σημείο μεταξύ του Κειμένου 1 και του κειμένου 2 και ένα σημείο στο οποίο διαφοροποιούνται ως προς την τοποθέτησή τους σχετικά με την ελληνική γλώσσα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει το ποιητικό υποκείμενο σχετικά με την επίδραση του λόγου στη ζωή του; Να αξιοποιήσετε στην απάντησή σας τρεις κειμενικούς δείκτες. Θεωρείτε ότι είναι επίκαιρος ο προβληματισμός του; (150 - 200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Όπως επισημαίνει ο Γ. Σεφέρης κατά τη διάρκεια της ομιλίας του στην απονομή του Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1963, «η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ να ομιλείται. Υπέστη τις αλλαγές που υφίστανται όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί, αλλά ποτέ δεν υπήρξε κενό». Σε μια ομιλία σας σε εκδήλωση του σχολείου σας παρουσιάζετε τις απόψεις σας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η διαχρονική παρουσία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας έχει διαμορφώσει την ευρωπαϊκή και παγκόσμια σκέψη και τον πολιτισμό. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος της νέας γενιάς στην αξιοποίηση και τη διατήρηση αυτής της πλούσιας γλωσσικής κληρονομιάς στον σύγχρονο κόσμο; (350 - 400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στο κείμενο 1 αναφέρονται οι απόψεις δύο ειδικών. Ποιους ισχυρισμούς επιβεβαιώνουν; Να αξιολογήσετε την πειστικότητα του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς.
2. Να αναφέρετε δύο τρόπους και δύο γλωσσικές επιλογές που προσδίδουν αντικειμενικότητα στο κείμενο 1.
3. Ποιο είναι το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο στο κείμενο 1; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του από τον συντάκτη.
4. Το κείμενο 1 είναι ένα άρθρο. Να αναφέρετε δύο χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την κατάταξή του στον κειμενικό αυτό τύπο.
5. Να εντοπίσετε στο κείμενο 1 δύο σημεία στα οποία η γλώσσα χρησιμοποιείται συνυποδηλωτικά. Να αιτιολογήσετε την επιλογή αυτή από τον συντάκτη. Κατόπιν, να μετατρέψετε στην αντίθετη μορφή, αποδίδοντας το ίδιο νόημα.
6. Να δώσετε έναν νέο τίτλο στο κείμενο 1, ο οποίος να περιλαμβάνει σχόλιο.
7. Τι δηλώνουν οι ακόλουθες διαρθρωτικές λέξεις από το κείμενο 2; **Ωστόσο, επομένως, όπως, επειδή.**
8. Να εντοπίσετε ένα σημείο στο κείμενο 1 στο οποίο γίνεται χρήση παραδειγμάτων και να αιτιολογήσετε τον ρόλο τους.

9. «Οι σημερινοί Έλληνες έχουν πλήρη συνείδηση της μακραίωνης ιστορικής τους παράδοσης, που αφορά και την ιστορική συνέχεια της γλώσσας τους, και αισθάνονται πολύ υπερήφανοι που ζουν στην κοιτίδα του ευρωπαϊκού πολιτισμού». Ποιο είναι το κυρίαρχο είδος σύνδεσης στο απόσπασμα; Πώς επηρεάζει το νόημα και το ύφος του κειμένου;
10. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 2 γίνεται χρήση μιας αντίθεσης. Να δηλώσετε τα μέρη και το ρόλο της.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

A1. Σύμφωνα με την UNESCO, η ελληνική γλώσσα είναι σημαντική για τέσσερις βασικούς λόγους. Επισημαίνονται η μακραίωνη και αδιάσπαστη προφορική και γραπτή της παράδοση, που την καθιστά τη μακροβιότερη στην Ευρώπη αλλά και η μοναδική της καλλιέργεια από σημαντικές ιστορικές προσωπικότητες. Καθοριστική είναι, επίσης, η ευρεία της παρουσία και επιρροή σε πολλές άλλες γλώσσες και ο ρόλος της ως ανεξάντλητη πηγή της διεθνούς επιστημονικής ορολογίας σε πολλούς τομείς.
(67 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1.

1. γ
2. β
3. β
4. α
5. γ

B2.

α) Πρόθεση του συντάκτη στην παράγραφο είναι να αναδείξει τους λόγους για τους οποίους η Unesco πρότεινε την ανακήρυξη της 9ης Φεβρουαρίου κάθε έτους ως Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του στην παράγραφο υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή. Συγκεκριμένα, επιλέγει τη μέθοδο της διαίρεσης με την οποία καθιστά σαφείς του λόγους αυτούς, επιμερίζοντάς τους σε τέσσερις διακριτές κατηγορίες: την αδιάσπαστη συνέχεια της προφορικής και γραπτής παράδοσης, τη χρήση της από απαράμιλλες ιστορικές προσωπικότητες,

την επίδραση σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες και το ότι αποτελεί ανεξάντλητη πηγή της διεθνούς επιστημονικής ορολογίας. Έτσι, προσδίδει εγκυρότητα και ακρίβεια στα γραφόμενα, αφού τονίζει τη σπουδαιότητα των χαρακτηριστικών που καθιστούν τη γλώσσα σημαντική και αιτιολογεί την πρόταση της Unesco, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την πειστικότητα των ισχυρισμών του.

β) Τα εισαγωγικά στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν αυτούσια την απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Έτσι, ενισχύεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των γραφομένων και ο πληροφοριακός χαρακτήρας του κειμένου.

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν την ειρωνεία. Υποδηλώνουν ότι ο χαρακτηρισμός «ασθενών» χρήζει αμφισβήτησης, αφού η ελληνική γλώσσα και άλλες ευρωπαϊκές έχουν μια μακράιωνη παράδοση.

Προσοχή!! άσκηση σχετική με τη χρήση των εισαγωγικών έχει αξιοποιηθεί και στις πανελλαδικές εξετάσεις!!

επαναληπτικές 2020

B3. α. Να εξηγήσετε στο Κείμενο 1 τη λειτουργία ως προς το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα: της διπλής παύλας (- έχει 82.000 κατοίκους -) και των διπλών εισαγωγικών («Για παράδειγμα, όταν ρώτησα έναν μαθητή τι θα κάνει μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς, μου είπε: “Θα γίνω γιατρός, αλλά γιατρός ρομποτικής”»). (μονάδες 8)

επαναληπτικές 2022

β. Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στις παρακάτω φράσεις του Κειμένου 1;

- «μύθο της απάθειας» (παράγραφος 2)
- «πράσινο κύμα» (παράγραφος 3)
- «Η φωνή της Γης» (παράγραφος 3) (μονάδες 6)

(η αντίστοιχη θεωρία για τα σημεία στίξης στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 337 - 342)

B3. Τα δύο μη λογοτεχνικά κείμενα έχουν ως θέμα την ελληνική γλώσσα και την αξία της διαχρονικά. Ένα κοινό σημείο στο οποίο συγκλίνουν είναι η ανάδειξη της ιστο-

ρικής συνέχειας της ελληνικής γλώσσας και της συμβολής της στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού αλλά και η επισήμανση της ισχυρής της παρουσίας στις ευρωπαϊκές γλώσσες μέσω της δραστηριότητας των ουμανιστών και της ενεργής ορολογίας των επιστημών. Ωστόσο, διαφοροποιούνται στις διαπιστώσεις τους σχετικά με τη θέση της σήμερα. Το κείμενο 1 επικεντρώνεται στην ανάδειξη της αξίας της ελληνικής γλώσσας, επισημαίνοντας τα θετικά χαρακτηριστικά της, όπως αναγνωρίστηκαν από την Unesco, ενώ το κείμενο 2 επισημαίνει τον περιορισμένο αριθμό των ομιλητών της σε σύγκριση με άλλες γλώσσες, καθώς και τη γλωσσική αφομοίωση των Ελλήνων της διασποράς, κατατάσσοντας την ελληνική στις λεγόμενες «ασθενείς» γλώσσες.

Προσοχή!! Άσκηση με σύγκριση κειμένων στις πανελλαδικές εξετάσεις συναντήσαμε σε επαναληπτικές!!

επαναληπτικές 2023

B3. Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Δεν χρειάζεται ... αυτοσεβασμό σου» (Κείμενο 1) και «Τουλάχιστον, ας φροντίσει ... αρχές και αξίες» (Κείμενο 2) ως προς τη σχέση του αυτοσεβασμού με τον σεβασμό (60-70 λέξεις). Μονάδες 10

επαναληπτικές 2024

B3. Πώς «συνομιλεί» το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1 («Τα οφέλη της σωματικής άσκησης... συμμετοχή») με το περιεχόμενο του Κειμένου 2 ως προς τη στάση της κοινωνίας απέναντι στα ΑμεΑ; Μονάδες 10

(η αντίστοιχη θεωρία για τη σύγκριση κειμένων στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 392 - 400)

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο αποτυπώνει την επίδραση του λόγου στη ζωή του. Πρόκειται, ουσιαστικά, για μια αποτίμηση στο πλαίσιο μιας αυτοκριτικής με έντονα εξομολογητικό τόνο, όπως προκύπτει από τη χρήση του α' ενικού ρηματικού προσώπου που επιλέγει, προκειμένου να αποδώσει το βίωμά του. Η σκέψη του δομείται γύρω από μια βασική αντίθεση, η οποία σχετίζεται με τη σταδιακή αποδυνάμωση του λόγου μέσα στα χρόνια. Το ποιητικό υποκείμενο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο λόγος, ο οποίος στην παιδική του ηλικία λειτουργούσε ως σωτήριο μέσο και πηγή ελπίδας, στην παρούσα φάση της ζωής του έχει χάσει αυτή τη δύναμη. Ο έντονα μεταφορικός

λόγος αισθητοποιεί τα βιώματα, ενισχύοντας την παραστατικότητα και τη γλαφυρότητα του ύφους. Οι λέξεις, απόσταγμα έμπνευσης («υπαγόρευε η Μούσα») και πηγή πνευματικής σωτηρίας («χρήσιμα σωσίβια») που απάλλασαν το ποιητικό υποκείμενο από τις φοβίες της άγνοιας («απ' τις κακές νεράιδες και τους δράκους / που δεν μπορούσαν πια να με σκοτώσουν»), σταδιακά αποδυναμώθηκαν. Η αντίθεση καθίσταται εμφανής μέσα από την αξιοποίηση ρημάτων με αντιθετικό νόημα («Τώρα **αγρυπνώ** κι η Μούσα μου **κοιμάται**»). Οι λέξεις που κάποτε έδιναν ελπίδα, τώρα γεμίζουν «αίμα».

Ο προβληματισμός του ποιητικού υποκειμένου είναι επίκαιρος σήμερα, την εποχή της γλωσσικής αλλοτρίωσης. Η αποσπασματική επικοινωνία κάνει τις λέξεις να χάνουν την αξία τους, ενώ η αισιοδοξία του λόγου υποκαθίσταται από την ανάπτυξη της ρητορικής μίσους και τις απόπειρες χειραγώγησης μέσω της προπαγάνδας. Ώρα να ξυπνήσουμε τη Μούσα!

(200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Αγαπητοί γονείς και καθηγητές, φίλες και φίλοι συμμαθητές,

Σήμερα, θα ήθελα να αναφερθώ σε μια αδιαμφισβήτητη αλήθεια, όπως την διατύπωσε ο μεγάλος μας ποιητής Γιώργος Σεφέρης: «η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ να ομιλείται. Υπέστη τις αλλαγές που υφίστανται όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί, αλλά ποτέ δεν υπήρξε κενό». Αυτά τα λόγια, ειπωμένα στην απονομή του βραβείου Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1963, συμπυκνώνουν τη διαχρονική παρουσία και τη ζωντάνια μιας γλώσσας που σφράγισε ανεξίτηλα την ευρωπαϊκή και παγκόσμια σκέψη και τον πολιτισμό και την οποία ως νέοι οφείλουμε να διαφυλάξουμε.

Πράγματι, η γλώσσα των προγόνων υπήρξε σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του πνεύματος, θέτοντας τα θεμέλια για την ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών. Είναι καθοριστική η συνεισφορά αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων όπως ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης στη θεμελίωση της πολιτικής σκέψης και της επιστήμης. Δεν είναι υπερβολική η διαπίστωση ότι στην αρχαία Ελλάδα γεννήθηκε η δημοκρατία! Ανάλογα, τα έπη του Ομήρου και οι τραγωδίες του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη οικοδόμησαν τα θεμέλια της λογοτεχνίας και εξακολουθούν να αποτελούν πηγή έμπνευσης για τους σύγχρονους δημιουργούς. Βέβαια, η επιρροή της ελληνικής γλώσσας δεν περιορίστηκε στην αρχαιότητα, αφού οι ουμανιστές της Αναγέννησης αξιοποίησαν τον τεράστιο λεξιλογικό πλούτο και στις νεότερες ευρωπαϊκές γλώσσες μέσα από τα λεγόμενα «δάνεια». Σε όλες τις επιστήμες γίνεται χρήση ειδικών όρων από τα ελληνικά, ενώ και στην καθημερινότητά μας ανακαλύπτουμε την παρουσία ελληνικών ριζών σε λέξεις ξενόγλωσσες.

Η τεράστια αξία της γλώσσας μας αλλά και η διαπίστωση των ποικίλων προκλήσεων που αντιμετωπίζει στις σύγχρονες παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες, αναδεικνύει την ευθύνη της νέας γενιάς στη διατήρηση της σπουδαίας αυτής πνευματικής παρακαταθήκης. Ως νέοι έχουμε πρωτίστως χρέος να γνωρίσουμε τη γλώσσα μας σε βάθος, ώστε να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε την αξία της. Η επαφή με την αρχαία ελληνική γραμματεία και τη σύγχρονη λογοτεχνία είναι καθοριστική. Ανάλογα, οφείλουμε να χρησιμοποιούμε τη γλώσσα ορθά και να επιδιώκουμε την ανάδειξη της μέσα από την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Τέλος, μέσα από την ορθολογική αξιοποίηση των μέσων και των δυνατοτήτων της ψηφιοποίησης και του διαδικτύου μπορούμε να ευαισθητοποιήσουμε τους νέους της ηλικίας μας σχετικά με την αξία της γλώσσας μας, δημιουργώντας μια διεθνή κοινότητα που περιλαμβάνει και τους Έλληνες του εξωτερικού.

Αγαπητοί μου, η γλώσσα μας είναι ένας θησαυρός, τον οποίο έχουμε την τιμή να απολαμβάνουμε καθημερινά. Είναι στο χέρι μας να αναλάβουμε το χρέος όχι μόνο της διαφύλαξης αλλά και της εξέλιξής της, ώστε να γίνουμε άξιοι συνεχιστές των προγόνων μας, δικαιώνοντας την απόφαση της Unesco για την ανάδειξη της Παγκόσμιας Ημέρας της Ελληνικής Γλώσσας.

Σας ευχαριστώ

(413 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στο κείμενο 1 αναφέρονται οι απόψεις του ποιητή Γιώργου Σεφέρη («η ελληνική γλώσσα ... δεν υπήρξε κενό») και του Μόνιμου Αντιπροσώπου της Ελλάδας στην UNESCO, κ. Κουμουτσάκου («Η καθιέρωση ενός παγκόσμιου εορτασμού ... και του πολιτισμού»). Ο ισχυρισμός του Γιώργου Σεφέρη επιβεβαιώνει τη διαχρονική συνέχεια της ελληνικής γλώσσας, ενώ οι δηλώσεις του κ. Κουμουτσάκου υπογραμμίζουν τη σημασία της καθιέρωσης της Παγκόσμιας Ημέρας για την ανάδειξη της ελληνικής γλώσσας ως παγκόσμιας πολιτιστικής αξίας και την ανανέωση της σχέσης των ανθρώπων με αυτήν. Η πειστικότητα αυτού του τρόπου πειθούς είναι ισχυρή, καθώς οι αναφορές σε έναν αναγνωρισμένο λογοτέχνη και έναν επίσημο φορέα συνιστούν επίκληση στην αυθεντία. Πράγματι, η αυτούσια παράθεση των απόψεών τους ενισχύει την αξιοπιστία των επιχειρημάτων και προσδίδει εγκυρότητα, καταδεικνύοντας την

ευρυμάθεια του πομπού. Παράλληλα, ο ευθύς λόγος διακόπτει τη μονοτονία της αφήγησης και προσδίδει παραστατικότητα.

Προσοχή!! αντίστοιχη άσκηση αξιοποιήθηκε στις επαναληπτικές εξετάσεις του 2022!!!

B3. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ορμώμενος... δημιούργησαν»), η συντάκτρια παραθέτει τις απόψεις δύο ειδικών. Ποιες είναι αυτές; (μονάδες 5) Ποια κύρια θέση της προηγούμενης παραγράφου ενισχύουν; (μονάδες 5) Να αξιολογήσετε την πειστικότητα του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς που χρησιμοποιεί η συντάκτρια. (μονάδες 5)

(η θεωρία για την επίκληση στην αυθεντία στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 71)

2. Στο κείμενο 1 παρουσιάζονται με αντικειμενικότητα οι απόψεις του συντάκτη του σχετικά με τη γλώσσα, μέσα από την αξιοποίηση των κατάλληλων τρόπων και γλωσσικών επιλογών. Αρχικά, γίνεται χρήση της επίκλησης στη λογική με μέσο τα τεκμήρια. Παρατίθενται παραδείγματα σημαντικών προσωπικοτήτων από τον χώρο των τεχνών και των γραμμάτων που έκαναν χρήση της ελληνικής γλώσσας («όπως ο Όμηρος.. και οι Πατέρες της Εκκλησίας») και επιστημών οι οποίες αξιοποιούν διεθνή ορολογία που προέρχεται από την ελληνική γλώσσα («στην ιατρική ... και στις ανθρωπιστικές επιστήμες»). Παράλληλα, επικαλείται την αυθεντία με αναφορά στις απόψεις δύο ειδικών, του Σεφέρη και του Κουμουτσάκου. Με τα μέσα αυτά προσδίδει αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, καθιστώντας τους ισχυρισμούς του πειστικούς.

Ανάλογα λειτουργούν και οι γλωσσικές επιλογές. Με τη χρήση του ρηματικού προσώπου, ενικού και πληθυντικού («τονίζει», «καθιστά», «επισημαίνει», «να εκκινήσουν», «να ανανεώσουν») ο συντάκτης αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και παρουσιάζει τις απόψεις του ως ουδέτερος παρατηρητής, καθιστώντας τις γενικά αποδεκτές. Παράλληλα, η χρήση της οριστικής έγκλισης ενισχύει την αντικειμενικότητα του λόγου, καθώς δηλώνει το βέβαιο και το πραγματικό στο πλαίσιο της επιστημικής τροπικότητας.

3. Το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο στο κείμενο 1 είναι το τρίτο ενικό και πληθυντικό («σημειώνει», «τονίζει», «υπενθυμίζει», «καθιστά», «να εκκινήσουν», «να ανανεώσουν»). Με τον τρόπο αυτό ο συντάκτης αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και παρουσιάζει με τρόπο αντικειμενικό τις διαπιστώσεις του σχετικά με τα χαρακτηριστικά

της ελληνικής γλώσσας που την καθιστούν σημαντική. Η επιλογή αυτή δικαιολογείται τόσο από τον κειμενικό τύπο του άρθρου, όσο και από την ανάγκη για μια αξιόπιστη παρουσίαση των πληροφοριών που παρέχονται από την UNESCO.

προσοχή!! Άσκηση με ρηματικά πρόσωπα συναντήσαμε μόνο μια φορά στις πανελλαδικές εξετάσεις, παρόλο που είναι ένα σημαντικό κομμάτι της θεωρίας!

επαναληπτικές 2021

B2. Στο Κείμενο 1 κυριαρχεί το α' πληθυντικό πρόσωπο, ενώ στο Κείμενο 2 το α' ενικό πρόσωπο. Να εξηγήσετε τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη για καθεμία απ' αυτές την πρόθεση του πομπού και το είδος του κειμένου.

(η αντίστοιχη θεωρία για τα ρηματικά πρόσωπα στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 145 - 147)

4. Δύο χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την κατάταξη του κειμένου 1 στον κειμενικό τύπο του άρθρου είναι αφενός ο τίτλος και η δημοσίευσή του σε μια εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας (εφημερίδα «Το Βήμα»), καθώς και ο πληροφοριακός του χαρακτήρας σε σχέση με ένα συγκεκριμένο γεγονός που αφορμάται από την επικαιρότητα (την καθιέρωση της Παγκόσμιας Ημέρας Ελληνικής Γλώσσας από την UNESCO)

5. Στο κείμενο η γλώσσα χρησιμοποιείται σε κάποια σημεία συνυποδηλωτικά.

α. «η γλώσσα είναι φορέας πολιτισμού, κιβωτός αξιών, εννοιών, ταυτότητας...»: Με τη μεταφορική χρήση των λέξεων «φορέας» και «κιβωτός» αισθητοποιείται η πολυπλοκότητα και ο πλούτος της γλώσσας ως μέσου διατήρησης και μετάδοσης άυλων στοιχείων.

Μετατροπή στην αντίθετη μορφή (συνυποδήλωση): Η γλώσσα μεταφέρει και διαφυλάσσει τον πολιτισμό, τις αξίες, τις έννοιες και την ταυτότητα.

β. «γέφυρα επικοινωνίας, κατανόησης και συνεννόησης»: Η μεταφορά της «γέφυρας» υποδηλώνει τον συνδετικό ρόλο της γλώσσας μεταξύ των ανθρώπων, διευκολύνοντας την αλληλεπίδραση και την αρμονική συμβίωση, προσδίδοντας παραστατικότητα και γλαφυρότητα στο ύφος

Μετατροπή στην αντίθετη μορφή (συνυποδήλωση): Η γλώσσα συνδέει τους ανθρώπους, επιτρέποντας την επικοινωνία, την κατανόηση και τη συνεργασία.

6. Ένας νέος τίτλος για το κείμενο 1 που περιλαμβάνει σχόλιο θα μπορούσε να είναι: «Μια μέρα... μόνο για την ελληνική γλώσσα!»

Προσοχή!! Ως αντικείμενο εξέτασης ο τίτλος έχει αξιοποιηθεί στις πανελλαδικές εξετάσεις!!

επαναληπτικές 2020

Β. Ποια είναι η σχέση του τίτλου του Κειμένου 1 «Τρίκαλα, μια άλλη πόλη...» με το περιεχόμενο του κειμένου; (μονάδες 4) Θεωρείτε ότι υπάρχει σχόλιο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας (μονάδες 3).

2021 Β2. α. Να γράψετε δύο τίτλους που να αποδίδουν το περιεχόμενο του Κειμένου 2, έναν με κυριολεκτική κι έναν με μεταφορική χρήση της γλώσσας (μονάδες 8).

2022 Β2. α. Ποια μορφή έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και ποιος είναι ο επικοινωνιακός του ρόλος; (μονάδες 6)

(η αντίστοιχη θεωρία για τον τίτλο στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 356 - 357)

7. Οι διαρθρωτικές λέξεις από το κείμενο 2 δηλώνουν:
επειδή = αιτιολόγηση. Παρουσιάζεται ο λόγος για τον οποίο η ελληνική κατατάσσεται μεταξύ των λεγόμενων «ασθενών» ευρωπαϊκών γλωσσών
επομένως = συμπέρασμα. Αναφέρεται ως συμπέρασμα του μειωμένου αριθμού χρηστών της ελληνικής γλώσσας το γεγονός ότι ανήκει στην ίδια ομάδα με άλλες γλώσσες όπως= παράδειγμα. Εισάγει χαρακτηριστικά παραδείγματα γλωσσών που κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία με την ελληνική γλώσσα
Ωστόσο = αντίθεση. Παρουσιάζεται η αντίθεση ανάμεσα στο υψηλό ποσοστό ανθρώπων που μιλούν την πορτογαλική γλώσσα και στο ότι κατατάσσεται στις ασθενείς γλώσσες

προσοχή!!! Πόσες φορές εμφανίστηκαν και πότε οι διαρθρωτικές λέξεις στις πανελλαδικές εξετάσεις;

επαναληπτικές 2021

Β. Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις / λεκτικά σύνολα του Κειμένου 1, οι οποίες είναι σημειωμένες με έντονη γραφή: Ωστόσο, Όπως, Έτσι ώστε (μονάδες 3).

2023 Β2. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 («Για την Μπελίντα...θυματοποίηση»), η συνοχή εξασφαλίζεται με τις εξής διαρθρωτικές λέξεις: Προφανώς, όμως, δηλαδή, επειδή, ώστε. Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις (μονάδες 5),

κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση. (μονάδες 5) Μονάδες 10

2024 Β. έτσι ώστε (1η παράγραφος), Αν και (1η παράγραφος), ή (3η παράγραφος), καθώς και (5η παράγραφος), Συμπερασματικά (7η παράγραφος). Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις (μονάδες 5). Μονάδες 10

(η αντίστοιχη θεωρία στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 50 - 52)

8. Στο κείμενο 1 γίνεται χρήση παραδειγμάτων στην δεύτερη παράγραφο, όπου αναφέρονται ονόματα σημαντικών προσωπικοτήτων από τον χώρο των τεχνών και των γραμμάτων που έκαναν χρήση της ελληνικής γλώσσας («όπως ο Όμηρος.. και οι Πατέρες της Εκκλησίας») και επιστημών οι οποίες αξιοποιούν διεθνή ορολογία που προέρχεται από την ελληνική γλώσσα («στην ιατρική ... και στις ανθρωπιστικές επιστήμες»). Με αυτά ο συντάκτης επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό του σχετικά με την αξία της ελληνικής γλώσσας, παρέχοντας απτές αποδείξεις της ιστορικής της συνέχειας και παρουσίας. Ενισχύουν την επιχειρηματολογία του συντάκτη και προσδίδουν αποδεικτική ισχύ ως τεκμήρια της λογικής.

Προσοχή!! Ο ρόλος των παραδειγμάτων στις πανελλαδικές αξιοποιήθηκε στις επαναληπτικές του 2019. Οι εξετάσεις αυτές παρόλο που ήταν σύμφωνες με το παλιό σύστημα εξέτασης, ήταν αρκετά καινοτόμες ως προς τα θέματα τύπου Β!

B2. α) Να εντοπίσετε δύο (2) σημεία στο κείμενο στα οποία οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παράδειγμα (μονάδες 2) και να εξηγήσετε τον ρόλο του κάθε παραδείγματος μέσα στο κείμενο (μονάδες 4). Μονάδες 6

(η αντίστοιχη θεωρία στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 70)

9. Στο απόσπασμα «Οι σημερινοί Έλληνες έχουν πλήρη συνείδηση της μακραίωνης ιστορικής τους παράδοσης, που αφορά και την ιστορική συνέχεια της γλώσσας τους, και αισθάνονται πολύ υπερήφανοι που ζουν στην κοιτίδα του ευρωπαϊκού πολιτισμού» κυρίαρχο είδος σύνδεσης είναι η υποτακτική. Συγκεκριμένα, γίνεται χρήση της διαδοχικής υπόταξης, καθώς εντοπίζονται στο απόσπασμα δύο αναφορικές προτάσεις («..που αφορά..», «...που ζουν...»). Με την υποτακτική σύνδεση ο συντάκτης

αναπτύσσει αποτελεσματικότερα την επιχειρηματολογία του σχετικά με την ιστορική παράδοση των Ελλήνων, καθώς αναδεικνύονται οι λογικές σχέσεις μεταξύ των νοημάτων. Το ύφος καθίσταται επίσημο και ο λόγος σύνθετος, στοιχείο ενδεικτικό του υψηλού μορφωτικού επιπέδου του συντάκτη.

10. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 2 γίνεται χρήση της αντίθεσης μεταξύ της κατάταξης της ελληνικής γλώσσας στις «ασθενείς» ευρωπαϊκές γλώσσες λόγω του περιορισμένου αριθμού ομιλητών στην Ελλάδα και της ύπαρξης πολυάριθμων μεταναστών ελληνικής καταγωγής σε άλλες χώρες. Με την αντίθεση φωτίζονται πολύπλευρα οι δύο έννοιες και αποτρέπεται η μεταξύ τους σύγχυση, ενώ αναδεικνύεται ο αρχικός ισχυρισμός του συντάκτη σχετικά με τη θέση της ελληνικής γλώσσας στην Ευρώπη και τον κόσμο. Η αντίθεση προσδίδει στο λόγο αντικειμενικότητα.

προσοχή!!! πότε είδαμε αντίθεση στις πανελλαδικές; το 2023!! Είναι, όμως, δημοφιλής και στα κριτήρια αξιολόγησης της Τράπεζας Θεμάτων!!

2023 Β. Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 2 («Για την Κανόν...ξεπεράσουμε») οργανώνεται στη βάση της αντίθεσης. Να βρείτε τα δύο μέρη της αντίθεσης (μονάδες 2) και να εξηγήσετε πώς αυτή η επιλογή εξυπηρετεί τον σκοπό της Μπελίντα Κανόν. (μονάδες 2) Μονάδες 10

(η θεωρία για τους τρόπους οργάνωσης παραγράφου στο βιβλίο «Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 39 - 41)

14^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κανένας άνθρωπος δεν είναι ίδιος με άλλον

Όσο δυνατοί και έξυπνοι και να θέλουμε να θεωρούμαστε, η ανθρώπινη φύση είναι γενικά αδύναμη όσον αφορά στις σκέψεις. Αυτές που τρυπώνουν στο μυαλό τις πιο ανήκουστες στιγμές και σαν τον συνήγορο του διαβόλου σε κάνουν να δεις τα πράγματα και τις καταστάσεις αλλιώς, μερικές φορές ακόμα και πέρα από τη λογική. Γι' αυτό, κατά μεγάλο μέρος ευθύνονται οι προκαταλήψεις που θρέφουμε ως κοινωνίες. Είναι εκείνες οι ακλόνητες πεποιθήσεις που δεν στηρίζονται σε καμία λογική επιχειρηματολογία. Παρόλα αυτά, επειδή τις πιστεύουν οι πολλοί, υπολαμβάνονται¹ ως ολόκληρη θεωρία, μια που έχει σχηματιστεί με την πάροδο του χρόνου κατά έναν μη επιστημονικό τρόπο, ο οποίος όμως είναι κοινώς αποδεκτός και βασίζεται σε πολλά αρνητικά συναισθήματα, όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια. Με απλά λόγια, είναι εκείνα τα στερεότυπα, τα οποία επειδή έτσι πιστεύουν οι πολλοί ξαφνικά γίνονται το «κανονικό», αυτό που απλά και ανεξήγητα «έτσι είναι». Μα δεν είναι όλοι έτσι. Υπάρχουν και εξαιρέσεις στον κανόνα. Φτάνει να θέλουμε να τις δούμε.

Μεγαλώνουμε με τόσες προκαταλήψεις γύρω μας - τόσα λανθασμένα πιστεύω - που αν δεν τα ερευνήσουμε, κρίνουμε, αμφισβητήσουμε εμείς οι ίδιοι, απλά αυτές θα συνεχίσουν να διαιωνίζονται από γενιά σε γενιά. Και όση εκπαίδευση και να έχουμε, αυτές οι πεποιθήσεις είναι που θα μας κρατούν πάντα πίσω.

Ζούμε σε έναν κόσμο που γρήγορα σε κρίνει και βγάζει τα συμπεράσματά του χωρίς καν να σε γνωρίσει. Δυσκολευόμαστε να επικοινωνήσουμε γιατί μιλάμε, για να ακουγόμαστε, όχι για να ακούμε. Και έπειτα παραπονιόμαστε για παρεξηγήσεις. Συχνά ο αποδέκτης παρερμηνεύει ή και λαμβάνει λάθος ένα μήνυμα, γι' αυτό όμως δεν πρέπει να θεωρείται από τους άλλους υπεύθυνος μόνον ο αποδέκτης, αλλά και ο αποστολέας του μηνύματος αυτού.

Βλέπουμε το κάθε τι με τον φακό των στερεοτύπων που μας έχουν μάθει[...]. Βάζουμε τους πάντες στο ίδιο καζάνι, χωρίς να κάνουμε καν τον κόπο να κρίνουμε από μόνοι μας τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά που έχουμε απέναντί μας.

Ωστόσο, κανένας άνθρωπος δεν είναι ίδιος με άλλον. Είμαστε διαφορετικοί και μοναδικοί κι αυτό είναι το ωραίο, αυτό κάνει τον κόσμο μας ενδιαφέροντα. Φτάνει να προσπαθούμε να γίνουμε εμείς αυτοί οι άνθρωποι που θα θέλαμε να απαρτίζουν την κοινωνία μας, ειλικρινείς και ευγενικοί, ό,τι κι αν πιστεύουν οι άλλοι, όσες προκαταλήψεις κι αν έχουν. Η ομορφιά ξεκινά από μέσα μας, από την διαύγεια του μυαλού μας

1.θεωρούνται

και την καθαρότητα της σκέψης μας.

Διασκευασμένο κείμενο της Μαρίας Κορακά από την Ιστοσελίδα *Psychologos-mariakoraka.gr* (Διασκευή)

Κείμενο 2

Η πίεση για τέλεια εικόνα

Ανέκαθεν οι έφηβοι πάσχιζαν να δημιουργήσουν μια εικόνα κοντά στα αποδεκτά πρότυπα της εποχής τους. Ειδικά, στην εποχή μας, περισσότερο από ποτέ, ένας έφηβος συχνά νιώθει την πίεση να παρουσιάζει μια τέλεια εικόνα, τόσο στην εμφάνιση του όσο και στη ζωή του. Καθημερινά αντικρίζει φιλτραρισμένες και «τέλειες» ζωές, που τον κάνουν να συγκρίνει τον εαυτό του με αυτά τα πρότυπα. Παρόλο που καταλαβαίνει πως αυτά που βλέπει δεν είναι πάντα πραγματικά, συχνά αισθάνεται την ανάγκη να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που δημιουργούν τα κοινωνικά δίκτυα.

Η πίεση αυτή μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του. Μπορεί να νιώθει ότι δεν είναι αρκετός, ότι δεν είναι αρεστός ή «ενδιαφέρων» όσο οι άνθρωποι που βλέπει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Αυτές οι σκέψεις μειώνουν την αυτοπεποίθησή του και του δημιουργούν άγχος για την εικόνα του στη κοινωνία. Μάλιστα, γνωρίζει ότι πολλοί συνομήλικοί του αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, με ορισμένους να φτάνουν ακόμα και σε απομόνωση ή να αντιμετωπίζουν διατροφικές διαταραχές, προσπαθώντας να προσαρμοστούν σε αυτά τα πρότυπα.

Επιπλέον, αυτή η πίεση καταστρέφει την αυθεντικότητα. Αντί να νιώθει άνετα να είναι ο εαυτός του, ο έφηβος προσπαθεί να αλλάξει την εμφάνισή του για να ταιριάξει στα πρότυπα. Φίλτρα, μακιγιάζ και επεξεργασμένες φωτογραφίες γίνονται καθημερινά εργαλεία, αλλά, αντί να νιώθει καλύτερα, νιώθει ακόμα πιο ψεύτικος.

Το άγχος για το πώς τον βλέπουν οι άλλοι κυριαρχεί στη ζωή του, επηρεάζοντας ακόμα και τις κοινωνικές του σχέσεις. Η πίεση για τέλεια εμφάνιση περιορίζει την ελευθερία του εφήβου να απολαύσει τη ζωή του όπως θέλει. Η προσπάθεια για τελειότητα συχνά καταλήγει να στερεί από τον έφηβο την ευτυχία και την αυτοπεποίθηση που θα έπρεπε να έχει στα πιο δημιουργικά χρόνια της ζωής του

Άρτεμις Καλαΐδοπούλου, άρθρο δημοσιευμένο στη σχολική εφημερίδα «Αποχρώσεις» της Ερασμείου Ελληνογερμανικής σχολής

Εισαγωγικό σημείωμα

Το διήγημα είναι εμπνευσμένο από το βιβλίο του καθηγητή Νομικής Νίκου Παρασκευόπουλου «Οι μέλισσες και οι λύκοι. Μελέτες ιστορίας του ελληνικού δικαίου», που εκδόθηκε από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών ΑΠΘ (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) το 2016. Ο συγγραφέας επεξεργάζεται δύο αντιλήψεις: Από τη μία, την αριστοτελική τοποθέτηση, που θέλει τους ανθρώπους όντα κοινωνικά και συνεργατικά αλλά και τον νόμο ως αποτέλεσμα της οργανωμένης κοινωνίας· από την άλλη, την άποψη του Τόμας Χομπς, που θέλει τον άνθρωπο θηρίο, σαν τον λύκο, το οποίο με τη βία προσπαθεί να επιβληθεί στους συνανθρώπους του

Η ζούγκλα. Εκεί που επικρατεί ο δυνατός. Που προσπαθεί με κάθε τρόπο να αποδείξει την κυριαρχία του. Που ορμάει, που κομματίζει, που κάνει όποιον του προκαλεί πρόβλημα να σωπάζει. Να μη βουίζει. Τα ζώα όμως δεν έχουν άλλη επιλογή. Έτσι τα γέννησε η φύση τους, έτσι τους το επιβάλλει. Να γεννιούνται, να μαθαίνουν τον νόμο της ζούγκλας, την αμετάβλητη θέση τους μέσα σε αυτή, τον ρόλο τους ως κρίκοι μιας αδιάσπαστης αλυσίδας και τελικά να ορμάνε, να τρώνε ή να τρώγονται.

Εμείς όμως είμαστε άνθρωποι. Ζώα με νου, με λογική. Έτσι λένε τα χαρτιά τουλάχιστον. Έτσι έχει πει για εμάς η βιολογία αλλά και όλοι οι φιλόσοφοι που υποστήριξαν πως ο άνθρωπος υπερέχει όλων των άλλων ζώων γιατί έχει τη σύνεση. Την έχει όμως; Ή και αυτή η διαπίστωση πρόκειται απλώς για ένα ακόμα καλογραμμένο, αλλά άκρως θεωρητικό χαρτί; Οι άνθρωποι έχουμε την επιλογή. Την επιλογή να φτιάξουμε την κοινωνία που μας ανήκει και μας αξίζει και που ξεκινάει από τη σχέση με κάποιον σαν και εμένα (έναν εξωγήινο, μία μέλισσα, έναν «Άνθρωπο με Ειδικές Ανάγκες»), και καταλήγει στο αναντικατάστατο των ανθρώπινων σχέσεων, των ανθρώπων ως σύνολο, που παύουν να είναι απλώς μονάδες, απλώς ένοικοι του διαμερίσματος 7.47 σε μία γωνιακή μπεζ πολυκατοικία. Έχουμε όμως πάντα την επιλογή; Σε μια χώρα όπου θα σε δείξουν με το δάχτυλο και θα σε φωνάξουν «γκέι», «ανάπηρο», «άσχημο», «χοντρό» ή «μαύρο», στην καλύτερη των περιπτώσεων; Στη χειρότερη, θα θυμηθούν τα ζωώδη ένστικτά τους, θα σου ορμήσουν, θα σε κατασπαράξουν και ας μην έχουν δει το αγαπημένο μου ντοκιμαντέρ. Θα θελήσουν να επιβληθούν. Και όλα αυτά γιατί; Δεν είναι μάταιο;

Το απόσπασμα προέρχεται από το περιοδικό «Νεογράφημα» του Αρσακείου Θεσσαλονίκης, τεύχος 29,

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Στο κείμενο 1 η συντάκτρια σκιαγραφεί τα αίτια δημιουργίας των στερεοτύπων. Να τα αποδώσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο 60 - 70 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των Κειμένων 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Σύμφωνα με το κείμενο 1 οι προκαταλήψεις:	α. αναιρούνται εύκολα, επειδή δεν στηρίζονται σε λογική επιχειρηματολογία β. είναι ακλόνητες, επειδή στηρίζονται σε λογική επιχειρηματολογία γ. είναι κοινά αποδεκτές
2. Στο κείμενο 1 αναφέρεται ότι η εκπαίδευση:	α. καταργεί τα στερεότυπα β. δεν αποτρέπει τη διαίωνηση των στερεοτύπων γ. μας κρατά πίσω
3. Η συντάκτρια του κειμένου 1:	α. στηλιτεύει τη διαφορετικότητα β. ταυτίζει τη διαφορετικότητα με την ομορφιά γ. θεωρεί αδιάφορη τη διαφορετικότητα
4. Ο έφηβος, σύμφωνα με το κείμενο 2:	α. αντιλαμβάνεται πως τα πρότυπα που βλέπει δεν είναι πραγματικά β. επιδιώκει την ταύτιση με τα πρότυπα, επειδή είναι πραγματικά γ. απορρίπτει τα πρότυπα
5. Στο κείμενο 2 αναφέρεται ότι ο έφηβος:	α. δεν καταφέρνει ν' αλλάξει την εικόνα του, γι' αυτό νιώθει μοναξιά β. μπορεί να αλλάξει την εικόνα του γ. νιώθει αυθεντικός

Μονάδες 15

B2. α. Ποια είναι η νοηματική σχέση μεταξύ των δύο τελευταίων παραγράφων του κειμένου 1 (μονάδες 4) και με ποια γλωσσική επιλογή επιτυγχάνεται αυτή η σύνδεση; (μονάδες 2)

β. Να εντοπίσετε δύο σημεία στο κείμενο στα οποία αξιοποιείται η ποιητική λειτουργία της γλώσσας και να αιτιολογήσετε την επιλογή αυτή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Β3. Ποια είναι η πρόθεση της συντάκτριας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου 2; Πώς ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο της στην παράγραφο υπηρετεί την πρόθεσή της αυτή;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποιον προβληματισμό του σχετικά με τη φύση και τον προορισμό του ανθρώπου μοιράζεται ο αφηγητής του Κειμένου 3; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψή του; Να απαντήσετε συντάσσοντας το ερμηνευτικό σας σχόλιο σε 150 - 200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Στο κείμενο 2 διατυπώνεται η άποψη ότι ο έφηβος «...συνχά αισθάνεται την ανάγκη να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που δημιουργούν τα κοινωνικά δίκτυα. Η πίεση αυτή μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του». Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψη αυτή; Πώς μπορεί η οικογένεια να συμβάλλει στη διατήρηση της αυτοπεποίθησης της γενιάς σας; Να διατυπώσετε τις σκέψεις σας σε ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στην ηλεκτρονική σχολική σας εφημερίδα, αξιοποιώντας στοιχεία και από τα κείμενα αναφοράς (350 - 400 λέξεις).

Εναλλακτικά:

Ποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις προωθούνται από τα Κοινωνικά Δίκτυα σχετικά με την εικόνα που οφείλει να παρουσιάζει ένας νέος σήμερα; Ποιες επιπτώσεις μπορεί να έχει στη ζωή του η βολιδοσκόπηση με τέτοιες αντιλήψεις; Να απαντήσετε συντάσσοντας ένα άρθρο για την ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, με αφορμή τα κείμενα που σας δόθηκαν. Το κείμενό σας να έχει έκταση 350 - 400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. α. Να σχολιάσετε τον τίτλο του κειμένου 1 ως προς τη μορφή και τη νοηματική του συνάφεια με το κείμενο.

β. Να δώσετε δύο νέους τίτλους στο κείμενο. Ο ένας να έχει ερωτηματική και ο άλλος

επιφωνηματική μορφή. Τι αλλάζει σε κάθε περίπτωση ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα;

2. Στα κείμενα η συνοχή εξασφαλίζεται με τις εξής διαρθρωτικές λέξεις Παρόλα αυτά, Με απλά λόγια, Ωστόσο, (κείμενο 1) Μάλιστα, Επιπλέον (Κείμενο 2): Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

3. Στο απόσπασμα από το κείμενο 1 «Μα δεν είναι όλοι έτσι. Υπάρχουν και εξαιρέσεις στον κανόνα. Φτάνει να θέλουμε να τις δούμε» (2^η παράγραφος) αξιοποιείται ο βραχυπερίοδος ή ο μακροπερίοδος λόγος; Να δηλώσετε τον ρόλο του.

4. «Η προσπάθεια για τελειότητα συχνά καταλήγει να στερεί από τον έφηβο την ευτυχία και την αυτοπεποίθηση που θα έπρεπε να έχει στα πιο δημιουργικά χρόνια της ζωής του» (κείμενο 2, 5^η παράγραφος). Ποιο είδος σύνδεσης αξιοποιείται στο απόσπασμα; Πώς επηρεάζει το ύφος του κειμένου;

5. Πώς «συνομιλεί» το περιεχόμενο της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 («Όσο δυνατοί και έξυπνοι.. ως κοινωνίες») με το περιεχόμενο της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 2 («Ανέκαθεν οι έφηβοι.. τα κοινωνικά δίκτυα») ως προς την επίδραση των προκαταλήψεων και των προτύπων στη σκέψη;

6. Η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 2 είναι δυνατόν να γραφούν ως ενιαία παράγραφος. Να αναφέρετε τα στοιχεία του κειμένου που επιτρέπουν αυτήν τη λύση.

7. Να εντοπίσετε ένα σημείο στο Κείμενο 2 στο οποίο να εκφράζεται η δυνατότητα και ένα στο οποίο εκφράζεται αναγκαιότητα. Κατόπιν, να μετατρέψετε προκειμένου να δηλώνεται η βεβαιότητα.

8. Ποιο είναι το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο στο Κείμενο 1; Να αιτιολογήσετε την επιλογή του από την συντάκτρια, λαμβάνοντας υπόψιν την πρόθεσή της και το είδος του κειμένου.

9. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 τρία σχήματα λόγου και να δηλώσετε τον ρόλο τους στο νόημα και το ύφος του.

10. Με ποιες γλωσσικές επιλογές εκφράζεται η βεβαιότητα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2;

11. Πρόθεση της συντάκτριας στο απόσπασμα «Μεγαλώνουμε με τόσες...απέναντί μας» είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζουν οι προκαταλήψεις στους αποδέκτες τους. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει τον στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία και να εξηγήσετε τη λειτουργία καθεμιάς από αυτές στο κείμενο.

12. Να εντοπίσετε στο απόσπασμα «Βάζουμε τους πάντες στο ίδιο καζάνι, χωρίς να κάνουμε καν τον κόπο να κρίνουμε από μόνοι μας τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά που έχουμε απέναντί μας» (Κείμενο 1, 5^η παράγραφος) δύο εξαρτημένες προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τους. Πώς επηρεάζουν το ύφος και το νόημα του κειμένου;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΜΑ Α

A1. Στις κοινωνίες μας, όπως αναφέρεται στο κείμενο, κυριαρχούν τα στερεότυπα. Αυτά, εδράζονται κατά κύριο λόγο σε σκέψεις που επηρεάζουν με τρόπο παράλογο τη ζωή των ατόμων. Πρόκειται για πεποιθήσεις που δεν τεκμηριώνονται επιστημονικά αλλά στηρίζονται στη δύναμη της πλειοψηφίας και ορίζονται ως «κανονικότητα», οδηγώντας σε αυθαίρετες κρίσεις και άκριτη εξαγωγή συμπερασμάτων. Μάλιστα, η εδραίωσή τους ευνοείται από την έλλειψη επικοινωνίας και δημιουργικής αμφισβήτησης.

(63 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1. 1=γ, 2=β, 3= β, 4= α, 5= β

B2α. Η νοηματική σχέση μεταξύ των δύο τελευταίων παραγράφων του κειμένου είναι σχέση αντίθεσης, η οποία επιτυγχάνεται με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «Ωστόσο». Πράγματι, η τελευταία παράγραφος αντιτίθεται στο νόημα της προηγούμενης, σύμφωνα με την οποία όντας επηρεασμένοι από στερεότυπα κρίνουμε τους ανθρώπους αδιακρίτως και όχι ξεχωριστά. Όμως, όπως τονίζεται από τη συντάκτρια, η μοναδικότητα και η διαφορετικότητα κάνουν τον κόσμο μας όμορφο.

B3. Πρόθεση της συντάκτριας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου 2 είναι να πείσει σχετικά με την αρνητική επίδραση της επιδίωξης της τέλει εμφάνισης στη ζωή του εφήβου. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει την παράγραφο υπηρετεί την πρόθεση αυτή. Με τη μέθοδο του αιτίου και αποτελέσματος αναδεικνύει τη σοβαρότητα του ζητήματος παρουσιάζοντας με τρόπο λογικά αιτιώδη ως βασικές επιπτώσεις του την αλλοίωση των κοινωνικών σχέσεων, τη στέρηση της ελευθερίας, της ευτυχίας και της αυτοπεποίθησης. Έτσι, στηρίζει τον αρχικό του ισχυρισμό με επιχειρήματα, επικαλείται τη λογική του αναγνώστη και προκαλεί τον προβληματισμό του.

ΘΕΜΑ Γ

Ο αφηγητής θέτει ως ζήτημα προβληματισμού τις ανθρώπινες σχέσεις. Μάλιστα, εκκινεί τον προβληματισμό του από τον κατ' αρχήν διαχωρισμό των ανθρώπων από τα ζώα. Διαπιστώνει ότι τα ζώα, μην έχοντας άλλη επιλογή, ακολουθούν τον φυσικό προορισμό τους, υπακούοντας στον νόμο του ισχυρού, της ζούγκλας. Σε αυτά, μέσα από μια αντίθεση («όμως») αντιπαραθέτει τον άνθρωπο, αξιοποιώντας το α' πληθυντικό πρόσωπο, με το οποίο προσδίδει καθολικότητα στα γραφόμενα, συμπεριλαμβανοντας και τον εαυτό του. Ο άνθρωπος διέπεται από τη λογική, στοιχείο που τον διαφοροποιεί από τα ζώα. Ωστόσο, ο αφηγητής φαίνεται να αμφισβητεί αυτήν την παραδοχή, καθώς και τη φυσική υπεροχή του ανθρώπου, όπως προκύπτει από το ειρωνικό του σχόλιο («Έτσι λένε τα χαρτιά τουλάχιστον») αλλά και την παρουσία ρητορικών ερωτημάτων. Παρόλο που διαθέτει θεωρητικά την επιλογή να οικοδομήσει μια κοινωνία συνύπαρξης και αποδοχής, στην πράξη λειτουργεί κατευθυνόμενος από τα ζωώδη ένστικτά του και καταλήγει στη βία κατά του διαφορετικού, ακυρώνοντας τελικά την αξία αυτής της επιλογής («Δεν είναι μάταιο;»)

Αν και τα περιστατικά βίας και ρατσισμού οξύνονται τα τελευταία χρόνια, θεωρώ ότι οι άνθρωποι έχουμε την επιλογή να οικοδομήσουμε μια κοινωνία συλλογικότητας. Η γενίκευση της παιδείας και η κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γαλουχούν προσωπικότητες ηθικά άρτιες και θωρακίζουν τη δημοκρατία. Έτσι, καταξιώνεται το ανθρωπιστικό ιδανικό.

(194 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

κειμενικός τύπος = άρθρο

περίσταση επικοινωνίας = σχολική εφημερίδα (αποδεκτό και το πιο οικείο ύφος/ βιωματικό παράδειγμα, καθώς και το α πληθυντικό πρόσωπο)

δεδομένο/ αφόρμηση = άποψη στο κείμενο 2 ότι ο έφηβος «συχνά αισθάνεται την ανάγκη να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που δημιουργούν τα κοινωνικά δίκτυα. Η πίεση αυτή μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του»

Ζητούμενα: 1^ο = δηλώνω συμφωνία ή διαφωνία με την άποψη αυτή, 2^ο = αναλύω το ρόλο της οικογένειας στη συμβολή της διατήρησης της αυτοπεποίθησης

στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς που μπορούν να αξιοποιηθούν:

Από το κείμενο 1:

- «Ζούμε σε έναν κόσμο που γρήγορα σε κρίνει και βγάζει τα συμπεράσματά του χωρίς καν να σε γνωρίσει. » (4^η παράγραφος)
- «Ωστόσο, κανένας άνθρωπος δεν είναι ίδιος με άλλον. Είμαστε διαφορετικοί και μοναδικοί κι αυτό είναι το ωραίο, αυτό κάνει τον κόσμο μας ενδιαφέρο-

ντα. Φτάνει να προσπαθούμε να γίνουμε εμείς αυτοί οι άνθρωποι που θα θέλαμε να απαρτίζουν την κοινωνία μας, ειλικρινείς και ευγενικοί, ό,τι κι αν πιστεύουν οι άλλοι, όσες προκαταλήψεις κι αν έχουν. Η ομορφιά ξεκινά από μέσα μας, από την διαύγεια του μυαλού μας και την καθαρότητα της σκέψης μας» (6^η παράγραφος)

Από το κείμενο 2:

- «Μπορεί να νιώθει ότι δεν είναι αρκετός, ότι δεν είναι αρεστός ή «ενδιαφέρων» όσο οι άνθρωποι που βλέπει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης» (2^η παράγραφος)
- «Αυτές οι σκέψεις μειώνουν την αυτοπεποίθησή του και του δημιουργούν άγχος για την εικόνα του στη κοινωνία» (3^η παράγραφος)
- «...με ορισμένους να φτάνουν ακόμα και σε απομόνωση ή να αντιμετωπίζουν διατροφικές διαταραχές, προσπαθώντας να προσαρμοστούν σε αυτά τα πρότυπα» (3^η παράγραφος)
- « Επιπλέον, αυτή η πίεση καταστρέφει την αυθεντικότητα. Αντί να νιώθει άνετα να είναι ο εαυτός του, ο έφηβος προσπαθεί να αλλάξει την εμφάνισή του για να ταιριάζει στα πρότυπα. Φίλτρα, μακιγιάζ και επεξεργασμένες φωτογραφίες γίνονται καθημερινά εργαλεία, αλλά, αντί να νιώθει καλύτερα, νιώθει ακόμα πιο ψεύτικος» (4^η παράγραφος)
- «Το άγχος για το πώς τον βλέπουν οι άλλοι κυριαρχεί στη ζωή του, επηρεάζοντας ακόμα και τις κοινωνικές του σχέσεις» (5^η παράγραφος)
- «Η πίεση για τέλεια εμφάνιση περιορίζει την ελευθερία του εφήβου να απολαύσει τη ζωή του όπως θέλει» (5^η παράγραφος)
- «Η προσπάθεια για τελειότητα συχνά καταλήγει να στερεί από τον έφηβο την ευτυχία και την αυτοπεποίθηση που θα έπρεπε να έχει στα πιο δημιουργικά χρόνια της ζωής του» (5^η παράγραφος)

Σχεδιάγραμμα :

τίτλος

Πρόλογος

- εισαγωγή στη βασική έννοια (εφηβεία/ κοινωνική ταυτότητα)
- επικαιρικός χαρακτήρας: διαπίστωση σχετικά με την ολοένα αυξανόμενη επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εφήβων
- Αναφορά στα ζητούμενα: α) διαπίστωση της πίεσης για συμμόρφωση με τις προσδοκίες που διαμορφώνουν τα κοινωνικά δίκτυα/ επιπτώσεις και β) ρόλος οικογένειας

- ✓ για κάθε ζητούμενο θα χρειαστώ 3 διαφορετικούς νοηματικούς άξονες
- ✓ στηρίζω την κάθε θέση μου με επιχειρήματα/ συλλογισμό (μπορώ να ενισχύσω την επιχειρηματολογία μου με κάποιο τεκμήριο ή αυθεντία)
- ✓ προσέχω τη διατύπωση, τη συνοχή και την αλληλουχία των νοημάτων

1^ο ζητούμενο: επιπτώσεις που δημιουργεί στον έφηβο η συμμόρφωση στις απαιτήσεις που προβάλλουν τα κοινωνικά δίκτυα:

1. άγχος και ανασφάλεια σχετικά με την εικόνα, μείωση αυτοπεποίθησης, αισθήματα ανεπάρκειας, επιλογές που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την υγεία (εξανθητικές δίαιτες, υιοθέτηση επιβλαβών συνηθειών, πχ κάπνισμα)
2. απώλεια αυθεντικότητας, μιμητισμός, προσπάθεια για αλλαγή της εικόνας, αποκλειστική επικέντρωση στην εξωτερική εικόνα, αδιαφορία για τις αξίες και την πνευματική καλλιέργεια
3. απομόνωση, μοναξιά, τυπικές και απρόσωπες σχέσεις και, τελικά, στέρηση ευτυχίας και ανεμελιάς, απώλεια ψυχικής και συναισθηματικής ισορροπίας

μεταβατική φράση: προετοιμάζω για τον ρόλο της οικογένειας

2^ο ζητούμενο: ρόλος οικογένειας στη διατήρηση της αυτοπεποίθησης:

1. κάλυψη συναισθηματικών αναγκών, κλίμα ασφάλειας και αποδοχής/ συνδέω με τη γονική ευθύνη
2. παροχή αυτονομίας, ενθάρρυνση για ανάληψη ευθυνών, στήριξη προσπαθειών, αποφυγή κατάκρισης και υπερπροστασίας
3. ηθικοποίηση, συγκρότηση αξιακού κώδικα, προβολή ορθών προτύπων (ανακεφαλαιωτικά μπορώ να προτείνω τη λήψη βοήθειας από ειδικούς, τη συνεργασία με το σχολείο)

Επίλογος: ανακεφαλαιώνω δημιουργικά τονίζοντας την αρνητική επίδραση των προτύπων από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επισημαίνοντας το χρέος των φορέων αγωγής σχετικά με την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης. Ολοκληρώνω με την επισήμανση ότι η ομορφιά βρίσκεται στη διαφορετικότητα και την αυθεντικότητα (στοιχεία από το κείμενο 1)

«Μοιάζοντας» στα κοινωνικά δίκτυα

Η εφηβεία αποτελεί κατά γενική παραδοχή μια περίοδο αναζητήσεων και προβληματισμού, κυρίως σχετικά με τη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της ατομικής ταυτότητας με απώτερο ζητούμενο την αποδοχή των άλλων, όσων θεωρούμε «σημαντικούς». Πρόκειται για μια διαδικασία απαιτητική και κοπώδη, ιδιαίτερα σήμερα, την εποχή της κυριαρχίας των προτύπων που προβάλλονται από τα κοινωνικά δίκτυα. Η ταύτιση με τους σύγχρονους «ήρωες» του διαδικτύου μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στη ζωή μας, από τις οποίες μόνο η αυτοπεποίθηση μπορεί να μας διαφυλάξει.

Αναμφίβολα τα πρότυπα των μέσων δικτύωσης δημιουργούν υψηλές απαιτήσεις, αφού προβάλλουν μια εικόνα τελειότητας, ευδαιμονίας και δύναμης που δύσκολα ένας έφηβος μπορεί να επιτύχει. Οι περισσότεροι έφηβοι εμφανίζουν αισθήματα ανασφάλειας, ανεπάρκειας και κατωτερότητας, αφού η σύγκριση εμφανώς τους αδικεί. Αμφισβητούν την προσωπική τους αξία, υποτιμούν τα επιτεύγματα ή τις αρετές τους και αναζητούν διαρκώς την επιβεβαίωση. Στην προσπάθειά τους αυτή αφενός διακινδυνεύουν την υγεία τους, αφού υποβάλλονται σε εξαντλητικές δίαιτες που οδηγούν σε διατροφικές διαταραχές και ασθένειες ή καταφεύγουν στην υιοθέτηση ενός ανθυγιεινού τρόπου ζωής που χαρακτηρίζεται από καταχρήσεις. Όμως, η πιο βασική επίπτωση είναι ο κλονισμός της ψυχικής τους ισορροπίας, αφού ο μιμητισμός και η προσπάθεια για αλλαγή της εξωτερικής εικόνας οδηγεί σε απώλεια της αυθεντικότητας. Μια τέτοια συνθήκη καθιστά τους εφήβους δυστυχείς, τους στερεί την ανεμελιά και τη χαρά σε μια σημαντική φάση της ζωής τους, ενώ υπονομεύει τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Αντισταθμιστικά σε όλα αυτά μπορεί να λειτουργήσει η οικογένεια, ο πιο πιστός σύμμαχος στη ζωή του εφήβου. Είναι σημαντικό οι γονείς να αναλαμβάνουν πλήρως την ευθύνη τους και ν' ανταποκρίνονται στον παιδαγωγικό τους ρόλο, δείχνοντας αγάπη και αποδοχή στα έφηβα παιδιά τους, τονίζοντας την αξία και τη μοναδικότητά τους. Βέβαια, η αυτοπεποίθηση οικοδομείται κυρίως μέσα από την πράξη, γι' αυτό και απαιτείται αυτονομία και αποφυγή της υπερπροστασίας. Οι έφηβοι αναλαμβάνοντας ευθύνες, συμμετέχοντας στις αποφάσεις της οικογένειας και αναπτύσσοντας κοινωνικό προβληματισμό αισθάνονται πλήρεις και σημαντικοί. Καθώς είναι γνωστό ότι μας εμπνέουν οι πράξεις και όχι τα λόγια, οι γονείς μας πείθουν ως υγιή πρότυπα που εφαρμόζουν τις αξίες που διδάσκουν.

Η κυριαρχία των προτύπων και η παντοδυναμία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι μια δεδομένη και αναμφισβήτητη πραγματικότητα μέσα στην οποία ζούμε και αναπτυσσόμαστε. Ισχυρό εφόδιο για την επωφελή αξιοποίησή τους είναι η

αυτοπεποίθηση, που καλλιεργείται από την οικογένεια. Η παραδοχή ότι καθένας μας είναι μοναδικός και ότι η ομορφιά είναι μια υπόθεση εσωτερική μπορεί να κάνει τον κόσμο καλύτερο για τους εφήβους.

Υπογραφή αρθρογράφου
(400 λέξεις)

Εναλλακτικά:

Κοινωνικά δίκτυα. Μια «παγίδα» τελειότητας...

Στη σύγχρονη εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας, τα κοινωνικά δίκτυα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας των ανθρώπων, και κατά κύριο λόγο των νέων. Ωστόσο, πίσω από την ελευθερία έκφρασης που υποτίθεται ότι προσφέρουν, συχνά προωθούν στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με το πώς «πρέπει» να είναι ένας νέος: όμορφος, επιτυχημένος, κοινωνικά αποδεκτός και με μια ζωή γεμάτη «τέλεια» στιγμιότυπα. Αυτές οι αντιλήψεις μπορούν να γίνουν επικίνδυνες.

Πράγματι, τα κοινωνικά δίκτυα ενισχύουν πρότυπα εξωτερικής εμφάνισης που συνδέονται με την αφεγάδιαστη εικόνα. Κυριαρχούν τα σώματα χωρίς ατέλειες, πρόσωπα χωρίς ρυτίδες, διαρκές χαμόγελο και μια κατάσταση πλασματικής ευτυχίας. Πρόκειται για φιλτραρισμένες και τέλειες ζωές, ομορφιάς κι επιτυχίας που ομοιάζει με τις επεξεργασμένες φωτογραφίες από τις οποίες «βομβαρδιζόμαστε» καθημερινά. Μαζί με αυτά ανάγεται σε ύψιστο αγαθό η υλιστική ευδαιμονία που προωθείται από τους “influencers”, τα σύγχρονα πρότυπα ζωής. Αυτή, άλλωστε, είναι και η ιδεολογία των ίδιων των κοινωνιών στις οποίες μεγαλώνουμε. Κρίνουμε υπό το πρίσμα στερεοτύπων που μας έχουν μάθει και «βάζουμε τους πάντες στο ίδιο καζάνι». Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται στους νέους η ψευδαίσθηση πως για να είναι αποδεκτοί, πρέπει να συμμορφωθούν με αυτά τα μη ρεαλιστικά πρότυπα.

Η συνεχής βολιδοσκοπηση και η επιδίωξη για διαδικτυακή επιδοκιμασία αποπροσανατολίζει τους νέους από την αναζήτηση της πραγματικής τους ταυτότητας. Αντί να καλλιεργούν την αυθεντικότητα και την αυτοεκτίμηση, εγκλωβίζονται σε μια προσπάθεια προσαρμογής σε ξένες προσδοκίες. Η επιδίωξη των likes γίνεται αυτοσκοπός, με αποτέλεσμα η ζωή να βιώνεται περισσότερο για την εικόνα της, παρά για την ουσία της. Οι περισσότεροι εμφανίζουν αισθήματα ανασφάλειας, ανεπάρκειας και κατωτερότητας, αφού η σύγκριση εμφανώς τους αδικεί. Σταδιακά αμφισβητούν την προσωπική τους αξία, υποτιμούν τα επιτεύγματα ή τις αρετές τους και αναζητούν διαρκώς την επιβεβαίωση. Όμως, η πιο βασική επίπτωση είναι ο κλονισμός της ψυχικής τους ισορροπίας. Μια τέτοια συνθήκη καθιστά τους νέους δυστυχείς, τους στερεί την ανεμελιά και τη χαρά σε μια σημαντική φάση της ζωής τους, ενώ υπονομεύει τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Τελικά, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις φαίνεται ότι εξακολουθούν να ισχύουν στις σύγχρονες κοινωνίες της προόδου και της εξέλιξης και, μάλιστα, φαίνεται να είναι ακόμα πιο επικίνδυνες, αφού προωθούνται σε ένα ελκυστικό περιτύλιγμα, της λάμψης των μέσων δικτύωσης. Είναι χρέος της εκπαίδευσης και της οικογένειας να καλλιεργήσουν στους νέους κριτική σκέψη απέναντι σε όσα προβάλλονται. Η ελευθερία έκφρασης δεν πρέπει να μετατρέπεται σε φυλακή προτύπων. Ο αυθεντικός εαυτός αξίζει πολύ περισσότερο από οποιοδήποτε φίλτρο.

Υπογραφή αρθρογράφου

(393 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. α. Ο τίτλος «Κανένας άνθρωπος δεν είναι ίδιος με άλλον» είναι αποφαντικός. Περιλαμβάνει ρήμα σε χρόνο ενεστώτα, με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμά του με βεβαιότητα, ενώ τονίζεται η διαχρονικότητα του ισχυρισμού του. Αξιοποιεί την αναφορική λειτουργία της γλώσσας και είναι αντικειμενικός. Ως προς τη νοηματική του σχέση με το κείμενο, είναι εύστοχος και περιεκτικός. Προετοιμάζει κατάλληλα τον αναγνώστη, αφού το νόημά του αναλύεται μέσα στο κείμενο, όπου η διαφορετικότητα μεταξύ των ανθρώπων παρουσιάζεται ως απάντηση στα στερεότυπα και στοιχείο που προσδίδει στον κόσμο ομορφιά.

β. Τίτλος με ερωτηματική μορφή: «Είναι οι άνθρωποι ίδιοι μεταξύ τους;». Ο τίτλος με ερωτηματική μορφή εκφράζει προβληματισμό κι εγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, δημιουργώντας αίσθηση διαλόγου στο κείμενο.

Τίτλος με επιφωνηματική μορφή: «Κανένας άνθρωπος δεν είναι ίδιος με άλλον!». Ο τίτλος με επιφωνηματική μορφή εκφράζει ένα έντονο συναίσθημα, συγκεκριμένα έκπληξη σχετικά με τη διαπίστωση της διαφορετικότητας μεταξύ των ανθρώπων. Προσδίδει αμεσότητα, εκφράζει συναισθηματική φόρτιση.

Και στις δύο περιπτώσεις ο τίτλος μετά τη μετατροπή αποκτά σχόλιο.

2.

Παρόλα αυτά = δηλώνει αντίθεση που προκύπτει από τη διαπίστωση ότι ενώ τα στερεότυπα στερούνται λογικής τεκμηρίωσης, υπολαμβάνονται ως θεωρία κοινώς αποδεκτή

Με απλά λόγια = δηλώνει επεξήγηση, διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο κυριαρχούν τα στερεότυπα

Ωστόσο = δηλώνει αντίθεση ανάμεσα στην τακτική των ανθρώπων να εξομοιώνουν τους άλλους και τη διαπίστωση ότι κανείς δεν είναι ίδιος με τον άλλον
Μάλιστα = δηλώνει έμφαση. Τονίζει τη διαπίστωση ότι το άγχος του εφήβου για την τέλεια εικόνα αντιμετωπίζεται και από πολλούς συνομηλίκους του
Επιπλέον = δηλώνει προσθήκη. Στο άγχος που δημιουργεί η επιδίωξη της τέλει εικόνας προσθέτει την αλλοίωση της αυθεντικότητας ως πρόσθετη επίπτωση

3. Στο απόσπασμα αξιοποιείται ο βραχυπερίοδος λόγος. Προσδίδεται αμεσότητα, ζωντάνια και ένταση στο λόγο, καθώς τονίζεται η ύπαρξη αντιθέσεων στο γενικό κανόνα των στερεοτύπων. Το νόημα καθίσταται σαφές, εύληπτο και το ύφος γοργό, ασθματικό και απλό.

4. Στο απόσπασμα αξιοποιείται ως τρόπος σύνδεσης η διαδοχική υπόταξη. Ο λόγος καθίσταται σύνθετος και αναδεικνύεται αποτελεσματικότερα το πλήθος των λογικών σχέσεων μεταξύ των νοημάτων, καθώς τονίζονται εμφατικά οι επιδράσεις από την προσπάθεια για τελειότητα. Έτσι, υπογραμμίζεται η σοβαρότητα του θέματος. Το ύφος είναι επίσημο και υποδηλώνεται η εκφραστική ικανότητα και το μορφωτικό επίπεδο του συντάκτη.

5. Το κοινό στοιχείο των δύο παραγράφων είναι η επίδραση των προκαταλήψεων και των κοινωνικών προτύπων στη σκέψη και την αντίληψη της πραγματικότητας. Στο πρώτο κείμενο γίνεται λόγος για το πώς οι προκαταλήψεις που υπάρχουν στην κοινωνία επηρεάζουν τη σκέψη μας, οδηγώντας μας να βλέπουμε τα πράγματα πέρα από τη λογική. Στο δεύτερο κείμενο γίνεται μια πιο εξειδικευμένη αναφορά στα στερεότυπα που καλλιεργούνται σχετικά με την εξωτερική εικόνα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η πίεση που ασκούν τα κοινωνικά πρότυπα (ιδιαίτερα μέσα από τα social media) στους εφήβους, κάνοντάς τους να συγκρίνουν τον εαυτό τους με μια «τέλεια» αλλά συχνά μη ρεαλιστική εικόνα. Άρα, η σχέση μεταξύ των δύο αποσπασμάτων είναι συμπληρωματική, εφόσον συγκλίνουν στο ότι τόσο οι προκαταλήψεις όσο και τα κοινωνικά πρότυπα παραμορφώνουν τη σκέψη, δημιουργώντας μη ρεαλιστικές αντιλήψεις και προσδοκίες.

6. Η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος του κειμένου είναι δυνατόν να γραφούν ως ενιαία παράγραφος. Τα στοιχεία του κειμένου που επιτρέπουν αυτήν τη λύση είναι τόσο λεκτικά όσο και νοηματικά. Αρχικά, και στις δύο παραγράφους επαναλαμβάνεται η λέξη «πίεση», στοιχείο που υποδηλώνει το κοινό τους νόημα, ενώ η παρουσία της αντωνυμίας «αυτή» παραπέμπει στην προηγούμενη παράγραφο. Άλλωστε, οι δύο παράγραφοι συνδέονται με λογική αναγκαιότητα στο πλαίσιο μιας σχέσης αιτίου και αποτελέσματος με την οποία παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της πίεσης που δημιουργεί η επιδίωξη της τέλει εικόνας, καθιστώντας έτσι τη μία συνέχεια της άλλης.

7.

Δυνατότητα: «Η πίεση αυτή μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του.»

Αναγκαιότητα: «... συχνά αισθάνεται την ανάγκη να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που δημιουργούν τα κοινωνικά δίκτυα»

Μετατροπή σε βεβαιότητα:

- Η πίεση αυτή έχει αναμφίβολα σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του
- Συχνά ανταποκρίνεται στις προσδοκίες που δημιουργούν τα κοινωνικά δίκτυα

8. Κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο στο Κείμενο 1 είναι το α πληθυντικό. Με αυτό η συντάκτρια εντάσσει τον εαυτό της σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη, προσδίδοντας στα γραφόμενα καθολικότητα. Η στάση μας απέναντι στη διαφορετικότητα και η χειραγώγηση από τα στερεότυπα γίνεται ένα βίωμα που όλους μας αφορά. Έτσι, όχι μόνο αναδεικνύεται η σοβαρότητα του προβλήματος αλλά και έμμεσα ευαισθητοποιείται ο αναγνώστης για την αλλαγή της στάσης του, αφού καταργείται η συναισθηματική απόσταση και το μήνυμα μεταδίδεται αμεσότερα. Το ύφος καθίσταται οικείο. Η επιλογή του ρηματικού αυτού προσώπου υπαγορεύεται και από το είδος του κειμένου, αφού ως άρθρο πραγματεύεται ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος που αφορά το σύνολο της κοινής γνώμης και έχει πληροφοριακό χαρακτήρα.

9. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 τρία σχήματα λόγου και να δηλώσετε το ρόλο τους στο νόημα και το ύφος του

Σχήματα λόγου που υπάρχουν στο Κείμενο 1:

- παρομοίωση: «σαν το συνήγορο του διαβόλου» (1^η παράγραφος).

Με την παρομοίωση παραλληλίζονται οι σκέψεις με το «συνήγορο του διαβόλου», με βάση την κοινή τους ιδιότητα να αλλάζουν την οπτική του ανθρώπου, πολλές φορές και πέρα από τη λογική. Έτσι, προβάλλεται έντονα το γνώρισμα αυτό των σκέψεων, δίνεται έμφαση στον λόγο, επιτυγχάνεται η πληρέστερη καταβύθιση στο νόημα του κειμένου και το ύφος καθίσταται γλαφυρό και αλληγορικό

- μεταφορά: «Βάζουμε τους πάντες στο ίδιο καζάνι» (5^η παράγραφος).

Με τη μεταφορά αισθητοποιείται η τάση των ανθρώπων να αντιμετωπίζουν τους άλλους αδιάκριτα. Έτσι, διευρύνεται το σημασιολογικό περιεχόμενο της έννοιας και το ύφος καθίσταται γλαφυρό και παιχνιδιάρικο

- ασύνδετο σχήμα: «... αν δεν τα ερευνήσουμε, κρίνουμε, αμφισβητήσουμε εμείς οι ίδιοι...»

Με το ασύνδετο σχήμα γίνεται παράθεση ενός πλήθους στοιχείων, προσδίδοντας πυκνότητα στο λόγο. Έτσι, τονίζεται εμφατικά το σύνολο των ενεργειών που απαιτούνται για την άρση των προκαταλήψεων. Προσδίδονται ζωντάνια, αμεσότητα και παραστα-

τικότητα, γοργός ρυθμός στον λόγο και εκφράζεται συναισθηματική φόρτιση.

10. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 εκφράζεται η βεβαιότητα σχετικά με τις αρνητικές επιδράσεις της τέλει εικόνας. Η βεβαιότητα αυτή διατυπώνεται με γλωσσικές επιλογές όπως η οριστική έγκλιση (πάσχιζαν, δημιουργήσουν) που δηλώνει το πραγματικό στο πλαίσιο της επιστημικής τροπικότητας, το γενικό ρηματικό πρόσωπο (αντικρίζει, συγκρίνει, καταλαβαίνει) με το οποίο επιτυγχάνεται η αποστασιοποίηση και η κατάθεση γενικά αποδεκτών συμπερασμάτων και η δεοντική διατύπωση, με την οποία είναι απόλυτος ο χαρακτήρας των γραφομένων

11. Η συντάκτρια επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με την επίδραση των προκαταλήψεων, αξιοποιώντας τις κατάλληλες γλωσσικές επιλογές. Συγκεκριμένα, με το α πληθυντικό πρόσωπο (μεγαλώνουμε, δυσκολευόμαστε) εντάσσει τον εαυτό της σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη, προσδίδοντας καθολικότητα στα γραφόμενα. Έτσι, ανάγει την επίδραση των προκαταλήψεων σ' ένα ζήτημα που όλους μας αφορά, καταργώντας τη συναισθηματική απόσταση με τον αναγνώστη, ασκώντας συναισθηματική επίδραση. Με το ασύνδετο σχήμα (αν δεν τα ερευνήσουμε, κρίνουμε, αμφισβητήσουμε εμείς οι ίδιοι) τονίζει εμφατικά το πλήθος των ενεργειών οι οποίες απαιτούνται για την άμβλυνση των στερεοτύπων, υποδεικνύοντας έμμεσα το χρέος των αναγνωστών. Τέλος, ο μεταφορικός λόγος (Βλέπουμε το κάθε τι με τον φακό των στερεοτύπων που μας έχουν μάθει[...]. Βάζουμε τους πάντες στο ίδιο καζάνι...) αισθητοποιεί τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα στερεότυπα, προσδίδοντας στο λόγο παραστατικότητα.

12. Στο απόσπασμα υπάρχουν εξαρτημένες προτάσεις. Η πρώτη είναι βουλητική (τον κόπο να κρίνουμε) και η δεύτερη αναφορική. Με τη βουλητική πρόταση προσδιορίζεται ο ρόλος που πρέπει να αναλάβει ο εκάστοτε άνθρωπος ενώ η αναφορική λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στον όρο «άνθρωπος». Μάλιστα, επειδή είναι προσδιοριστική (δεν χωρίζεται με κόμμα από τον όρο που προσδιορίζει), παραθέτει μια πληροφορία που είναι σημαντική και αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα στον λόγο.

tips θεωρίας!!!

Ας θυμηθούμε τη θεωρία που αξιοποιήθηκε στο κριτήριο αυτό, ώστε η προετοιμασία να μας να είναι άρτια!!

B2α. Η νοηματική σχέση μεταξύ δύο παραγράφων μπορεί να προσεγγισθεί ορθά με τη γνώση της θεωρίας της συνεκτικότητας.

Η έννοια της «συνεκτικότητας» αναφέρεται στην αλληλουχία σημασιών, η οποία καθιστά ένα κομμάτι λόγου κατανοητό ως κείμενο. Πρόκειται για βασική ιδιότητα του κειμένου, η οποία μπορεί να του προσδώσει σημασία, ακόμη κι όταν αυτό στερείται

συνοχής.

Ποιες είναι οι πιο βασικές νοηματικές σχέσεις;

- σύγκριση και αντίθεση
- Αίτιο και αποτέλεσμα
- Αιτιολόγηση
- Χρονική σχέση
- Τοπική σχέση
- Προϋπόθεση
- Προσθήκη
- Επεξήγηση
- Συμπέρασμα
- Ερώτηση - Απάντηση
- Αναλογία

(Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 53 – 54)

Β2Β. Λειτουργίες της γλώσσας: Αναφορική και Ποιητική

Αναφορική λειτουργία	Ποιητική λειτουργία
Έμφαση στην πληροφορία, στο μήνυμα	Έμφαση στη μορφή του μηνύματος, στην ύφανση του λόγου
Απευθύνεται στη λογική του δέκτη	Απευθύνεται στο συναίσθημα του δέκτη
Λογική σύνδεση νοημάτων	Συνειρμική σύνδεση νοημάτων
Λογική χρήση της γλώσσας	Συγκινησιακή χρήση της γλώσσας
Ακρίβεια, σαφήνεια	Πολυσημία, γλώσσα συμβολική
Αντικειμενική, ρεαλιστική προσέγγιση θεμάτων	Υποκειμενική/ συναισθηματική προσέγγιση θεμάτων
Σκοπός η πληροφόρηση, η ενημέρωση, η ανάδειξη της σοβαρότητας του θέματος	Σκοπός η αισθητική απόλαυση, η ευαισθητοποίηση, η επίκριση, ο σαρκασμός κ.ά.
Ύφος επίσημο, σοβαρό	Ύφος γλαφυρό, λογοτεχνικό, ζωντανό
Κειμενικά είδη (κυρίως): Εξήγηση, Επιχειρηματολογία, Οδηγίες	Κειμενικά είδη (κυρίως): Περιγραφή, Αφήγηση
Κειμενικοί τύποι: Άρθρο, αποδεικτικό δοκίμιο, επιφυλλίδες, επιστημονικά κείμενα	Κειμενικοί τύποι: Στοχαστικό δοκίμιο, λογοτεχνικό κείμενο
Πιθανή ιδιότητα πομπού: Αρθρογράφος, επιφυλλιδογράφος, επιστήμονας	Πιθανή ιδιότητα πομπού: λογοτέχνης, δοκιμιογράφος (στοχαστικού δοκιμίου)

(Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 131 – 132)

B3. Οργάνωση παραγράφου - προθετικότητα

Αίτιο και αποτέλεσμα: επισημαίνονται οι συνέπειες ενός φαινομένου

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα	Πρόθεση συντάκτη/ στοιχεία ύφους
Χαρακτηριστικές λέξεις: για αυτό, αυτό οδηγεί, επιφέρει, συνέπεια, επιπτώσεις, κ.λ.π Συνηθίζεται στην Εξήγηση και την Επιχειρηματολογία	<ul style="list-style-type: none">• Στήριξη του αρχικού ισχυρισμού με επιχειρήματα• Επίκληση στη λογική• Πειστικότητα• Προβληματισμός του αναγνώστη (κυρίως σε περίπτωση αναφοράς αρνητικών συνεπειών)• Ανάδειξη του αντίκτυπου ενός φαινομένου

(Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 40)

Πρόσθετες ασκήσεις

Τίτλος

Σχολιάζω τη μορφή του τίτλου:

- Αντικειμενικός ή με σχόλιο
- Α- ρηματικός, ελλειπτικός, ονοματική διατύπωση
- (σε περίπτωση ρηματικού συνόλου): σχολιασμός ρηματικού χρόνου, προσώπου, έγκλισης, τροπικότητας, διάθεσης, φωνής
- χρήση αναφορικής ή ποιητικής γλώσσας
- σχολιασμός στίξης
- σχολιασμός λεξιλογίου
- σχολιασμός σχημάτων λόγου
- σχολιασμός ύφους
- σχολιασμός σειράς λεκτικών συνόλων
- ενδεχόμενη χρήση γνωστών χρήσεων, παροιμιών, λογοπαίγνια κ.λ.π.

(Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 356)

Τροπικότητες:

Επιστημική Τροπικότητα:

Υπόθεση: να+ Υποτακτική
αν, εάν, άμα, έτσι και, ας + Οριστική
εικάζω, υποθέτω + ειδική πρόταση

Δυνατότητα: μπορεί + Υποτακτική
ίσως + Υποτακτική

	θα + Οριστική (δυνητική διατύπωση)
Πιθανότητα:	πρέπει + Υποτακτική
	θα + Οριστική
	εκφράσεις ή επιρρήματα δηλωτικά πιθανότητας
Βεβαιότητα:	απλή Οριστική (εκτός των Μελλοντικών χρόνων)
	εκφράσεις ή επιρρήματα βεβαιότητας

Δεοντική τροπικότητα:

Επιθυμία:	θέλω, ελπίζω, επιθυμώ + Υποτακτική
Ευχή:	απλή Υποτακτική
	εκφράσεις ευχής
	ας, μακάρι, που + Υποτακτική
	ελπίζω, εύχομαι + Υποτακτική
Πρόθεση:	ρήματα δηλωτικά πρόθεσης (σκοπεύω, προτίθεμαι, σχεδιάζω...) +
Υποτακτική	
Υποχρέωση:	δεοντολογικές εκφράσεις (είναι ανάγκη, οφείλει...) + Υποτακτική
	το απρόσωπο ρήμα «πρέπει»
	προστακτική

(Μέθοδος Γνώσης, Εκδόσεις Χατζηθωμά, σελ. 168 - 169)

15^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ “Νεανί-ΖΩ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ / ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΗΣ**

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κείμενο 1 (Μη Λογοτεχνικό Κείμενο)

Ένας κόσμος για τους νέους

«Ναι, θεϊκό πλάσμα είναι το παιδί, όσο δεν έχει βουτηχτεί στο χαμαιλέοντι χρώμα του ανθρώπου. Είναι ολόκληρο ό,τι είναι, γι' αυτό είναι και τόσο όμορφο. Ο εξαναγκασμός του Νόμου και της Μοίρας δεν το αγγίζει. Μόνο στο παιδί υπάρχει ελευθερία. Στο παιδί είναι η Ειρήνη. Δεν έχει ακόμη διχασθεί ο εαυτός του. Μέσα του έχει πλούτο, η καρδιά του δεν γνωρίζει τη στέρηση της ζωής. Είναι αθάνατο, επειδή δεν ξέρει τίποτε για τον θάνατο. Αλλά αυτό οι άνθρωποι δεν το αντέχουν. Αυτό το θεϊκό πλάσμα πρέπει να γίνει σαν ένας από αυτούς... και πριν να το εκδιώξει η ίδια η φύση από τον παράδεισό του, το βγάζουν, κολακεύοντάς το, στο πεδίο της κατάρας για να πνίγεται, δουλεύοντας, μες τον ιδρώτα τού προσώπου του, σαν κι αυτούς... Είναι, βέβαια, όμορφη και η ώρα που ξυπνάς, αρκεί να μην σε ξυπνάνε άκαιρα!». Έτσι περιέγραψε ο Hölderlin στο έργο του *Υπερίων ή ο ερημίτης στην Ελλάδα* τη βίαιη συντριβή του παιδικού κόσμου με την εισβολή σε αυτόν της **απηνούς** ενήλικης πραγματικότητας.

Η πρόωρη ωρίμαση –ή μάλλον σκληραγώγηση– των νέων λόγω της βίας, της εγκληματικότητας και των **δαιδαλωδών** οδών του διαδικτύου συνιστά μία από τις κύριες πηγές της δυστυχίας τους. Το διαδίκτυο έχει ανοίξει τον ασκό του Αιόλου όσον αφορά τα ψηφιακά εγκλήματα, το cyberbullying, τα διαστροφικά κυκλώματα, την εξοικείωση με τη βία και τα σεξουαλικά εγκλήματα. Αλλά και στην πραγματική ζωή, η καχυποψία και η κοινωνική **αναληγσία** έχουν ως αναπόδραστη απόρροια νέους απογοητευμένους από τον κόσμο στον οποίο καλούνται να ζήσουν, νέους που ξεσπάνε με εκρήξεις οργής και βίας, ηθικά **ανεμμάτιστους** και ψυχικά ανέστιους που έχουν **απωλέσει** προ πολλού την αθωότητά τους, **αλλοτριωμένους** από μία πραγματικότητα που δεν έχουν καν προλάβει να ζήσουν.

Σε αυτόν τον αντι-ρομαντικό κόσμο, είναι **αναπόφευκτο** οι νέοι να μη θρέφουν **κίβδηλα** ιδανικά και πρότυπα· να μη γίνονται θηρευτές των “likes” στα social media και του φαίνεσθαι, εραστές της ρηχότητας και της πνευματικής νέκρωσης, αδιάφοροι για την πραγματική τέχνη, εθισμένοι στην οθόνη και την υποκουλτούρα, διψασμένοι για επιβεβαίωση από τους άλλους. Νέοι που **κρημνίζονται** σε επιδερμικές διασκεδάσεις και αναλώνονται σε έρωτες αποκλειστικά σαρκικούς και φιλίες στερούμενες βαθιάς

επικοινωνιακής **μέθεξης**. Νέοι φοβισμένοι, ανελεύθεροι, **νωθροί** και εμποτισμένοι με τη λογική της **ήσσανος** προσπάθειας.

Ευθύνεται, άραγε, η νεολαία για αυτή την ηθική ελεφαντίαση; Οι νέοι είναι πάντα οι πιο δημιουργικοί, οι πιο διψασμένοι για ουσιαστική επικοινωνία, οι πιο παθιασμένοι με τη ζωή και τον έρωτα. Γιατί απώλεσαν αυτά τα χαρακτηριστικά που είναι εξ ορισμού νεανικά; Μήπως δεν μπόρεσαν να τα διατηρήσουν μέσα σε αυτόν τον κόσμο φόβου, αναξιοκρατίας και απο-πνευματοποίησης που τους έχει **παραδοθεί**; Και ποιος θα βρεθεί να τους θυμίσει ότι είναι οι κλειδούχοι του μέλλοντος, ότι κρατάνε στα χέρια τους τον κόσμο και μπορούν να τον αλλάξουν; Ποιος θα βρεθεί να άρει το ψυχικό τους **κάματο** και τη ματαίωση των ελπίδων τους; Ποιος θα βρεθεί να τους εμπνεύσει υψηλούς στόχους και ευγενή ιδανικά; Γιατί, όπως σημείωσε ο Kierkegaard: «Όταν μια γενιά ασχολείται με τον στόχο της, δεν γίνεται να νιώσει κόπωση». [...]

Η νεολαία είναι καθρέφτης της κοινωνίας. Η οργή τους, ο κορεσμός, η αποστροφή, η απάθεια, η ραθυμία που συμποσούνται στην απογοήτευση είναι συμπτώματα μιας νοσηρούς κοινωνικής ζωής. Αν μπορούσα να φωνάξω κάτι στους νέους όλου του κόσμου, θα ήταν μια ρήση του Καζαντζάκη, που μας θυμίζει να είμαστε οι ίδιοι φρουροί της ζωής και της ελευθερίας μας:

«Σήμερα που σαπίζει ο κόσμος και η απημία και ο συμβιβασμός εξευτελίζουν και τις πιο γενναίες ψυχές, μία μονάχα τακτική είναι πρακτική και συμφέρει. Να'σαι ανένδοτος!».

Κατερίνα Κωνσταντοπούλου, 17 Νοεμβρίου, 2022

Κείμενο 2 (Μη Λογοτεχνικό Κείμενο)

Ο χαρακτήρας των νέων είναι τέτοιος που να μη βλέπουν την κακή όψη των πραγμάτων, αλλά την καλή· ο λόγος είναι ότι τα μάτια τους δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες. Είναι, επίσης, **ευκολόπιστοι**, γιατί δεν ήταν πολλές ως τώρα οι φορές που έπεσαν θύματα απάτης. Αντιμετωπίζουν, επίσης, τη ζωή με αισιοδοξία· γιατί όπως αυτοί που έχουν πει πολύ κρασί, έτσι ακριβώς και οι νέοι έχουν μέσα τους, από την ίδια τους τη φύση, μια **θέρμη** - την ίδια, βέβαια, στιγμή και γιατί δεν έχουν ακόμη γνωρίσει πολλές

αποτυχίες. Ζουν κυρίως με την ελπίδα· ο λόγος είναι ότι η ελπίδα σχετίζεται με το μέλλον, ενώ η μνήμη με το παρελθόν, και για τους νέους το μέλλον είναι μεγάλο, ενώ το παρελθόν μικρό· στην αρχή, πράγματι, της ζωής του δεν έχει κανείς να **θυμάται** τίποτε, έχει όμως περιθώριο να ελπίζει τα πάντα. Για τον λόγο αυτό είναι και ευεξαπάτητοι, επειδή εύκολα δημιουργούν μέσα τους ελπίδες. Έχουν, επίσης, θάρρος - περισσότερο αυτοί από τους άλλους· ο λόγος είναι ότι παραφέρονται εύκολα και είναι γεμάτοι από ελπίδες· η πρώτη από τις ιδιότητες αυτές τους κάνει να μη φοβούνται, ενώ η δεύτερη τους κάνει **θαρραλέους**: κανένας δεν αισθάνεται φόβο όσο κατέχεται από **οργή**, και η ελπίδα για κάτι καλό δίνει στον άνθρωπο θάρρος. [...]

Είναι, επίσης, μεγαλόψυχοι· γιατί η ζωή δεν τους **ταπεινώσε** ακόμη, ούτε και δοκίμασαν τη δύναμη της ανάγκης, και το να θεωρεί κανείς τον εαυτό του άξιο μεγάλων πραγμάτων είναι **μεγαλοψυχία**¹ - αυτό πάλι χαρακτηρίζει τον άνθρωπο που είναι γεμάτος μέσα του από ελπίδες. Προτιμούν, επίσης, να κάνουν όμορφα μάλλον πράγματα παρά πράγματα που τους συμφέρουν· ο λόγος είναι ότι τη ζωή τους τη ρυθμίζουν πιο πολύ οι κανόνες του ηθικού χαρακτήρα παρά ο υπολογισμός: ο υπολογισμός σχετίζεται με το συμφέρον, ενώ η αρετή με το ωραίο. Αγαπούν, επίσης, τους φίλους τους και τους συντρόφους τους περισσότερο από ό,τι αυτοί που βρίσκονται σε άλλες ηλικίες, για τον λόγο ότι είναι μια ευχαρίστηση γι' αυτούς να ζουν συντροφιά με άλλους, αλλά και γιατί δεν υπάρχει ακόμη τίποτε που να το κρίνουν με βάση το συμφέρον - άρα ούτε και τους φίλους τους.

Αριστοτέλης, *Ρητορική*, Μτφρ. Δ. Λυπουρλής

1 Ο Αριστοτέλης ορίζει τον μεγαλόψυχο ως εξής: Μεγαλόψυχος [...] είναι, κατά την κοινή αντίληψη, ο άνθρωπος που θεωρεί τον εαυτό του άξιο μεγάλων πραγμάτων και είναι πράγματι άξιος μεγάλων πραγμάτων· γιατί ο άνθρωπος που θεωρεί τον εαυτό του άξιο μεγάλων πραγμάτων χωρίς στην πραγματικότητα να το αξίζει, είναι ανόητος - κανένας όμως ενάρετος άνθρωπος δεν είναι ηλίθιος ή δίχως νου». (1123b 3, 2-5)

Κείμενο 3 (Λογοτεχνικό Κείμενο)

Ψαλμός ΙΓ΄ [απόσπασμα]

Γιοι των ανθρώπων, τι να πω;
Τα φριχτά σηκώνει η γης κι η ψυχή τα φριχτότερα!
Εύγε πρώτη νεότης μου και αδάμαστο χεῖλι
που το βότσαλο δίδαξες της τρικυμίας
και στις μπόρες μέσα, της βροντής αντιμίλησες
Εύγε πρώτη νεότης μου!
Τόσο χῶμα στις ρίζες μου έριξες, που κι η σκέψη μου χλόισε!
Τόσο φως μες στο αίμα, που κι η αγάπη μου πήρε
το κράτος και το νόημα τ' ουρανού.
Καθαρός είμαι απ' άκρα σ' άκρα
και στα χέρια του Θανάτου άχρηστο σκεύος
και στα νύχια των αγροίκων, λεία κακή.
Γιοι των ανθρώπων, να φοβούμαι τι;
Πάρετέ μου τα σπλάχνα, τραγούδησα!
Πάρετέ μου τη θάλασσα με τους άσπρους βοριάδες
το πλατύ το παράθυρο γεμάτο λεμονιές
τα πολλά κελαηδίσματα, και το κορίτσι το ένα
που και μόνον αν άγγιξα η χαρά του μού άρκεσε
πάρετέ μου, τραγούδησα!

Οδυσσεάς Ελύτης, *Το Άξιον Εστί*, Εκδόσεις Ήκαρος

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Να αποδώσετε συνοπτικά τα θετικά χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Αριστοτέλης (Κείμενο 2) στους νέους και τα επιχειρήματα με τα οποία στηρίζει τις θέσεις του. (80-90 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B.1. Να σημειώσετε με Σ(ωστό) αν οι περίοδοι που ακολουθούν αποδίδουν σωστά το περιεχόμενο των κειμένων στο οποίο αναφέρονται ή με Λ(άθος) αν το αποδίδουν λανθασμένα. Να παραθέσετε το απόσπασμα που επιβεβαιώνει την ορθότητα της επιλογής σας.

1. Σύμφωνα με τον Hölderlin, οι άνθρωποι θέλουν να συμπαράσουν τα παιδιά στον ασφυκτικό κόσμο της δικής τους δουλειάς. (Κείμενο 1)
2. Το διαδίκτυο αποτελεί τη μοναδική πηγή που πυροδοτεί τα βίαια ένστικτα των νέων. (Κείμενο 1)
3. Οι νέοι σήμερα ακολουθούν κίβδηλα ιδανικά και πρότυπα. (Κείμενο 1)
4. Η αφοβία των νέων είναι απότοκο του ευέξαπτου και οργίλου χαρακτήρα τους. (Κείμενο 2)
5. Οι νέοι δεν ενεργούν με χρησιμοθηρικά κίνητρα. (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

B.2.α. Η συντάκτρια του Κειμένου 1 επικαλείται ανά διαστήματα την αυθεντία αλλά συχνά μέσω αυτής απευθύνεται στο συναίσθημα των αναγνωστών της. Να επιβεβαιώσετε αυτόν τον ισχυρισμό, επιλέγοντας μία από τις αυθεντίες που επικαλείται και επισημαίνοντας δύο διαφορετικά μέσα με τα οποία το πρόσωπο που μιλά προκαλεί συναισθήματα στον αναγνώστη. Πώς εξηγείται αυτή η επιλογή, σε σχέση με το θέμα και την πρόθεσή της; (9 μονάδες)

B.2.β. Να επιλέξετε δύο περιόδους ή προτάσεις από το Κείμενο 2, που να συνδέονται με σχέση προσθήκης, δύο που να συνδέονται με σχέση αντίθεσης και δύο που να συνδέονται με σχέση αιτιολόγησης. Να αιτιολογήσετε την κάθε σας επιλογή, αναφερόμενοι τόσο στις διαρθρωτικές λέξεις που την στηρίζουν όσο και στα νοήματα που κάθε φορά συνδέονται. (6 μονάδες)

Μονάδες 15

B.3. Ο επιστημονικός λόγος είναι λόγος περιγραφικός, ερμηνευτικός και αποδεικτικός. Πιστεύετε ότι ο αριστοτελικός λόγος του Κειμένου 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί επιστημονικός; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Το ποιητικό υποκείμενο (Κείμενο 3) «δοξάζει» τα νεανικά του χρόνια («Εύγε πρώτη νεότης μου!»). Γιατί, κατά τη γνώμη σας, προχωρά σε αυτόν τον έπαινο; Να παρουσιάσετε την ερμηνευτική σας προσέγγιση αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. (150-200 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δίνονται να απαντήσετε στα εξής ερωτήματα:

A) Ποιο από τα χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Αριστοτέλης (Κείμενο 2) στους νέους της εποχής του πιστεύετε ότι αντιπροσωπεύει περισσότερο και ποιο λιγότερο τους νέους της δικής σας εποχής και γιατί;

B) Ποια προβλήματα έχει να αντιμετωπίσει ένας νέος του σήμερα, τα οποία, σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1 τον κατακλύζουν με «οργή, κορεσμό, αποστροφή, απάθεια, ραθυμία που συμποσούνται στην απογοήτευση»;

Το κείμενό σας θα εκφωνηθεί σε Συνέδριο Νέων στο οποίο συμμετέχετε εκπροσωπώντας το σχολείο σας. (350-400 λέξεις)

ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Με ποιους τρόπους αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1; Ποιος είναι ο βασικός και ποιος ο δευτερεύων τρόπος της οργάνωσης της παραγράφου; Πώς αυτοί εξυπηρετούν την πρόθεση της συντάκτριας;
2. Να εντοπίσετε τρία διαφορετικά σχήματα λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1, με τα οποία αισθητοποιείται η ομορφιά και η αγνότητα των νέων.
3. Να επισημάνετε τον ρόλο των ερωτήσεων στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1, τόσο από άποψη περιεχομένου όσο και από άποψη οργάνωσης του κειμένου και επικοινωνιακού αποτελέσματος.
4. Να μετασχηματίσετε τον λόγο στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 σε επίπεδο ρηματικού προσώπου έτσι, ώστε η συντάκτρια να εκφράζεται ως εκπρόσωπος της γενιάς στην οποία αναφέρεται. Ποια υφολογική διαφορά επήλθε;

5. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1 με συνώνυμες.
6. Να εντοπίσετε στις παραγράφους 2-4 του Κειμένου 1 ένα σημείο στο οποίο το ύφος καθίσταται λυρικό/λογοτεχνικό και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας, καταγράφοντας δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες αυτό κατορθώνεται.
7. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 2 με αντώνυμες.
8. Ο Αριστοτέλης στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 έχει πρόθεση να πείσει. Πώς εξυπηρετεί αυτήν την πρόθεση ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται η παράγραφος; Ποιος τρόπος πειθούς συμβάλει επίσης στην ικανοποίηση της πρόθεσής του;
9. Να δώσετε έναν αντικειμενικό τίτλο στο αριστοτελικό κείμενο και έναν τίτλο με σχόλιο. Να εξηγήσετε τον τρόπο με τον οποίο πραγματώνεται και λειτουργεί το σχόλιο του δεύτερου τίτλου που έχετε γράψει.
10. Ο Αριστοτέλης έχει χαρακτηριστεί εμπειρικός φιλόσοφος, που οδηγείται στα συμπεράσματά του μέσω επαγωγικών συλλογισμών. Επιβεβαιώνεται αυτός ο χαρακτηρισμός του φιλοσόφου στο κείμενο που σας δίνεται;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Περίληψη/ Συνοπτική απόδοση

ΒΗΜΑ ΒΗΜΑ Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Νοηματικοί άξονες που αποδίδουν τα θετικά χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Αριστοτέλης στους νέους και των επιχειρημάτων με τα οποία τα στηρίζει. (9 μονάδες)

- Ο χαρακτήρας των νέων είναι τέτοιος που να μη βλέπουν την κακή όψη των πραγμάτων, αλλά την καλή/ δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες.
- Αντιμετωπίζουν, επίσης, τη ζωή με αισιοδοξία/ έχουν μέσα τους, από την ίδια τους τη φύση, μια θέρμη... δεν έχουν ακόμη γνωρίσει πολλές αποτυχίες.
- Ζουν κυρίως με την ελπίδα/ σχετίζεται με το μέλλον/ το μέλλον είναι μεγάλο.
- Έχουν, επίσης, θάρρος/ ο λόγος είναι ότι παραφέρονται εύκολα και είναι γεμάτοι από ελπίδες.
- Είναι, επίσης, μεγαλόψυχοι· γιατί η ζωή δεν τους ταπεινώσε ακόμη, ούτε και δοκίμασαν τη δύναμη της ανάγκης.
- Προτιμούν, επίσης, να κάνουν όμορφα μάλλον πράγματα παρά πράγματα που τους συμφέρουν.
- Αγαπούν, επίσης, τους φίλους... γιατί δεν υπάρχει ακόμη τίποτε που να το κρίνουν με βάση το συμφέρον.

Οργάνωση/δομή της περίληψης (7 μονάδες)

- Θεματικό κέντρο: Τα θετικά χαρακτηριστικά των νέων.
- Τα χαρακτηριστικά των νέων αποδίδονται προσθετικά και παρατίθενται αιτιολογήσεις τους (συνοχή: προσθήκη, αιτιολόγηση).

Γλώσσα της περίληψης (4 μονάδες)

- Εξετάζεται η ικανότητα πύκνωσης, χρήσης υπερώνυμων, συνώνυμων, περιφράσεων, αποφυγής επαναλήψεων.

Σύνθεση Περίληψης

Στο κείμενο αποδίδονται τα θετικά χαρακτηριστικά των νέων. Αρχικά, είναι καλοδιάθετοι, γιατί είναι άπειροι στο κακό. Είναι, επίσης, οπτιμιστές, γιατί διακατέχονται από πάθος και δεν έχουν αποτύχει ακόμη. Επίσης, το μακρύ μέλλον τους γεννά ελπίδες. Αυτές μαζί με τον παρορμητισμό τους καθιστούν γενναίους. Ακόμη, επειδή δεν ένωσαν ταπεινωση ούτε βρέθηκαν σε ανάγκη, έχουν την πεποίθηση ότι αξίζουν τα καλύτερα. Επιπρόσθετα, λειτουργούν με βάση το ωραίο παρά το χρήσιμο, και για αυτό αντλούν χαρά από τη συναναστροφή με φίλους.

ΘΕΜΑΤΑ Β

B.1.

1. **Σ** (το βγάζουν, κολακεύοντάς το, στο πεδίο της κατάρτας για να πνίγεται, δουλεύοντας, μες τον ιδρώτα τού προσώπου του, σαν κι αυτούς...)
2. **Λ** (Αλλά και στην πραγματική ζωή... με εκρήξεις οργής και βίας)
3. **Σ** (Σε αυτόν τον αντι-ρομαντικό κόσμο, είναι αναπόφευκτο οι νέοι να μη θρέφουν κίβδηλα ιδανικά και πρότυπα)
4. **Σ** (ο λόγος είναι ότι παραφέρονται εύκολα... κανένας δεν αισθάνεται φόβο όσο κατέχεται από οργή)
5. **Σ** (Προτιμούν, επίσης, να κάνουν όμορφα μάλλον πράγματα παρά πράγματα που τους συμφέρουν)

B.2.α.

Η συντάκτρια του κειμένου 1 επικαλείται πράγματι την αυθεντία, αλλά μέσω αυτής απευθύνεται στο συναίσθημα του αναγνώστη. Για παράδειγμα, με την επίκληση στα λόγια του Καζαντζάκη («Σήμερα που σαπίζει ο κόσμος... Να'σαι ανένδοτος!») αφενός αξιοποιείται το μέγεθος της πολυσχιδούς αυτής προσωπικότητας, για να αποκτήσει κύρος και βάρος ο λόγος και αφετέρου μέσω των λεγομένων της ουσιαστικά παροτρύνεται ο αναγνώστης να μην υποκύπτει στη διαφθορά και στην ανηθικότητα

από την οποία κατακλύζεται. Με λίγα λόγια, παρακινείται συναισθηματικά. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης λέξεων με αρνητικό σημασιολογικό φορτίο («σαπίζει, ατιμία, συμβιβασμός, εξευτελίζουν»), οι οποίες αντικατοπτρίζουν τον κοινωνικό μαρασμό και τον αμοραλισμό και μεταφέρουν στον αναγνώστη αυτήν την απέχθεια για την πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, η χρήση της Υποτακτικής έγκλισης σε συνδυασμό με το β' ενικό πρόσωπο («Να'σαι ανένδοτος!») αποτελεί για τον αναγνώστη ένα προσωπικό κάλεσμα-πρόκληση, μία συμβουλή κι απαίτηση μαζί να μην ενδώσει, αλλά να κρατήσει ψηλά το φρόνημα και την ηθική του. Με αυτά τα μέσα, τα λόγια του Καζαντζάκη λειτουργούν συναισθηματικά.

Αυτόν τον συνδυασμό επιβάλει αφενός το θέμα, το οποίο αφορά την ανάγκη οι νέοι να διατηρήσουν την ηθική και τις αξίες τους, κάτι για το οποίο πρέπει να πειστούν τόσο σε λογικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο, μιας και οι νέοι είναι ιδιαίτερα συναισθηματικοί. Άλλωστε, πρόθεση της συντάκτριας είναι να ευαισθητοποιήσει και να παρακινήσει τους νέους να αντιταχθούν σε ό,τι αμαυρώνει την κοινωνία που τους υποσχέθηκαν και για να επιτευχθεί αυτό χρειάζεται και η συναισθηματική φόρτιση.

B.2.β.

Σύνδεση με σχέση προσθήκης και αιτιολόγησης:

«Ο χαρακτήρας των νέων είναι τέτοιος που να μη βλέπουν την κακή όψη των πραγμάτων, αλλά την καλή· ο λόγος είναι ότι τα μάτια τους δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες. Είναι, **επίσης**, ευκολόπιστοι, **γιατί** δεν ήταν πολλές ως τώρα οι φορές που έπεσαν θύματα απάτης».

Η λέξη «επίσης» προσθέτει άλλο ένα χαρακτηριστικό των νέων και η λέξη «γιατί» αιτιολογεί γιατί είναι ευκολόπιστοι.

Σύνδεση με σχέση αντίθεσης:

«Ζουν κυρίως με την ελπίδα· ο λόγος είναι ότι η ελπίδα σχετίζεται με το μέλλον, ενώ η μνήμη με το παρελθόν, και για τους νέους το μέλλον είναι μεγάλο, ενώ το παρελθόν μικρό».

Η λέξη «ενώ» αντιθέτει τη σχέση της ελπίδας με το μέλλον με τη σχέση της μνήμης με το παρελθόν.

B.3.

Στο κείμενο του Αριστοτέλη τονίζεται περιγραφικός, ερμηνευτικός και αποδεικτικός χαρακτήρας του επιστημονικού λόγου. Καταρχάς, ο λόγος είναι περιγραφικός, καθώς σκιαγραφείται ο χαρακτήρας των νέων, στους οποίους αποδίδεται πλήθος επιθέτων για να απεικονιστούν με ακρίβεια οι ιδιότητές τους («ευκολόπιστοι, θαρραλέοι, μεγαλόψυχοι»). Ταυτόχρονα, επικρατεί το συνδετικό ρήμα «είναι» για να παρατεθούν τα χαρακτηριστικά τους και ρήματα δράσης («αντιμετωπίζουν, ζουν»), για να περιγραφεί η συμπεριφορά τους. Επιπλέον, ο λόγος καθίσταται ερμηνευτικός, καθώς με πλήθος αιτιολογήσεων ερμηνεύεται κάθε χαρακτηριστικό που αποδίδεται στους νέους («ο λόγος είναι ότι τα μάτια τους δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες... γιατί δεν ήταν πολλές ως τώρα οι φορές που έπεσαν θύματα απάτης... γιατί όπως αυτοί που έχουν πει πολύ κρασί... ο λόγος είναι ότι η ελπίδα σχετίζεται με το μέλλον»). Έτσι, με τον συνδυασμό περιγραφής και ερμηνείας των γνωρισμάτων της συμπεριφοράς των νέων ο φιλόσοφος κατορθώνει να αποδεικνύει τις θέσεις που προσβεύει σχετικά με τον χαρακτήρα των νέων.

Γ. Ερμηνευτικό σχόλιο

Ζητούμενο ως προς το κύριο μέρος είναι η κατανόηση του βασικού θέματος/ιδέας και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου. Ζητούμενο ως προς την προσωπική ανταπόκριση είναι η διατύπωση προσωπικής τοποθέτησης, η οποία σχετίζεται άμεσα με το θέμα.

Προσοχή: Η προσωπική ανταπόκριση γράφεται από τον μαθητή ακόμη κι αν δεν ζητείται με ξεχωριστό ερώτημα.

ΒΗΜΑ ΒΗΜΑ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΙΟΥ

Χωρία του κειμένου σχετικά με το ερώτημα	Ερμηνεία των χωρίων	Κειμενικοί δείκτες
αδάμαστο χείλι που το βότσαλο δίδαξες της τρικυμίας και στις μπόρες μέσα, της βροντής αντιμίλησες	Η ελευθερία έκφρασης, η παρηρησία και το θάρρος της νεότητας τού επέτρεψαν τη δίχως φόβο ύψωση της φωνής απέναντι σε κάθε δυσκολία.	Προσωποποιήσεις: - αδάμαστο χείλι - της βροντής αντιμίλησες - το βότσαλο δίδαξες Αισθητοποίηση δυσκολιών: - τρικυμίας, μπόρας, βροντής
Τόσο χώμα στις ρίζες μου έριξες, που κι η σκέψη μου χλόισε!	Η νεότητα τού προσέφερε πλήθος πνευματικών ερεθισμάτων, γνώσεων και εμπειριών, με αποτέλεσμα να αναζωογονηθεί και να αναπτυχθεί πλήρως η ικανότητά του να σκέφτεται.	Μεταφορές: - Τόσο χώμα στις ρίζες μου έριξες - η σκέψη μου χλόισε
Τόσο φως μες στο αίμα, που κι η αγάπη μου πήρε το κράτος και το νόημα τ' ουρανού.	Το ηθικό και εξαγνισμένο φως της νεότητας κατέστησε την αγάπη κυρίαρχη στη ζωή του, όπως ακριβώς δεσπόζει στη ζωή των ανθρώπων ο ουρανός.	Μεταφορές: - Τόσο φως μες στο αίμα - η αγάπη μου πήρε το κράτος και το νόημα τ' ουρανού

και στα νύχια των αγροίκων, λεία κακή.	Η ηθική του καθαρότητα τον καθιστά κακή λεία στα χέρια των αγροίκων, εφόσον δεν μπορούν να τον επηρεάσουν και να τον διαφθείρουν.	Μετωνυμία: - στα νύχια των αγροίκων (= υπό τον έλεγχο ή στα χέρια των κακών ανθρώπων) Μεταφορά: - λεία κακή
Γιοι των ανθρώπων, να φοβούμαι τι;	Σε μια εποχή πολλών δυσκολιών δεν έχει να φοβηθεί κάτι, αφού έχει διασφαλίσει την ηθική του αρτιότητα, την πνευματική του καλλιέργεια και πλήθος γόνιμων εμπειριών.	Ευθεία ρητορική ερώτηση: - να φοβούμαι τι;
Πάρετέ μου τα σπλάχνα, τραγούδησα! / Πάρετέ μου τη θάλασσα με τους άσπρους βοριάδες / πάρετέ μου, τραγούδησα!	Ό,τι κι αν επιχειρήσουν οι άλλοι να του αφαιρέσουν δεν έχουν πια δύναμη επάνω του, καθώς μέσω της τέχνης του κατόρθωσε ήδη αφενός να εκφράσει τον πλούτο των ιδεών του κι αφετέρου να διαφυλάξει μέσα στα τραγούδια του τις πλέον πολύτιμες εμπειρίες του.	Σχήμα επαναφοράς & επανάληψης: - Πάρετέ μου - Πάρετέ μου - πάρετέ μου Α' ρηματικό πρόσωπο: - τραγούδησα! - τραγούδησα!

Η προσωπική ανταπόκριση αποτυπώνει τη σημασία του θέματος για τον κάθε αναγνώστη, συντάσσεται οπότε με βάση την προσωπική οπτική του κάθε μαθητή/τριας. Απαιτείται, ωστόσο, να έχει άμεση σύνδεση με το θέμα και -στο βαθμό του εφικτού- να «συνομιλεί» με το λογοτεχνικό κείμενο μέσω της αξιοποίησης παραπομπών σε αυτό.

Σύνθεση ερμηνευτικού σχολίου

Το ποιητικό υποκείμενο χάρη στα νεανικά του χρόνια λυτρώθηκε από το αίσθημα του φόβου, καθώς έζησε ουσιαστικές εμπειρίες και απέκτησε τις αναγκαίες ηθικές ποιότητες. Έτσι, οι ψυχικές δοκιμασίες που λειτουργούν ως φόβητρο για άλλους δεν μπορούν να τον κάμψουν. Όπως, άλλωστε, επισημαίνει μέσω προσωποποιήσεων («αδάμαστο χείλι») είχε από νωρίς το θάρρος να εκφράζει τη γνώμη του, φτάνοντας στο σημείο, μάλιστα, να «αντιμιλήσει» ακόμη και στη «βροντή». Στα νεανικά του χρόνια, συνάμα, έλαβε, όπως αυτό δηλώνεται με τη χρήση μεταφορικού λόγου («Τόσο χύμα στις ρίζες μου έριξες»), επαρκή πνευματικά εφόδια, ώστε η νοητική του ικανότητα να έχει αναπτυχθεί με τον πλέον γόνιμο τρόπο («η σκέψη μου χλόισε!»). Εξαγνίστηκε, παράλληλα, σε ηθικό επίπεδο («Τόσο φως μες στο αίμα»), ώστε με την ψυχική του «καθαρότητα» να είναι «λεία κακή» στα νύχια των ανήθικων και των αγροίκων. Δεν έχει, άρα, να φοβηθεί κάτι, όπως αυτό δηλώνεται με τη χρήση ευθείας ερώτησης («να φοβούμαι τι»), καθώς, έτι περαιτέρω, διέσωσε μέσω της τέχνης του («τραγουδῆσα») κάθε σημαντικό του βίωμα («το κορίτσι το ένα»), ώστε να μην μπορούν πια να του στερήσουν τίποτε.

Η ορθή αξιοποίηση και βίωση των νεανικών χρόνων μπορεί να λειτουργήσει ως καίρια παρακαταθήκη για τα κατοπινά χρόνια, αφού πλουτίζει την ψυχή και το πνεύμα του ατόμου. Αρκούν, μάλιστα, τα απλούστερα στοιχεία («τα πολλά κελαηδίσματα») για μια μεστή συγκινήσεων νεότητα.

Δ. Παραγωγή λόγου

Στην Παραγωγή λόγου οι μαθητές αξιολογούνται με βάση το **περιεχόμενο** (κατά πόσο τα επιχειρήματα είναι επαρκή κι αναπτύσσονται με επάρκεια, αλλά και κατά πόσο αξιοποιούνται δημιουργικά τα δοθέντα κείμενα, 12 μονάδες), **την οργάνωση του λόγου** (κατά πόσο υπάρχει λογική ανάπτυξη των ιδεών, κατά πόσο δηλαδή ισχύουν οι αιτιώδεις και οι άλλες λογικές σχέσεις τους, αλλά και κατά πόσο το κείμενο των μαθητών έχει τα χαρακτηριστικά του επικοινωνιακού πλαισίου που κάθε φορά ζητείται, 10 μονάδες) και τη **σωστή χρήση της γλώσσας** (κατά πόσο εφαρμόζονται οι γραμματικοί και συντακτικοί κανόνες, κατά πόσο υπάρχει πλούτος λεξιλογίου, αλλά και κατά πόσο η γλώσσα προσαρμόζεται στην επικοινωνιακή περίπτωση, 8 μονάδες).

Ως εκ τούτου στη συγκεκριμένη παραγωγή λόγου θα δοθεί έμφαση στα εξής:

ΒΗΜΑ ΒΗΜΑ Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

► Ως προς το περιεχόμενο:

Α΄ ζητούμενο: Οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν το χαρακτηριστικό εκείνο από το κείμενο του Αριστοτέλη το οποίο αντιπροσωπεύει περισσότερο και εκείνο που αντιπροσωπεύει λιγότερο τους σύγχρονους νέους και να στηρίξουν τη θέση τους με επιχειρήματα και παραδείγματα.

Εδώ θα επιλεγεί ως χαρακτηριστικό το οποίο αντιπροσωπεύει τους σύγχρονους νέους η ύπαρξη ελπίδας/ η αισιοδοξία και ως χαρακτηριστικό που δεν τους αντιπροσωπεύει το γεγονός ότι οι νέοι προτιμούν το ωραίο παρά το συμφέρον. (Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να επιλέξουν όποιο χαρακτηριστικό επιθυμούν, αρκεί να το στηρίξουν επαρκώς).

Επιλογή χαρακτηριστικών	Στήριξη θέσης (βασικές ιδέες) (για την ανάπτυξή τους απαντούμε στις ερωτήσεις «τι σημαίνει αυτό;/ γιατί συμβαίνει αυτό;/ ποια παραδείγματα το αποδεικνύουν;»)
Οι σύγχρονοι νέοι είναι αισιόδοξοι και γεμάτοι ελπίδες όπως και οι νέοι στην εποχή του Αριστοτέλη.	Από τη φύση τους οι νέοι αγαπούν την εξιδανίκευση και την ωραιοποίηση των πραγμάτων, δεν έχουν αντιμετωπίσει πολλές αποτυχίες, δεν έχουν γνώση της πραγματικότητας, έχουν όλο το μέλλον μπροστά τους.
Οι σύγχρονοι νέοι δεν προτιμούν το ωραίο από το χρήσιμο, όπως οι νέοι της εποχής του Αριστοτέλη.	Προτάσσουν τις προσωπικές φιλοδοξίες, απέχουν από συλλογικές δράσεις.

Β΄ ζητούμενο: Οι μαθητές οφείλουν να επιλέξουν από το πρώτο κείμενο ή και από την εμπειρία και τις γνώσεις τους τα προβλήματα που οδηγούν τους σύγχρονους νέους σε απογοήτευση και να αιτιολογηθεί η επιλογή τους με επιχειρήματα και παραδείγματα.

Σημεία του κειμένου που αναφέρονται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι	Στήριξη θέσης (βασικές ιδέες) (για την ανάπτυξή τους απαντούμε στις ερωτήσεις «τι σημαίνει αυτό;/ γιατί συμβαίνει αυτό;/ ποια παραδείγματα το αποδεικνύουν;»)
Το διαδίκτυο έχει ανοίξει τον ασκό του Αιόλου	Σαθρά πρότυπα, συνθήκες υλικού ευδαιμονισμού και σκληρού ανταγωνισμού (προσωπικές ιδέες: οικονομική κρίση, παιδεία χρησιμοθηρική).
...στην πραγματική ζωή, η καχυποψία και η κοινωνική αναλγησία	Η βία, οι ψεύτικες φιλίες, η υποκρισία, η αποξένωση, η ανεργία.

► Ως προς την οργάνωση του λόγου:

Να χωριστεί το κείμενο σε παραγράφους με θεματική ενότητα. Να υπάρξει ισόποση ανάπτυξη των δύο ζητούμενων. Να τηρείται η τριμερής δομή του κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος). Να υπάρχει δήλωση της επικοινωνιακής περίπτωσης (προσφώνηση, αποφώνηση, τοποθέτηση στον χώρο, αναφορά στην περίπτωση και στην ιδιότητα του ομιλητή).

► Ως προς τη γλώσσα:

Να τηρούνται οι γραμματικοσυντακτικοί κανόνες, να χρησιμοποιείται πλούσιο λεξιλόγιο, να υπάρχει προφορικότητα.

Σύνθεση Παραγωγής λόγου

Αγαπητοί ακροατές,

Συνέδρια σαν το σημερινό, αφιερωμένα στους νέους, συνιστούν μοναδική ευκαιρία για να καταθέσουμε σκέψεις, που μπορούν να συμβάλουν στην αναβάθμιση της ζωής μας. Ασφαλώς, οι εποχές έχουν αλλάξει και η ζωή για έναν νέο σήμερα είναι διαφορετική από παλιά. Ωστόσο, κάποια χαρακτηριστικά προσδιορίζουν διαχρονικά τη νεανική φύση. Όλα αυτά θα μοιραστώ μαζί σας, εκπροσωπώντας το σχολείο μου σε αυτήν τη σημαντική εκδήλωση.

Αρχικά, σήμερα οι νέοι συνεχίζουμε να είμαστε αισιόδοξοι -ευτυχώς- τρέφοντας ελπίδες για το μέλλον. Είναι, άλλωστε, στοιχείο της φύσης μας να ονειρευόμαστε και να κάνουμε σχέδια που μας αφορούν, να θέτουμε υψηλούς στόχους και να πιστεύουμε στη μελλοντική τους κατάκτηση. Είναι, βλέπετε, και το μέλλον μακρύ και μας δίνεται το περιθώριο να υπερβάλλουμε κάποιες φορές στη στοχοθεσία μας. Αυτή μας η στάση απορρέει, ασφαλώς, κι από το γεγονός ότι οι αποτυχίες που έχουμε συναντήσει είναι λίγες κι έτσι δεν πτοούμαστε εύκολα. Ίσως ακόμη να οφείλεται στο γεγονός ότι αγνοούμε σημαντικά πράγματα, όσον αφορά τις δυσκολίες που πρέπει να υπερφαλαγγίσει κανείς για να πετύχει.

Από την άλλη μεριά, η σύγχρονη νέα γενιά δεν διατηρεί την αθωότητα της παλιάς, που προτιμούσε το αληθινό και το ωραίο παρά το χρήσιμο και το συμφέρον. Οι περισσότεροι νέοι ενδιαφερόμαστε καθημερινά για την προσωπική μας εξέλιξη και καλοπέραση και συχνά αρνούμαστε να συνδράμουμε σε μια συλλογική προσπάθεια, αν δεν μας παρέχεται κάποιο κίνητρο, αν δεν εξυπηρετείται κάποια προσωπική μας φιλοδοξία. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται και από την αποχή μας από εθελοντικές δράσεις ή από εκδηλώσεις του σχολείου μας.

Αυτή, ωστόσο, η στάση μας είναι απότοκο των προτύπων με τα οποία καθημερινά βομβαρδιζόμαστε, κυρίως από τον επικίνδυνο και αδηφάγο κόσμο του διαδικτύου: Άνθρωποι που με λίγο κόπο κατακτούν πλούτο, άνθρωποι με φήμη και δυνατότητα προβολής, σχόλια υβριστικά έμμεσα διδάσκουν στον νέο ότι το παν είναι να επιβιώσει αυτός εις βάρος του συνανθρώπου του. Την κατάσταση αυτή έχει δυναμιτίσει και η οικονομική κρίση, που πρόταξε στη ζωή μας την ανάγκη για επαγγελματική αποκατάσταση, με συνέπεια ακόμη και η εκπαίδευση που δεχόμαστε να είναι χρησιμοθηρική και να παραμερίζει τις αξίες που πρέπει να μεταλαμπαδευτούν σε μια προσωπικότητα που βρίσκεται υπό διαμόρφωση. Παράλληλα, τα περιστατικά βίας, οι λυκοφιλίες και η αποξένωση σε συνδυασμό με την ανεργία συνθέτουν την κοινωνική πραγματικότητα που απογοητεύει τον νέο, καθώς έρχεται σε αντίθεση με την αγνότητα και τον αυθορμητισμό του, με την αγάπη και τη γενναιοδωρία του.

Αγαπητό κοινό,

Αν θέλουμε να επενδύσουμε στο μέλλον, πρέπει να επενδύσουμε σε εμάς. Κι αν δεν το κάνουν οι άλλοι, οφείλουμε να το αναλάβουμε εμείς. Θα πρέπει να ανακτήσουμε όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν στη νιότη μας και με ενθουσιασμό να δώσουμε ένα τέλος σε ό,τι υπονομεύει τη χαρά της ζωής.

Σας ευχαριστώ

Απαντήσεις στα Πρόσθετα Ερωτήματα

1. Η δεύτερη παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο του αιτίου-αποτελέσματος και των παραδειγμάτων. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται τα αποτελέσματα της νοσηρής πραγματικότητας που βιώνουν οι νέοι (το διαδίκτυο και νοσηρά φαινόμενα της πραγματικής ζωής) στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς τους (δυστυχία, απογοήτευση, εκρήξεις οργής, ανηθικότητα, αλλοτρίωση). Χαρακτηριστικές είναι οι φράσεις «πηγές της δυστυχίας, έχουν ως αναπόδραστη απόρροια». Μέσω αυτής της μεθόδου αποκαλύπτεται η επίδραση του κόσμου που έχει διαμορφωθεί για τους νέους και προκαλείται ο προβληματισμός του αναγνώστη. Ταυτόχρονα, δίνονται παραδείγματα δυσλειτουργίας του διαδικτύου (τα ψηφιακά εγκλήματα, το cyberbullying, τα διαστροφικά κυκλώματα, την εξοικείωση με τη βία και τα σεξουαλικά εγκλήματα) και νοσηρών συμπεριφορών των νέων ως αποτέλεσμα αυτού (νέους απογοητευμένους από τον κόσμο... που δεν έχουν καν προλάβει να ζήσουν), τα οποία λειτουργούν ως τεκμήρια για όσα διατείνεται η συντάκτρια. Με ζωντανό και άμεσο τρόπο και αξιοποιώντας την εμπειρία και τις παραστάσεις του αναγνώστη η συντάκτρια σκιαγραφεί την πραγματικότητα με τρόπο οικείο για τον αναγνώστη και, τελικά, τον πείθει για την αλήθεια των γραφομένων της.

Ο βασικός τρόπος ανάπτυξης είναι με αίτιο-αποτέλεσμα, καθώς η συντάκτρια επιθυμεί να δώσει βαρύτητα στον τρόπο που η κοινωνική πραγματικότητα που έχουν οι μεγάλοι διαμορφώσει επενεργεί στους νέους. Σε αυτό το πλαίσιο, υποστηρικτικά λειτουργούν τα παραδείγματα.

2. (Προσοχή: ο μαθητής/η μαθήτρια θα πρέπει να επιλέξει τρία διαφορετικά σχήματα λόγου). Σε αυτήν την παράγραφο η ομορφιά και η αγνότητα των νέων αποδίδεται και μέσω κάποιων σχημάτων λόγου. Καταρχάς, με τη μεταφορά «Μέσα του έχει πλούτο» αποδίδεται η εσωτερική καλοσύνη των παιδιών, ενώ με την προσωποποίηση «η καρδιά του δεν γνωρίζει τη στέρση της ζωής» επισημαίνεται το γεγονός ότι τα παιδιά είναι γενναιοδωρα, σε αντίθεση με τους φειδωλούς σε συναισθήματα ανθρώπους. Τέλος, με την επανάληψη «θεϊκό πλάσμα», που χαρακτηρίζει το παιδί, η συντάκτρια επαναφέρει τη βασική της θέση κι αποθεώνει τους νέους, τους κατατάσσει στη χορεία των αγνών πλασμάτων. Με όλα αυτά τα σχήματα λόγου, το κείμενο παρουσιάζει το παιδί ως ένα άφθαρτο ον, πολύ μακριά από τους αλλοτριωμένους ενήλικες και προσεγγίζει συναισθηματικά τον αναγνώστη.

3. Από άποψη περιεχομένου, οι ερωτήσεις αυτές, καθώς είναι ρητορικές, αντιστοιχούν με αποφαντικές προτάσεις, που συνιστούν θέσεις της συντάκτριας. Αναλυτικότερα, μέσω αυτών η συντάκτρια αποσειεί τις ευθύνες από τη νεολαία για την ηθική παρακμή της και καθιστά επιτακτική την ανάγκη εύρεσης ανθρώπων που θα την ανακουφίσουν. Από άποψη οργάνωσης του κειμένου, η παράγραφος αυτή συνδέει την παράγραφο που προηγείται και περιγράφει την εύλογη παρεκτροπή των νέων από τον ηθικό δρόμο με την επόμενη παράγραφο που συμπεραίνει ότι οι νέοι θα πρέπει να αντισταθούν όσο μπορούν στις κοινωνικές προκλήσεις, τονίζοντας ότι οι ευθύνες θα πρέπει να βαραίνουν άλλους κι όχι τους νέους. Επικοινωνιακά, οι ερωτήσεις απευθύνονται άμεσα στον αναγνώστη και τον εμπλέκουν σε μια διαδικασία ενεργού συμμετοχής στη σκέψη της συντάκτριας. Ο λόγος αποκτά θεατρικότητα, προφορικότητα και ζωντάνια και δημιουργείται προβληματισμός στον αναγνώστη, ενώ παράλληλα δέχεται συναισθηματική επίδραση.

4. Μετασχηματισμός σε α' ρηματικό πρόσωπο: «Σε αυτόν τον αντι-ρομαντικό κόσμο, είναι αναπόφευκτο εμείς οι νέοι να μη θρέφουμε κίβδηλα ιδανικά και πρότυπα· να μη γινόμαστε θηρευτές των “likes” στα social media και του φαίνεσθαι, εραστές της ρηχότητας και της πνευματικής νέκρωσης, αδιάφοροι για την πραγματική τέχνη, εθισμένοι στην οθόνη και την υποκουλτούρα, διψασμένοι για επιβεβαίωση από τους άλλους. Νέοι που κρημνίζομαστε σε επιδερμικές διασκεδάσεις και αναλωνόμαστε σε έρωτες αποκλειστικά σαρκικούς και φιλίες στερούμενες βαθιάς επικοινωνιακής μέθεξης. Νέοι φοβισμένοι, ανελεύθεροι, νωθροί και εμποτισμένοι με τη λογική της ήσσονος προσπάθειας».

Με την τροπή από γ' ρηματικό σε α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, ο λόγος από απρόσωπος, αποστασιοποιημένος κι αντικειμενικός καθίσταται άμεσος, αφού η συντάκτρια παρουσιάζεται ως εκπρόσωπος της νέας γενιάς κι εκφράζει τα συλλογικά βιώματά της. Επίσης, επιδρά στο συναίσθημα των αναγνωστών.

5. Απηνούς: σκληρού, ανελέητου, δαιδαλωδών: περίπλοκων, αναλγησία: σκληρότητα, απονιά, ανερμάτιστους: ασταθείς, απωλέσει: χάσει, αλλοτριωμένους: αποξενωμένους, αναπόφευκτο: αναπόδραστο, κίβδηλα: νόθα, σαθρά, κρημνίζονται: γκρεμίζονται, καταβαρυνώνονται, μέθεξης: συμμετοχής, νωθροί: μαλθακοί, ήσσονος: ελάχιστης, παραδοθεί: κληροδοτηθεί, κάματο: κόπο.

6. **Λυρικό/λογοτεχνικό το ύφος καθίσταται στο σημείο:** «Σε αυτόν τον αντι-ρομαντικό κόσμο, είναι αναπόφευκτο οι νέοι να μη θρέφουν κίβδηλα ιδανικά και

πρότυπα: να μη γίνονται θηρευτές των “likes” στα social media και του φαίνεσθαι, εραστές της ρηχότητας και της πνευματικής νέκρωσης, αδιάφοροι για την πραγματική τέχνη, εθισμένοι στην οθόνη και την υποκουλτούρα, διψασμένοι για επιβεβαίωση από τους άλλους». Μια πρώτη γλωσσική επιλογή που συμβάλει στη διαμόρφωση αυτού του ύφους είναι η μεταφορά «να μη γίνονται θηρευτές των “likes”». Μέσω της γλαφυρότητας της μεταφοράς, οι λέξεις αποκτούν νέες σημασιολογικές διαστάσεις και καταδεικνύουν ότι οι νέοι αναγκάζονται να καταστούν κυνηγοί της διαδικτυακής αναγνώρισης. Παράλληλα, με το ασύνδετο σχήμα «να μη γίνονται θηρευτές των “likes” στα social media και του φαίνεσθαι, εραστές της ρηχότητας και της πνευματικής νέκρωσης, αδιάφοροι για την πραγματική τέχνη, εθισμένοι στην οθόνη και την υποκουλτούρα, διψασμένοι για επιβεβαίωση από τους άλλους» η συντάκτρια παρατάσσει το πλήθος των κινδύνων που εγκυμονούν για τους νέους από τον εγκλωβισμό τους στην ψηφιακή ζωή, με γοργό, ρυθμικό, πυκνό τρόπο. Με τις γλωσσικές αυτές επιλογές ο λόγος αποκτά συναισθηματική φόρτιση και έντονο λογοτεχνισμό και το ύφος καθίσταται λυρικό.

7. Ευκολόπιστοι: δύσπιστοι, θέρμη: ψυχρότητα, θυμάται: λησμονεί, θαρραλέους: δειλούς, οργή: πραότητα, ταπείνωση: αποθέωση, εξύμνησε, μεγαλοψυχία: αυτοϋποτίμηση.
8. Στην παράγραφο αυτή είναι προφανής η πρόθεση του Αριστοτέλη να πείσει. Για τον λόγο αυτό οργανώνει τον λόγο του με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, αιτιολογεί κάθε χαρακτηριστικό που αποδίδει στους νέους (ο λόγος είναι ότι τα μάτια τους δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες... γιατί δεν ήταν πολλές ως τώρα οι φορές που έπεσαν θύματα απάτης... γιατί... οι νέοι έχουν μέσα τους, από την ίδια τους τη φύση, μια θέρμη... ο λόγος είναι ότι η ελπίδα σχετίζεται με το μέλλον...). Χαρακτηριστική είναι η επανάληψη του αιτιολογικού συνδέσμου «γιατί» και φράσεων που δηλώνουν αιτιολόγηση, όπως «ο λόγος είναι ότι». Μέσω της αιτιολόγησης στηρίζει με επιχειρήματα τις βασικές του θέσεις και προσδίδει περαιτέρω πειστικότητα στον λόγο του. Σε συνδυασμό με αυτό βρίσκεται ο τρόπος πειθούς που χρησιμοποιεί. Ειδικότερα, επικαλείται τη λογική του αναγνώστη και καταφεύγει στη χρήση επιχειρημάτων, που πραγματώνονται μέσω των αιτιολογημένων κρίσεων, οι οποίες λειτουργούν ως αποδείξεις των θέσεών του.
9. **Αντικειμενικός τίτλος:** Ο χαρακτήρας των νέων. **Τίτλος με σχόλιο:** Το αδιάφθορο της νιότης!

Στον δεύτερο τίτλο το σχόλιο αποδίδεται με τη χρήση της συναισθηματικά και θετικά φορτισμένης λέξης «αδιάφθορο», που επιδρά σε ηθικό επίπεδο στον αναγνώστη. Παράλληλα, η μετωνυμία «της νιότης» (χρησιμοποίηση του αφηρημένου αντί του συγκεκριμένου) προσδίδει μια αφηρημένη και καθολική ισχύ στην αφθαρσία που διέπει τη νέα γενιά. Τέλος, το θαυμαστικό στο τέλος καταδεικνύει την επιδοκμασία και τον ενθουσιασμό του συντάκτη για τη γενιά αυτή. Γενικότερα, με το σχόλιο του σε αυτόν τον τίτλο ο συντάκτης εκφράζει τα θετικά του συναισθήματα για τη νεολαία και προκαταβάλλει θετικά τον αναγνώστη.

10. Στο κείμενο επιβεβαιώνεται ότι ο Αριστοτέλης είναι ένας εμπειρικός φιλόσοφος, καθώς διερευνά τον χαρακτήρα των νέων καταφεύγοντας στα εμπειρικά δεδομένα τόσο τα δικά του όσο και των αναγνωστών του (τότε ακροατών). Τα συμπεράσματά του (Ο χαρακτήρας των νέων είναι τέτοιος που να μη βλέπουν την κακή όψη των πραγμάτων) είναι αποτελέσματα παρατήρησης της ζωής και της συμπεριφοράς των νέων, η οποία αποδίδεται στο κείμενο μέσω αιτιολογικών προτάσεων (ο λόγος είναι ότι τα μάτια τους δεν έχουν ακόμη δει πολλές κακίες). Έτσι, επιβεβαιώνεται και το γεγονός ότι με επαγωγικό τρόπο οδηγείται σε αυτά, Με άλλα λόγια, ξεκινά από επιμέρους παρατηρήσεις/σκέψεις (για παράδειγμα ότι η ζωή δεν τους ταπεινώσε ακόμη (τους νέους), για να καταλήξει στο γενικό συμπέρασμα ότι αυτοί είναι μεγαλόψυχοι.

16^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΕΞ-ουσία ΠΟΛΙΤΩΝ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Η έννοια της ενεργού πολιτότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης ως στόχος τους έτους

[...] Η εκπαίδευση για την πολιτότητα αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση για υπεύθυνη δράση και θεμελιώνεται σε βασικές αρχές της αλληλεγγύης. Βασική αρχή της αλληλεγγύης η οποία πρέπει να συνειδητοποιηθεί, αλλά και να βιωθεί μέσα από εμπειρίες είναι ότι το δικαίωμα δεν έχει σχέση μόνο με τον εαυτό μας αλλά και με τον άλλο: Όταν βλέπεις τον άλλο να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης/ περιθωριοποίησης/ κοινωνικής αδικίας και δεν διαμαρτύρεσαι, δεν συμμετέχεις, δεν διεκδικείς το δικαίωμά του, τότε αμφισβητείς και το δικό σου δικαίωμα. Επομένως, η κοινωνική αλληλεγγύη καταπολεμά την αδράνεια, τον εφησυχασμό, την κοινωνική αδιαφορία, τον ατομισμό και θεμελιώνει την Κοινωνική Συνοχή, την πίστη στις κοινές αξίες και τους σκοπούς μιας κοινωνίας οι οποίοι προωθούν την αλληλεπίδραση και την αίσθηση του ανήκειν (Edwards, 2004).

Ως γνώση η ενεργός πολιτότητα αναπτύσσεται μέσα από συναίσθηση και γνωριμία με το τι συμβαίνει γύρω μας, ποιος είναι ο άλλος και πώς τα δικαιώματά του και το επίπεδο ζωής του επηρεάζονται. Χρειάζεται ακόμη η γνώση της ευρύτερης κοινωνικής πραγματικότητας, με έμφαση στο γεγονός ότι καταρρέει σε ολόκληρη την Ευρώπη το κοινωνικό κράτος, με την κρατική πρόνοια να αδυνατεί να υποστηρίξει επαρκώς τους πολίτες που πράγματι έχουν ανάγκη υποστήριξης. Αποτέλεσμα η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής ευάλωτων ομάδων εκεί όπου τα κονδύλια και τα επιδόματα μειώνονται και καταργούνται για την υγεία, την περίθαλψη, τη στήριξη των ανέργων, των πολύτεκνων οικογενειών, των απόρων, των ΑΜΕΑ κ.ο.κ. Αυξάνονται οι περικοπές και η λιτότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο, καλπάζει η ανεργία -ιδιαίτερα μεταξύ των νέων- και αυξάνεται η (λαθρο)μετανάστευση με συνέπειες την περαιτέρω εξαθλίωσή τους και την όξυνση αισθημάτων ξενοφοβίας και ρατσισμού.

Ως στάση η κοινωνική αλληλεγγύη είναι στάση απέναντι στον άλλο, στο εαυτό μας και στην κοινωνία και θεμελιώνεται σε θετικές αντιλήψεις. Είναι γι' αυτό τον λόγο που η κοινωνική αλληλεγγύη στο πλαίσιο της ενεργού πολιτότητας υποστηρίζει δράσεις με σκοπό την εξάλειψη κάθε μορφής στερεοτύπου και, ειδικότερα, την εξάλειψη του χάσματος μεταξύ ανδρών και γυναικών και των στερεοτύπων κατά των μεταναστών. Μέσα σε αυτό τα πλαίσιο, η εξάλειψη των στερεοτύπων αποτελεί βασικό πυλώνα των στοιχείων και των ενεργειών που χαρακτηρίζουν τον ενεργό πολίτη. Ο πολίτης είναι το

αποτέλεσμα της σχέσης «εγώ και ο άλλος». Προϋποθέτει τη συμμετοχή αλλά και την απόσυρση και αποχή, εφόσον έχουμε συναίσθηση τι σημαίνει η αποχή μας.

Βασικός πυλώνας ανάπτυξης δράσης και σύμπραξης στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεγγύης είναι ο Εθελοντισμός. [...] Επικεντρώνεται στην παροχή ανιδιοτελούς κοινωνικού έργου και παρακινείται από μια ιδιαίτερη στάση ζωής με αξίες, όπως η φιλανθρωπία, η αλληλεγγύη, η κοινωνική δικαιοσύνη και η κοινωνική ευημερία. Σχολικές, διασχολικές και ομαδικές δραστηριότητες, οι οποίες μπορούν να καλλιεργήσουν τις αξίες αυτές και να δραστηριοποιήσουν τους μαθητές, υπάρχουν πάρα πολλές και οι πιο σπουδαίες έχουν προταθεί από τους ίδιους τους μαθητές: Σχολικά παντοπωλεία σε συμβατική και ηλεκτρονική μορφή, ανταλλαγή προϊόντων μέσω ιστοσελίδων και ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης, ομαδικά και ατομικά φροντιστήρια για άπορους μαθητές, παρατήρηση και παρέμβαση στα προβλήματα της κοινότητας και της γειτονιάς, είναι μόνο κάποια από αυτά, πέρα από τη συμμετοχή στις εκδηλώσεις εθελοντικών οργανώσεων.

Μαίρη Κουτσελίνη, Καθηγήτρια στο τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου (διδασκευασμένο)

Κείμενο 2 (Μη Λογοτεχνικό Κείμενο)

Η βελτίωση των ατομικών και κοινωνικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των νέων μας, καθώς και η καλλιέργεια αισθημάτων κατανόησης και ανεκτικότητας προς άλλους πολιτισμούς είναι σήμερα κυρίαρχος στόχος κάθε σύγχρονης και πολιτισμένης κοινωνίας. Τα πιο πάνω συνοψίζουν την έννοια της Πολιτότητας, στην οποία στοχεύει η Ευρωπαϊκή οικογένεια, ορίζοντας τη σημασία της διαμόρφωσης του ενεργού πολίτη. Ενεργός πολίτης είναι ο ενημερωμένος πολίτης, μια αυτόνομη προσωπικότητα με κριτική σκέψη και δημιουργική διάθεση, που συμμετέχει ενεργά στα κοινωνικά δρώμενα. Ασκή με συνέπεια τα δημοκρατικά του δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις, επιδεικνύει αυτοσεβασμό και αλληλοσεβασμό, αποδέχεται τη διαφορετικότητα, εργάζεται ενάντια σε κάθε μορφή στερεοτύπων, συνεργάζεται για το κοινό όφελος, τη συνύπαρξη των ανθρώπων και των λαών χωρίς αισθήματα σοβινισμού, προκατάληψης και μισαλλοδοξίας. Ενδιαφέρεται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ενεργεί, παρατηρώντας τι συμβαίνει στην κοινωνία και παρεμβαίνει, σε συνεργασία με συμπολίτες του, με τις τοπικές αρχές, σε οργανωμένα σύνολα, όταν διαπιστώνει παρανομίες ή όταν εντοπίζει ένα πρόβλημα.

Από την ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου

Κείμενο 3 (Λογοτεχνικό Κείμενο)

Αν μείνουνε τα πράγματα ως έχουν, Μπέρτολτ Μπρεχτ

Μα είστε χαμένοι,
αν μείνουνε τα πράγματα ως έχουν.
Φίλος σας είναι η αλλαγή
και σύμμαχός σας η αντίφαση.
Απ' το μηδέν κάτι πρέπει να κάνετε.
Κι οι κραταιοί όμως μηδαμινοί να γίνουν.
Διώξτε αυτό που έχετε
και κάνετε δικό σας
αυτό που σας αρνήθηκαν.

Μτφρ: Διώνη Δημητριάδου

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Α.1. Να αποδώσετε σε 90-100 λέξεις τα χαρακτηριστικά της ενεργού πολιτότητας, όπως προκύπτουν από τις τρεις πρώτες παραγράφους του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 1.

(Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ Β

Β.1. Να γράψετε από μία φράση του κάθε Μη Λογοτεχνικού Κειμένου που σας δίνεται, που να επιβεβαιώνει το περιεχόμενο των περιόδων που ακολουθούν.

1. Η εξάλειψη των στερεοτυπικών αντιλήψεων εμπίπτει στο πλαίσιο των δράσεων του ενεργού πολίτη.
2. Βασική προϋπόθεση της πολιτότητας είναι η συμμετοχή στις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις.
3. Ο ενεργός πολίτης φροντίζει να ενημερώνεται για όσα συμβαίνουν γύρω του.
4. Ο ενεργός πολίτης αντιδρά, όταν βλέπει να καταστρατηγείται το δικαίωμα ενός συμπολίτη του.

Β.2.α. Να εντοπίσετε δύο διαφορετικά είδη τεκμηρίων στο Μη Λογοτεχνικό Κείμενο 1 (3 μονάδες), να επισημάνετε τον ισχυρισμό που ενισχύουν (2 μονάδες) και να τα αξιολογήσετε ως προς την πειστικότητά τους (4 μονάδες)

Β.2.β. Με ποιον τρόπο συνδέονται οι περίοδοι της δεύτερης παραγράφου του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 2; (3 μονάδες) Να χρησιμοποιήσετε κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις για να συνδέσετε τις περιόδους, αιτιολογώντας την εκάστοτε επιλογή σας. (3 μονάδες)

(Μονάδες 15)

Β.3. Ποιο είδος διατύπωσης (ονοματική ή ρηματική) επικρατεί στα υπογραμμισμένα σημεία των Μη Λογοτεχνικών Κειμένων που σας δίνονται; Πώς αυτή η επιλογή εξυπηρετεί την πρόθεση των συντακτών; Να τα μετασχηματίσετε στο αντίθετο είδος και να επισημάνετε την υφολογική διαφορά που έχει επέλθει με αυτόν τον μετασχηματισμό.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Ποιες συμβουλές δίνει το ποιητικό υποκείμενο στον αναγνώστη που θέλει να λέγεται «ενεργός πολίτης» στο Λογοτεχνικό Κείμενο που σας δίνεται; (Κείμενο 3) Είναι κατά τη γνώμη σας επίκαιρες οι συμβουλές του; Να απαντήσετε σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος «Ενεργώ ως πολίτης», το σχολείο σας διοργανώνει μία Ημερίδα, στην οποία συμμετέχετε με μία δική σας εισήγηση που έχει δύο σκέλη. Στο πρώτο περιγράφετε τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη και στο δεύτερο προτείνετε δράσεις, με τις οποίες το σχολείο μπορεί να προετοιμάσει τέτοιου είδους πολίτες, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό το δημοκρατικό πολίτευμα.

(Μονάδες 30)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Στο κείμενο αναφέρονται τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη. Καταρχάς, αυτός είναι υπεύθυνος, αλληλέγγυος και υπερασπίζεται έμπρακτα τα δικαιώματα των άλλων, όταν καταπατούνται. Έτσι, αποκτά ενεργητική στάση κι αυξημένο το αίσθημα της κοινότητας. Σε επίπεδο γνώσεων, πληροφορείται τα τεκταινόμενα κοντά και μακριά του και, κυρίως, αντιλαμβάνεται ότι τα κράτη έχουν χάσει το κοινωνικό τους πρόσωπο, με απότοκο να πλήττονται οι αδύναμες κοινωνικές ομάδες και να γιγαντώνονται τα κοινωνικά προβλήματα. Σε επίπεδο στάσης, ο ενεργός πολίτης έχει θετικές απόψεις για τον εαυτό του και τους άλλους και με πράξεις αντιμάχεται τα στερεότυπα, διαμορφώνεται από τον άλλον και συμμετέχει ή απέχει συνειδητά από τις εξελίξεις.

B.1.

1. Κείμενο 1: «Μέσα σε αυτό τα πλαίσιο, η εξάλειψη των στερεοτύπων αποτελεί βασικό πυλώνα των στοιχείων και των ενεργειών που χαρακτηρίζουν τον ενεργό πολίτη»

Κείμενο 2: «εργάζεται ενάντια σε κάθε μορφή στερεοτύπων»

2. Κείμενο 1: «Προϋποθέτει τη συμμετοχή»

Κείμενο 2: «που συμμετέχει ενεργά στα κοινωνικά δρώμενα»

3. Κείμενο 1: «Χρειάζεται ακόμη η γνώση της ευρύτερης κοινωνικής πραγματικότητας»

Κείμενο 2: «Ενεργός πολίτης είναι ο ενημερωμένος πολίτης»

4. Κείμενο 1: «Όταν βλέπεις τον άλλο να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης/ περιθωριοποίησης/ κοινωνικής αδικίας και δεν διαμαρτύρεσαι, δεν συμμετέχεις, δεν διεκδικείς το δικαίωμά του, τότε αμφισβητείς και το δικό σου δικαίωμα»

Κείμενο 2: «και παρεμβαίνει, σε συνεργασία με συμπολίτες του, τις τοπικές αρχές, οργανωμένα σύνολα, όταν διαπιστώνει παρανομίες ή όταν εντοπίζει ένα πρόβλημα»

B.2.a. Η συντάκτρια του κειμένου στην προσπάθειά της να ενισχύσει την αξιοπιστία των λεγομένων της καταφεύγει στη χρήση τεκμηρίων. Ένα πρώτο είδος τεκμηρίου είναι η βιβλιογραφική παραπομπή (Edwards, 2004), η οποία επισημαίνει την πηγή προέλευσης της περιόδου που προηγείται και ενισχύει την αλήθεια του περιεχομένου της, σχετικά με τη θετική επένεργεια της αλληλεγγύης στην ανάπτυξη του αισθήματος της κοινότητας («η κοινωνική αλληλεγγύη καταπολεμά... και την αίσθηση του ανήκειν»). Με τη βιβλιογραφική παραπομπή αφενός η συντάκτρια επικαλείται τη λογική του αναγνώστη, επισφραγίζει επιστημονικά τα λεγόμενά της, αναδεικνύοντας τις επιστημονικές τις γνώσεις, αφετέρου προσδίδει κύρος σε όσα ισχυρίζεται και ύφος ακαδημαϊκό, ενισχύοντας έτσι την πειστικότητα και την αντικειμενικότητά τους. Ένα ακόμη τεκμήριο που χρησιμοποιεί η συντάκτρια είναι το γεγονός της υποβάθμι-

σης της ποιότητας ζωής των αδύναμων ομάδων, λόγω μείωσης των σχετικών κονδυλίων από τη μεριά του κράτους («η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής ευάλωτων... των απόρων, των ΑΜΕΑ κοκ»). Με το τεκμήριο αυτό η συντάκτρια ενισχύει τον ισχυρισμό της σχετικά με την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους και την αδυναμία του να στηρίξει τους πολίτες και, περαιτέρω, τη θέση της για την αναγκαιότητα ο πολίτης να είναι ενήμερος για όσα συμβαίνουν γύρω του, προκειμένου να μπορεί να συνδράμει στην καταστολή τους. Η αναφορά σε αυτό το γεγονός είναι πειστική, καθώς πρόκειται για μια αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα, γνωστή κι αποδεκτή από όλους τους αναγνώστες. Μέσω αυτής γίνεται και πάλι επίκληση στη λογική του αναγνώστη κι ο λόγος καθίσταται αξιόπιστος. Με τη χρήση των τεκμηρίων, εν γένει, η συντάκτρια ικανοποιεί την πρόθεσή της να πείσει.

B.2.β. Στην παράγραφο αυτή απουσιάζουν οι συνδετικές λέξεις και η συνοχή εξασφαλίζεται νοηματικά, καθώς στη δεύτερη και την τρίτη περίοδο εννοείται το ίδιο υποκείμενο στα ρήματα με αυτό των ρημάτων της πρώτης, δηλαδή, ο «ενεργός πολίτης» [(ο ενεργός πολίτης) ασκεί με συνέπεια... επιδεικνύει... ενδιαφέρεται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ενεργεί...»]

Οι περίοδοι μεταξύ τους συνδέονται με σχέση προσθήκης. Κατά συνέπεια, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στην αρχή της δεύτερης περιόδου τη διαρθρωτική λέξη «Επίσης» και στην αρχή της τρίτης περιόδου τη διαρθρωτική λέξη «Επιπλέον».

B.3. Στα σημεία που υπογραμμίζονται επικρατεί η ονοματική διατύπωση. Με την επιλογή αυτή οι συντάκτες προσδίδουν επισημότητα στον λόγο τους και τον καθιστούν πιο σύνθετο από τη στιγμή που η ονοματική διατύπωση εμπεριέχει και την εκάστοτε διαδικασία και το αποτέλεσμα της. Παράλληλα, ο τόνος του κειμένου καθίσταται σοβαρός κι επίσημος. Στην πρώτη περίπτωση (Κείμενο 1) αναδεικνύεται η σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και στη δεύτερη (Κείμενο 2) η σοβαρότητα των στόχων που πρέπει να επιδιώξει κάθε πολιτισμένη κοινωνία.

Τροπή σε ρηματική διατύπωση:

(Κείμενο 1) με συνέπειες να εξαθλιωθούν περαιτέρω αυτοί και να οξυνθούν τα αισθήματα ξενοφοβίας και ρατσισμού.

(Κείμενο 2) Το να βελτιωθούν οι ατομικές και κοινωνικές ικανότητες και δεξιότητες των νέων μας, καθώς και το να καλλιεργηθούν αισθήματα κατανόησης και ανεκτικότητας προς άλλους πολιτισμούς είναι σήμερα κυρίαρχος στόχος κάθε σύγχρονης και πολιτισμένης κοινωνίας.

Με τον μετασχηματισμό της διατύπωσης σε ρηματική ο λόγος κατέστη πιο εύληπτος και άμεσος, ζωηρός και δραστικός. Λόγω του πλήθους των παρεπομένων που διαθέ-

τει το ρήμα (πρόσωπο, αριθμός, χρόνος, ποιόν, τροπικότητα, διάθεση φωνή), δίνονται περισσότερες πληροφορίες και το μήνυμα είναι ακριβέστερο και σαφέστερο.

Γ.1. Το ποιητικό υποκείμενο επιχειρεί να παροτρύνει τον αναγνώστη να καταστεί ένας «ενεργός πολίτης», που θα αναλάβει το μεγάλο εγχείρημα της αλλαγής των πραγμάτων. Απευθύνεται στον αναγνώστη σε β' ενικό πρόσωπο («είστε, να κάνετε, διώξτε»), προκειμένου με άμεσο τρόπο να τον παρακινήσει σε δράση και σε ανάληψη ευθυνών, καθώς σε διαφορετική περίπτωση εγκυμονούν κίνδυνοι («μα είστε χαμένοι»). Προσπαθεί να τον ενθαρρύνει, παρουσιάζοντας ως βοηθούς του την αλλαγή και την αντίφαση, οι οποίες προσωποποιούνται, για να καταστεί πιο δραστική η συμβολή τους στον αγώνα («Φίλος σας είναι η αλλαγή/ και σύμμαχός σας η αντίφαση»). Υπενθυμίζει ότι βασικός σκοπός είναι η κατάλυση κάθε εξουσίας που δεν μεριμνά για τους πολίτες, γεγονός που αισθητοποιείται δυναμικά μέσω της αντίθεσης «Κι οι κραταιοί όμως μη δαμνιοί να γίνουν». Οι προστακτικές «Διώξτε» και «κάνετε» συνθέτουν το τελικό μήνυμα του ποιητικού υποκειμένου, το οποίο επικεντρώνεται στο ότι κάθε ενεργός πολίτης δεν πρέπει να συμβιβάζεται με αυτό που του προσφέρεται όταν αυτό είναι νοσηρό, αλλά να διεκδικεί όσα του αξίζουν («και κάνετε δικό σας/ αυτό που σας αρνήθηκαν»). Προσωπικά, θεωρώ ότι το μήνυμα του ποιήματος είναι περισσότερο επίκαιρο από ποτέ, αφενός γιατί η σύγχρονη κοινωνικοπολιτική κατάσταση είναι νοσηρή και επιβουλεύεται την υγεία και την πρόοδο των πολιτών, αφετέρου γιατί οι πολίτες σήμερα αποδεικνύονται περισσότερο παθητικοί από ποτέ. Έχουν αποδεχτεί την υπάρχουσα τελματώδη κατάσταση και δεν διεκδικούν «αυτό που τους αρνούνται».

Δ.1.

Αγαπητό κοινό,

Αυτή η ημερίδα αποτελεί μέρος της ευρύτερης δράσης που τιτλοφορείται «Ενεργώ ως πολίτης», μέσω της οποίας το σχολείο μας επιθυμεί να ενισχύσει τις πολιτικές δεξιότητές μας, ώστε να αποτελέσουμε σύντομα χρήσιμα μέλη της κοινωνίας και να συντελέσουμε στην πρόοδό της. Ξεκινώντας την εισήγησή μου, θα εστιάσω στο περιεχόμενο της φράσης «ενεργός πολίτης» και στη συνέχεια θα επισημάνω δράσεις με τις οποίες το σχολείο θα μπορούσε να επιτύχει τον παραπάνω στόχο του.

Καταρχάς, ενεργός πολίτης είναι αυτός που γνωρίζει κι αντεπεξέρχεται στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις του απέναντι στο κράτος. Αναλυτικότερα, αυτός που αξιοποιεί τις κρατικές παροχές ή/και τις διεκδικεί όταν τις στερείται. Υπακούει στον νόμο, δείχνοντας εμπιστοσύνη στους εκπροσώπους του, χωρίς να καταφεύγει σε «δόλια» μέσα, για να ικανοποιήσει ιδιοτελείς σκοπούς. Ταυτόχρονα, ενημερώνεται για το πο-

λιτικό σκηνικό τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό και οικουμενικό επίπεδο, διυλίζει με κριτικό τρόπο τα δεδομένα, ασκεί με προσοχή το εκλογικό του δικαίωμα και σέβεται το αποτέλεσμά του.

Ταυτόχρονα, ένας πολίτης που θέλει να λέγεται «ενεργός» οφείλει να κατανοήσει ότι συν-υπάρχει με τον άλλον και εξαρτάται από αυτόν. Συνεπώς, προστατεύοντας τον άλλον, προστατεύει τον ίδιο του τον εαυτό. Είναι, λοιπόν, μέρος των υποχρεώσεών του να αντιμάχεται όποιον υπονομεύει τα συμφέροντα των αδύναμων, και να εξαλείφει τα υπάρχοντα στερεότυπα, καθώς είναι πολύ εύκολο κάποια στιγμή να γίνει και ο ίδιος θύμα τους. Στο ίδιο πλαίσιο, ο ενεργός πολίτης προστατεύει το φυσικό περιβάλλον κι απαιτεί κι από τον άλλον την ίδια συμπεριφορά, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της ασφαλούς κληροδότησής του στις επόμενες γενιές.

Για τη διαμόρφωση τέτοιων πολιτών το σχολείο -πέρα από ημερίδες σαν τη σημερινή- οφείλει να εντάξει στην καθημερινότητά του δράσεις ευαισθητοποίησης κι εθελοντισμού. Πιστεύω ότι κάτι τέτοιο πρέπει να γίνει σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία. Οι μαθητές οφείλουμε να εμπλακούμε σε δράσεις υποστήριξης συμπολιτών που το έχουν ανάγκη (ανθρώπων τρίτης ηλικίας, ΑΜΕΑ, άπορων συμπολιτών) και να συμβάλουμε στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Μέσω των μαθητικών κοινοτήτων μας και σε συνεργασία με τα άλλα σχολεία της πόλης, μπορούμε να αναλάβουμε την πρωτοβουλία για την καθαριότητα ή τον εξωραϊσμό διάφορων σημείων του τόπου μας και να καταθέσουμε ιδέες για να προσελκύσουμε τουρίστες, δίνοντας έτσι πνοή και στην επαρχία! Τέλος, πιστεύω ότι το σχολείο οφείλει να φροντίσει για την ενημέρωσή μας για τα τρέχοντα πολιτικά θέματα και να επενδύσει σε συζητήσεις που προβληματίζουν και οδηγούν σε γόνιμους διαλόγους.

Αγαπητοί ακροατές,

Κλείνοντας, θα ήθελα να υπενθυμίσω την αριστοτελική θέση που θέλει τον άνθρωπο να είναι από τη φύση του «πολιτικό ον». Κάθε απομάκρυνση από αυτήν την ιδιότητα υπονομεύει την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη. Για αυτό, χρέος κάθε σχολικού οργανισμού είναι η διαμόρφωση ενεργών πολιτών, που επιστρέφουν στη φύση τους, για να διεκδικήσουν το μέλλον τους!

Σας ευχαριστώ πολύ!

17^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ - Cogito Ergo Sum”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΙΣΙΔΩΡΑ ΜΑΛΑΜΑ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

[21 Μαθήματα για τον 21^ο αιώνα], Yuval Noah Harari

[...] Σήμερα, πολλά σχολεία εστιάζουν στη συσσώρευση πληροφοριών. Αυτό μπορεί να ήταν σκόπιμο στο παρελθόν, γιατί οι πληροφορίες ήταν κάτι σπάνιο και ακόμη κι η λιγοστή υπάρχουσα πληροφόρηση εμποδιζόταν απ' τη λογοκρισία. Αν ζούσατε, ας πούμε, σε μια μικρή επαρχιακή πόλη στο Μεξικό το 1800, ήταν δύσκολο να γνωρίζετε πολλά για τον έξω κόσμο. Δεν υπήρχαν ραδιόφωνο, τηλεόραση, Ημερήσιος Τύπος και δημόσιες βιβλιοθήκες. [...] Στον εικοστό πρώτο αιώνα, αντίθετα, κατακλυζόμαστε από τεράστιο όγκο πληροφοριών, που ούτε οι λογοκριτές δεν προσπαθούν να μπλοκάρουν. Είναι πολύ απασχολημένοι να μας πληροφορούν ή να μας αποσπούν την προσοχή με άσχετα πράγματα.

Σε έναν τέτοιο κόσμο, το τελευταίο πράγμα που πρέπει να δώσει μια δασκάλα στους μαθητές της είναι πληροφορίες. Διαθέτουν ήδη υπερβολικά πολλές. Χρειάζονται **όμως** την ικανότητα να βγάλουν νόημα από τις πληροφορίες, να μπορούν να διακρίνουν τι είναι σημαντικό και τι ασήμαντο και, κυρίως, να μπορούν να συνδυάζουν πολλές επιμέρους πληροφορίες για να φτιάξουν μία ευρύτερη εικόνα για τον κόσμο. [...] Εκτός από τις πληροφορίες, τα περισσότερα σχολεία προσπαθούν επίσης να δώσουν στους μαθητές ένα σύνολο από προκαθορισμένες δεξιότητες, όπως να λύνουν διαφορικές εξισώσεις, να γράφουν κώδικα προγραμματισμού σε C++, να αναγνωρίζουν χημικά σε δοκιμαστικούς σωλήνες ή να συζητούν στα κινέζικα. Ωστόσο, αφού δεν έχουμε ιδέα πώς θα είναι η αγορά εργασίας το 2050 δεν ξέρουμε ποιες συγκεκριμένες δεξιότητες θα είναι χρήσιμες [...]

Τι πρέπει λοιπόν να διδάσκουμε; Πολλοί ειδικοί της παιδαγωγικής υποστηρίζουν ότι τα σχολεία πρέπει να αρχίσουν να διδάσκουν μόνο τέσσερα πράγματα: κριτική σκέψη, επικοινωνία, συνεργασία και δημιουργικότητα. **Γενικότερα**, πρέπει να περιορίσουν την έμφαση που δίνεται στις τεχνικές δεξιότητες και να εστιάσουν σε δεξιότητες γενικού σκοπού. Οι πιο σημαντικές θα είναι η ικανότητα να αντιμετωπίζεις την αλλαγή, να μαθαίνεις καινούργια πράγματα και να διατηρείς την πνευματική σου ισορροπία σε ασυνήθιστες καταστάσεις. Για να μπορείς να ακολουθήσεις τον ρυθμό του κόσμου το 2050, δεν θα αρκεί να επινοείς νέες ιδέες και προϊόντα - θα πρέπει πρωτίστως να επινοείς ξανά και ξανά τον εαυτό σου. [...]

Η επιβίωση και η ευημερία σε έναν τέτοιο κόσμο θα απαιτούν μεγάλη πνευματική ευελιξία και τεράστια αποθέματα συναισθηματικής ισορροπίας. Θα πρέπει πολλές φορές να ξεχνάει κανείς ό,τι ήξερε καλύτερα και να αισθάνεται άνετα με το άγνωστο. Δυστυχώς, το να διδάξεις τα παιδιά να αποδέχονται το άγνωστο και να διατηρούν την πνευματική τους ισορροπία είναι πολύ πιο δύσκολο από το να τους μάθεις μία εξίσωση στη Φυσική ή τα αίτια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Δεν μπορείς να διδάξεις την ανθεκτικότητα διαβάζοντας ένα βιβλίο ή ακούγοντας μία διάλεξη. Συχνά κι οι ίδιοι δάσκαλοι δεν έχουν την πνευματική ευελιξία που απαιτεί ο 21ος αιώνας, γιατί και οι ίδιοι έχουν διαμορφωθεί από το παλιό εκπαιδευτικό σύστημα.

Yuval Noah Harari, *21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα*, σσ. 260-265

Κείμενο 2 (Μη Λογοτεχνικό Κείμενο)

Η φιλοσοφική διάσταση της κριτικής σκέψης στην εκπαίδευση

Η Κριτική Σκέψη, ως η σκέψη η οποία λειτουργεί με ακρίβεια, πειθαρχημένα, σκόπιμα και συστηματικά, και βασίζεται σε συγκεκριμένα διανοητικά κριτήρια, φανερώνεται ως η μόνη ικανή σκέψη που κάνει τον άνθρωπο ικανό να αντιμετωπίσει τη νέα πραγματικότητα, αφού ο κριτικά σκεπτόμενος δεν έχει μόνο συνείδηση της ποιότητας της σκέψης του, αλλά προσπαθεί συνεχώς να τη βελτιώσει. [...] Το κριτικά σκεπτόμενο άτομο έχει την ικανότητα αξιολόγησης ιδεών, προϋποθέσεων, γεγονότων και ελέγχου της λογικής δυνατότητας διεξόδων και εναλλακτικών λύσεων στα ανακύπτοντα προβλήματα. [...]

Ο ρόλος της Κριτικής Σκέψης είναι σημαντικός και στη διαφύλαξη του δημοκρατικού πολιτεύματος μιας χώρας, των πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών της. Η εξάπλωση της δημοκρατίας έχει δείξει πόσο σημαντικό είναι για τους δημοκρατικούς πολίτες να σκέφτονται ευέλικτα αλλά υπεύθυνα. Αν δεν σκέφτονται με αυτόν τον τρόπο, τότε αποτελούν εύκολη λεία για την αυταρχική και την «συμμορφωτική προπαγάνδα». Η Κριτική Σκέψη μπορεί να προσφέρει ένα βαθμό προστασίας από τις λιγότερο εκλεπτυσμένες μορφές πλύσης εγκεφάλου. Όπως αναφέρει ο Nickerson, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη ενός ψυχικά ισορροπημένου και δημοκρατικά προσανατολισμένου πολίτη, που προβληματίζεται από τα κοινωνικά ζητήματα της σύγχρονης εποχής, τα οποία χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα, ασάφεια και αντιφατικότητα και επιθυμεί να συμμετέχει ενεργά στην αντιμετώπισή τους. [...]

Οι πολίτες οι οποίοι αποκτούν ικανότητες Κριτικής Σκέψης οδηγούνται στην ισόρροπη ανάπτυξη των εσωτερικών τους δυνάμεων, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να καθίστανται γνωστικά, ηθικά και κοινωνικά αυτόνομα πρόσωπα. Η ειδοποιός διαφορά, μεταξύ του κριτικά και του μη κριτικά σκεπτόμενου ατόμου δεν είναι ότι το ένα σκέφτεται και το άλλο δε σκέφτεται, αλλά, η γνωστική στάση και ικανότητα του πρώτου και η μη ικανότητα του δεύτερου να θέτει υπό επαν-εξέταση και επαν-αξιολόγηση τις έννοιες, τις παραδοχές, τους σκοπούς και τις αξίες βάση των οποίων οργανώνει τη σκέψη του και αναλύει την πραγματικότητα. **Av** ο πολίτης του παρόντος και του μέλλοντος οφείλει να λειτουργεί κριτικά σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο, τότε απαιτείται η ανάπτυξη της ικανότητάς του να διαχειρίζεται καταστάσεις που εμπεριέχουν την αντίθεση και την πρόκληση, να στηρίζεται σε πλήρους νοήματος αίτια και όσο το δυνατόν αδιάσειστα λογικά επιχειρήματα. [...] Σύμφωνα με τα παραπάνω, **επομένως**, η ανάπτυξη της Κριτικής Σκέψης αποτελεί αυτονόητη προϋπόθεση της εκπαίδευσης, η οποία αποβλέπει στο να καταστήσει το άτομο ικανό να κατανοεί σε βάθος τον κόσμο.

Μαρία Μονιούδη, *Η φιλοσοφική διάσταση της κριτικής σκέψης στην εκπαίδευση*
(διασκευή)

Κείμενο 3

[Το θαυμαστικό], Άβρα Αυδή

Η γνώριμη ζεστή φωνή του δασκάλου με την καθαρή άρθρωση. Ανασύρει φωνές από το παρελθόν. Τον ακούω και πάλι να εξηγεί, να τεκμηριώνει, να αποδείχνει, να ενθαρρύνει, να παθιάζεται και να παθιάζει, να συνεπαίρνεται, να εμπνέει. [...]

«Το κεφάλι του παιδιού δεν είναι δοχείο να το γεμίσουμε, είναι σπίρτο και φωτιά για να το ανάψουμε!» έλεγε. Και άναβε φωτιές στα κεφάλια όλων μας. Με τον ασίγαστο έρωτά του για τη γλώσσα και την εκπαίδευση.

Το θαυμαστικό που μπαίνει στο τέλος της φράσης σημειώνεται μέσα στα εισαγωγικά, εφόσον ανήκει στη φράση.

Η φωνή του πηγάζει από *Τα ψηλά βουνά* του Παπαντωνίου, σμίγει με τις φωνές του Δελμούζου, του Γληνού, του Κουντουρά, του Κάστανου, του Τριανταφυλλίδη, του Παπανούτσου και ξεκύνεται ορμητικό ποτάμι στο αλωνάκι της εκπαίδευσης, για να συνεχίσει τον ιερό αγώνα του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού για γλώσσα και παιδεία· ο σκοπός της Παιδείας είναι να μάθουν οι μαθητές και οι μαθήτριες να δημιουργούν μαζί με

τους άλλους και να είναι ευτυχισμένοι μέσα σ' αυτή τη δημιουργία. Όμως πρόσεξε! Η δημιουργία αυτή δεν πρέπει να είναι εγωκεντρική ούτε αυτάρεσκη. Πρέπει να είναι προσγειωμένη, να σέβεται και να αξιοποιεί την παράδοση του τόπου, την ιστορία του πολιτισμού και τη σοφία της φύσης! [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Εστιάζοντας στις τέσσερις πρώτες παραγράφους του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 1, να αποδώσετε σε 80-90 λέξεις τον προσανατολισμό που οφείλει να έχει η εκπαίδευση, προκειμένου να μπορούν οι μαθητές και οι μαθήτριες να αντεπεξέλθουν στα δεδομένα που συνεχώς διαμορφώνονται γύρω τους.

(Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ Β

B.1. Να εντοπίσετε από μία περίοδο του κειμένου που σας υποδεικνύεται κάθε φορά, η οποία να επιβεβαιώνει το περιεχόμενο των περιόδων που ακολουθούν:

1. Σήμερα είναι απαραίτητη η παροχή εφοδίων για τη συνδυαστική αποκωδικοποίηση των πληροφοριών (Κείμενο 1).
2. Η καθολικότητα των στόχων θα πρέπει να είναι ένα από τα χαρακτηριστικά των νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Κείμενο 1).
3. Το δυσθώρητο του μέλλοντος καθιστά αδύνατη τη συγκεκριμενοποίηση των δεξιοτήτων που πρέπει να καλλιεργήσει το εκπαιδευτικό σύστημα (Κείμενο 1).
4. Η κριτική σκέψη συνιστά αυτο-βελτιωτικό εργαλείο (Κείμενο 2).
5. Η απουσία κριτικής σκέψης διαμορφώνει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη χειραγωγούμενων προσωπικοτήτων (Κείμενο 2).

(Μονάδες 10)

B.2.α. όμως (Κείμενο 1), Γενικότερα, (Κείμενο 1), αφού (Κείμενο 2), επομένως (Κείμενο 2): Να επισημάνετε τη λειτουργία των παραπάνω λέξεων στη συνοχή των κειμένων όπου ανήκουν, αναφέροντας τον τρόπο με τον οποίο συνδέουν τα νοήματα. (Μονάδες 5)

B.2.β. Πρόθεση των συγγραφέων των κειμένων που σας δίνονται είναι να πείσουν. Να τεκμηριώσετε αυτόν τον ισχυρισμό, εστιάζοντας στην πρώτη παράγραφο των δύο Μη Λογοτεχνικών Κειμένων, κάνοντας αναφορά τόσο στους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσονται όσο και στον τρόπο πειθούς που εντοπίζεται σε καθεμιά από αυτές. (Μονάδες 10)

(Μονάδες 15)

B.3. Ο συγγραφέας του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 1 επιχειρεί με διάφορους τρόπους να εκλαϊκεύσει το ύφος του και να στήσει γέφυρες επικοινωνίας με τον αναγνώστη, ενώ η συγγραφέας του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 2 διατηρεί ύφος επίσημο σε όλη την έκταση του κειμένου της. Να επισημάνετε από δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες διαμορφώνει ο/η κάθε συγγραφέας το ύφος που προαναφέρθηκε. Για την απάντησή σας να εστιάσετε στην τέταρτη παράγραφο του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 1 και στην τρίτη παράγραφο του Μη Λογοτεχνικού Κειμένου 2.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Να επισημάνετε το περιεχόμενο της Παιδείας που οραματίζεται ο δάσκαλος στο απόσπασμα από το διήγημα που σας δίνεται (Κείμενο 3). Πιστεύετε ότι το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα έχει κάνει κάποια βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση;

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Με αφορμή την ανάγνωση των δύο Μη Λογοτεχνικών Κειμένων που σας δίνονται και αξιοποιώντας στοιχεία τους, συντάσσετε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα με τίτλο «Cogito ergo sum» («Σκέφτομαι άρα υπάρχω»). Στο άρθρο σας αυτό αναφέρεστε στη σημαντικότητα της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης για την ατομική εξέλιξη και την κοινωνικοπολιτική ευημερία. Στη συνέχεια, αναφέρεστε σε τρόπους με τους οποίους το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να επενδύσει στην καλλιέργεια αυτής της δεξιότητας. Το άρθρο σας να είναι 350-400 λέξεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Στο κείμενο γίνεται αναφορά στον προσανατολισμό που οφείλει να έχει η εκπαίδευση, για να προετοιμάσει τους μαθητές για τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται. Ασφαλώς, αυτοί δεν χρειάζονται περαιτέρω πληροφορίες, αλλά την ικανότητα να τις φιλτράρουν και να τις συνθέτουν. Επιπλέον, οι καθιερωμένες διδασκόμενες δεξιότητες αμφισβητούνται, καθώς είναι άγνωστες οι μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ως βάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ορίζονται ο κριτικός στοχασμός, οι κοινωνικές, οι συνεργατικές, οι δημιουργικές και, ευρύτερα, οι χαρακτηρισολογικές δεξιότητες. Κυρίως, πρέπει να δοθεί βαρύτητα στην ισορροπημένη προσαρμογή στο καινούργιο και στη δυνατότητα συνεχούς επαναπροσδιορισμού του εαυτού.

B.1.

1. «να μπορούν να συνδυάζουν πολλές επιμέρους πληροφορίες για να φτιάξουν μία ευρύτερη εικόνα για τον κόσμο».
2. «να εστιάσουν σε δεξιότητες γενικού σκοπού».
3. «Ωστόσο, αφού δεν έχουμε ιδέα πώς θα είναι η αγορά εργασίας το 2050 δεν ξέρουμε ποιες συγκεκριμένες δεξιότητες θα είναι χρήσιμες».
4. «αφού ο κριτικά σκεπτόμενος δεν έχει μόνο συνείδηση της ποιότητας της σκέψης του, αλλά προσπαθεί συνεχώς να τη βελτιώσει».
5. «Αν δεν σκέφτονται με αυτόν τον τρόπο, τότε αποτελούν εύκολη λεία για την αυταρκή και την “συμμορφωτική προπαγάνδα”».

B.2.α.

Όμως: Δηλώνει αντίθεση, και, πιο συγκεκριμένα, αντίθεση ανάμεσα στο γεγονός ότι από τη μια μεριά οι νέοι σήμερα δεν χρειάζονται τις πληροφορίες, αλλά από την άλλη χρειάζονται εφόδια για να τις διυλίζουν και να τις συνθέτουν.

Γενικότερα: Δηλώνει γενίκευση και, πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας από την αναφορά στις τέσσερις συγκεκριμένες απαραίτητες δεξιότητες («κριτική σκέψη, επικοινωνία, συνεργασία και δημιουργικότητα») μεταβαίνει σε μια ευρύτερη έννοια, αυτή των «δεξιοτήτων γενικού σκοπού».

Αφού: Δηλώνει αιτιολόγηση και, πιο συγκεκριμένα, αιτιολογείται γιατί η κριτική σκέψη είναι «η μόνη ικανή σκέψη που κάνει τον άνθρωπο ικανό να αντιμετωπίσει τη νέα πραγματικότητα».

Επομένως: Δηλώνεται συμπέρασμα και, πιο συγκεκριμένα, το συμπέρασμα από την όλη πραγμάτευση της αξίας της κριτικής σκέψης, που είναι το γεγονός ότι αυτή οφείλει να αποτελεί βασική προϋπόθεση της εκπαίδευσης.

B.2.β. Οι συγγραφείς και των δύο κειμένων έχουν ως βασική τους πρόθεση να πείσουν τον αναγνώστη για όσα ισχυρίζονται. Σε αυτόν τον σκοπό συμβάλουν τόσο οι τρόποι

με τους οποίους οργανώνουν τις συγκεκριμένες παραγράφους όσο και ο τρόπος με τον οποίο επιλέγουν να πείσουν τον αναγνώστη. Πιο συγκεκριμένα, ο Harari αναπτύσσει την πρώτη παράγραφο του κειμένου του με παραδείγματα και σύγκριση-αντίθεση. Επικαλείται το παράδειγμα της ζωής στην επαρχία στο Μεξικό του 1800, όπου δεν υπήρχε η δυνατότητα να γνωρίζει κανείς πράγματα για τον έξω κόσμο, γιατί δεν υπήρχαν τα ανάλογα μέσα («Αν ζούσατε, ας πούμε, σε μια μικρή επαρχιακή πόλη στο Μεξικό το 1800, ήταν δύσκολο να γνωρίζετε πολλά για τον έξω κόσμο. Δεν υπήρχαν ραδιόφωνο, τηλεόραση, Ημερήσιος Τύπος και δημόσιες βιβλιοθήκες»). Χαρακτηριστική φράση που αισθητοποιεί τη χρήση παραδείγματος είναι η φράση «ας πούμε». Το παράδειγμα αυτό χρησιμοποιείται προκειμένου ο συγγραφέας να καταστήσει σαφές και να μας πείσει σχετικά με το ότι στο παρελθόν είχε νόημα να εστιάζει κανείς στην αναζήτηση πληροφοριών, ώστε στη συνέχεια να γίνει σαφέστερη η διαφορά με το σήμερα, που οι πληροφορίες βρίσκονται παντού και δεν χρειάζεται να παρέχονται από την εκπαίδευση.

Για να καταστήσει προφανέστερη αυτή τη διαφορά καταφεύγει στη χρήση σύγκρισης-αντίθεσης. Ειδικότερα, συγκρίνει το παρελθόν, όταν οι πληροφορίες ήταν απαραίτητες, με το παρόν, όπου οι πληροφορίες είναι πάρα πολλές και όλοι αποδύονται στην προσπάθεια μετάδοσής τους («Στον εικοστό πρώτο αιώνα, αντίθετα, κατακλυζόμαστε από τεράστιο όγκο πληροφοριών, που ούτε οι λογοκριτές δεν προσπαθούν να μπλοκάρουν»), με αποτέλεσμα το σχολείο να μην πρέπει να επικεντρωθεί σε αυτόν τον σκοπό. Χαρακτηριστική λέξη που αναδεικνύει την αντίθεση είναι η λέξη «Αντίθετα». Με την αντίθεση αυτή ο συγγραφέας καταδεικνύει τη διαφοροποίηση που έχει επέλθει σε σχέση με την πρόσβαση στις πληροφορίες και ενισχύει τη θέση του σχετικά με το ότι αυτές ήταν δυσπρόσιτες στο παρελθόν αλλά όχι σήμερα και, άρα, θα πρέπει το σχολείο να επενδύσει στον τρόπο διύλισης και όχι στον τρόπο παροχής τους.

Στην παράγραφο παρατηρείται και η μέθοδος της αιτιολόγησης («γιατί οι πληροφορίες ήταν κάτι σπάνιο και ακόμη κι η λιγοστή υπάρχουσα πληροφόρηση εμποδιζόταν απ' τη λογοκρισία»), με χαρακτηριστική τη λέξη «αφού», μέσω της οποίας ενισχύεται ο ισχυρισμός του συγγραφέα σχετικά με την σκοπιμότητα παροχής πληροφοριών στο παρελθόν. Και η μέθοδος αυτή επικαλείται τη λογική του αναγνώστη και συμβάλει στην ικανοποίηση της πρόθεσης του συγγραφέα να πείσει.

Ταυτόχρονα, ο συγγραφέας επικαλείται τη λογική του αναγνώστη καταφεύγοντας στη χρήση τεκμηρίων και επιχειρημάτων. Επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι οι πληροφορίες δεν είναι σήμερα δυσεύρετες και, κατ' επέκταση, δεν χρειάζεται τα σχολεία να επενδύουν σε αυτές. Ως αποδεικτικό μέσο χρησιμοποιεί το τεκμήριο (με τη μορφή του παραδείγματος) της ζωής στο Μεξικό κατά το 1800, όπου λόγω έλλειψης μέσων ήταν αδύνατη η πρόσβαση στις πληροφορίες. Το επιχειρήμα του έχει τη δομή: Θέση-απόδειξη-συμπέρασμα και έχει αποδεικτική αξία αφενός γιατί βασίζεται σε ένα αδιάφευστο ιστορικό στοιχείο, αφετέρου γιατί το συμπέρασμα απορρέει με λογική αναγκαιότητα από τις προκειμένες και αυτές μαζί με το συμπέρασμα αποτελούν γενικά αποδεκτές αλήθειες και όχι γνώμες. Κατά συνέπεια, πρόκειται για ορθό συλλογισμό.

Όσον αφορά τη πρώτη παράγραφο του κειμένου 2, η συγγραφέας στην προσπάθειά

της να πείσει καταφεύγει στην ανάπτυξή της με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, αιτιολογείται ο ισχυρισμός της ότι η «μόνη ικανή σκέψη που κάνει τον άνθρωπο ικανό να αντιμετωπίσει τη νέα πραγματικότητα» είναι η κριτική σκέψη και ο λόγος αποβαίνει πειστικός. Χαρακτηριστική λέξη που επισφραγίζει την ύπαρξη αιτιολόγησης είναι η λέξη «αφού».

Παράλληλα, η αιτιολόγηση συνιστά και επιχείρημα, καθώς τη θέση («Η Κριτική Σκέψη, ως η σκέψη... τη νέα πραγματικότητα») ενισχύουν δύο προκείμενες («ο κριτικά σκεπτόμενος δεν έχει μόνο συνείδηση... Το κριτικά σκεπτόμενο άτομο έχει την ικανότητα αξιολόγησης ιδεών... στα ανακύπτοντα προβλήματα»), που με λογική αναγκαιότητα και με την αλήθεια που τις χαρακτηρίζει συνθέτουν έναν ορθό συλλογισμό. Κατά συνέπεια, η συγγραφέας επικαλείται τη λογική του αναγνώστη και καθιστά με τους παραπάνω τρόπους τον λόγο της αξιόπιστο, αντικειμενικό και πειστικό.

B.3. Πράγματι, στο Κείμενο 1 είναι προφανής η προσπάθεια του Harari να εκλαϊκεύσει τον λόγο του, καθιστώντας ευκολότερη τη μετάδοση των μηνυμάτων του, αφού, μάλιστα, απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό. Αυτό το επιτυγχάνει στην τέταρτη παράγραφο με τη χρήση της ερώτησης «Τι πρέπει λοιπόν να διδάσκουμε;», μέσω της οποίας απευθύνεται άμεσα στον δέκτη αναμένοντας μια δυναμική απάντηση, κεντρίζει το ενδιαφέρον του, τον προβληματίζει, τον εντάσσει ενεργά στην όλη διαδικασία της σκέψης του και επιδρά σε αυτόν σε συναισθηματικό επίπεδο. Παράλληλα, καθιστά τον λόγο νευρώδη και ζωντανό. Επίσης, ο Harari καταφεύγει στη χρήση β' ενικού ρηματικού προσώπου («Οι πιο σημαντικές... να αντιμετωπίζεις την αλλαγή, να μαθαίνεις... Για να μπορείς να ακολουθήσεις... να επινοείς ξανά και ξανά τον εαυτό σου»), μέσω του οποίου διαμορφώνει τις συνθήκες ενός νοερού διαλόγου, με τον αναγνώστη σε θέση συνομιλητή. Έτσι, του απευθύνεται άμεσα, μεταφέρει σε αυτόν όλον τον προβληματισμό, προκαλώντας του, παράλληλα, συναισθηματική φόρτιση.

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας διατηρεί την επισιμότητα του ύφους της, καταρχάς, με τη χρήση ειδικού λεξιλογίου («ισόρροπη ανάπτυξη, γνωστικά, ειδιοποιός διαφορά, γνωστική στάση, επαν-εξέταση, επαν-αξιολόγηση, παραδοχές, λογικά επιχειρήματα»). Με αυτή τη γλωσσική επιλογή, αφενός επισφραγίζει την επιστημονική προσέγγιση που επιχειρεί στο θέμα, αποδεικνύοντας και την προσωπική της κατάρτιση επ' αυτού, αφετέρου προσδίδει σοβαρότητα και κύρος στον λόγο της, καθιστά το ύφος ακαδημαϊκό και κερδίζει σε αξιοπιστία. Μία δεύτερη γλωσσική επιλογή που συμβάλει στη διαμόρφωση επίσημου ύφους είναι η χρήση διαδοχικής υπόταξης («Αν ο πολίτης του παρόντος... να λειτουργεί... να διαχειρίζεται... που εμπεριέχουν την αντίθεση... να στηρίζεται...»). Μέσω της διαδοχικής υπόταξης αναδεικνύεται η συνθετότητα της λειτουργίας της κριτικής σκέψης, η οποία θα καταστήσει τον κάτοχο της ικανό να ανταποκρίνεται στις μεταβολές του σύγχρονου κόσμου. Παράλληλα, αναδεικνύεται η εκφραστική άνεση της συγγραφέα και απαιτείται η τεταμένη προσοχή του αναγνώστη για να κατανοηθούν επαρκώς τα νοήματα. Το ύφος καθίσταται σύνθετο, επίσημο, σοβαρό.

Γ.1.

Στο κείμενο μέσω της φωνής του δασκάλου που ανακαλεί ο αφηγητής σκιαγραφείται το ιδανικό για αυτόν εκπαιδευτικό σύστημα· ένα σύστημα που εδράζεται στη σκέψη, στη δημιουργία, στη συνεργασία και στοχεύει στην ευτυχία. Η αυτούσια μεταφορά των λόγων του δασκάλου είναι καθοριστική σε αυτή την ανάδειξη, καθώς αποτυπώνεται ζωντανά την επιθυμία του για ένα πραγματικά μορφωτικό μοντέλο εκπαίδευσης («Ο σκοπός της Παιδείας είναι να... τη σοφία της φύσης!>). Στο πλαίσιο αυτού, το παιδί παίρνει τον ρόλο ενός σωκρατικού συνομιλητή, που έχει μέσα του τη γνώση και χρειάζεται μόνο έναν καλό δάσκαλο για να την ανασύρει, κάτι που γλαφυρά αποδίδει η μεταφορά «Το κεφάλι του παιδιού... είναι σπύρτο και φωτιά για να το ανάψουμε!». Στη συνέχεια, θεωρείται σημαντική η αγαστή συνεργασία των μαθητών για μια ανιδιοτελή δημιουργία, όπου το μέτρο, ο σεβασμός και η επαφή με την παράδοση και τη φύση κατέχουν τον πρώτο ρόλο, όπως το σχήμα άρσης και θέσης καθιστά με έμφαση σαφές: «Η δημιουργία αυτή δεν πρέπει να είναι... Πρέπει να είναι προσγειωμένη...». Σε αυτό το εγχείρημα, ο δάσκαλος συνιστά έναν συνεργάτη, μια πηγή έμπνευσης και πάθους για τη γνώση, πραγματικότητα που εμποτίζει τον αναγνώστη με τον ρυθμικό και γοργό τρόπο του ασύνδετου σχήματος («Τον ακούω και πάλι να εξηγεί, να τεκμηριώνει, να αποδεικνεί...»).

Είναι αλήθεια ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν προσεγγίσει τελευταία κατά πολύ το παραπάνω μοντέλο. Επιχειρούν να εμπλέξουν δημιουργικά τον μαθητή και οι δάσκαλοι έχουν επαναπροσδιορίσει τον ρόλο τους ως συνεργατών στη διαδικασία της μάθησης. Σίγουρα ο δρόμος είναι μακρύς, αλλά ο μαθητής αντιμετωπίζεται συχνά ως σπύρτο που αναμένει πυροδότηση.

Δ.1.

«Cogito ergo sum»

Κάτι θα ήξερε ο Καρτέσιος όταν διατύπωνε την παραπάνω φράση, δηλώνοντας κατάφωρα ότι το βασικό εργαλείο της ύπαρξης του ανθρώπου είναι η σκέψη. Αυτή τον διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα έμβια όντα και τον καθιστά πολίτη. Τα κείμενα που μας δόθηκαν στάθηκαν αφορμή για τις παραπάνω σκέψεις, την επέκταση των οποίων θα καταθέσω στο κείμενο που ακολουθεί. Παράλληλα, θα εκφράσω τις απόψεις μου σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορούσε να ενισχύσει την καρτεσιανή ρήση.

Καταρχάς, η κριτική σκέψη αποδεικνύεται πολύτιμη σε κάθε λεπτό της καθημερινότητας του ατόμου. Γιατί κάθε λεπτό ανακύπτουν προκλήσεις, διλήμματα, απορίες, που το άτομο θα πρέπει να αντιμετωπίσει. Μέσω της κριτικής σκέψης μπορεί να αξιολογεί τα δεδομένα, να σκέφτεται τρόπους υπερφαλάγγισης των προβλημάτων, να εξετάζει την αποτελεσματικότητά τους και να καταφεύγει σε εναλλακτικές λύσεις σε περίπτωση που αυτοί φαίνονται ατελέσφοροι. Παράλληλα, αν «η ζωή είναι το σύνολο των επιλογών μας», τότε ο κριτικά σκεπτόμενος άνθρωπος θα ζήσει μια πιο ευτυχισμένη ζωή,

αφού κάθε επιλογή του είναι ορθολογική, γεγονός που αποσοβεί –στο πλαίσιο του ανθρωπίνως δυνατού– τις αποτυχίες και τις απογοητεύσεις.

Τη μεγάλη, ωστόσο, ωφέλεια της κριτικής σκέψης μπορεί κανείς να την εντοπίσει σε πολιτικό επίπεδο. Γιατί όποιος χρησιμοποιεί το μυαλό και τη σκέψη του για να διυλίσει τα μηνύματα της πολιτικής επικαιρότητας, είναι σε θέση να κρίνει, να συγκρίνει, να διακρίνει και, κάποιες φορές, να κατακρίνει πρόσωπα και καταστάσεις. Με τον τρόπο αυτό ο πολίτης δεν χειραγωγείται, δεν ετεροκαθορίζεται, αλλά ορίζει στόχους, καθορίζει το πλαίσιο δράσης και αφορίζει όποιον αντιμάχεται τη δημοκρατία.

Δεδομένης, λοιπόν, της αξίας της κριτικής σκέψης για την εξέλιξη των ατόμων και των κοινωνιών, η εκπαίδευση ως φορέας πολύπλευρης προετοιμασίας του κοινωνικού ανθρώπου, οφείλει να ενισχύσει την παρουσία της στο πλαίσιό της. Εγχειρίδια που δεν καταθέτουν απόψεις αλλά γεννούν ερωτηματικά, που δεν παρουσιάζουν τις πληροφορίες ως θέσφατα, αλλά καλούν τους μαθητές να τις συνθέσουν από ένα εύρος δεδομένων, αποτελούν ένα πρώτο ισχυρό βήμα. Ταυτόχρονα, το σχολείο της πληροφορίας θα πρέπει να μετατραπεί σε σχολείο των δεξιοτήτων. Και ποιες δεξιότητες οφείλει να καλλιεργεί; Αυτές που θα καταστήσουν τους μαθητές ικανούς να συναναστρέφονται με διαφορετικούς ανθρώπους, να επιλύουν προβλήματα, να επιβιώνουν στις ανατροπές, να αντιμετωπίζουν με αισιοδοξία τον κόσμο, να προσαρμόζονται δημιουργικά στις νέες συνθήκες. Εργαλείο για όλα αυτά αποτελούν βιωματικές δραστηριότητες που εξάπτουν τη φαντασία, που ενισχύουν τη συνεργασία και την επικοινωνία, που φέρνουν τον μαθητή στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας, που τον καθιστούν σκεπτόμενο, υπεύθυνο, ικανό.

Κλείνοντας, ναι, η κριτική σκέψη είναι η προίκα του ανθρώπου, η ειδοποιός διαφορά του από το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο. Η εκπαίδευση είναι ο φορέας που καλείται να αξιοποιήσει αυτήν την προίκα. Ας εγκύψουμε, λοιπόν, όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία στον τρόπο με τον οποίο η σκέψη μας θα καθιστά ευδαίμονα την ύπαρξη!

Η συντάκτρια

18^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΣΧΟΛΕΙΟ & ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Κείμενο 1

Φτωχαίνει η ανθρώπινη σκέψη όσο οι μηχανές γίνονται πιο έξυπνες;

Η τεχνητή νοημοσύνη υπόσχεται να μας απαλλάξει από τις βαρετές εργασίες. Εκείνη θα τις εκτελεί αυτόματα, εμείς θα ασχολούμαστε μόνο με τα συναρπαστικά. **Ωστόσο**, αυτό το δώρο έρχεται με ένα τίμημα, κάτι που δεν μας συμφέρει καθόλου να καταβάλουμε. Πριν από μερικές μέρες δημοσιεύθηκε μια μελέτη ερευνητών του Πανεπιστημίου Κάρνεγκι Μέλον και της Microsoft, το συμπέρασμα της οποίας είναι σαφές: οι εφαρμογές παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (GenAI) αποφέρουν σημαντικά οφέλη στους εργαζομένους, αλλά η συστηματική χρήση τους υπονομεύει την κριτική τους σκέψη. Οι 319 συμμετέχοντες στην έρευνα αξιοποίησαν τα εργαλεία της TN (το ChatGPT, το Gemini κ.ά.) σε πολλές ρουτίνες τους, βλέποντας παράλληλα την ικανότητά τους στην επίλυση προβλημάτων να φθίνει.

Όσο περισσότερο εμπιστεύονταν οι εργαζόμενοι τα εργαλεία της TN, τόσο λιγότερο προσπαθούσαν να σκεφτούν κριτικά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να κρίνουν σωστά τα παραδοτέα της TN. Το ότι η αυτοματοποίηση μειώνει την κριτική μας ικανότητα δεν είναι βεβαίως κάτι καινούργιο. Έχουμε δει ξανά το έργο, απλώς τώρα αλλάζει η κλίμακα

των προσβεβλημένων. Δυνητικά, επηρεάζεται η κριτική ικανότητα του συνόλου των χρηστών της.

Οι ερευνητές επισημαίνουν το φαινόμενο που έχει γίνει γνωστό και ως «ειρωνεία της

αυτοματοποίησης», γράφοντας: «Μια βασική έκφρασή της είναι ότι, μηχανοποιώντας τις εργασίες ρουτίνες και αφήνοντας τον χειρισμό των εξαιρέσεων στον άνθρωπο, στερείς από τον χρήστη τις ευκαιρίες να εξασκεί την κρίση του και να την ενδυναμώνει, αφήνοντάς τον έτσι ατροφικό και απροετοίμαστο όταν προκύπτουν οι εξαιρέσεις». Αυτό συμβαίνει με τους πιλότους των αεροπλάνων. Η υπερεξάρτησή τους από τα συστήματα αυτόματης πλοήγησης οδηγεί σε λανθασμένες αποφάσεις όταν χρειαστεί να ενεργήσουν επειγόντως. Όταν έχεις συνηθίσει στον αυτόματο πιλότο, ένα έκτακτο περιστατικό σε αποσυντονίζει τόσο που δεν ξέρεις τι να κάνεις. Εναποθέτοντας τις αποφάσεις σου στη μηχανή, κερδίζεις χρόνο, αλλά χάνεις το μυαλό σου. Αφήνεις την κρίση σου να ατροφήσει κι όταν τη χρειάζεσαι περισσότερο από ποτέ, πολύ απλά δεν την έχεις.

Το ενδιαφέρον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, είναι ότι όσοι έχουν εμπιστοσύνη στις δικές τους ικανότητες τείνουν να καταβάλλουν περισσότερη διανοητική προσπάθεια και να μην αφήνουν ανεξέλεγκτα τα αποτελέσματα της TN. Οπότε υπάρχει ελπίδα. Επειδή όμως είναι βέβαιο ότι όσο οι μηχανές θα γίνονται πιο έξυπνες, τόσο θα φτωχαίνει η ανθρώπινη σκέψη, θα πρέπει να ξεκινήσουμε παίρνοντας μια αναγκαία απόσταση από τη μηχανή. Αφήνοντας, για παράδειγμα, στην άκρη το κινητό μας.

Μανώλης Ανδριωτάκης, Καθημερινή, 21.02.2025

The 4 C's

Η εκπαίδευση, τόσο σε επίπεδο σχολείου όσο και πανεπιστημίου, δεν αφορά ή, τουλάχιστον, δεν πρέπει να αφορά μόνο τη μετάδοση γνώσεων, αλλά και την ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης ως προαπαιτούμενο της υποδοχής της γνώσης. Πόσο μάλλον σήμερα που οι γνώσεις και οι πληροφορίες βρίσκονται παντού γύρω μας και δεν χρειάζεται να κοπιάσει κανείς για να τις προσεγγίσει. Η σκέψη αποτελεί το εργαλείο με το οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο, επεξεργάζονται δεδομένα, λύνουν προβλήματα και εκφράζουν ιδέες. Αλλά και τον τρόπο με τον οποίο συνυπάρχουν δημιουργικά, εκφράζουν αξίες, εφαρμόζουν την πολιτική τους φύση, καθίστανται χρήσιμα μέλη μιας κοινωνίας και την οδηγούν σε απρόσκοπτη και ακίνδυνη πρόοδο. Ωστόσο, συχνά η εκπαίδευση επικεντρώνεται στην αποστήθιση και όχι στη βαθύτερη κατανόηση και αμφισβήτηση των δεδομένων, στην έτοιμη τροφή, της οποίας η τραχιά χώνεψη θα αποτελέσει το πασαπόρτι για τη μεγάλη πόρτα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η ανάγκη για μια κριτική παιδεία

Η κριτική σκέψη δεν είναι έμφυτη ικανότητα, αλλά κάτι που καλλιεργείται μέσα από την εμπειρία, την αλληλεπίδραση και την κατάλληλη εκπαίδευση. Δεν υπάρχουν περισσότερο ή λιγότερο έξυπνοι μαθητές και έξυπνες μαθήτριες* υπάρχουν εκπαιδευτικά συστήματα ικανά να ασκήσουν περισσότερο ή λιγότερο τη σκέψη των παιδιών.

Η παιδεία που βασίζεται στη σκέψη οφείλει να ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;». Με λίγα λόγια, να προκαλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες σε μια ανακάλυψη των αιτιών των πραγμάτων και του τρόπου με τον οποίο αυτά πραγματοποιούνται. **Παράλληλα**, οφείλει να διαμορφώνει «θετικούς αμφισβητίες». **Δηλαδή** ανθρώπους που δεν αποδέχονται αστήρικτες απόψεις, αλλά είναι έτοιμοι να τις ενστερνιστούν με χαρά, αν πειστούν για την ισχύ τους. Προγράμματα σπουδών που θα βασίζονται στην έρευνα, στη φιλοσοφική συζήτηση και στην ανάλυση κι επίλυση πραγματικών προβλημάτων μπορούν να ενισχύσουν νοητικά τους μαθητές. Η τέχνη της διαλεκτικής, για παράδειγμα, διδάσκει όχι μόνο το πώς να υποστηρίζουμε μια άποψη, αλλά και το πώς να την αμφισβητούμε με σεβασμό, ενώ η επιστήμη της φιλοσοφίας ανιχνεύει τα πράγματα πίσω από τα φαινόμενα και επιχειρεί να απαντήσει σε οντολογικά ζητήματα που, ενώ έχουν τρομερό ενδιαφέρον, δεν απασχολούν τους μαθητές των ελληνικών σχολείων

Κείμενο 3

Το σχολειό χτίζεται

Το ποίημα «Το σχολειό χτίζεται» του Οδυσσέα Ελύτη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας», η οποία εκδόθηκε το 1971

Το σχολειό χτίζεται.
Χτίζεται με τη σκαλωσιά των ονείρων.
Με τα τούβλα της υπομονής
και με τον ασβέστη της αγάπης.
Και το ρολόι χτυπάει δώδεκα.
Τότε έρχονται οι μαστόροι
Μ' ένα καλάθι φως στον ώμο.
Το μοιράζουν στα παράθυρα
και στα θρανία.
Οι μαθητές τραβούν
τα μολύβια τους απ' τα δέντρα
Και στρώνουν τα βιβλία τους
σαν προσευχή.
Από τη φλέβα του δάσους
αντλούν τη σκέψη
Και με τις φωνές τους
γεμίζουν το χάρτη.
Σιγά-σιγά
τα πράγματα ξεκαθαρίζουν.
Ο κύκλος μεγαλώνει.
Οι μύτες των πεννών
αγγίζουν τα σύννεφα.
Είναι η ώρα που αρχίζει
να γράφεται το μάθημα της ζωής.

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 80 λέξεων περίπου τις θέσεις του αρθρογράφου στο Κείμενο 2 για την κριτική σκέψη.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη Σωστό ή Λάθος (με αναφορά σε χωρία του κειμένου):

α. Το τίμημα για την απαλλαγή μας από τις βαρετές εργασίες δεν είναι αμελητέο.

- β. Η θεωρία για την άμβλυνση της κριτικής σκέψης από την τεχνητή νοημοσύνη είναι αυθαίρετη.
- γ. Η αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης είναι αντιστρόφως ανάλογες.
- δ. Η αρνητική επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης δεν έχει πλήξει κάποιον επαγγελματικό κλάδο.
- ε. Η προσέγγιση του ζητήματος από τον αρθρογράφο μπορεί να χαρακτηριστεί πεσιμιστική.

Μονάδες 15

B2. Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Το ενδιαφέρον ... το κινητό μας» (Κείμενο 1) και «Η εκπαίδευση ... Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» (Κείμενο 2) ως προς τη σχέση της κριτικής σκέψης με την Τεχνητή Νοημοσύνη (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

B3.

- α. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του τίτλου του Κειμένου 1 και πώς επιτυγχάνεται; (μονάδες 3).
- β. Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 3). Πώς ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει την παράγραφο υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Πώς επιτυγχάνεται η ουσιαστική μάθηση και η κριτική σκέψη σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο; Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Εσείς πιστεύετε ότι σήμερα «Το σχολείο χτίζεται./ Χτίζεται με τη σκαλωσιά των ονείρων./ Με τα τούβλα της υπομονής/ και με τον ασβέστη της αγάπης»; (150 – 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Τα Κείμενα 1 και 2 αναφέρονται στην κριτική σκέψη και τη σημασία της. Αξιοποιώντας δημιουργικά το περιεχόμενό τους, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο, να αναφέρετε: α) τους λόγους για τους οποίους το σύγχρονο σχολείο οφείλει να καλλιεργεί την κριτική σκέψη των μαθητών/ μαθητριών και β) εφόδια που πρέπει να καλλιεργήσετε ως νέοι, προκειμένου ν' αντιμετωπίσετε τους ποικίλους κινδύνους από την τεχνητή νοημοσύνη.

Μονάδες 30

Πρόσθετες ασκήσεις:

Άσκηση 1.

Στα κείμενα 1 και 2 η συνοχή εξασφαλίζεται με τις διαρθρωτικές λέξεις με έντονη γραφή **Ωστόσο, για παράδειγμα** (Κείμενο 1) και **Παράλληλα, Δηλαδή** (Κείμενο 2). Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

Άσκηση 2.

Να αναφέρετε τρόπους και γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του στο Κείμενο 1.

Άσκηση 3.

Να δικαιολογήσετε τον ρόλο των σημείων στίξης στα ακόλουθα σημεία του Κειμένου 1:

- το συμπέρασμα της οποίας είναι σαφές: οι εφαρμογές παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (GenAI) αποφέρουν σημαντικά οφέλη στους εργαζομένους = **άνω και κάτω τελεία, παρένθεση.**
- Οι ερευνητές επισημαίνουν το φαινόμενο που έχει γίνει γνωστό και ως «ειρωνεία της αυτοματοποίησης», γράφοντας: «Μια βασική έκφασή της είναι ότι, μηχανοποιώντας τις εργασίες ρουτίνας και αφήνοντας τον χειρισμό των εξαιρέσεων στον άνθρωπο, στερείς από τον χρήστη τις ευκαιρίες να εξασκεί την κρίση του και να την ενδυναμώνει, αφήνοντάς τον έτσι ατροφικό και απροετοίμαστο όταν προκύπτουν οι εξαιρέσεις» = **εισαγωγικά.**

Πώς επηρεάζει η χρήση των εισαγωγικών το ύφος και την πειστικότητα του κειμένου;

Άσκηση 4.

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο ρόλος οργανώνεται στη βάση μιας αντίθεσης. Ποια είναι τα δύο μέρη της; Ποια πρόθεση του συντάκτη υπηρετεί;

Άσκηση 5.

«Η τέχνη της διαλεκτικής, για παράδειγμα, διδάσκει όχι μόνο το πώς να υποστηρίξουμε μια άποψη, αλλά και το πώς να την αμφισβητούμε με σεβασμό....». Στο απόσπασμα γίνεται χρήση του α πληθυντικού ρηματικού προσώπου. Να εξηγήσετε τη συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη την πρόθεση του πομπού και τον τύπο του κειμένου.

Άσκηση 6.

Να εντοπίσετε στο Κείμενο 2 ένα σημείο στο οποίο εκφράζεται η υποχρέωση και ένα στο οποίο εκφράζεται η δυνατότητα. Κατόπιν, να κάνετε τις αναγκαίες μετατροπές προκειμένου να δηλώνεται η βεβαιότητα.

Άσκηση 7.

Να αναγνωρίσετε τα σχήματα λόγου που αξιοποιούνται στα υπογραμμισμένα σημεία των Κειμένων 1 και 2. Τι πετυχαίνει με τη χρήση τους ο συντάκτης;

- Η τεχνητή νοημοσύνη υπόσχεται να μας απαλλάξει από τις βαρετές εργασίες (Κείμενο 1)
- όσο οι μηχανές θα γίνονται πιο έξυπνες, τόσο θα φτωχαίνει η ανθρώπινη σκέψη (Κείμενο 1)
- Αλλά και τον τρόπο με τον οποίο συνυπάρχουν δημιουργικά, εκφράζουν αξίες, εφαρμόζουν την πολιτική τους φύση, καθίστανται χρήσιμα μέλη μιας κοινωνίας και την οδηγούν σε απρόσκοπτη και ακίνδυνη πρόοδο (Κείμενο 2)
- Δεν υπάρχουν περισσότερο ή λιγότερο έξυπνοι μαθητές και έξυπνες μαθήτριες * υπάρχουν εκπαιδευτικά συστήματα ικανά να ασκήσουν περισσότερο ή λιγότερο τη σκέψη των παιδιών. (Κείμενο 2)

Άσκηση 8.

Να εντοπίσετε δύο σημεία στο Κείμενο 1 όπου γίνεται χρήση λαϊκού λεξιλογίου, ερμηνεύοντας την επιλογή αυτή του συντάκτη.

Άσκηση 9.

Η παιδεία που βασίζεται στη σκέψη οφείλει να ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;»:
Ποιο είδος σύνδεσης υπάρχει στο συγκεκριμένο χωρίο από το Κείμενο 2;

Απαντήσεις

Θέμα Α

A1. Ο αρθρογράφος τονίζει ότι ο σκοπός της εκπαίδευσης δεν πρέπει να είναι η απλή αποστήθιση γνώσεων, αλλά η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Είναι ένα εργαλείο που βοηθά τον άνθρωπο στην αντίληψη του κόσμου και την επίλυση προβλημάτων, ενισχύοντας την πολιτική και κοινωνική του υπόσταση. Υποστηρίζει πως δεν είναι έμφυτη, αλλά καλλιεργείται μέσα από την κατάλληλη παιδεία, η οποία πρέπει να ενθαρρύνει τη θετική αμφισβήτηση και την έρευνα. Προτείνει, μάλιστα, μια εκπαίδευση που θα βασίζεται στη φιλοσοφία και τη διαλεκτική.

(79 λέξεις)

Θέμα Β

B1.

α. Σωστό («Ωστόσο, αυτό το δώρο έρχεται με ένα τίμημα, κάτι που δεν μας συμφέρει καθόλου να καταβάλουμε»).

β. Λάθος (« Πριν από μερικές μέρες δημοσιεύθηκε μια μελέτη ερευνητών του Πανεπιστημίου Κάρνεγκι Μέλον και της Microsoft, το συμπέρασμα της οποίας είναι σαφές...»).

γ. Σωστό («Όσο περισσότερο εμπιστεύονταν οι εργαζόμενοι τα εργαλεία της TN, τόσο λιγότερο προσπαθούσαν να σκεφτούν κριτικά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να κρίνουν σωστά τα παραδοτέα της TN.»).

δ. Λάθος («Αυτό συμβαίνει με τους πιλότους των αεροπλάνων»).

ε. Λάθος («Οπότε υπάρχει ελπίδα»).

B2. Τα δύο κείμενα προσεγγίζουν το ζήτημα της κριτικής σκέψης στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης. Στο πρώτο κείμενο ο συγγραφέας επισημαίνει τον κίνδυνο η Τεχνητή Νοημοσύνη να οδηγήσει σε φτωχότερη ανθρώπινη σκέψη, γι' αυτό θεωρεί αναγκαία την κριτική ικανότητα. Αντίστοιχα, στο δεύτερο κείμενο η κριτική και δημιουργική σκέψη παρουσιάζεται ως εργαλείο κατανόησης που συμβάλλει στην αποφυγή της παθητικής αποστήθισης, γι' αυτό και πρέπει να καλλιεργείται από την εκπαίδευση. (67 λέξεις)

B3. α. Ο τίτλος του κειμένου 1 «Φτωχαίνει η ανθρώπινη σκέψη όσο οι μηχανές γίνονται πιο έξυπνες;» έχει ισχυρό επικοινωνιακό αποτέλεσμα και προϋποθέτει για το περιεχόμενο του κειμένου, καθώς θίγει το βασικό θέμα του, την αποδυνάμωση της σκέψης ως αποτέλεσμα της τεχνολογίας. Παράλληλα, διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη να διαβάσει το κείμενο, καθώς είναι ευφάνταστος και δημιουργικός. Η μεταφορική χρήση της γλώσσας και η προσωποποίηση των μηχανών προσδίδουν παραστατικότητα, κινητοποιούν τη φαντασία και το συναίσθημα και καθιστούν τον τίτλο ελκυστικό. Άλλωστε, η ερωτηματική μορφή του, προκαλεί τον προβληματισμό του αναγνώστη και του απευθύνεται άμεσα, δημιουργώντας την αίσθηση διαλόγου.

β. Πρόθεση του συντάκτη στη συγκεκριμένη παράγραφο είναι να πείσει σχετικά με τον ισχυρισμό ότι η μηχανοποίηση των εργασιών ρουτίνας αποδυναμώνει την εξάσκηση και ενδυνάμωση της κριτικής σκέψης του ανθρώπου. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει τον λόγο του στην παράγραφο υπηρετεί την πρόθεσή του αυτή. Με το παράδειγμα των πιλότων των αεροπλάνων επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό του και καθιστά τον λόγο του σαφή και κατανοητό. Παράλληλα, προσδίδει αποδεικτική ισχύ στα γραφόμενα, αφού το παράδειγμα αποτελεί τεκμήριο της λογικής. Έτσι, ενισχύει την επιχειρηματολογία του αναδεικνύοντας την αρνητική επίδραση της αυτοματοποίησης στη σκέψη του ανθρώπου.

Θέμα Γ

Γ1. Το ποιητικό υποκείμενο σκιαγραφεί τη διαδικασία κατάκτησης της ουσιαστικής μάθησης. Την παρουσιάζει ως μια δημιουργική πορεία η οποία απαιτεί χρόνο και υπομονή, προϋποθέτει μεράκι, αγάπη και όραμα. Ο μεταφορικός λόγος που κυριαρχεί αισθητοποιεί τις σκέψεις του ποιητικού υποκειμένου, προσδίδοντας παραστατικότητα. Η μάθηση παραλληλίζεται με τη διαδικασία του χτισίματος, αφού η γνώση είναι ένα οικοδόμημα που σταδιακά θεμελιώνεται, στοιχείο που αποτυπώνεται αποτελεσματικά και με ακρίβεια με την αξιοποίηση ανάλογων εκφράσεων και όρων ειδικού λεξιλογίου («σκαλωσιά», «τούβλα», «ασβέστη»). Παράλληλα, η

εικόνα των «μαστόρων που μοιράζουν φως στα θρανία» συμβολίζει τον καθοριστικό ρόλο των δασκάλων, οι οποίοι δεν μεταδίδουν έτοιμη γνώση αλλά ως «χτίστες» οικοδομούν τη γνώση, εμπνέουν και φωτίζουν τον δρόμο των μαθητών, κινητοποιούν τη φαντασία και το συναίσθημα. Η μάθηση, τέλος, αντλείται από τη φύση και είναι άμεσα συνδεδεμένη με το περιβάλλον («φλέβας του δάσους») αφού είναι βιωματική, είναι ένα «μάθημα ζωής».

Το ποίημα με έκανε να προβληματιστώ με τον επίκαιρο χαρακτήρα του. Θεωρώ ότι το σχολείο είναι όντως ένα οικοδόμημα που σταδιακά «χτίζεται». Για την επιτυχία του είναι απαραίτητα τα όνειρα, η υπομονή και η αγάπη, αφού ως ποιότητες κινητοποιούν, εμπνέουν και νοηματοδοτούν τη μάθηση, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για ένα μέλλον ευοίωνο. Οι μαθητές, πράγματι, χρειαζόμαστε αγάπη, όνειρα και πολλή υπομονή!

(201 λέξεις)

Θέμα Δ

Δ1.

Η κριτική σκέψη θα μας σώσει!

Η κριτική σκέψη αποτελεί βασική πνευματική δεξιότητα, ως ικανότητα αξιολόγησης των δεδομένων και αντίληψης της πραγματικότητας. Ειδικότερα στις σύγχρονες κοινωνίες της τεχνητής νοημοσύνης, της ραγδαίας ανάπτυξης της πληροφορίας και την κυριαρχία της απόλυτης εξειδίκευσης, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης καθίσταται αδήριτη ανάγκη. Δεν αρκεί να διαθέτουμε πρόσβαση σε γνώσεις· απαιτείται η ικανότητα να τις επεξεργαζόμαστε, να τις αξιολογούμε και να τις χρησιμοποιούμε δημιουργικά. Το σχολείο, ως θεμελιώδης φορέας αγωγής, οφείλει να συμβάλει αποφασιστικά σε αυτή τη διαδικασία που θα επιτρέψει την αντιμετώπιση των κινδύνων της τεχνητής νοημοσύνης.

Πρώτα απ' όλα, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης αποσοβεί τον κίνδυνο της παθητικής αποστήθισης, αφού επιτρέπει την ουσιαστική κατάκτηση της γνώσης, την κατανόηση του κόσμου και την αντιμετώπιση προκλήσεων. Ένα τέτοιο σχολείο διαμορφώνει πολίτες ικανούς να αμφισβητούν δημιουργικά, να επιχειρηματολογούν με σεβασμό και να λύνουν σύνθετα προβλήματα. Η συνθήκη αυτή καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση και τις ηθικές ποιότητες, με αποτέλεσμα την ομαλή συνύπαρξη, την υγιή κοινωνικοποίηση και την πρόοδο. Ας μη λησμονηθεί, βέβαια, ότι η υπερεξάρτηση από την τεχνολογία οδηγεί στη λεγόμενη «ειρωνεία της αυτοματοποίησης», δηλαδή στη συρρίκνωση της κριτικής μας ικανότητας. Επομένως, μόνο ένα σχολείο που γυμνάζει τη σκέψη μπορεί να προστατεύσει τους μαθητές από τον κίνδυνο της πνευματικής ατροφίας.

Ωστόσο, δεν αρκεί να επισημάνουμε τον ρόλο του σχολείου· χρειάζεται και εμείς οι ίδιοι ως νέοι να καλλιεργήσουμε εφόδια για να αντεπεξέλθουμε στις προκλήσεις της τεχνητής νοημοσύνης. Είναι απαραίτητο να ενθαρρύνουμε την **πνευματική μας αυτοπεποίθηση**, ώστε να εμπιστευόμαστε τις ικανότητές μας και να μη δεχόμαστε άκριτα τις απαντήσεις των αλγορίθμων, στοιχεία που αποτελούν τη βάση της χειραγώγησης και της παραπληροφόρησης. Σημαντικός είναι ο ρόλος της **δημιουργικότητας** και της **πρωτοβουλίας**, που αποτελούν πολύτιμα όπλα απέναντι σε μια μηχανή που περιορίζεται στην αναπαραγωγή δεδομένων, επιτρέποντας την αυτόνομη σκέψη και την πρόοδο. Όλα αυτά, όμως, θα ήταν μάταια χωρίς τη συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου αξιακού κώδικα που συντελεί στην αντιμετώπιση των ηθικών διλημάτων και οδηγεί στη λήψη ορθών αποφάσεων, αφού η τεχνητή νοημοσύνη δεν διαθέτει ανθρωπιά και συνείδηση.

Συμπερασματικά, η κριτική σκέψη δεν είναι πολυτέλεια αλλά όρος επιβίωσης στον ψηφιακό κόσμο. Το σχολείο, με τα κατάλληλα προγράμματα και μεθόδους διδασκαλίας, μπορεί να μας εξοπλίσει με τα απαραίτητα εργαλεία. Από την άλλη, η δική μας προσωπική καλλιέργεια και υπευθυνότητα θα μας καταστήσουν ικανούς να χρησιμοποιούμε την τεχνητή νοημοσύνη ως πολύτιμο συνεργάτη και όχι ως επικίνδυνο δυνάστη της σκέψης μας με στόχο έναν κόσμο καλύτερο για όλους.

Υπογραφή αρθρογράφου

(397 λέξεις)

Απαντήσεις στις Πρόσθετες ασκήσεις:

Άσκηση 1.

Η συνοχή των δύο κειμένων εξασφαλίζεται με τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων, οι οποίες συνδέουν τα νοήματά τους. Συγκεκριμένα, ο σύνδεσμος «**Ωστόσο**» δηλώνει την αντίθεση που διαπιστώνεται ανάμεσα στην απαλλαγή από τις βαρετές εργασίες που θα εξασφαλίσει η τεχνητή νοημοσύνη στους ανθρώπους και το τίμημα που θα πρέπει αυτοί να πληρώσουν. Ο σύνδεσμος «**για παράδειγμα**» λειτουργεί διευκρινιστικά, εισάγοντας ως παράδειγμα αποστασιοποίησης από τη μηχανή την απαγκίστρωση από το κινητό. Στο κείμενο 2, η διαρθρωτική λέξη «**Παράλληλα**» εκφράζει μια σχέση προσθήκης, αφού στο χρέος της παιδείας προσθέτει τη διαμόρφωση «θετικών αμφισβητιών», ενώ η λέξη «**Δηλαδή**» δηλώνει επεξήγηση. Επεξηγείται ο όρος «θετικοί αμφισβητίες», οι οποίοι προσδιορίζονται ως άνθρωποι που δεν αποδέχονται άκριτες απόψεις.

Άσκηση 2.

Στο Κείμενο 1 ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητα του σχετικά με την άμβλυνση της κριτικής σκέψης από την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, αξιοποιώντας τους κατάλληλους τρόπους και γλωσσικές επιλογές. Χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική με τη χρήση τεκμηρίων. Παραθέτει, αρχικά, το πόρισμα μιας μελέτης που καταδεικνύει την υπονόμηση της κριτικής σκέψης από την τεχνητή νοημοσύνη, ενώ αναφέρει το παράδειγμα των πιλότων των αεροπλάνων προκειμένου να επιβεβαιώσει τον ισχυρισμό του σχετικά με την «ειρωνεία της αμφισβήτησης». Παράλληλα, επικαλείται την αυθεντία των ερευνητών, παραθέτοντας αυτούσιες τις θέσεις τους σχετικά με το φαινόμενο. Με τους τρόπους αυτούς ο λόγος αποκτά εγκυρότητα και αξιοπιστία, ενισχύοντας τη βεβαιότητα του συντάκτη για τους ισχυρισμούς του, που δεν παρουσιάζονται πλέον ως αυθαίρετοι και υποκειμενικοί.

Στην επίρρωση της βεβαιότητας συμβάλλουν και γλωσσικές επιλογές, όπως η χρήση της οριστικής έγκλισης των ρημάτων (υπόσχεται, θα τις εκτελεί, επισημαίνουν) που δηλώνει το πραγματικό, η χρήση του γ ενικού και πληθυντικού ρηματικού προσώπου με το οποίο προσδίδεται αντικειμενικότητα, αφού ο συντάκτης αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και οι απόψεις του κειμένου παρουσιάζονται ως γενικά αποδεκτές, καθώς και οι εκφράσεις που δηλώνουν βεβαιότητα («... είναι βέβαιο ότι...»).

Άσκηση 3.

- το συμπέρασμα της οποίας είναι σαφές: οι εφαρμογές παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης (GenAI) αποφέρουν σημαντικά οφέλη στους εργαζομένους

Η **άνω και κάτω τελεία** χρησιμοποιείται για να δηλώσει την επεξήγηση που ακολουθεί, αφού διευκρινίζεται ποιο είναι το σαφές συμπέρασμα που αναφέρεται, ότι δηλαδή οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης επωφελούν τους εργαζομένους.

Η **παρένθεση** περιλαμβάνει ένα πρόσθετο στοιχείο, το οποίο λειτουργεί στον λόγο επεξηγηματικά. Διευκρινίζει τον όρο «παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη» παρουσιάζοντας τον αντίστοιχο όρο στα αγγλικά, που αποτελεί την επίσημη ονομασία της. Είναι στοιχείο επουσιώδες.

- Οι ερευνητές επισημαίνουν το φαινόμενο που έχει γίνει γνωστό και ως «ειρωνεία της αυτοματοποίησης», γράφοντας: «Μια βασική έκφασή της είναι ότι, μηχανοποιώντας τις εργασίες ρουτίνας και αφήνοντας τον χειρισμό των εξαιρέσεων στον άνθρωπο, στερείς από τον χρήστη τις ευκαιρίες να εξασκεί την κρίση του και να την ενδυναμώνει, αφήνοντάς τον έτσι ατροφικό και απροετοίμαστο όταν προκύπτουν οι εξαιρέσεις».

Στην πρώτη περίπτωση τα **εισαγωγικά** χρησιμοποιούνται για την παράθεση ειδικού λεξιλογίου, αφού περιλαμβάνουν την ονομασία ενός φαινομένου με το οποίο ασχολούνται οι ερευνητές. Στη δεύτερη περίπτωση περικλείεται η αυτούσια παράθεση των λόγων των ερευνητών, στοιχείο που διακόπτει τη μονοτονία της αφήγησης και προδίδει στο κείμενο ζωντάνια και αμεσότητα.

Πέρα, όμως, από το υφολογικό αποτέλεσμα, τα εισαγωγικά επηρεάζουν την πειστικότητα του κειμένου, προσδίδοντας εγκυρότητα και αξιοπιστία στα γραφόμενα, η οποία απορρέει από τη χρήση ειδικού λεξιλογίου και το κύρος των ειδικών.

Άσκηση 4.

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο ρόλος οργανώνεται στη βάση μιας αντίθεσης. Ο συντάκτης αντιπαραθέτει την ευεργετική επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης στους εργαζομένους, αφού τους απαλλάσσει από τις βαρετές εργασίες και το τίμημα το οποίο πρέπει να πληρώσουν. Έτσι, αναδεικνύει τον ισχυρισμό του σχετικά με τον αμφιλεγόμενο ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης, φωτίζοντας πολύπλευρα τις δύο έννοιες, πείθοντας τον αναγνώστη.

Άσκηση 5.

Στο απόσπασμα γίνεται χρήση του α πληθυντικού ρηματικού προσώπου («υποστηρίζουμε», «αμφισβητούμε»). Με αυτό ο συντάκτης εντάσσεται σ' ένα κοινό σύνολο με τον αναγνώστη, ανάγοντας την τέχνη της διαλεκτικής σε αντικείμενο που όλους μας αφορά, προσδίδοντας συλλογικότητα. Έτσι, καταργεί τη συναισθηματική απόσταση με τον αναγνώστη και μεταδίδει αμεσότερα το μήνυμά του. Η επιλογή αυτή δικαιολογείται τόσο από την πρόθεση του συντάκτη που είναι όχι μόνο να ενημερώσει αλλά και να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με την επίδραση της τέχνης της διαλεκτικής όσο και από τον τύπο του κειμένου που ως άρθρο που θίγει ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος που ενδιαφέρει το σύνολο της κοινής γνώμης.

Άσκηση 6.

Υποχρέωση: Η παιδεία που βασίζεται στη σκέψη **οφείλει να ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;»**

Μετατροπή σε βεβαιότητα: Η παιδεία που βασίζεται στη σκέψη ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;».

Δυνατότητα: Προγράμματα σπουδών που θα βασίζονται στην έρευνα, στη φιλοσοφική συζήτηση και στην ανάλυση κι επίλυση πραγματικών προβλημάτων **μπορούν να ενισχύσουν νοητικά τους μαθητές.**

Μετατροπή σε βεβαιότητα: Προγράμματα σπουδών που θα βασίζονται στην έρευνα, στη φιλοσοφική συζήτηση και στην ανάλυση κι επίλυση πραγματικών προβλημάτων ενισχύουν νοητικά τους μαθητές.

Άσκηση 7.

- Η τεχνητή νοημοσύνη υπόσχεται να μας απαλλάξει από τις βαρετές εργασίες (Κείμενο 1) = **προσωποποίηση.**

Με την προσωποποίηση αποδίδονται ανθρώπινες ιδιότητες στην άψυχη έννοια της τεχνητής νοημοσύνης, καθιστώντας δυναμική την παρουσία της. Έτσι, τονίζεται ο ρόλος και η επίδρασή της στους ανθρώπους. Ο λόγος καθίσταται έντονα αναπαραστατικός και η μετάδοση των μηνυμάτων εναργής.

- όσο οι μηχανές θα γίνονται πιο έξυπνες, τόσο θα φτωχαίνει η ανθρώπινη σκέψη (Κείμενο 1) = **μεταφορά.**

Με τη μεταφορά αισθητοποιείται με τρόπο παραστατικό η άμβλυνση της κριτικής σκέψης. Επιτυγχάνεται η διεύρυνση και παραλλαγή του σημασιολογικού περιεχομένου της έννοιας και αναδεικνύονται οι εκφραστικές δυνατότητές της. Το ύφος καθίσταται γλαφυρό και παιχνιδιάρικο.

- Αλλά και τον τρόπο με τον οποίο συνυπάρχουν δημιουργικά, εκφράζουν αξίες, εφαρμόζουν την πολιτική τους φύση, καθίστανται χρήσιμα μέλη μιας κοινωνίας και την οδηγούν σε απρόσκοπτη και ακίνδυνη πρόοδο (Κείμενο 2) = **ασύνδετο σχήμα.**

Με το ασύνδετο πραγματοποιείται πύκνωση των νοημάτων και τονίζεται emphaticά το πλήθος των δυνατοτήτων που παρέχει στον άνθρωπο η κριτική σκέψη. Ο λόγος καθίσταται γοργός και κοφτός, προσδίδεται παραστατικότητα και συναισθηματική φόρτιση και το ύφος είναι οικείο.

- Δεν υπάρχουν περισσότερο ή λιγότερο έξυπνοι μαθητές και έξυπνες μαθήτριες • υπάρχουν εκπαιδευτικά συστήματα ικανά να ασκήσουν περισσότερο ή λιγότερο τη σκέψη των παιδιών. (Κείμενο 2) = **άρση και θέση.**

Με το σχήμα αυτό δίνεται έμφαση στη θέση ότι δεν είναι οι μαθητές περισσότερο ή λιγότερο έξυπνοι αλλά τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι περισσότερο ή λιγότερο ικανά, προσδίδοντας ένταση και δυναμισμό στον λόγο.

Άσκηση 8.

Στο Κείμενο 1 γίνεται χρήση λαϊκού λεξιλογίου («βαρετές», «Αφήνουν στην άκρη») με το οποίο ο λόγος καθίσταται εύληπτος, εκφράζει διάθεση επικοινωνίας από την πλευρά του πομπού και προσεγγίζει συναισθηματικά τον δέκτη, αφού το θέμα που θίγει αφορά το σύνολο της κοινής γνώμης. Το ύφος είναι προφορικό και οικείο.

Άσκηση 9.

Η παιδεία που βασίζεται στη σκέψη οφείλει να ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;».

Η σύνδεση στο απόσπασμα είναι υποτακτική. Συγκεκριμένα, υπάρχει διαδοχική υπόταξη με την ύπαρξη δυο εξαρτημένων προτάσεων, μιας αναφορικής ονοματικής («που βασίζεται στη σκέψη») και μιας βουλητικής (“να ενθαρρύνει την ερώτηση «γιατί;» και «πώς;»”). Η διαδοχική υπόταξη καθιστά τον λόγο σύνθετο και τονίζει τη σοβαρότητα του ζητήματος που τίγεται, δηλαδή του ρόλου της παιδείας, αναδεικνύοντας το πλήθος των λογικών σχέσεων που συνθέτουν το φαινόμενο. Το ύφος είναι επίσημο, δείγμα της αυξημένης εκφραστικής ικανότητας του πομπού.

19^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

“ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ & ΑΙ”

Επιμέλεια Κριτηρίου: **ΕΙΡΗΝΗ ΖΑΝΝΑΚΗ**

**ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ**

- 51 Κριτήρια Σύγχρονης Θεματολογίας
- 35 Κριτήρια Τράπεζας Θεμάτων
- Και τώρα...QR για **συνεχή ΔΩΡΕΑΝ πρόσβαση**
σε **ΝΕΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ** όλη τη χρονιά!

...για διδασκαλία που εξελίσσεται.

Θα αντικαταστήσει η Τεχνητή Νοημοσύνη τους εκπαιδευτικούς;

Πολλοί εκπαιδευτικοί ανησυχούν μήπως η τεχνητή νοημοσύνη αποτελέσει απειλή για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Ορισμένοι φοβούνται ότι η αυτοματοποίηση και η χρήση τεχνολογιών όπως οι εικονικοί εκπαιδευτικοί και τα προσαρμοσμένα λογισμικά μάθησης μπορεί να αντικαταστήσουν την ανθρώπινη επέμβαση στη διαδικασία εκπαίδευσης. Ο φόβος αυτός ενισχύεται ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη δυνατότητα της τεχνητής νοημοσύνης να παρέχει εξατομικευμένη εκπαίδευση σε κάθε μαθητή, απειλώντας έτσι τον παραδοσιακό ρόλο του εκπαιδευτικού.

Ωστόσο, παρά τους φόβους αυτούς, υπάρχουν επιχειρήματα που υποστηρίζουν ότι η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αποτελέσει έναν πολύτιμο σύμμαχο του εκπαιδευτικού, αντί να τον αντικαταστήσει. Μία προσέγγιση είναι η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την αυτοματοποίηση ρουτίνας και τη διαχείριση μεγάλου όγκου δεδομένων,

απελευθερώνοντας έτσι τον εκπαιδευτικό από επαναλαμβανόμενες εργασίες και επιτρέποντάς του να επικεντρωθεί στη δημιουργική και προσωπική αλληλεπίδραση με τους μαθητές. **Επιπλέον**, η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στη διδακτική διαδικασία μπορεί να επιτρέψει την ανάπτυξη εξατομικευμένων μαθησιακών προγραμμάτων που λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές ανάγκες και τις διαφορετικές ταχύτητες μάθησης των μαθητών. **Έτσι**, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, χωρίς να αφαιρέσει τον ανθρώπινο παράγοντα από τη διαδικασία.

Το κλειδί για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση είναι η σωστή καθοδήγηση και χρήση από τους εκπαιδευτικούς. Αντί να αντιμετωπίζουν την τεχνητή νοημοσύνη ως απειλή, μπορούν να την αξιοποιήσουν ως ένα εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και την προώθηση της μάθησης. Μέσω της διαρκούς εκπαίδευσης και της προσαρμογής στις νέες τεχνολογίες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διατηρήσουν τον ρόλο τους ως πρωταγωνιστές στη διαδικασία μάθησης, ενώ η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να λειτουργήσει ως υποστηρικτικό εργαλείο για την επίτευξη κοινών εκπαιδευτικών στόχων.

(διασκευασμένο άρθρο), Πηγή i-Εκπαίδευση, 16 Φεβρουαρίου 2024

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σύγχρονο σχολείο

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού στη σύγχρονη εποχή πρέπει να είναι η ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών, η ευγένεια, η υπομονή και η επιμονή, η καταδεχτικότητα, η ειλικρίνεια, η αντικειμενικότητα, η κοινωνικότητα, η δικαιοσύνη, η αισιοδοξία, ο ενθουσιασμός, το κέφι, το χιούμορ και, κυρίως, ο σεβασμός στα δικαιώματα του παιδιού και γενικότερα η αγάπη προς το παιδί. Οφείλει ο ίδιος να αποτελεί ολοκληρωμένη προσωπικότητα, καθώς δεν προσφέρει απλώς γνώσεις και μάθηση, αλλά διαμορφώνει και τον χαρακτήρα των μαθητών. Με το σκεπτικό αυτό, **λοιπόν**, επιχειρήθηκε η σκιαγράφηση της εικόνας του «ιδανικού» δασκάλου, στην οποία θα πρέπει να αποσκοπεί κάθε εκπαιδευτικός, στα πλαίσια των δυνατοτήτων, των δυνάμεών του και της προσωπικότητάς του, ώστε να συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία του σχολείου ως κοινωνικού οργανισμού.

Εκείνο που η σύγχρονη κοινωνία απαιτεί επιπλέον από τον εκπαιδευτικό είναι να είναι «ανανεωτής», να έχει δηλαδή συνεχή ενημέρωση στις νέες εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα τόσο σε ψυχολογικό, παιδαγωγικό, κοινωνικο-πολιτισμικό επίπεδο, όσο και σε τεχνολογικό και, κυρίως, να διαθέτει ευστροφία, ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής σε νέους ρόλους. Το ερώτημα που τίθεται είναι με ποιο τρόπο ο εκπαιδευτικός θα δώσει θετική κατεύθυνση σε όλους τους παράγοντες που αναφέρθηκαν, ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για δημιουργική και ουσιαστική μάθηση, που είναι και το επιδιωκόμενο.

Όσες γνώσεις κι αν διαθέτει ο εκπαιδευτικός, η προετοιμασία πριν μπει στην τάξη αποτελεί σημαντικό κομμάτι της διδακτικής πράξης. Οφείλει, λοιπόν, να προετοιμάζεται πολύπλευρα, προκειμένου να παρουσιάσει τη νέα γνώση, να ενισχύσει την εκμάθησή της και να καλλιεργήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών του. Η προετοιμασία αυτή είναι αναγκαία και απαιτεί συνεχή επιστημονική ενημέρωση. Παράλληλα, οφείλει να λάβει υπόψη τόσο το μαθησιακό επίπεδο όσο και τους ρυθμούς και το προσωπικό στυλ μάθησης του κάθε μαθητή της τάξης του.

Συγχρόνως, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσανατολίσει τους μαθητές στον στόχο (ή στους στόχους) της διδακτικής ενότητας. Δεν αρκεί να γνωρίζει μόνο ο ίδιος τον στόχο της εκάστοτε ενότητας, είναι απαραίτητο να έχει προσανατολιστεί σ' αυτόν κι ο μαθητής, διότι ο μαθητής είναι εκείνος ο οποίος καλείται να πετύχει αυτόν το στόχο, οπότε η επιτυχία ή αποτυχία του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις δικές του προσπάθειες και δυνάμεις.

Το κείμενο αποτελεί (διασκευασμένο) απόσπασμα από την ομότιτλη εισήγηση του Νικόλαου Ντούσκα σε εκπαιδευτικό συνέδριο. Πηγή: ipeir.pde.sch.gr/educonf/

Κείμενο 3

Δάσκαλε, μάθαινε

«Δάσκαλε, μάθαινε!
Δάσκαλε,
μάθαινε!
Μην λες πολύ συχνά, πως έχεις
δίκιο, δάσκαλε!
Άσε τον μαθητή σου να το
νιώσει!
Όλη την ώρα την αλήθεια μην
την καταπονείς:
Δεν το
αντέχει.
Να ακούς όταν
μιλάς!»

Μπ. Μπρεχτ

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα Α

A1. Στο Κείμενο 1 παρουσιάζονται οι θετικές προεκτάσεις της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση. Να τις αποδώσετε συνοπτικά σε 70 - 80 λέξεις περίπου.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2 τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη Σωστό ή Λάθος (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

Κείμενο 1

- α.** Η βασική απειλή για τους εκπαιδευτικούς είναι η παροχή εξατομικευμένης εκπαίδευσης από την τεχνητή νοημοσύνη.
- β.** Η αντικατάσταση του εκπαιδευτικού από την τεχνητή νοημοσύνη είναι αναπόδραστη.

γ. Ο συντάκτης του κειμένου 1 δεν σκιαγραφεί ένα αισιόδοξο μέλλον για τον εκπαιδευτικό.

Κείμενο 2

δ. Το πιο σημαντικό εφόδιο για έναν καλό δάσκαλο είναι η εξειδίκευση και η επιστημονική του κατάρτιση.

ε. Στο κείμενο παρουσιάζεται ως σημαντική η στοχοθεσία.

Μονάδες 15

B2. Ποια είναι η νοηματική σχέση ανάμεσα στην πρώτη («Πολλοί εκπαιδευτικοί ... ρόλο του εκπαιδευτικού») και τη δεύτερη παράγραφο («Ωστόσο ... από τη διαδικασία») του Κειμένου 1; Πώς συνδέεται με την πρόθεση του συντάκτη και το νόημα του κειμένου;

Μονάδες 10

B3. Πρόθεση του εισηγητή στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 («Χαρακτηριστικά γνωρίσματα... κοινωνικού οργανισμού») είναι να αναδείξει το χρέος του εκπαιδευτικού. Να αναφέρετε δύο (2) διαφορετικές μεταξύ τους γλωσσικές επιλογές / εκφραστικά μέσα με τα οποία υπηρετείται η πρόθεσή του (μονάδες 4) και να εξηγήσετε σύντομα τη λειτουργία καθενός από αυτά. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Ποια είναι η προτροπή του ποιητικού υποκειμένου προς τον δάσκαλο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποια από όλες θεωρείτε πιο σημαντική και γιατί; (150 - 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Στο Κείμενο 1 διατυπώνεται η θέση ότι «η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αποτελέσει έναν πολύτιμο σύμμαχο του εκπαιδευτικού, αντί να τον αντικαταστήσει».

α) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραπάνω θέση και γιατί;

Μονάδες 30

β) Εσείς, ποια χαρακτηριστικά θεωρείτε ότι καθιστούν τον δάσκαλο αναντικατάστατο; Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2 να παρουσιάσετε τις απόψεις σας σε άρθρο 350-400 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Άσκηση 1.

Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 μπορεί να χωριστεί σε δύο μικρότερες. Σε ποιο σημείο μπορεί να γίνει ο διαχωρισμός και γιατί;

Άσκηση 2.

«Το ερώτημα που τίθεται είναι με ποιο τρόπο ο εκπαιδευτικός θα δώσει θετική κατεύθυνση σε όλους τους παράγοντες που αναφέρθηκαν, ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για δημιουργική και ουσιαστική μάθηση, που είναι και το επιδιωκόμενο». Στο παραπάνω χωρίο αξιοποιείται ο πλάγιος λόγος. Να μετατρέψετε σε ευθύ λόγο. Ποιες αλλαγές παρατηρούνται μετά τη μετατροπή;

Άσκηση 3.

α. Να σχολιάσετε τον τίτλο του Κειμένου 1 ως προς τη μορφή και τη νοηματική του συνάφεια με το κείμενο.

β. Να δώσετε έναν νέο τίτλο στο Κείμενο 2. Ο τίτλος σας να περιλαμβάνει σχόλιο.

Άσκηση 4.

α. Να εντοπίσετε τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων της πρώτης παραγράφου («Πολλοί εκπαιδευτικοί ... ρόλο του εκπαιδευτικού») του Κειμένου 1.

β. Στα δύο κείμενα, η συνοχή εξασφαλίζεται με κάποιες διαρθρωτικές λέξεις: **Επιπλέον, Έτσι, λοιπόν, Συγχρόνως**. Να δικαιολογήσετε τον ρόλο τους, κάνοντας αναφορά στα νόημα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

Άσκηση 5.

Να εντοπίσετε στα Κείμενα 1 και 2 ένα σημείο στο οποίο η διατύπωση είναι δυνητική και ένα στο οποίο είναι δεοντική, συνδέοντας με το νόημα που εκφράζουν. Κατόπιν, να μετατρέψετε τη διατύπωση, προκειμένου να δηλώνεται η πρόθεση και η βεβαιότητα, αντίστοιχα.

Άσκηση 6.

α. «Το κλειδί για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση είναι η σωστή καθοδήγηση και χρήση από τους εκπαιδευτικούς. Αντί να αντιμετωπίζουν την τεχνητή νοημοσύνη ως απειλή, μπορούν να την αξιοποιήσουν ως ένα εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και την προώθηση της μάθησης». Να δικαιολογήσετε την επιλογή του γ' πληθυντικού ρηματικού προσώπου, λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση επικοινωνίας και την πρόθεση του συντάκτη.

β. Να μετατρέψετε το απόσπασμα ως προς το ρηματικό πρόσωπο, προκειμένου να δηλώνεται η συλλογικότητα. Ποιες αλλαγές παρατηρούνται ως προς το νόημα και το ύφος;

Άσκηση 7. Να αναφέρετε τρία (3) στοιχεία που πιστοποιούν την κατάταξη του Κειμένου 1 στον κειμενικό τύπο του άρθρου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Θέμα Α

A1. Όπως αναφέρεται στο κείμενο, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να έχει θετικές προεκτάσεις στην εκπαίδευση. Πράγματι, μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο, καθώς αυτοματοποιεί επαναλαμβανόμενες εργασίες και διαχειρίζεται δεδομένα, δίνοντας χρόνο στον εκπαιδευτικό για δημιουργική διδασκαλία. Επιτρέπει, μάλιστα, την ανάπτυξη εξατομικευμένων μαθησιακών προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες και τον ρυθμό κάθε μαθητή, ενισχύοντας τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Με σωστή καθοδήγηση και συνεχή επιμόρφωση, λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνητή νοημοσύνη ως υποστηρικτικό διδακτικό μέσο, χωρίς να χάνεται ο ανθρώπινος παράγοντας.

(78 λέξεις)

Θέμα Β

B1.

Κείμενο 1

α. Σωστό

β. Λάθος

γ. Λάθος

Κείμενο 2

δ. Λάθος

ε. Σωστό

B2. Η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 συνδέονται με μια νοηματική σχέση αντίθεσης, όπως υποδηλώνεται από τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «Ωστόσο». Στην πρώτη παράγραφο σκιαγραφείται ο φόβος των εκπαιδευτικών για την αντικατάστασή τους από την τεχνητή νοημοσύνη εξαιτίας της ικανότητάς της να παρέχει εξατομικευμένη μάθηση. Αντίθετα, στη δεύτερη παράγραφο παρατίθενται επιχειρήματα τα οποία τονίζουν τις θετικές προεκτάσεις της τεχνητής νοημοσύνης, που την καθιστούν απαραίτητο εργαλείο του εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία. Αυτή η επιλογή υπηρετεί την πρόθεση του συντάκτη να αναδείξει τον αμφιλεγόμενο ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης και να τονίσει τη θετική της διάσταση, προτρέποντας έμμεσα τους εκπαιδευτικούς σχετικά με την ορθολογική αξιοποίησή της.

B3. Πρόθεση του εισηγητή στην παράγραφο είναι να αναδείξει το χρέος του εκπαιδευτικού, όπως προκύπτει από τις γλωσσικές επιλογές και τα εκφραστικά μέσα που αξιοποιεί. Με ένα

εκτενές ασύνδετο σχήμα («ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών ... χιούμορ») πυκνώνει τα νοήματα, τονίζοντας εμφατικά το πλήθος των γνωρισμάτων της προσωπικότητας των εκπαιδευτικών που απαιτούνται στη σύγχρονη εποχή. Καθιστά τον λόγο γοργό και κοφτό, ενισχύοντας τη συναισθηματική φόρτιση. Παράλληλα, η χρήση της υποτακτικής έγκλισης στο πλαίσιο της δεοντικής διατύπωσης («πρέπει να είναι...» και «θα πρέπει να αποσκοπεί...») υποδεικνύει το χρέος του εκπαιδευτικού, λειτουργώντας έμμεσα προτρεπτικά προς την ορθολογική αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης. Έτσι, αναδεικνύει αποτελεσματικά το χρέος του εκπαιδευτικού.

Θέμα Γ

Γ1.

Το ποιητικό υποκείμενο απευθύνει μια σαφή προτροπή προς τον δάσκαλο, η οποία προκύπτει ήδη από τον τίτλο, να παραμένει ταπεινός, δεκτικός και ανοιχτός στη γνώση. Μάλιστα, επαναλαμβάνεται μέσα στο ποίημα, προκειμένου να δοθεί έμφαση στο περιεχόμενό της. Φαίνεται ότι η μάθηση δεν είναι ένα αποκλειστικό καθήκον του μαθητή αλλά μια συνεχής πρόκληση για τον εκπαιδευτικό. Συμβουλεύει παράλληλα, τον εκπαιδευτικό να αποφεύγει το δογματισμό και την αυθεντία («Μην λες πολύ συχνά, πως έχεις δίκιο») αλλά να επιδιώκει την ενεργητική ακρόαση και την αμφίδρομη επικοινωνία με τον μαθητή. Είναι σημαντικό να καθοδηγεί ώστε ο μαθητής να ανακαλύπτει την αλήθεια («Άσε τον μαθητή σου να το νιώσει») και να μην βομβαρδίζεται με δογματική γνώση, αφού έτσι η αλήθεια αποδυναμώνεται («Όλη την ώρα την αλήθεια μην την καταπονείς: Δεν το αντέχει»). Ο τόνος του ποιήματος είναι έντονα προτρεπτικός, όπως προκύπτει από την επιλογή της προστακτικής και υποτακτικής έγκλισης των ρημάτων («μάθαινε», «μην λες») και την άμεση απεύθυνση στον δάσκαλο σε β ενικό ρηματικό πρόσωπο, στοιχείο που δημιουργεί την αίσθηση του διαλόγου. Πρόκειται για ένα ποίημα με διδακτικό χαρακτήρα.

Κατά τη γνώμη μου, η πιο σημαντική προτροπή είναι η προτροπή προς την ενεργητική ακρόαση. Ο μαθητής πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό και εμπιστοσύνη. Έτσι, ο δάσκαλος οφείλει να εμπνέει, να ενθαρρύνει την αυτενέργεια δείχνοντας ότι η γνώση είναι κοινή πορεία και όχι μονόλογος αυθεντίας. Άλλωστε, η ανταλλαγή απόψεων είναι γόνιμη και δημιουργική.

(200 λέξεις)

Θέμα Δ

Δ1.

Δάσκαλος... απλά αναντικατάστατος!

Η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί μια σύγχρονη πραγματικότητα μέσα στην οποία ζούμε. Σταδιακά κατακτά ολοένα και περισσότερους τομείς, ακόμα και αυτόν της εκπαίδευσης. Αν και φαντάζει απειλητική για την εκπαιδευτική διαδικασία και το κύρος του δασκάλου, πολλές είναι οι φωνές που υποστηρίζουν ότι μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο σύμμαχο και εργαλείο στα χέρια του. Βέβαια, είναι σημαντικό και ο ίδιος να ενστερνίζεται τις εξελίξεις και να εμφορείται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Πράγματι, η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, διευκολύνοντας το έργο του δασκάλου. Με τις εφαρμογές

που διαθέτει, μπορεί να διαχειρίζεται έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών και δεδομένων σε ελάχιστο χρόνο. Απαλλάσσει, λοιπόν, τον εκπαιδευτικό από μονότονες, διεκπεραιωτικές διαδικασίες και του επιτρέπει να αφιερώνει χρόνο σε δημιουργικά αντικείμενα. Μια τέτοια δυνατότητα του δίνει την ευκαιρία να σχεδιάζει τη διδασκαλία του, να εξατομικεύει την πορεία της και να συζητά με τους μαθητές του, αφουγκραζόμενος τις ανάγκες τους. Έτσι, τα αποτελέσματα της μάθησης είναι επιτυχή και ενισχύεται η διαπροσωπική διάστασή της. Ας μη λησμονηθεί ο δημοκρατικός χαρακτήρας που προσλαμβάνει πλέον το σχολείο, εξασφαλίζοντας ισότιμη πρόσβαση σε όλους τους μαθητές, κάνοντας πράξη τη συμπεριληψη.

Προκειμένου, βέβαια, ο δάσκαλος να συνεχίσει να αποτελεί βασικό παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας διατηρώντας τον πρωταγωνιστικό του ρόλο, θα πρέπει να δικαιώνει τις προσδοκίες των μαθητών του και να επιδιώκει τη διαρκή εξέλιξη και αυτοβελτίωση. Οφείλει να αποτελεί ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ένα ορθό πρότυπο δράσης και ήθους. Είναι σημαντικό να διαθέτει άρτια γνώση του αντικειμένου του και να μεταδίδει τις γνώσεις με αυτοπεποίθηση, αποφεύγοντας τον δογματισμό και την αυθεντία. Να αφουγκράζεται τους μαθητές του στο πλαίσιο μιας αμφίδρομης επικοινωνίας με αγάπη, σεβασμό και κατανόηση, ως ένας συνοδοιπόρος στο ταξίδι της γνώσης. Μάλιστα, ο μόνος τρόπος για να επιβιώσει σ' ένα σύγχρονο τεχνολογικό σύμπαν είναι να αγκαλιάζει την τεχνολογία και να την αξιοποιεί χωρίς φόβο.

Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός παραμένει αναντικατάστατος γιατί δεν προσφέρει μόνο γνώσεις αλλά διαμορφώνει χαρακτήρες και καλλιιεργεί αξίες. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να λειτουργήσει ως χρήσιμο βοήθημα, αρκεί να αξιοποιείται σωστά και να συνοδεύεται από συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Το σχολείο του μέλλοντος δεν είναι ένα σχολείο χωρίς δασκάλους· είναι ένας χώρος όπου η τεχνολογία υποστηρίζει τον άνθρωπο, δίνοντάς του τη δυνατότητα να εκπαιδεύει πιο αποτελεσματικά και ουσιαστικά.

(363 λέξεις)

Απαντήσεις στις Πρόσθετες ασκήσεις:

Άσκηση 1.

Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 μπορεί να χωριστεί σε δύο μικρότερες. Το σημείο στο οποίο γίνεται ο διαχωρισμός είναι: «προσωπική αλληλεπίδραση με τους μαθητές». Οι δύο νέες παράγραφοι που προκύπτουν είναι οι εξής: «Ωστόσο... προσωπική αλληλεπίδραση με τους μαθητές» και «Επιπλέον... από τη διαδικασία».

Ο διαχωρισμός στο σημείο αυτό δικαιολογείται τόσο από την παρουσία της διαρθρωτικής λέξης «Επιπλέον» όσο και από την αλλαγή του νοήματος. Στο πρώτο κομμάτι της παραγράφου αναφέρεται ως πλεονέκτημα της τεχνητής νοημοσύνης η διαχείριση μεγάλου όγκου πληροφοριών και η απελευθέρωση των μαθητών από επαναλαμβανόμενες εργασίες. Στο δεύτερο κομμάτι αναφέρεται το δεύτερο πλεονέκτημα, η εξατομίκευση των μαθησιακών προγραμμάτων.

Άσκηση 2.

Μετατροπή σε ευθύ λόγο: «Πώς θα δώσει ο εκπαιδευτικός δώσει θετική κατεύθυνση σε όλους τους παράγοντες που αναφέρθηκαν, ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για δημιουργική και ουσιαστική μάθηση, που είναι και το επιδιωκόμενο;».

Μετά τη μετατροπή διακόπτεται η μονοτονία της αφήγησης και ο λόγος αποκτά ζωντάνια και αμεσότητα. Ενισχύεται η πειστικότητα και η αυθεντικότητα του κειμένου και το ύφος καθίσταται οικείο.

Άσκηση 3.

α. Ο τίτλος του Κειμένου 1 «Θα αντικαταστήσει η Τεχνητή Νοημοσύνη τους εκπαιδευτικούς;» περιλαμβάνει ρήμα σε οριστική έγκλιση, η οποία δηλώνει το βέβαιο και το πραγματικό. Αξιοποιεί την αναφορική γλώσσα, στοιχείο που ενισχύει τον πληροφοριακό του χαρακτήρα. Έχει ερωτηματική μορφή, απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη, καθιστώντας τον συμμετοχο στον προβληματισμό του.

Ο τίτλος παρουσιάζει νοηματική συνάφεια με το κείμενο. Είναι εύστοχος και περιεκτικός, το περιεχόμενό του αναλύεται στη συνέχεια του άρθρου, όπου δίνεται απάντηση στο ερώτημα σχετικά με την αντικατάσταση των εκπαιδευτικών από την τεχνητή νοημοσύνη.

β. Τίτλος με σχόλιο:

Δάσκαλος... πρωταγωνιστής στο σχολείο!

Άσκηση 4.

α. Η συνοχή ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη περίοδο επιτυγχάνεται με νοηματική συνάφεια. Συγκεκριμένα, με την έλλειψη του ρηματικού υποκειμένου «Πολλοί εκπαιδευτικοί», που ενώ παραλείπεται από τη δεύτερη περίοδο εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα. Η συνοχή ανάμεσα στη δεύτερη και την τρίτη περίοδο εξασφαλίζεται με την επανάληψη (φοβούνται – φόβος) και τη χρήση της αντωνυμίας «αυτός».

β. Στα δύο κείμενα, η συνοχή εξασφαλίζεται με κάποιες διαρθρωτικές λέξεις: **Επιπλέον**, **Έτσι**, **Συγχρόνως** **λοιπόν**, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση.

Επιπλέον: δηλώνει προσθήκη. Παρουσιάζει ένα επιπλέον πλεονέκτημα της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση.

Έτσι: δηλώνει σχέση αιτίου και αποτελέσματος. Παρουσιάζει την ενίσχυση της διδασκαλίας και τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης εξατομικευμένων μαθησιακών προγραμμάτων.

Λοιπόν: δηλώνει ανακεφαλαίωση. Καταλήγει στην ανακεφαλαιωτική διαπίστωση ότι κάθε εκπαιδευτικός θα πρέπει να αποσκοπεί στην εικόνα του «ιδανικού» δασκάλου, η οποία απορρέει από τη διαπίστωση ότι ο δάσκαλος διαμορφώνει τον χαρακτήρα των μαθητών.

Συγχρόνως: δηλώνει προσθήκη. Παρουσιάζει έναν επιπλέον ρόλο που καλείται να αναλάβει ο εκπαιδευτικός.

Άσκηση 5.

Δυνητική διατύπωση: «Αντί να αντιμετωπίζουν την τεχνητή νοημοσύνη ως απειλή, μπορούν να την αξιοποιήσουν ως ένα εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και την προώθηση της μάθησης». (Κείμενο 1)

Μετατροπή σε πρόθεση: Αντί να αντιμετωπίζουν την τεχνητή νοημοσύνη ως απειλή, σκοπεύουν να την αξιοποιήσουν ως ένα εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και την προώθηση της μάθησης

Δεοντική διατύπωση: «Οφείλει, λοιπόν, να προετοιμάζεται πολύπλευρα, προκειμένου να παρουσιάσει τη νέα γνώση, να ενισχύσει την εκμάθησή της και να καλλιεργήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών του». (Κείμενο 2)

Μετατροπή σε βεβαιότητα: Προετοιμάζεται, λοιπόν, πολύπλευρα, προκειμένου να παρουσιάσει τη νέα γνώση, να ενισχύσει την εκμάθησή της και να καλλιεργήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών του.

Άσκηση 6.

α. Στο απόσπασμα αξιοποιείται το γ' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο με το οποίο ο συντάκτης αποστασιοποιείται από τα γραφόμενα και παρουσιάζει με αντικειμενικότητα τις απόψεις του σχετικά με την αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίες παρουσιάζονται ως γενικά αποδεκτές. Το ύφος καθίσταται επίσημο. Η επιλογή αυτή συνάδει με τον κειμενικό τύπο του άρθρου και την πρόθεση του συντάκτη να ενημερώσει τον αναγνώστη και να πείσει για τους ισχυρισμούς του.

β. Προκειμένου να δηλώνεται η συλλογικότητα θα πρέπει να αξιοποιηθεί το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο: *«Το κλειδί για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση είναι η σωστή καθοδήγηση και χρήση από τους εκπαιδευτικούς. Αντί να αντιμετωπίζουμε την τεχνητή νοημοσύνη ως απειλή, μπορούμε να την αξιοποιήσουμε ως ένα εργαλείο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και την προώθηση της μάθησης»*

Μετά τη μετατροπή σε α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο ο συντάκτης εντάσσει τον εαυτό του στο κοινό σύνολο των εκπαιδευτικών, προσδίδοντας στα γραφόμενα καθολικότητα. Έτσι, αναδεικνύεται η συλλογική ευθύνη για την αντιμετώπιση της τεχνητής νοημοσύνης και ευαισθητοποιείται ο αναγνώστης.

Άσκηση 7.

Το Κείμενο 1 κατατάσσεται στον κειμενικό τύπο του άρθρου. Στοιχεία που πιστοποιούν την κατάταξη αυτή είναι η παρουσία τίτλου στο κείμενο, η αναφορική λειτουργία της γλώσσας και η οριστική έγκλιση και το θέμα του κειμένου, το οποίο αντλείται από την επικαιρότητα και ενδιαφέρει το σύνολο της κοινής γνώμης.